Practica noua in medicina.

Aggregatoris lugdunēsis

domini Simphoriani chāperij de omnibus morborum generibus ex traditionibus grecorum: latinorum: Arabum: penorum ac recentium autorū: Aurei libri quinqꝫ.

¶ Item eiusdē aggregatoris liber vnus de omnibus febrium generibus.

P.V.

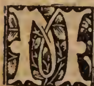
In laudem aggregatoris Lugduneñ. operis utilissimi collecti a Simphoriano champerio illustrissimi Antonij ducis Lothoringie ac barri primario medico Philesij vogesigene.

Diuersi infestant mortalia corpora morbi:
Hinc eadem varijs sunt medicanda modis.
Mille mali species medicamina mille requirunt.
Nec prosunt vno pharmaca facta modo.
Unde extant varijs tot scripta volumina linguis:
Artis apollinee que documenta tenent.
Quos prompto nequeat numero comprendere quisꝗ̃
Innumerabilium nomina sola virum
Scripsit enim latie gens attica mixta caterue:
Et peni: ac arabes: deniqȝ turba recens
Olim terrigenis celo turbare tonantem
Aggressis ossam Pelius ipse tulit.
Portentosa quidem moles se attollere in altum
Ac admiranda est surgere visa strues.
Sed labor omnis erat: si vera est fabula: cassus
Tanti conatus proqȝ fuere nihil.
Nam iuga mille licet superaddita montibus essent:
Celica non tetigit vertice regna strues.
Crediderim facile sua vota implesse gygantes:
Sciuissent tantos si superesse libros.
Ad quos voluendos hominis non sufficit etas:
Etas vel Pylio non minus ampla sene.
Acer alexandri vt Bucephalus: ac Apulei
Terga asinus solo codice pressa trahant.

Et quia tam immensam labor est euoluere siluam:
Nequeat in prompto quisquis habere libros.
Hinc studiosorum collegit captus amore:
Nobile Champerius Simphorianus opus:
Champerius gallo passim celebratus in orbe:
Cuius et externis laus bene nota plagis.
Nocturne faciens dispendia multa lucerne.
Nec modico euoluens mille labore libros.
Ex quibus egregiam cōportans esse Epitomen:
Descripsit triplici queqꝫ notanda modo
Sensa latinorum et grecorum prima videntur:
Penorum ac Arabum hinc vltima turba recens.
Ipse gregatorem Lugdunensem vocitauit:
Indendum patria nomen ab vrbe trahens.
Sese etenim tanto Lugdunum iactat alūno
Urbs vetus: antiqua nobilitate nitens.
Quem clarus princeps Lothoringe Antonius ore
Asciuit medicum constituitqꝫ suum.
Ut mens in sano maneat sibi corpore sana:
Postqꝫ iuuentutem leta senecta bonam.
Champerio meritas debet persoluere grates
Omnis phebei docta caterua chori:
Et crebris summum precibus pulsare tonantem:
Nestores illi det superare dies.
Augeat vt studijs vastum melioribus orbem:
Hec etenim in votis est pia cura suis.

Uale.

¶ Prologus domini Simphoriani Châperij illustrissimi principis dñi ducis Calabrie Lothoringie et barri etc. primarij physici in aggregatorê lugdunêsem. Ad clarissimos viros Salomonem de dûbellis auratû equitê Andreâ brielû. Albertû de podio. Petrû tremoletû. et Ludouicû burgensem regie maiestatis consiliarios et medicos dignissimos.

Edicina artium preclarissima: duobus potissimum instrumentis: ratione videlicet et experimêto venatur et adipiscitur. Ex quorum vinculo secta illa medicinalis nostre facultatis gignitur que securior: et vetustissimorû sapientissimorûque iudicio rationabilior existit: quâ logicâ .i. rationabilem vocamus. Quippe tres potissimû medicorû hereses priscis seculis obseruate perhibentur: vt galeno nostro in sectarum libro placuit. Emperica prima. Cuius auctores solis emperijs hoc est experimêtis contenti: corpora nostra et conseruare et curare profitebantur. Secunda methoica: quâ sole rationes: abiecto omni experimentorum magisterio côficiebât. Et logica tertia: que nec rationê respuit: nec oino est experimentorû expers: verû vtrunque in vnum cônectens: et rationê admittit: et emperijs vtit. Sicque ex prioribus hec vna côflatur: que nihil intactû relinquit quo ad tuêda releuâdaque a lâguoribus humana corpora opus sit. Huius mirabilis ac prope diuine artis auctores ante hippocratem plurimos fuisse. Neminê tamen ante eum vel logica: id est rationabili vsum fuisse: vel ipsam exactâ posteritati reliquisse côperio. Eapropter quantû nobis consuluerit ille pater: medicorum hippocrates cous. Et propterea quantis laudibus honoribus ac preconijs veniat excolendus: nô est dictu facile: vtpote qui iactis fundamêtis: et affixa radice: posteris omnibus speculande: lustrande ac recipiende veritatis attulit occasionem. Cui si ob sedatâ sua mira excellentique prudentia in attica vrbe pestem: erecta aliquando fuerit (vt historici tradunt) dicataque aurea statua: quam nemo inflexis genibus inhonoratam transgredi auderet. Quid nos amplius: si lex permitteret: An eum gemmali donare sufficeret: Non profecto nisi publicis ac prope diuinis honoribus eum attollere liceret. Hic antiquissimus auctor: cuius hoc vno ab omnibus cômendetur: propeque diuinus perhibeatur: quod mirâ quadam breuitate vsus: benedictis non admiscuerit lime locum: multa tamen sic arcta hac in sua breuitate: inexpressaque reliquit: vt longa expositione indiguerint. Eapropter non incôsulte alij permulti doctissimi quidem:

Duo instrumêta artis medicinalis.

Tres secte medicorum.

Ante hippocratem nemo logicâ sectâ habuit.

Laudes hippocratis.

Aurea statua dicata est: hippo. in vrbe attica.

et eiusdem facultatis benemeriti:eandem ampliare augere. Ac vt ita loquar:quantũ humana fert infirmitas perficere curauerunt. Et longe ante ceteros galenus noster pergamensis: quem

Galenus medicorũ princeps: scripta reliquit.cl. volumia.

medicorum principẽ:qr primas in ea facultate sibi vendicauit partes:comuni vocabulo appellamus. Scriptitauit hic tãta in his litteris:vt eius monumẽta. Cortellius auctor est:ad.cl.volumina facile ascenderint. Quantũ cum hoc plerique alij greci:quorũ latini non pauci optimi emulatores fuere:in hac arte interpretanda insudarint:suis lucubrationibus res in plano est.

Arabes cũ grecis de glia artis medicinal certant.

Ab his studiosissimi arabes ac peni:multa depromentes: quantũ in ea valuerint:hoc vno clarum existit:quod cum grecis et latinis de huiusce artis gloria decertare audẽt:nec cedere coguntur. De quorum numero ysaac ebem aran salomonis filius nulli eorũ secundus multis ac gloriosis scriptis clarissimã et facile permeabilẽ reddidit medicinã. Quẽ sequuti Ras.penus:haly abbas: serapio:

ysaac ebẽ arã filius adoptiuus regis arabum.

princeps insuper aboaly:ac alij permulti:in medicinis nõnulla egregia quidẽ:immo copiosissima chartis mandarũt. Hoc oẽs recentioribus nostris placuit imitari. Grecos quidẽ perinde ac parẽtes precipuos. Arabes pro et penos velut grauissimos splẽdidissimosque interpretes. Quorũ omniũ et grecorum latinorumue et arabũ aut penorũ ac recentiũ opera cum varia sint et multa valde:in multisque prope inter se diffidentia:que omnia non minus

Voluminum pluralitas difficilis et tediosa..

difficile esset legere quam tediosum. Cum ob eorum prolixitatem: quorum lectioni etatiuus diuturnissimi viri decursus vix satis esset. Cum ob vendicandorũ:aut potius cõperiundorũ tantorũ ac tam diuersorũ voluminũ penuriã: propterea optimum duxi: nec minus mea sententia vtile:opus ex horum sententijs aggregatum breue quidem:sed compendiũ conflare:in quo canones:

Quare vocauit hoc opus aggregatoris lugdunẽ.

dogmataque precipua pro egritudinibus oibus effugandis sanandisque:quas humanũ corpus ab occipitio ad talum vsque recipit recolligere constitui. Iureque hoc a nobis non cum leui labore editum:lugdunensis aggregatoris nomine insignire placuit:vt sic ego qui ex lugduno antiquissima gallie celtice vrbe

Diuisio operis in libros capita et paragrafos

oriundus ibique educatus sum:hunc nostrũ laborem ex antiquissimorum auctorũ mentibus collectũ: antiquissime vrbis titulo: optima quadratura illustrarẽ. Cuius sectio prima erit in libros partiales.v.liber in singula capita scindetur. Singulũque caput tribus.§.terminabitur. Quorum primus grecorum et latinorum electos sermones:cuilibet egritudini peculiares: memorabit. Secundus quid de his peni:idest afri:quidque arabes censuerint:paucis explanabit. Tertius recentiũ:quos modernos vo-

compto vocabulo appellare consueuimus: auctorum potiones confectiones: electuaria: vngueta: malagmata: ceteraq̃ huiusmodi remedia siue interius sumenda: siue extrinsecus approximanda: recēsendo caput ipsum claudet. Mirari fortasse q̃spiā non desineret. vt qui precipuorū arabū sententias afferre secundo.§.pollicitus sum: bonū haly abbatē plerūq̃ reticuerim: quē nostri perinde ac vetustissimū doctissimūq̃: semper iudicarunt. Cui respōdeo me haly abbatis lectura plurimū oblectatū fuisse: insudasseq̃ frequenter. Uerum dum inuisendis pariter ysaac operibus incūberem: locus occurrit in quarto febriū capite de diebus quibus fit crisis: vbi se aliquādo pantegni edidisse ad illud crebre lectorē remittens fatetur. Cum autem frequenter ad pantegni illo suo cōsilio accesserim: quesierim insuper: quid haly abbati in dispositione regali menti esset. In ambobus easdē prorsus sententias: eadem pene verborū serie: in eisdemq̃ capitulis notatas reperiens: iudicaui hec fuisse eiusdē auctoris opera: immo vnum idemq̃ vnius auctoris opus: posterioremq̃ a priore hanc ditissimā traditionem abstulisse. Et haly abbatem potius ab ysaac q̃ econuerso: propterea q̃ haly abbas rasim memorat. Rasis crebre ysaac sermones suo operi continentis annectit. vnde clarum relinquitur ysaac longe ante haly abbatem scripsisse. Et propterea haly abbati satisfactū esse: cum ysaac in pātegni auctoritate vsi fuerimus. Quibus ambobus succedēs: Constantinus monachus: et ipso falso similiter opus pantegni: quod ysaac fuit: sibi ascripsit. Nec putet quis Constantinū solum pantegni nomen ab ysaac deprompsisse vt multis placuit: illumq̃ traductioni sue haly abbatis superposuisse: sicq̃ nomine regalis dispositionis mutato: illud opus in quo interpretis officio tantum functus est: sibi destinasse: non opus ysaac. Etenim ysaac. vbi in feb. libro lectorem ad pantegni viaticūq̃ quorum ipse auctor est: mandat. Si ad illa accesseris reperies profecto sermones locaq̃ secunda simul vt direxit primis conuenire: nihilq̃ dissidij interesse. Quare autem omnem verborū maiestatem facundiam eloquiiq̃ latini phaleras relinquens quotidianum planeq̃ rudem sermonem in hac editione elegerim: si percontoris: non inconsulte hoc actum esse scias. Sunt etenim nostri medici hac tempestate plurimūq̃ incompti: quibus satis est: immo ex industria eos delectat ritus ac rudis sermo magis q̃ latinorum vocabulorum obseruātia: non satis aduertentes tam immensam tamq̃ preclaram artem barbarie fedari flagitiosissimum esse: ac penitus nobilissimam faculta-

Quare auctor ex arabū numero pretermisit haly abbatem.

Idē op⁹ pātegni & regal' dispositōis.

Haly abbas abstulit ab ysaac op⁹ regalis dispositōis.

Cōstantin⁹ monach⁹ falso sibi ascripsit pantegni et viaticum ysaac.

Medici nr̄i tpis icōpti sunt et barbarie delectātur.

tem infamare. Preterea cum ꝛ priscorum theorias emperiasq̃ in vnum congregare. Eandẽq̃ verborum seriem: qua ꝛ ipsi vel vsi sunt vel traducti in medium adducere constituerim: coactus hunc humilem stilum obseruare compellor. Reliquum est clarissimi doctores vt qui doctrina ac litteris preclaros oẽs semper magni habere vestra humanitate soletis: sicuti ꝛ vos longe ante ceteros doctissimi iamdiu pro regie maiestatis conseruatione delecti estis: hoc opus vestris genijs: vestrisq̃ mineruis dicatum directum ac deuotum: ab emulorum oblatratib⁹ ac maledictis prohibeatis: vt vestro auspitio tutum: in lucem et propatula prodeat.

Laus doctissimorũ phisicorũ quib⁹ suũ opus dicat.

¶ Domini Simphoriani champerij serenissimi ducis Calabrium et Lothoringũ et c. medici primarij opus aggregatoris lugdunensis de morbis particularibus: a capite vsq₃ ad pedes. Liber primus.

¶ Caput prohemiale primum.

Qui humanos regit actus: et cuncta gubernat: ille adsit propitius: ac felix nobis in cuius nominis gloriam: nostrarum lectionũ letum auspicemur exordium. Studiũ cunctorũ mortaliũ precipuũ esse debet: vt noscant atq₃ declinẽt que mala cernantur et noxia: asciscant et amplexentur: que bona sunt et salutaria. Quibus rebus maxime opus esse intelligo: si quis philosophiã: ac medicine artem laudaturus sit: vtranq₃ proculdubio: et excellentissimã omniũ et humano generi salutarem. Est enim philosophia vt greci tradunt vere laudatarũ omnium procreatrix quedã et mater artiũ: et donum omniũ longe preclarissimum: ab immortali deo diuinitus concessum mortalibus: lux vera illustrans hominũ mentes: cui tanq₃ regine assistunt reliqueomnes: et veluti ancille vtq₃ pedisseque obsequũtur. Quid de medicinali sapientia multa? Hec illius comes: hec vernacula soror: et vera philosophie astipulatrix est: que vna disciplinarum maxime fuit omniũ humano generi salutaris: et magnis priscis quoq₃ tẽporibus celebrata preconijs: que primum celeberrimo auctore teste Plinio inuentores suos celo dicauit: hec enim propter summã eius vtilitatẽ: tanti estimari a veteribus consueuit: vt pro Ciceronis sententia. Deorũ immortaliũ sit inuentio consecrata: vt Apollinem: quem tanti faciebat antiquitas eiusce artis inuentorem primum fuisse tradant: quem secutus Aesculapius. Medicinã quoq₃ vehementer auxit. Uerum (vt omittam priscos illos: qui primi vel inuenisse hanc artẽ: vel perditam reuocasse: vel cultam amplificasse perhibentur: Podalirium: Machaonem: Orpheũ: Museum: Hesiodum: tum Hippocratem coum: Galenum pergamenũ: preclarum Auicennam hispalensem: Asclepiadem: Herasistratum: aliosq₃ pene innumerabiles: qui maxime admirationis sunt habiti: quos laudare malim q₃ cum ceteris comparare) ad gallos nostros et italos recentioris memorie medicos veniã. Gloriatur Gallia Celtica Bernardo Gordonio. Gloriatur Johãne tornamira. Belgica gallia Jacobo de partibus et Johanne de sancto amando. Patauium Petro ebano. Florentia Thadeo suo et Trusiano. Christophoro de honestis: et Bertrucio bononia. Forum

Mater artiũ philosophia et rerũ laudatarũ procreatrix.

Comes et soror philosophie astipulatrix ẽ medicina.

Suos inuentores celo dicauit.

Medicina deorum inuentio.

Primi medici.

Medici galli.

Medici itali.

iulij iacobo. verona Gerardo bolderio Johāne herculano: nec parum etiam amico nostro Alexādro benedicto. Alij preterea populi alijs. Sena vero vna imprimis iure gloriari possit duob⁹ luminibus vgone bentio: et Bartolo tureo quorum ingeniū tota admiratur italia. Sunt et alij hodie tam apud italos q̃ gallos: quos possum monstrare: sed nolo blandiri viuentibus. Medicinā igitur res est sacra. Nā et si nobilis: et pulcherrima omniū illa cognitio est: que et nobilitate subiecti: et splendore prestat: et certitudine quadam demonstrationis antecellit: iure medicina plerisqȝ alijs anteponenda est: que diuinum opificiū: idest hominem et totius humani corporis secreta rimatur: fabricā preclarissimam perscrutatur: et compagem eius diuine compositionis totam patefacit hominem: idest veram dei conditoris imaginem seruat: tuetur: iuuat: languenti salutem atqȝ incolumitatem prestat: et quod vere diuinū est: mortuos quodāmodo medicinali ope a pernicie: atqȝ ab interitu vēdicat: et omnia perspicuis: et certissimis documentis ostendit: hanc qui vere: et salubriter profitentur: summis sunt honoribus efferēdi: et omni laude decorandi.

Medicina res sacra est.

Hō imago dei.

De sectis medicorum. Caput. ij.

Et quoniā de medicine generibus incidit mentio: non incongruū mihi videtur: qm̄ greci terminis sunt ea hic in mediū afferre atqȝ interpretari. Tripertita igitur est medicina: quedā est logices seu rationalis. Alia methodice. Tertia empirice. vti Ausonius gallus duobus carminib⁹ cōplexus est. Triplex quoqȝ forma medendi. Que logos et methodos: cuiqȝ experiētia nomē. Logice vel rationalis latine professores (vt inquit celsus) hec esse necessaria proponūt. Abditarum et morborum continentiū causarū noticiā. Deinde euidentiū: post hec etiam naturaliū actionū: nouissime partiū interiorum. Inde logicus medicus: qui et domaticus dicitur. Empirice vero quoniā empiria experientiā significat: inde nomē accepit: inde Empirici de quibus celsus ita loquitur. Contra hi qui se empericos ab experientia nominant: euidentesqȝ quidem causas vt necessarias amplectuntur: obscurarū vero causarum et naturalium actionū questionē ideo superuacuā esse contendunt: qm̄ incomprehensibilis natura sit non posse vero comprehendi patere ex eorum qui de his disputarūt discordia: cuȝ de ista re: neqȝ inter sapiētie professores: neqȝ inter ipsos medicos cōueniat: hec ille. Tertia autē species methodice intermedia est: ac veluti in con-

Triptita medicina est.

Triplex medendi forma.

Cornel⁹ celsus in prhemio libri sui.

finio vtriusq;: collata: dum sit quasi quedã via: que contemplatrix est eoꝝ que in morbis cõmunis est. Methodos enim via breuis dicitur: inde methodicus medicus: quem perperã methodicum vocitant.

¶ Medicorum alia secta.
Caput iij.

Edicinam Plinius naturalis historie lib.xxix.fn tres partes diuidit: et fuisse tres sectas medicorũ ostendit. Primam dicit Cliuicem que victu et venenis corporibus medetur. Alia tetralepticen que vnguentis. Et empicem vel melius Empiricen de qua dictum est. Cornelius autem celsus ita tripertitur. vna est que victu. Altera que medicamentis. Tertia que manu medetur. Primã idest dieteticam. Secundã pharmacenticen: Tertiam idest chirurgicen greci nominarũt. hec ille. Chirurgia est medicina manualis. Dietetica victu medetur. Pharmacentice vero medicamentis. Hippocrates cous tẽplo Aescu lapij cremato: vt Varro perhibet medicinã eam instituit: que cliuice vocitata est. Debet autem inquit Antonius musa: medicus dieticus et cliuicus scire quattuor tempora causarum omniũ febrium. vt initio: augmento: statu: et declinatione. Cliuicus maxime debet intelligere pulsus arteriarũ: et indicia vrine. In his siquidẽ intelligitur genus febris: et origo causaq;: et tẽporis ratio. vite mortisq; professio.

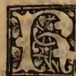
Medicine diuisio secundum plinium.

Cornelij celsi diuisio.

Hippocrates princeps cliuice secte.

Antonius musa Julij cesaris medicus.

¶ De rationali medicina quam logicen vocant. Caput.iiij.

Ationales seu logici ratiocinantur et conantur rerum causas perscrutari duce scientia que triplici ꝓcedere ordine perhibetur. Primo a finis notiõe: que fit per resolutionem. Secunda ex cõpositione eorum que per resolutionẽ inuenta sunt. Tertia ex diffinitione dissolutionis: quam proprie vocandam doctrinam heraclides erythreus putat. Eam vero que per compositionem ipsi attentarunt herophilij: et nõnulli Erasistratij Ataleusq; athenensis. Ante Galenũ ab ea notione que a fine sumeret initium nemo scripsit: vnde tamen artes omnes via quadã doctrine consistunt. At de medicine quidem inuentione hactenus tunc ꝗd sit inspiciamus.

De medicine tripli ci ordine.

¶ Medicine diffinitio. Caput.v.

Galeni diffinitio in primo tegni. Sanum corpus. Egrum. Neutrum.

Medicina scientia est sanorū: et egrorum ⁊ neutrorū corporum:vt scientie nomen cōmuniter: nō vtiq̄ peculiariter sit intelligendū. Sanum autem ⁊ egrum ⁊ neutrū ita accipiendū:vt singula triphariē dicantur vt corpus:vt causa:vt signū. Alij viam quandā esse aiunt medicinā:qua cognoscit si corpus astrictū est digerēdum esse:'si laxum continendū:si vero mixtū vitium habet: occurrendum subinde vehementiori malo:⁊ aliter acutis morbis medendum:aliter vetustis:aliter increscentibus:aliter subsistentibus:aliter iam ad sanitatem inclinantibus.

De subiecto medicine. Cap. vi.

Subiectum et finis medicine. Diuidit medicina in inspectiuam seu theoricā ⁊ actiuā: i. practicā Alie diuisiōes medicine.

Sicut ars omnis suū habet subiectū ⁊ finem: ita medicina subiecta quidē corpora:⁊ medelas: finem vero sanū corpus efficere. Diuidit aūt a plerisq̄ medicina in partē inspectiuā ⁊ actiuā. At inspectiuā rursum distribuūt in physiologicā:ethiologicā:⁊ semiomaticam. Actiuā porro in sanandi viā:medicādiq̄ rationē. Has partes adhuc subdiuidūt vt physiologicū in elemēta:cōplexiones:que tēperamenta quoq̄ appellamus: potentias:humores: mēbra. Ethiologicū in precedentia imperiū habentia:⁊ cōprehensoria. Itidem etiam semiomaticū:in memoriā reuocatiuū:⁊ discretiuum:inq̄ futurorū deprehensionē. Sanandi autē via in tuendam pueritiā:etatem mediā:⁊ senilem: horumq̄ victū opportunum. Medicandi autem ratio in medicamine victū: ⁊ manus operam:quam chirurgiam dixere greci.

De corporis humoribus. Caput. vii.

Quatuor hūani corporis humores. Cāe egritudinum. Cause sanitatis.

Humanum corpus quattuor constare elementis receptum a cūctis est:sanguine inquā pituita seu phlegmate:flaua ⁊ atra bile:hec(vt nostri theologi ferūt) ante primi hominis culpā tanta armonia continuata erāt.vt ex ipsis neq̄ mors neq̄ morbus:neq̄ molestie quicq̄ emergeret. At soluta hominis in deum obedientia soluta est et humorum huiusmodi pax:dissipata concordia. Cum igitur sibi hec elementa constiterint:conquieuerintq̄:tum sanus homo esse perhibetur. Cum vero inuicem sese protrudunt redūdantia: et substractione:tum demum mortales morbo oblanguescunt: redūdante aut subtracto humore:altero humore imperante:altero autem oppresso. Est etiam cum duo miscentur elemēta: vt in synocho febre:seu continua:nempe flaua bilis cum sanguine miscetur:fitq̄ tumultus animali ingens:⁊ morbus intolerabilis:vt etiam pulsus in ipsa quattuor diuidatur elementa: prin=

cipiumqꝫ illinc nanciscatur. Proinde qui mortales ingētes ac celeres motus habent pulsuum: id ex imperio habeant humorum flaue inquā bilis: ⁊ sanguinis. Qui ṽo molliter aliquo pacto atqꝫ clementius mouentur: id propter pituite et atre bilis esse deprehenditur incrementum.

¶ De sanguine. Caput.viij.

Sanguis primus inter omnes humores quattuor: qui in hūano sunt corpore calidior est ⁊ humidior: aeris naturā referens: ceteros in sese cōmixtos humores continens. Qui si superet: homines tradūt plerique medici: inter quos precipuus hippocrates esse bene sperantes: innoxios: simpliciores: moderatos. Diuidunt humores ipsi in etates quattuor. Redūdante nāqꝫ pituita cum sanguine pueris perhibet ad.xiiij. vsqꝫ annos: inde bilis flaua cū sanguine dn̄atur ad annos.xxviij. inde ad annos.xliij. pars magna sanguinis cuꝫ atra bili exhibet imperiū: inde ad supremā vsqꝫ etateꝫ pituita: moriente corpore: seclusoqꝫ spiritu in sese redeunt elementa.

De humore sanguineo.

Humorū etates.

¶ De cholera seu flaua bili. Caput.ix.

Flaua ṽo bilis calida ⁊ sicca est: ignis proprietatem imitatur: cum externo calore presertim accenditur: vapore eñ vniuersa perturbat: vt in perniciosa causo nide conspicimus. Si ṽo flaua bilis superet: homines: vel ei vicina bilis rufe: iracūdos: ingeniosos: acutos: leues: macilentos: benevalideqꝫ concoquentes reddit: hos humores peculiaria conceptacula continent: vene sanguinem: stomachus pituitam: in iecore vesica felem: lien ṽo atram bilem continet.

Cholera ignis proprietateꝫ imitatur

Mores cholerici.

¶ De pituita. Caput.x.

Phlegma frigidū ⁊ humectum est: aque vim possidens. Si homines superet cito canescētes: necnō cogitabūdos: meticulosos reddet. Hic quoqꝫ nō alienū fuerit ostendere Dioclis medici cōmotionē ad antigonum regeꝫ: quā insignis medicus Paulus Egineta operi suo putauit inserendā: ⁊ Antonius musa Augusti tempore florens secutus existimauit recensendam. Quoniam inquit regem amantissimū disciplinarū diu viuere cupere debemus: putaui cōmonendū vnde ortus morborum esset hominibus: de quibus signis deprehēdi possent/necnon eis occurrere. Hyberno ergo tempore quoniaꝫ tum affluit pituita: vnde distillationes vue delectio: tonsille: tussis: ⁊ id ge-

Pituita ꝺ natura est aque.

Dioclis opinio ad regem antigonum.

Paulus eg:neta.

nus alia cōmouemur vt i calidis ꝛ maceratis cibis: sinapi: apio eruca: pipere: plurima exercitatione plus ceteris tēporibus: caput purgandū. Uerno tēpore crescit sanguis: febris de humoribus nascitur extrariis: ideo refrigerātibus vtendū esse put ant ꝛ amaris ꝛ arefaciētibus: ꝛ que aluum citent: tepidū potendū.

Regimē et dieta hyemis. - Dieta veris.

Estate bilis rufa alitur que acutas excitat febres: causon: continuam: tertianā. vtendū ergo frigidis ꝛ suauibus ꝛ bene olentibus que facile concoquantur. Bibendū frigidū ꝛ aqua multa dilutum vinum: a coitu abstinendū veneris quo vis virtusqꝫ stomachi minuitur infringiturqꝫ ac subit corporis tremor. Autūno alitur bilis atra. vnde stomachi pituita febresqꝫ. Augeť fel: citanda ergo aluus: euomere aliquādo prodest: venerē non affectandam putant. Qui per hyemē atrocius egrotant: aduentāte vere plerūqꝫ moriūtur: qꝛ quos humores noxios cogebat cōtrahebatqꝫ frigus: eos calor relaxat: et qꝛ defluere non queunt: iam dilabantur necesse est.

dieta estatis. Dieta autūnal.

De melancholia quam latini atram bilem vocant. Caput. xi.

Atra bilis sicca ꝛ frigida est terre naturā continens. hec subdolos: tacite iracūdos: auaros: timidos: tristes: somniculosos: sepe inuidos facit. Et si hūores omnes sanguis contineat: qui vna per omnes venarum riuulos: plus minusve pro corporis habitudine diffundi in singulas corporis partes recta ratione cōprehendimus: qui membris alimonias subministrant adeo necessarii vt eorum quocūqꝫ aut per vim aut sponte priuetur homo: eum in perniciem agi certum sit: vt atra bili tota reddita: pvenas itaqꝫ et meatulos quoscūqꝫ alimentū refudans: quēadmoduꝫ aqua per crudiusculū vas futile dum apponitur humor: aut simile fit ꝛ demum vnitur: vt verbis Galeni vtar: in carneꝫ conuertitur: aut aliud similare membrū. Ex calore frigore consistēs: ex quo fit vt caro ab igne resoluatur. Calor enim non ex quolibet carnem facit: nec quolibet modo aut tēpore: sed ex materia apta: et vt apte ꝛ cum apte effici potest.

Atre bil' natura. Auctor. Sicce habitudinis corpa agrotori medicamēto leduntur. Auctor. Natiua caliditas hūido tēpato gaudet.

Corporis humani diuisio fm antiquos. Capu. xii.

Diuidimus inquit Diocles humanū corpus in quattuor: caput: thoraca: ventrē atqꝫ vesicam. Cum ergo caput languor aliquis inuaserit: signa hec apparebunt superciliorū grauitas: oculorum tenebre: dolor capitis vel oculorū: pulsatus tēporū: tinnitus aurium: oculi lachrymosi: acies obtusa: narium obstructio: dentiū

Auctor. Percusso cerebro vl' mēbrana

gingiue sublate fiũt. Cũ hec signa apparebũt: caput purgandũ erit: medicamine quidẽ nullo: sed hoc modo: hysopi vel origani capita contrito: in aceti vncias duas: aque vnciaz dulcis: postridie coquito: vt ad vnciam modo redeant: inde ieiunus gargarizato: et tepidum ore contineto: quoad omnis extrarius humor e capite in terram effluat: aliquot id facito diebus: cum facies: linteo calido caput tegito. Preterea et cum mastiche equali pondere trita aquam calidã datovt in calido gargarizet cubiculo. Dato et sinapi tritum eodẽ modo gargarizandũ. At negligentibus eueniunt oculorum imbecillitas: aurium dolor: in collo strume: cerebri oppressio: suffocatio: vua: angina: fluxus capillorum pectoris stridor: hulcera capitis: vox minuitur: dentiũ dolor oritur: nares opplentur.

billiosus: vomit⁹ insequit ac nerui distendunt.

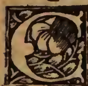
¶ De accidentibus pectoris. Caput. xiij.

Um circa pectus aliqua causa mala gignit egritudo: hec signa erumpũt: sudor per totuz corpus nedũ circa thoracem: lingua crassescit: salsescũt: amarescũtve sputa: virideſcit. latus: dolẽt scapule: dolores nulla apparente causa insurgunt: frequẽter oscitat: vigilie sequunt: suffocatões: sitis nõ quiescit satis ex sentẽtia: insomnis: rigor pectoris: brachiorum manuũ tremor: pruritus corporis: tussis arida. Hunc languorẽ ita curato vt primo cibus potusqꝫ sumat tẽperatus: ac mediocris presertim in cena. postridie eius diei ieiunus vomitũ citet: quod qui velit prius radiculas tenues mãducet: nasturciũ: menthã: sinapi: portulacã: inde aquã tepidã cũ aceto potet: atqꝫ ita vomat. Curã negligentib⁹ laterũ dolor insurgit et pulmonis: bilis atra: febres acute: deliriũ: lethargia: lienis vitium: epatis lãguor: singultus. plurima inter dormiendũ inquies.

Accidentia pectoris.

¶ De ventris languoribus. Caput. xiiij.

Um vẽter lãguet: hec se efferũt signa. dolor intestinorũ: fastidiũ et toti⁹ corpis vexatio. cibus et pot⁹ amarus videt. olfact⁹ amittit. labor in toto corpe febricule pauce, splenis ardor. Curato ita victu citra medicamẽ. plus eñ pdest et tutior est via cuiuscũqꝫ morbo medearis. betaꝝ pauca folia in mulsa decocta allia ve coctavel maluacea folia. vel lapati vel colliculos agrestes Cũcta eñ hec aluũ subducũt. Qd si mags adhuc velis vitice admisceto dilutionẽ in oĩ decoctiõe. suauior nãqꝫ et citra periculũ est. vtilis ꝓ eo leuis brassica in aqͣ multa decocta: huius succus potus cum melle et sale: vt sint acetabula quattuor aut

Accidentia vẽtris Auctor. Morbi vẽtriculi iex trincabiles. Imbecillus hoies reddũt obiter egre sanãtur.

ciceris aut erui:aqua cocta eodē pota modo ieiuno ore sumatur. Negligentibus eueniunt ventris profluuiū: tormina: lenitas intestinorum:ileus:tertiana febris:ischias:podagra:apoplexia:sideratio:hemorrhoides:morbus articularis.

Auctor ex iliacis doloribꝰ vomitiones & singultꝰ crebri ac deliratio dirus augurium faciūt

De passionibus vesice. Cap.xv.

Um in vesica morbus est:hec signa comitari solēt paucio cibo satiatur: crebra ructatio:inflatio totius corporis : color insulsus : somnus grauis: liuida vrina cū dolore fit:tumor dolorq circa colē. Cum talia signa eruperint:occurrēdū est morbo. excitātibus vrinā: aromatibꝰtutissimis:feniculi & apij radices madefaciēde vino albo bene olēti quotidie matutino tēpore cū aqua potādi bini cyathi: dauci quoq: myrrhe. elenij:quodcūq horū tibi habueris:prosunt enī oīa:aquā pota ciceratiā cū vino:oleris quoq atri radicē & graminis:paucula piperis grana cū pastinaca:& petroselino in aqua coque: inde māduca:vel imitte etiā piperis aliquantulū in vinū albū: vt ieiunus potet. Neligētibus eueniūt lienis dolor: aqua inter cutem:iecinoris dolor:calculi nascunt renū dolor strāguria: ventris tumor:stomachus non concoquit.

Vesice passiōes.

De morborum temporibus. Cap.xvi.

Orbi quattuor habent tēpora: principiū: ascensum:acumen:& declinationē:in his querit principium & reliqua.nam nisi morbi naturā presagiamus & tēporis mutationē:nō satis idoneā adhibere curā poterimus. Principiū morbi est: cū natura non amplius opponitur superata ab ea:que gignit morbū materia. Ascēsus est cū dolores capiunt incremētum & febris intēditur:doloresq exulcerāt. Acies seu acumen cum hec oīa tempus custodiunt:neq maius neq minus. Declinatio seu decessio:cum dolores:difficultas anhelitus: et si ita euenit tussis cum febri in corpore diu agantur: hic intendenda medico acies in egri pariter & morbi naturam. Hippocrates in cōtinuis tenuissimū victum esse oportere dicit : ne qua inter cōcoquendum perturbatio orta augeat morbum.

Tēpora egritudinum.

Ascēsus.

Acies.

Declinatio.

Presagia medicorū ex hippocrate. Cap.xvij.

Uarto die in febricitantibus e naribus stillās sanguis:tam malū q̄ bonum potest portēdere. Ubi nedū cesset febris si labiū aut naris: aut supcilium contrahatur:si nō cernat:si nō audiat eger nimia imbecillitate:proxima mors est. Si rhigor incide

Presagia seu pnostica vel pnotiones medicorū

rit necdū febre abeunte iam imbecillo:lethale signū est. Quibus non cessante febre spiritus difficultas accesserit & amētia:letha le est. Quib⁹ in febrib⁹ vel aliis morbis a proposito lachrymant oculi:nihil alienū est.si nō a pposito: alienū. Dolores & pressiones humeri in cubita fluentes sanguinis missio tollit. In acutis morbis cū febri fracte respiratiōes:malū. In acutis morbis par tium extremarū frigiditas:malū. In sudore horror:nō cōmodū. Si febris non a bili ortum habeat:aqua multa calida capiti infusa febris liberatio est. In non cessantibus febribus si exteriora frigescant:interioraq; estuēt sitisq; sit: lethale est. hec hippocrates. Ideo porro quibus inquit in febribus hecticis fiunt rhigo res difficultatē crisis habēt:quibus accessiones fiunt qua hora abiuit febris:crastino die eadē hora difficultas crisis: in quibus presertim febribus abscessus in articulos & maxillas irruperūt. Si in febre tumores non fuerint:et in gutture confestim suggillatio exoritur:lethale est. Guttur dolēs subitariā indicat perniciē. Si ex febri collum distorquetur:vt vix se queat cōuertere in collo tumor.lethale est. Febres non cessantes si tertio die validiores fiant magis periculose.que hoc modo relinquunt significant immunē a periculo. Quibus in febrib⁹ inter dētes glutinosa fiūt: his valide fiunt febres. Quib⁹ tusses aride irrūpunt in febre ca fodenō admodū sitibūdi sunt. Febres inguinalib⁹ quos bubones greci vocant:malū.exceptis quotidianis. Captū a causo rhigore adueniēte liberatio subsequit. A spasmo:vel tetano captū: febris adueniēs liberat ab egritudine. Febris in dieb⁹ imparib⁹ nisi abierit recidiua esse cōsueuit. Frigidi sudores cū acuta febre irrūpētes:mortē significāt pximā. Sudores febricitātes si incepe rint boni & tertiani:& qntani & septimani & nouani & vndecimani & quaterdecani & vigesimiseptimani:& trigesimiqrtani. Hi nāq; su dores morbos iudicāt:si ita nō habeāt:laborē significāt et morbi longitudinē:& recidiuā. Febricitanti sudor adueniens febre non cessante malum.

De motu:sensu:sanguine naturali & vitali. Cap.xviii.

D Istribuunt autē inter se mutuē tria hec:vena:arteria:neruus. De trib⁹ oriunt principiis aial regentibus. Ex cerebro quidē motus & sensus principiū est neruus. Ex iecore autē sanguis. Cuius fouēdi venavas sanguinis. Ex corde qd vitale principiū est: vas spirit⁹ arteria.hec sane presentaneo inter se inuicē fruunt adiumēto. Uena siquidē fomentū neruo suggerit: et arterie.arteria porro naturalē vene calorē & vitalē exhibet spm. Quāobrē nō est arteriā inuenire sine tenui sanguine:neq; venā si-

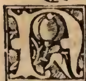
ne fumido ⁊ vaporoso spũ. Diducit et corripit arteria harmonia quadã atq̃ rõne: mot⁹ principiũ a corde sumens: sed diducta ex herẽtibus venis tenuẽ attrahit sanguinem: qui euaporans vitali spũi suppetit alimentũ. Rursus correpta estum: q̃ in ipa est emittens per vniuersum corpus: ac meat⁹ impellit. Nã cor quicq̃d purulentum: ⁊ glutinosum habet: p os et nasum euaporari educit.

¶ De pulsus ortu. Caput. xix.

Pulsus is vocatur motus vitalisq̃ potẽtia cui⁹ cor est principiũ: precipueq̃ ei⁹ sinister ventriculus spiritalis noĩatus. Ingenitãq̃ sibi vitalẽ caliditatẽ omĩ corporis particule p arterias distribuit: sicut iecur p venas alimentũ. Proinde estuãte corde confestim totum corpus contra naturam exestuat. ⁊ frigente friget.

¶ De virtutibus que in mẽbris sunt. Caput. xx.

Naturales potestates sunt quattuor: appetẽdi: retinẽdi: expellẽdi: ⁊ distribuẽdi. Quelibet siquidẽ aĩalis particula: suũ ad se naturaliter trahit alimẽtũ: ⁊ tractũ retinet: ⁊ retẽtũ in suã trãsmutat substãtiam: ⁊ superfluũ expellit. Inde totũ corp⁹ capit incrementũ. Secernit aũt atq̃ extrudit supfluũ p excrementũ feculẽtius: ⁊ per vrinã: p vomitũ: p sudores: p os: p nares: p aures: p oculos: p respirationẽ: perq̃ sparsa per corpus spiramenta. Instrumenta altilis sunt os: stomachus: venter: iecur: vene omnes: intestina: biles ambe: ⁊ renes. Os primũ ventriculo preparat alimentũ: in tenues ipsum partes dentibus ⁊ lingua discindens. Deinde obuersatũ ⁊ concoctũ alimentũ a stomacho in ventrẽ demittit: qd̃ excipiens aluus: separat vtile ⁊ membris accõmoda: vz a lapidoso ⁊ materioso: ⁊ eo qd̃ inutile sit mẽbris: ⁊ vtile quidem in humores: succosq̃ transmutans id remittit ad iecur per venas emũgentes ⁊ ad iecur riuulorum modũ adducẽtes. Sũt aũt huiusmodi vene que a vẽtre alimentũ ad iecur eliciũt: perinde atq̃ radices: que ex terra ad stipites euehunt alimenta. Assimilatur nãq̃ aluus terre que alimentum suppetit stipitibus: vt radicibus vene. Ceterũ ab aluo humorẽ excipiens iecur ipsum cõcoquit: sibiq̃ simillem facit. Sanguis per lienem purgatur: ⁊ vesicã fellis exceptricẽ: ⁊ renes Liene quidẽ terrestre: ⁊ feculentũ attrahẽte: sibiq̃ alimentũ comparante. Vesicula vero bilis exceptrice acutum ex alimẽto: quod in humoribus continetur colligente.

¶ Finis libri primi.

Liber scd̃s aggregatoris lugdunenß. dñi simphoriani Champerij.

¶ De cephalea caput primum.

¶ Ex traditione grecorum ꝛ latinorũ. §.j.

Unc de corporis humani capite morbisq̃ loq̃mur: a vertice summo exorsi: ad imas vsq̃ deuecti plantas noīa modo referẽtes: nisi speciosum dictu atq̃ necessariũ sese nobis dicẽtibus offeret: qđ pretermissu nefariũ esse videaṯ: nõ vt refectorũ mẽbrorũ referam⁹ historiã quã plures nobis ꝓdiderũt. At nr̃a tẽpestate insignis medicus oratorq̃ celebris Alexãder bñdict⁹ nr̃i amãtissimus q̃ vt est acuti ingenij: doctrina bñ armat⁹ ita nõ min⁹ diserte: q̃ grauiter anatomicẽ corpis hũani totã cognoscẽdã tradidit: ad quã lectorẽ mittẽdũ existimam⁹. Nostrũ seq̃mur institutũ cũcta vtiliter ꝑstringẽdo. ¶ Cũ admonẽte nos plinio: sum⁹ ad naturaliũ defectuũ nr̃i corpis mẽtionẽ adducti: ꝓsequamur īceptũ ꝛ hũane vite morbos nõ inutili curiositate narrem⁹. His eñ enũeratis intelliges pene impossibile eẽ hoĩem viuere sine morbo. Nã corporis et animi valitudines id cõe hñt q̄ sanitas ĩ vtroq̃ vno mõ attingiṯ. Plini⁹. vírt⁹ eñ animi: ꝛ sanitas corpis ĩ q̄dã tẽperie hec humoꝝ: illa passionũ est sita. Tẽperies aũt mediũ q̄ddã est: ac mediũ vno mõ attingiṯ: sicut linea recta vno mõ fit flexa plurib⁹. ꝛ signũ a sagittario vno mõ tãgiṯ: plurib⁹ aũt nõ tãgitur: ꝓpterea vt scđo ethicoꝝ meminit Aristoteles Pythagorici dixerũt malũ ad infiniti: bonũ ad finitĩ naturã attingere. Una ergo tẽperie corpus bñ valet: male aũt ꝓpe infinitis: qđ ex ip̄is vocabulis cõstat. Sanitas eñ vno vocabulo exprimiṯ: ac morbi noīa ꝓpe infinita sortiunṯ. Adeoq̃ quotidie morboꝝ numer⁹ inualescit: vt medici ꝛ quidẽ doctissimi atq̃ peritissimi in eis discernendis ambigui falsa plerũq̃ ꝓ veris accipiãt. sed de antiq̄s pauca e multis in mediũ afferam⁹. Capitis partes exteriores his noibus vocanṯ. Sũmũ eñ capitis vertex dĩ q̄ aliq̄bus duplex reperiṯ. ij macrobij ꝛ biuertices dicũtur. Bregma deinde siue sinciput in frontẽ vergit: qđ infantibus palpitat. Frons postea ꝛ oppositũ occipitiũ equamẽtum capilloꝝ ad summũ verticẽ bregma diuidens: bina vtrinq̃ tẽpora: aures: oculi: anguli exteriores parople interioresq̃ qui fontes dicuntur vnde lachrymarũ ꝓfluuium. Et Con oculoꝝ magnus ambitus. Supercilia quorũ mediũ mesophrion dĩ a polluce. Palpebre in quibus linee rhitides ꝛ cilia: gene deinde: male: nasus: ethmus. Nariũ interceptũ: globolus: pterigia: siue phene: buce mystax: labia: os: mentũ: que oĩa faciẽ numerose varietatis efficiunt. In capite aũt interdũ acutus ꝛ pestifer morbus est: quẽ cephaloen greci vocãt. Cuius note sunt. horror callidus: neruorũ resolutio: oculorũ caligo: mẽtis alienatio: vomit⁹: sic vt vox supprimaṯ: vel sanguis ex naribus cursus: sic vt corpus frigescat aĩa deficiat p̄ter

Corporis et animi valitudines in quo cõsistant.

Capitis partes.

hec dolor intolerabilis: maxime circa tēpora vel occipitiū: interdum aūt in capite lōga imbecillitas: sed neq̄ grauis neq̄ periculosa: per hoīs etatē est. Interdū grauior dolor: sed breuis neq̄ tñ mortiferus: qui vel vino vel cruditate vel frigore vel igne aut sole contrahitur. Hic oms dolores (vt celsus inquit) modo in febre: modo sine hac sunt: modo in toto capite: modo in parte: interdum sic vt oris quoq̄ ꝓximā partem excruciēt. Preter hec etiā inuenit genus qđ potest longū esse: vt humor cutē inflat: eaq̄ intumescit ꝛ premēti digito cedit. Hydrocephalon greci appellāt.

De cephalea ex traditione arabū ꝛ penorū. §.ii.

Cephalee dolorisq̄ capitis diuisiones.

Cephalea dicit dolor capitis inueteratus qñ est per totum caput: hemicranea autē appellat dolor in medietate capitis. Monopagia ꝟo dolor in aliqua parte capitis. Clauus aūt in quacūq̄ parte minima sit fixus. Cephalea ꝟo recipit diuisiones plures. Diuidit enim ꝫm loca ꝛ tempora: ꝛ ꝫm causas suas materiales siue efficientes. Scđm loca q2 quidā est dolor extra craneū existens sicut in pellicullis ꝛ in carne supra craneū existētibus. Aliquādo inter pelliculas sub craneo vel in medulla cerebri. Item dolor capitis quandoq̄ fit ꝫm viā crisis: ꝛ quādoq̄ antecedit febrē vel cōcomitatur vel sequit. Itē dolor capitis quādoq̄ est morbus per se: ꝛ nō causatus ab aliquo morbo: quādoq̄ causatur ab alio morbo: quandoq̄ ab aliquo humore. Item dolor capitis quādoq̄ est ex sola mala cōplexione cum humoris vitio: quādoq̄ ex mala cōplexiōe sine humoris vitio: ꝛ qñq̄ ex causa exteriori: qñq̄ interiori. Et est aliqñ ex causa existente iuxta caput: sicut de causa priuata capitis: qñq̄ de causa remota in aliis partibus contēta sicut in stomacho: vel epate: vel in ceteris partibꝰ. Aliqñ autē dolor capitis est a morbo consimili: quādoq̄ est ex officiali. Omnes autē ille cause et diuisiones sua habent propria signa: quedā tamen accipiuntur ab inditio patientis: sicut signa cephalee ex causa exteriori vt ex calore aeris: vel frigore: vel vigiliis: vel somno multo: vel ex casu: vel ex percussione: vel clamore et vsu cibariorū acutorum: vt est vinum forte: porri vel allia vel nuces et cetera fumosa. Quedam autem cephalea habet signa a dispositione totius corporis: sicut que fit a causa intra: vt que fit a repletione humorū furiosorū calidorum vt que fit a febribus: vel a crisi: vel a mala complexione: vel a morbo officiali: vt est oppilatio vel constipatio: que de grossis humoribus nascitur ꝛ viscosis. Illa autem que ex mala cōplexione sola nascitur: tot recipit diuersitates ꝛ diuisiones: in quot mala complexio diuidi potest: sic potest intelligi de cephalea humorali. Iste autem egritudines maxime discernūtur per vrinas:

Capitis egritudines ꝑ vrinas discernunt.

⁊ maxime per circulū ⁊ granula in superficie vrine contēta. Quedam autē cephalee sunt cum pulsatione in tēporibus: vt hevidentur esse ex multa sanguinis ebullitione: vel ex multa ventositate. Alia autem est recens: ⁊ hec est facilis ad dissoluendū: quedā ꝟo est inueterata: ⁊ appellat̄ galeata: ⁊ hec est pessima ad curandū: habet em̄ pessima accidentia. Unde oculi et nerui eorū multū patiuntur: ⁊ sensus debilitantur: imo permixtio rationis aliqñ inde prouenit. huiusmodi ergo cephaleā frequēter incurrūt homines assueti cibis fumosis natura: sicut sunt nuces: porri ⁊ res pigues: ⁊ homines assueti multū caput cooperire. nō em̄ tam forte est caput: quin per assuefactionē nimie cooperture debilitet̄ cerebrum: ⁊ fiat tenerius ⁊ debilius: ꝙ si aliquis cōsueuerit paulatim desistat: ⁊ dissuescat in tēperato aere.

Cephalee alia ptitio.

Si ex sanguine fit cephalea: calorem patitur in capite: grauitatē in fronte: oculoꝝ rubescūt vene cum tota facie: ⁊ vene faciei sunt plene: vrina rubea ⁊ pinguis: ⁊ corpus molle: ⁊ pulsus mollis.

Cephalee sāguinee signa

Si ex cholera rubea infra nares nimiū habet calorē: ⁊ in lingua siccitatē: vigilie ⁊ sitis nō desunt: ⁊ maior dolor est in dextra parte.

Cephalee cholerice signa

Si ex cholera nigra in sinistra parte erit dolor cum frigore: vigilijs ⁊ grauitate. Si de phlegmate sustinet grauedinē ⁊ spiritus grauē retentionē cum querela: et dolorē in occipitio.

Cephalee phlegmatice signa.

Cōstātinus auctoritate Gale. Nosse oportet caput diuidi in quatuor partes. Sāguis in fronte dominat̄: cholera rubea in dextra parte: phlegma in occipite: cholera nigra in sinistra: in quib⁹ modis cognoscēdis medicus operā dabit. Oportet autem intueri etatem: ⁊ egrotātis consuetudinē: ⁊ vnde dolor natus sit. Si sit ex capite considerandū est ex quo fit humore. Si ex sanguine vel cholera rubea: incidatur cephalica: nisi etatis cōtrarietas vel tēporis consuetudinis ⁊ virtutis occurrat. Si ergo ad phlebotomandū scarificemus: plena palma ab vtrusꝙ pedis calcaneo. Que ꝟo prosunt cholere rubee ꝓsunt ⁊ sanguini. Que ꝟo phlegmati ⁊ cholere nigre proderunt.

Capitis sectio.

¶ Cura cephalee ex traditione scriptorum recentium quos neotericos vocant. §. iij.

Dieta in cephalea ⁊ dolore capitis sit temperata: vt sunt carnes pulloꝝ: perdices: fasiani: turdi: merule: alaude ⁊ minorū auiū: capreoli: annualis agni: porcorum extrema scꝫ pedes ⁊ aures cum agresta: pisces squamosi aque dulcis bene currentis: lupi: lucij: darci: partice: daurace. Salsamēta: parū cimini petro. cū aceto vel agresta. Vinū bene limphatū. Exercitiū sit mediocre: multū em̄ iuuat ad fumositatū respirationē. Nemo tamē plectoricus multū moueat̄: q2 cito putresceret materia: et deuen

Cephalicorū dieta.

ret ad febrem vel apoſtema. Declinantia ad frigiditatē ſunt portulace: lactuce: ſcariole: malue: pruna: pira cocta. ꝛ poma cocta: cucurbita: cucumeres: melones.

Emagoguz in cephalea. ¶ Emagogū ſanguinē mūdificās ꝛ cholerā purgās ſic fit. ℞. ceterac. politrici: adiantos: capilloꝝ veneris: ypericō: ſcolopēdrie: ſeminū frigidorū maiorū mundatorū. prunorū. violarū. iuiubaruz. añ. ℥. j. bulliāt in aqua in cuius colatura reſoluaꝭ caſie fiſtule: tamarindoꝝ. añ. ʒ. vj. aut. ℥. j. māne granate. ʒ. iij. coleꝭ in cuius colatura diſſolue reubarbari electi. ʒ. ij. vel loco reubarbari: myrobalanorū citrinorū. ℥. ß. ꝛ ſtet tota nocte ſub diuo. Mane cuz ſyrupo violato vel aqua pdicte decoctionis cū tota ſubſtātia accipiatur.

Colagogum in eadem. ¶ In cōfectione colagogi addaꝭ abſinthiū iſtis in prima colatura ꝛ herbe magis frigide. In ſecūda ſe. lactuce: portulace: papaueris albi: ꝛ loco reubarbari vel myrobalanorū. pōt poni ſcamonee. ∈. j. ſm tñ ꝟtutē patiētis. Iſtud emagogū vel colagoguz: qꝛ parū differūt: pōt dari, ſinglis mēſibus repletis cholera ꝛ ſanguīe ſiue ſit in capite ſiue in ſtomacho. et in tertiana ſimplici ꝛ duplici ꝛ in caleſactione epatis. ſ3 nō cū ſcamonea materia indigeſta. In cholera praſſina ꝛ eruginoſa daꝭ trifera ſaracenica cū reubarbaro ꝛ pdicto colagogo. Ita ꝙ apponaꝭ tertia pars colagogi propter aduſtionez.

Cephalee ſāguinee ꝯgruentia. Si ergo egritudo ſit ex ſanguine celebrata minutione ꝛ emagogi datione: deñ electuaria q̄ cū modificent ꝛ eius feruorē tēperent: vt dyaprunis ſimplicis: zuccarū roſ. ꝛ viol. dyaceraceos dyarodū abbatis: dyapapaueris: triaſandꝰ: dyacitonitem frigidū: roſata nouella cuz ſyrupo ſviol. ꝛ cōpoſito ex herbis frigidis vel oxizaccara vel ſyrupo acetoſo.

Cephalee phlegmatice ꝯpetētia. Sanguiſuga imponatur in vena frontis aut in principio naſi inter duo ſupcilia aut in fine naſi ꝛ hoc ſi oculorum palpebre graues ſint: dolorem tollit.

¶ In dolore ex cholera digeſta materia cū ſyrupis dictis pꝰ purgeꝭ cū colagogis vel medicinis dictis. Tertia die deꝭ rubea in ſero. Quarta minuaꝭ de cephalica dextri brachij: poſt radatur caput. Deīde ſequanꝭ vnctōes emplaſtra ꝛ cetera adiutoria. Ungatur ergo caput cum oleo roſ. vel viol. ꝛ aceto ꝛ ſucco ſempuiue: corrigiole: plātagis: portulace: ſucco vuaꝝ īmaturaꝝ: aut cū puluere ſandalorum: roſaꝝ papaueris: hedere terreſtris temperatis cum muſcilagine pſillij. In dolore fortiſſimo adiungendū eſt opiū fomētationes fiant cū aqua decoctionis herbarū frigidarū ꝛ arboꝝ. Et ſi dormire nequiuerit cū oleo viol. opiū diſtemperemus: ꝛ caput inungaꝭ cū oleo mādragore. A vino abſtinendi ſunt ſi forti laborēt dolore. ꝛ frixis ꝛ ſalſis ꝛ aſſatis. Et fomentationes nō adhibeantur: niſi bene certificato reumate non eſſe in cā: nec cōponi. ꝙ ſi ſit prius curetur reuma. deinde dolor: aliter dolor augmentaretur: ꝛ morbus maior vel diuerſi introducerenꝭ. ¶ Dolore exi

stente de phlegmate digerat materia cũ oximelle cõposito ex ra-
dice feniculi:petro.raphani. Aplus in dolore capitis ⁊ causis ma
tricis apponi non debet. Gariofili:calamenti:ruthe:origani.be
tonice ex his fiat oximel:⁊ detur oximel squilliticum vel rafaninũ
vel aliquod oximel dureticum ⁊ electuariuꝫ. Si est ergo ex phleg
mate narurali detur dyãtos:pliris:dyamargariton. Si est ex sal
so dyantos cum dyaprunis equaliter:vel rosata cũ dyaceraseos
Incisiuis frigidis vt syrupo acetoso ⁊ oximelle simplici.si ex dul
ci:eodem modo. Si ex acetoso vel vitreo.digeratur cum oximelle
squillitico:dyacimino dyantos:dyacalamẽto.⁊ in oĩbus oximel
ponatur thimus ⁊ rosmarinus. Materia digesta cum pilulis au-
reis:vel arabicis:vel cuꝫ benedicta:vel pigra:vel cũ phlegmago
go vel hydrogogo qđ idem est. Qđ sic fit. ℞.rađ:feniculi:petro.
apij:dauci:carui.añ.℥.j.absinthij.si vis.M.j. q: purgat phlegma
⁊ coleram indifferenter. Polipodij ℥ ß.se.diureticorum calidorũ
añ.ʒ.ij.si volueris ꝙ purget per vrinam coquant colentur colatu
re admisceat.℥.ß.myrobalaꝝ.kebuloꝝ dimittant tota nocte sub
diuo:⁊ mane apponat syrupus vel oximel.⁊ deposita actuali fri
giditate offeratur. Põt addi huic colature agaricus. In dolore
facto ex melencolia digeratur materia cum oximelle simplici: vel
squillitico:vel diuretico quemadmoduꝫ in quartana de melãcho
lia naturali. Et eodẽ mõ fiant purgationes:stuphe:⁊ opiatarum
exhibitiones:vel cũ melagogo:qđ sic fit. ℞.se.feniculi:petro.apij.
añ.ʒ.iij.thimi epithimi:sene.cuscute:añ.℥.j.ß.ex his põt fieri oxi-
mel. Si vis facere confortatiuum appone gariofi.piperis:macis:
ciperi.yreos:corticis fraxini.cardamomi:nucis muscate ⁊ similia
ßm ꝙ tibi videtur:vel ex illis folis quassatis fiat decoctio in vino
vel aqua vsq̧ ad consumptioneꝫ vnius:⁊ colentur colature adda
tur myrobalanorum indoꝝ.℥.ß.⁊ in mane offerantur vel in lib.ß.
colature ponantur.ʒ.ij.ß.indorum.in alia.ʒ.ß.lapidis lazuli.dimit
tantur tota die sub diuo. In crastino in aurora offeratur resolutđ
myrobalanoꝝ. Et cum ductus fuerit ad tres assellationes: ⁊ at-
tracti fuerit humores:det alia pars:vt humores attractos ꝑ cõ-
pressionem educat. Istud põt dari sanis:lapsis:⁊ egris melãcho-
licis de mense in mensem:⁊ ẽt febricitantibus fe.quartana ⁊ deli-
catis. Et si addant p̃dicte decoctioni squinãti ⁊ centauree.añ.me
lior erit. Purgata materia stuphet cuꝫ herbis dictis in cura phle
gmatis:quibus addimus lauri ⁊ hedere arboree.añ.℥.j.iuniperi:
calamenti.origani:arthemisie.añ.℥.j.ß. Exeunti a stupha offerat
metridatum vel tyriaca cuꝫ vino decoctionis germandree. Si ex
multitudine ciboꝝ ⁊ potuũ doleat:vomitus ꝓuocetur:⁊ digestio
confortetur:⁊ aliquod oleum calidũ auribus infundatur.fricatio

Digestiua cephalice phlegmatice.

Eu accuatiua eiusdem.

Digestiua ⁊ euacutiua cephalice melãcholice.

Ex gale/ no deprō pta sūnt. | fiat circa pedes : ⁊ lotio aque frigide vel aceti circa testiculos. Et cura ebriosorum eis subueniat.

¶ De hemicranea quā nouitii Emigraneā vocant. Caput. ii.

¶ Ex traditione grecorum ⁊ latinorum. §. i.

Cura ce/ phalagie ⁊ hemigꝛ ne ex ar/ chigene.

Auctor hemicra nea non emigrāea non enim granea. sꝫ grāos vł granion ꝺf calua/ ria. ē mor bus quo dimidia ps capitꝭ laborat.

Morbus dolorē imēsum afferēs fit i media cerebri p/ te quē vocāt: hamicranicum: ⁊ frequēter in imperio dū paroxysmum agit. Fit autem ex influxu vaporū: vel humorꝫ: vel multorꝫ: vel frigidorꝫ. vel calidorum. Et aliquibus quidem extra caluariam doloris sen sus affici contingit. Aliquibus vero ad capitisꝫ intima penetrat. Aliq porro circa temporū musculos vehementer dolent. Cogni/ tiones autem ex eis que de cephalea dicta sunt coniiciantur. An tiquam ⁊ difficulter solubilem cephalagiam: vel hemicraneam a primordio curare conuenit a sanguinis per venam detractione vel purgatione clystere prius deiiciendo. Dubium autem non est quin sanguine abundantes expediat leuare sanguineꝫ a vena de trahendo. vitioso autem succo affluentes purgare: atqꝫ ita locali bus vtendum adminiculis perfricando: tum vestimento. tum di/ gitis dimidiam frontis partem presertim: que sunt ad musculum tēporum calefiat. ante tempus paroxysmi hoc faciendo. post pa/ roxysmū vero vtendū que hemicranica vocitanē. Calore eñ mul to in doloribus significante contineri quippiam refrigerans : cuꝫ calor excesserit vtendum est satis calefacientibus. misceatᷓ vtrisqꝫ confirmantium qꝺ qualitatem habeat stipticam. Optimum au/ tem calefaciens est vnguentū quod euphorbii vnciaꝫ habeat vnā cere vncias tres: olei dulcissimi libram: illinito autem hoc parteꝫ frontis dimidiam cum musculo temporum. Longe autem vtilissi mum est ad frigidas affectiones : vt sepius ante balneum semel vtare a dolore seruans incolumem hos iuuat: ita languentes ēt in aurem infusum tepidum oleum euphorbii sensim iniectuꝫ vt sa tis sit in libram olei drachma ℈ immittere. iiii. euphorbii. Natura li autem quadam ratione vel potestate facit euphorbiuꝫ languo ribus hemicranicis ipsum cum aceto dissoluendo . Si igitur de/ xtrum tempus doleat: perungito sinistrum. si doleat sinistrum vn gito dextrum: ⁊ confestim sedabitur dolor. Aliud . terre interna dissoluto: ⁊ perungito tempus languens mirifice conferet. Ali/ ud archigenis . stichadis herbam coquendo cum aqua : vel hy/ dromelle dato cephalargicis ⁊ hemicranicis : vtpore solum ma ximumqꝫ adiumentum. Aliud eiusdē ad omnē capitis languorē. Cerui os exurendo ⁊ dissoluendo cum rosaceo illinito locum. vel ocimum dissoluendo imponito: vel mentham cum aceto dissoluē do illinito bis in die. Aut lapathum agrestem ⁊ cicidas pariter

Unguen/ tum gale ni.

Archige nis reme dium.

dissoluto circũ illinito tempora: et frontem: ꝛ statim mitigabis. Aliud ad oẽm capitis dolorẽ. Stercus hirundinũ anteꝗ̃ in terrã cadat cũ luto in nido cõperto asperge aceto in vase ligneo ꝛ illinito. Aliud pyrathos capre(quod est stercus ipsaꝝ) dissolutũ illinito ꝛ alligato hocfacito mane ꝛ in meridie: ꝛ medebere.

¶ Ex traditione penorum ꝛ arabum. §.ij.

Fit qñꝗ̃ egritudo praua dolorosa ĩmedietate capitis: aliqñ in dextro: aliqñ in sinistro. ꝛ fit fortis in cõmissurã extẽsa in longitudine capitis. ꝛ accidit secundũ plurimu3 cũ periodo. Huius egritudinis causa est eleuatio vaporis humorũ: aut propter multitudinẽ eorũ: ꝗ̃uis sint tẽperati. aut ꝓpter caliditatẽ eorũ. aut ipsorũ frigiditatẽ ꝗ̃uis sint pauci. Et ex eis sunt ꝗ̃ sentiunt dolorẽ in lacertis tẽporũ suoꝝ quasi tendant. Et in quibusdã eorũ sunt qui sentiunt dolorẽ vehementẽ adeo donec ipsi nõ tolerãt. vt cadãt super eos manus oĩo. Causa aũt in illo est q2 hec occasio est egritudo pãnicu li continẽtis craneũ capitis preter ꝙ cutis sit vacua a dolore. Eleuatio aũt hoꝝ vapoꝝ ꝛ humoꝝ fit in venis ꝛ alaurida. i. in venis grossis: aut in arterijs: aut in vtrisꝗ̃ simul. Et fortasse expellunt membra que sunt intra craneum sc3 cerebrũ ꝛ velamina supfluitates que sunt in eis ad exteriora. ꝛ fortasse eleuantur ad caput ex reliquo corpore vapores ꝛ humores mali. Confectio epithimatꝭ ad hemicraneam ꝛ dolorem capitis calidum. ℞. se. iusquiami se. lactuce: siref memithe: rosarum sandal. fausel: radi. mandragore: opium fiant ex eis collyriaꝝ distillet ex eo in aurem cum oleo rosato ꝛ aceto vini pauco. Confectio caput purgij ad dolore3 capitis ꝛ hemicraneam calidam ad dolorẽ auriũ cum caliditate ꝛ pulsatione. ℞. opij. camphore aũ. fiant inde collyria similia lenti ꝛ dissoluat. j. aut. ij. in oleo viola. ꝛ distilletur in aurem ꝛ nasum ꝛ est bonum expertum. Confectio epithimatis ad dolorem capitis frigidum ꝛ hemicraneam ex ventositate grossa. ꝛ dolorem auris frigidum ℞ castorei. euforbij. opij. storacis liquide. piperis foliorum ruthe. calamenti. sinapis. aũ. fiant trochisci ꝛ embrocẽtur. ꝛ dissoluantur in oleo. ꝛ sit oleum costinũ aut nardinum. ꝛ dissoluatur cum aliquo de illis. ꝛ distillent in atre3 que est in latere doloris. Auicẽna ponit emplastrũ cuiusdã mulieris narratum ꝑ aliquos medicos qđ est efficax. ꝛ fit ex decoctione radicum cucumeris asinini ꝛ absinthio in oleo ꝛ aqua ꝛ ex decoctiõe fit embroca. ꝛ ex substantia rerum fit emplastrum.

Iohãnis serapionis opinio.

Cõfectio rasis in libro diuisionu3 capitu. xvij

Alia eiusdem.

Cõfectio eiusdẽ rasis alia.

Auicẽna fen pria tertij canonis.

¶ Ex traditione auctoꝝ recentium. §.iij.

Pilule ad hemicraneã. ℞ myrobalanoꝝ citrinorum. kebulorum. indorum ana. ʒ. ij. croci orientalis. masticis

Pilule regie in hemicranea

añ.℈.iiij.scamonee.ʒ.ß.aloes epatici ad pondus oim.tēpera cum succo feniculi:da eunti dormitum ſm virtutē patientis.pigra etiā valet multū.Aliqñ est dolor capitis cū molestatione magna vt infirmus quasi sentiat pcussiones ⁊ malleationes in capite:nec vocem:nec sonitū vel lumen:nec splēdorē pati possit. qđ ex duabus causis contingit:vt ex cholera rub.vel ex ventositate grossa si caput debile sit. Si ex cholera rubea est caliditas cum percussione nimia. Ex vētositate grauitas ⁊ tintinnositas. Morbus hic fit ex humoribus adherentibus cranco. Aliqñ in superioribus cranei: vt cutis tacta dolet. Et nota q̄ radix papaueris masticata humores capitis per nares purgat. Pillule capitales. ℞ .scamonee. masticis:absinthij.añ.confice cum succo absinthij. Alie capitales valentes capiti. ℞ .aloes:coloquintide:absinthij:succi feniculi:masticis:scamonee.añ.piperis longi:centauree:basiliconis: betonice:herbe perforate:origani:vngule caballine:filicis:osmōde: yringorum:radicis saluie.añ.tempera cum succo absinthij vel feniculi da.v.vel.vij. Abstineant a cimino:aniso:⁊ aromatibus: q: subleuant vapores. Utatur tamen vino odorifero ⁊ veteri.

Pilule cochie id est capitales

¶ De vertigine scomaticis ex posidonio, et archigene. Caput.iij. §.j.

Uertigo est morbus capitis tenebrositatem inducens qui grece scotomia dicitur:qđ a verbo greco scotome deducitur:qđ est vertiginor. Turbo etiā latine dr. Calidis enim ⁊ acutis vaporibus ad caput ascendentibus:⁊ in cerebro animalez spiritū vertentibus: primū quidē obtusitates quedam in oculis pcreant: inde etiam in auribus tinnitus cōtinui:⁊ audiendi difficultates. Precipue hoc euenit circa ciborū concoctiones exurgentibus ex somno: intensa autem egritudine fiunt oculoꝝ vertigines:⁊ tenebre oboriuntur: vt sibi videant cuncta spectare vertiginosa:idq; accidit:cuȝ propere sedilibus exurgūt aliqua antecedente inconcoctione. Diuturno aūt languore leui de cā obtenebrantur:adeo vt aliqñ cadant: precipue circumuertunt:qđ alijs fit multis conuersionibus:hoc illis vna.ac si quē aliuȝ circūuolui videant:obtenebrantur:⁊ si turbinē vel quiduis aliud rotari pspexerint:idē subeunt:viuendi siquidē spūs circūuoluto incidit turbini. Mouet ipse quoq; illo circūlato atq; ita inequalem ⁊ turbulentum ⁊ inordinatum humorē ⁊ spūs efficit motum. Ignari aūt egritudine consueta cohibendo excremēta:⁊ incōcoctiones:⁊ iuges estuatiōes:⁊ ebrietates languorē efficiunt. Comitatur autem ipsos alui retentio:⁊ ob hoc multa spiritalitas ⁊ tenuium vrinarū:⁊ paucarū excrementū:materia caput occupante:vtplurimuȝ sunt graciles;⁊ in omni inlectiōe turbi-

Quid vertigo ⁊ scotomia.

Auctor Uertigio sis senib⁹ apoplexia facile iminet.

di. Si igitur sanguinolentiora videbimur nobis in oculis spectare ad vesaniā sunt accōmodatiores. Sin autem purpureū spectemus: ad comitialē morbū. Potētia igitur valida existente: et nihil aliud aduersetur: sanguis est detrahendus: si egritudinis principium sit: et si etiam intercedens tempus aliquod. In sanguinis aūt detractione cernendū ne c globatim exhauriamus ob eam causam: que euenit collabendi: quare multis est vtendū ablationibus ex interuallo. Inter efficaciora autē purgamina purgari solēt cō coctum feniculū oximelle: habeat etiā diaphenicon: et ruthe et scamonee cōpositiones: et anagargarismatis ex origano et oximelle. Inde etiam naribus cyclamini vel radicis bliti: si perdurarit secato ad tēpora supra aures arterias prius subducēdo aluū hiera: vel clystere. Nutrimēta sint boni humoris: que facile digerantur: sine flatu prorsus bona stomacho. et aluo bona: que vrinā prouocent. Vinum paucū et albū et tenuissimū: nec admodū vetus. His congruunt alleminosa suapte natura lauacra: maxima pro et prima et vltima horum custodia.

¶ Ex traditione penorum et arabum §. ij.

Ertigo et scotomia visus est corruptela: et subito apparent patientibus oīa quasi volubilia nebulosa seu tenebrosa. Causa istorum nimia est humorū abūdantia cū ventositate mixta: humores isti cū vētositate mouētur: vel fumo in capite de quolibet mēbro sicut stomacho ascendēte. Johānes damascenus. Pedes infirmi in aqua calida sunt ponēdi: a vino abstineāt: caulibus: lentibus: lactucis et similibus. Auicēna. Que ex ipsa fortis est: similis est epilepsie. verū tamen nō fit cū spasmo sicut epilepsia. Et vertigo quidē frequēs proprie in decrepitis nunciat apoplexiā. Et qñqz soluit vertiginē soda accidēs. Et scias quod scotomia et vertigo cū prolongantur: tunc egritudo est frigida. Cūqz paroxismus excitatur: tūc adiuua cum fricatione inferiorum extremorū. Scotomiā pro et vertigines factas propter vacuitatē stomachi sedat acceptio bucellarū infusarū in rob fructuū stipticorum. Hallabbas ex humore fit phlegmatico qui in venis adunatur: q̄ cerebrū circū obambulāt: aut cholerico humore: aut sanguineo qui in venis est. nec dissolui pōt. voluiturqz in venis circa cerebrū: et fit ab inde vertigo: aut ex grossa vētositate q̄ his concluditur venis: nec dissolui pōt: sed circūuoluit cerebro et vertiginē parit. Fit etiā ex oppressione q̄ cerebri accedit pre alicuius carnei ossis ex cōfractiōe: aut alia quauis cerebrū opprimēte causa. Johānes serapio. Cognoscitur quod est per cōitatē ex malitia dispositionis breg mati et ex dolore q̄ est in stomacho: et ex destructiōe desiderij et ex debilitate aie: et nausea: et ex cōmotiōe doloris qñqz: et dete eius

Isaac in viatico.

Johan damascenus.

Auicēna fen prima tertij capitulo nonis.

Hallab bas de vertigine.

Serapio brevia rij. capitulo

plt. xlij.

allavice. Et fortasse accedit vertigo ex humore frigido qui annexus est cerebro. Inquit Johānes. Aut ex humorib⁹ cholericis: et differentia quidē est inter egritudinē vertiginis et sodam. quia soda non quiescit velociter: et vertigo quiescit velociter.

¶ Ex traditione auctorum recentium. Cura §.iij.

Pilule dyacastoree.

A scotomia ex vitio cerebri minutio fiat de cephalica si nihil obuiauerit: et dentur hierapigra et hiera. G. hiera fortissima: aurea et rubea in sero. Et obtalmicū naribus fiat: et pillule dyacastoree bine dissolute cum vino naribus iniiciantur: vel succus cucumeris agrestis cum aqua tepida instillet. vel hierapigra: due sint partes aloe et tertia aromatica: si sit ex stomacho catarticū dare oportet: et vomitū prouocemus: et a cibis indigestibilibus et melancholicis et inflationē facientib⁹ et nocturnis cibis prohibemus: et a cibis grossis vt caulibus leguminibus et forti vino. Cibis digestibilibus vtantur: vt pullis: perdicibus: aulculis in aqua non degentibus: piscibus aspratilibus carnibus annualis agni: lactentis hedi: brodio cicerum rubeorū: ouis sorbilibus.

Dieta in vertigine

Si sit ex cholera vtātur pillulis confectis ex quantitate aromaticarum specierum ad quarum pondus ponatur reubarbari: et ad pondus reubarbari: et specierum ponatur aloe lotum: et cōficiatur cum succo absinthij: vel cū melle ad cōseruationē vel dentur pilule regis sicilie que visum clarificant: auditum confirmāt: spiritualia confortant: singulas superfluitates a capite et stomacho expellunt: sanitatem custodiūt: sine omni immutatione dieter vel quater ducūt. ℞. calami aromatici: cinamomi: cubebe: nucis muscate: spicenardi: macis: carpobalsami: epithimi: viol. azari: gariofilorū: mauicis. omniū myrobalanorū. an̄. ʒ. ij. turbith: coloquintide. an̄. ʒ. iij. agarici: sene: reubarbari. an̄. ʒ. ß. aloes citrorini ad pondus omniū: confice cum oximelle vt melius seruentur: da. v. vij. vel. ix. ſm tenorem virtutis semel aut bis in hebdomada: vtantur dyantos: dyamargariton: dyagariofilatum. Omnis cibus eorum cōdiatur cum sale sacerdotali quod sic fit. ℞ salis. ʒ. j. saturele. maiorane: origani: piperis grana. ix. carui: coriandri: cimini: cinamomi: zinzibe. an̄. ʒ. ij. pulverizentur et puluis vsui reseruetur. Sal marcelli expertum ad omnes humores capitis phlegma de cerebro educit: hydropicis: sciaticis: arteticis: podagricis mire subuenit. ℞. salis armoniaci tosti. ʒ. xij. piperis nigri. ʒ. v. cimini: zinziberis: piperis albi: fenicculi: cinamomi. an̄. ʒ. iiij. gariofili: galāge: zedoarie: cubebe: cardamomi. an̄. ʒ. iij ysopi: thimi: origani. carui: anisi: apij: petro. leuistici. an̄. ʒ j. ß. tere et in puluerem redige. Eo omni prandio vtatur loco salis. Digerentia. ℞. sirupi de

Pilule regis sicilie ad plures egritudines.

Sal sacerdotale valens ad mlta.

Sal marcelli ad humores capitis et ad alia.

ſticad.ʒ.j.oximell.ʒ.ß.fiat decoctio ſimpliciũ ducentiũ ad caput. Digeſti- Caput purgia. ℞.aque maiorane.ll.j.aceti ſquilliticl.ʒ.ij. et mi- uum. ſceantur. Ad idem. ℞.aceti ſquilliticl.lib.j.pulueris origani:pire Caput tri:macropiperis:ſinapis.añ.ʒ.ß.miſceantur ꝛ eſt forte. Ad idem purgiũ. expertum. ℞.folia herme:morſus galline:ꝛ fricentur nares et fa Aliud. ciet fluere humiditatẽ. Et in caputpurgijs ꝛ gargariſmis debet apponi aliquid ſalis.vt cerebrum ſtimulet. Aliud ex pertum.

¶ De lethargo ex traditione grecorum ꝛ latinorum. Caput.iiij.

¶ Ex archigene et poſſidonio. §.j.

Ethargus interdũ pro furioſo ponitur:ꝛ phreneti- co. Horatius.vt lethargicus hic cum ſit pugil ꝛ me Differen dicum vrget:videturqꝫ lethargus nõ abſimilis phre tia inter neſi de quo loquitur archigenes. In phreneſi diffi- lethargũ cilis ſomnus prompta ad omnẽ audaciã mens eſt. ꝛ phrene vt in hoc marcor ꝛ inexpugnabilis pene dormiendi ſim. neceſſitas. Lethargi bina ſunt principia. Quibus quidẽ circa pre cordia ꝛ inteſtina primi languores in parem morbũ cerebrũ agũt: quibus circa cerebrũ inceperit ꝛ quibus ſtatim a principio mor- bus obuenit:quibus porro ex dilapſu aliquo acutarũ egritudinũ preſertim a phrenitide vehementius ob ſtuporẽ immittentia me- dicamina refrigeratis dilapſus in lethargũ efficitur. Jam vo ſe- piſſime etiam a ſynocho febri delapſus inlethargum eſt: atqꝫ ex alijs cõplurimis egritudinibus:in quibus precipue exhauſtiões plures ſunt conſecute:quandoqꝫ autem etiã in longis febrib⁹ cõ- tingit in periodũ ipſos ſomno demergi ꝛ cõſopiri ſicut in amphe merinis contingit febribus:ꝛ hemitriteis:eſt ꝛ in quartanis. Et alij quidem cum ſpaſmo e contractione neruorum inferunt. Alij ex aggregatione:ꝛ vnã quidẽ demerſionẽ ſuſtinẽt:in qua poſtremo periculũ ſubeũt. Alij in periodis deferunt ꝛ rurſus reuocant. Cõ ſideranda itaqꝫ eſt ſpecies delationis:qui eñ per periodũ ſomno conſopiunt manifeſtiorẽ habẽt pulſum. Qui vo morbũ habẽt mi nimũ et difficulter mobilẽ.hi etiã exprecti aliena efficiunt et obli uioſi efficiunt. Qui vo in periodũ nihil hmõi ſuſtinẽt:et hi cũ gra ui ꝛ ſublata reſpiratione deferũtur: vt ſtertant: ꝛ cõpunctiones ꝛ gemitus referat expreſſos doloris:neqꝫ afferre queat recũbẽtes ꝙ pars rationalis obleſa ſit. Alij autẽ quietiſſime videntur con- ſopiri:ꝛ quibuſdã mẽbra cõſtringunt:ꝛ ruge ꝛ pallor ſubeſt alijs diffunduntur circa vigores paroxiſmorum. Hoc ergo languore oc- cupatis:hec conſident.reuellitur hypochondriũ:ꝛ cogit aluus ꝛ vi excitati ab conſidentibus rurſus in ſomno rapiunt:ꝛ ipſis ad- uenit obliuio:frequenter ad mingendũ feſtinent: exhibito eis ſca phio:ipſum manu tenendo obliuiſcũtur. Inteſo autẽ ac pſeueran

te malo:totũ corpus turbidũ tanq̃ morticinũ euadit: supini pro strati ad pedes defluũt proijciẽdo manus ꝛ crura. Nares q̃busdã distillãt:ipsis os diducit:inferior gena residẽs et depressa specta tur:languores ergo lethargũ cõsecuti hi sunt. Media inter phre netide ꝛ lethargũ egritudo:que species est amẽtiee mẽtis aliena tionis:hanc ꝑo medici vocare consueuerũt Catochen et Cata lepsin:q̃ in humore magis accidit melãcholico: periculosior autẽ hic morbus est lethargo. In febribus autẽ consimilis est lethar go:ꝛ aliq̃n quidẽ videnť dormire:aliq̃n autẽ incõcussa habẽt ci lia:aut oculis frequẽter obnutãt serando ꝛ reserãdo. Aut intenti ꝛ emissitijs intuenť oculis:ꝛ tanq̃ cõcretos ꝛ imobiles tenẽt ocu los:ac si manũ oculis obiectes non cõniuent:obmutescũt ꝛ carẽt sensu:neq̃ audiũt:neq̃ respõdẽt. Ferunt autẽ manus suas aliq̃n in caput ꝛ oculos et nasum tanq̃ pigrescẽtes nõ cum sensu: pul sus exigui:turbidi parũ admodũ absunt vt deficiãt:flatus quan doq̃ densus:q̃nq̃ rarus:et ex interuallis quibusdã vehemẽter re spirant:alui ꝛ vrine astrictio nõ ab ariditate. Habẽt siquidẽ hu morẽ ꝛ multũ(ac vt paucis cõcludã)neq̃ oĩno similes sunt phre neticis:neq̃ lethargicis. Alia aduenit egritudo frigidis et humi dis:inuadẽtibus cerebrũ humoribꝰ:que Carus diciť:cum hebeti febre:cõsequiť autẽ sensus abalienatio.ꝛ imobilitas totius cor poris cũ detrimẽto principaliũ actionũ:diducunť omnifariã ocu li. Differt carus a lethargo q̈r in lethargo interrogati respondẽt. neq̃ oĩno muti manẽt. At Caro circũuenti somno profundissimo detinentur:qui cõpuncti sentiũt quidẽ:sed nec loquunť: neq̃ ocu los diducũt. Cura horum fit.vt lethargicorum.

De catoche ꝛ catalepsi.

De egritudine q̃ carus appellatur.

¶ Ex traditione penorũ et arabum. §.ij.

Quandoq̃ accidit cerebro apostema ex hũore phleg matico putredo faciente euenire febrẽ: ꝛ accidit ex illo obliuio:ꝛ subeth:q̃d est q: subeth nõ accidit nisi q̃n febris nocet actiõi partis sensibilis que est illic adeo donec non recipit passionẽ nec euigilat.ꝛ obli uio nõ accidit nisi q̃n pars qua fit imaginatio lediť per febrẽ quare nõ attẽdit. Et in tẽtio quidẽ obliuionis est q: non recipit res q̃ sunt in seruatiõe:neq̃ accipit eas. Et cũvis curatio nem subeth ꝛ alienatiõis. opꝫ vt cõsideres in eis q̃ dixerũt antiq̃ scꝫ in virtute ꝛ arte ꝛ acquisitione ꝛ etate ꝛ cõplexione ꝛ regiõe:ꝛ que illis sunt similia. Auicẽna.lethargia ẽ apostema phlegmati cum factũ intra craneũ. Et hãc egritudinẽ comitatur obliuio. Et cum lethargia est in substãtia cerebri:subeth est fortior. ꝛ difficul tas motuũ maior. Si autẽ est in velaminibꝰ: dolor est fortior. et motus leuiores. Hec egritudo plurimũ generať a comestione ce

Serapio prio breuiarij capite.xvij.

Auicẽna fen ꝑma tertij canonis.

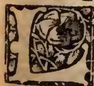
parum: & a repletiõe nimia stomachi & multitudine potus: & multitudine comestionis fructuũ. Constãtinus. Perfectio memorie et facilitas recordationis substantialẽ cerebri puppis stabilitatẽ et eius innuit perfectionẽ. Ecõtra hominẽ obliuiosum & dure intelligentẽ necesse est faciãt: quod fit cũ in puppi cerebri humores nascuntur phlegmatici: qui fere nihil horum pretermittũt memorie. Si ex vicino fit tẽpore cũ multa oscitatione & oris apertione: neq3 meminerint: os claudere ex multa phlegmatis frigiditate & humiditate cum in puppi cerebri superat: & animatũ spiritũ suffocat. hec infirmitas vocatur lethargia. Galenus tamen vocat frigidam phrenesim: que sepius ꝯtingit senibus in frigidis & humidis regionibus. Si autem patiatur puppis cerebri de phlegmate et de cholera rubea cõmixtis: redditur infirm⁹ quasi mortuus: oculos tamen habet apertos: anima nullam molestationes3 tolerat. Quiescit cum phlegma infrigidetur & humectetur. expergiscitur et ex siccitate ac acredine cholere rubee Est & alia species que stupor mentis dicitur: & est quasi somnus oculis clausis: qđ fit duobus modis: vel enim infirmus nimiũ est somniculosus vel parum. Nimia somniculositas tribus modis constat: vel de sola humiditate: sicut ebriosi patiuntur: vel de sola frigiditate: sicut in niuem vel glaciem cadentes sustinent: vel de vtroq3: sicut in apopleticis videmus et lethargicis. Secunda parua: scilicet somniculositas nõ est somnus sed quasi pigritantis dormitio: quod non contingit nisi ex defectiõe et dissolutione virtutis. Et hec infirmitas vix aut nunq3 curatur.

Isaac. in viatico libro prio capite. xiiij.

Idẽ constãtinus. lib. codẽ cap. xv.

De stupore mẽtis.

¶ Ex traditione auctorũ recentium. §. iij.

Lethargus seu lethargia oppressio est cerebri cu3 oppressiõe euaporationũ. Et est passio puppis cerebri obliuionẽ mẽtis inducẽs: q aliqñ est ꝟa: aliqñ nõ vera. Vera aũt fit ex phlegmate: nõ vera ex phlegmate & cholera mixtis. Fit añt aliqñ cũ apostemate: & tũc cũ febre. Cũ autẽ fit sine apostemate fit sine febre vt in senibus. Accidit autem in febre vt quotidiana cõtinua: & apostematibus peripleumonie & hemitriteo minori ex traductiõe materie ad puppim. Si cholera est anteriorẽ partẽ petit: vt. i. phrenesi ꝑpter silitudinẽ. cholera in illa pte magis nutrit. Si plegma ad posteriorẽ partẽ: q phlegmatica est. Signa ergo apostematis in posteriori cellula sunt: febris ꝯtinua: somn⁹ mult⁹ obliuio: vocati vix respõdent: oris aptionẽ vix meminerũt claudere: quod ex multa frigiditate & humiditate phlegmatis cõtingit. Si autẽ ex solo phlegmate fit: signa phlegmatis simplicis apparebunt. vt vrina turbida quasi subiugalium: pulsus mollis: ma-

Signa apostematis in posteriori cellula cerebri.

gnus estuosus:somnus ꝓfundus:anhelitus tardus et defectus. Si sit ex phlegmate mixtis accidētia sunt permixta:vt modo vigilant:mō graui somno opprimanť:vrina coleratior:ꝛ pulsus velocior. Signa mortalia:cuꝫ liuiditate faciei tremor mēbroꝝ ꝛ faciei:sudor in capite solo:sanguissuga apposita nō adheret. Si ergo sit ex phlegmate in loco iaceat luminoso: patiens trahať per capillos ꝛ barbā.vtatur colloquijs multis:fiāt fricatiōes fortes pedūꝛ manuū cum sale ꝛ aceto squilliitico:fumus fedidus in naribus apponatur.vt ruta:liciniū extinctū:fumus capilloꝝ vsoꝝ aut cornu cerui ꝛ galbani. In nulla autē lethargia apponātur repercussiua a principio:ne augmētetur frigiditas ꝛ stupor:sed raso capite fiant inunctiōes mediocriter calide:sicut de castoreo distemperato cuꝫ succo apij ꝛ feniculi. A principio fiat clystere mollificatiuum si constipatus sit:deinde mordicatiuū. Mollificatiuū fit ex malua:violis brancaviccina:bismalua decoctis in aqua:cuius colature admisceať furfur triticeū:ꝛ fricetur inter manus: et iterum coletur:colature admisceatur oleum violarū vel cōmune ꝛ fiat clystere. Mordicatiuū fit ex absinthio abrotano : calamento origano:menta mercuriali decoctis in aqua marina vel salsa: in cuius colatura resoluatur furfur triticeū ꝛ iterum coleť:in cuius colatura ponātur mellis.℥.iij.salis gemme.ʒ.ij.ꝛ iniji tiať. Et in clysteri possunt poni medicine calide:vt benedicta: dyafinicon ꝑm discretionē medici. Si corpus sit plectoricum: ꝛ fortis est patiens:fiat plhebotomia de cephalica:sed tamen multū considerāda est virtus:et dispositio ꝛ complexio egri. Et licet tamē patiēs non sit fortis:extrahatur sanguis a naribus cum setis porcinis. Sanguissuge fronti apponātur. Inungantur nares ꝛ palatū cuꝫ aurea alexandrina distēperata cum vino calido. Nihil violentuꝫ vel vehementer calidum naribus vel palato apponať:ne ex forti dissolutione spiritus animalis suffocetur. Nulla ergo fiat violenta sternutatio:nec sepe.potest autem fieri ex pipere:castoreo cum oleo violarū vel lacte mulieris tēperatis vel puluere rute. Epithimata fiant ex mediocriter calidis:vt camomilla:mellilloto:aneto apio castoreo cum similibus. Et si fiat balneū caput aqua nō tangatur:molestiā enim magnā inferret. In lethargia sine febre detur dieta calida ꝛ sicca:post purgeť phlegma:postea deť tyriaca maxime si cerebrū turbatū fuerit. Postea fiat emplastrū de sinapi: euforbio distēperata cū aceto. In lethargia autēꝫ cū febre nō; vti multū calidis:nec purgatiōib⁹ fortib⁹ nisi in declinatiōe debem⁹. Debet aūt dieta eē declinās ad calidū cū sit tēperata. Electuariū ad memoriā restaurandū ꝛ cerebrū cōfortandū. ℞.cynamomi.rosarū violarū.ʒ.iiij.cardamomi.añ.ʒ.j.anthos: dragaganti balsa-

Cura lethargie.

Clystere mollificatiuum.

Mordicatiuum clystere.

mite:maiorane:corticis citri:ciperi:liquiritie añ.ʒ.j. squinanti spi ce:gariofilorum:cubebe:folij:fistici:galenge:sene.spodij.coralli:ma sticis:macropiperis:storacis calamite:serici incisi.añ.ʒ.ij. musci. ℈.β.syrupi rosati qđ sufficit et zuccaro fiat electuarium in forma liquida aut solida.

¶De phrenitide siue phrenesi. Caput.v.

¶Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

De phrenesi et isania siue melãcholia.

Phrenitis siue phrenesis est morbus ledens mentem et ad insaniam furoremque deducens. A potu phrenos: a mente et parte rationalis anime id est deturbatio mentis. et ex cordis vitio nasci a quibusdam putatur. Serenus vero samoniacus. Ex cerebri vitio phrenesis furiosa mouetur. Amissasque refert frondens amentia vires. latine delirium dicitur. Inde phreneticus qui eo vitio laborat: qui latine delirus vel mente captus dici potest. Sunt tamen tria insanie genera. Incipiam ab insania que et acuta et in febre est. greci phrenesim appellant. Illud inter omnia scire oportet interdum in accessione egros delipere et aliena loqui. Quod non quidem leue est: neque incidere potest: nisi in febre vehementi: non tamen eque pestiferum est. Nam plerunque breue esse consueuit: leuatoque accessionis impetu protinus mens redit. Secundum genus insanie est quod spacium longius recipit: quia fere sine febre incipit: leues deinde febriculas excitat et consistit in tristitia: quam videtur bilis atra cõtrahere. Tertium insanie genus est ex his longissimum adeo vt vitam ipsam non impediat: quod robusti corporis esse consueuit. Huius autem ipsius species due sunt. Nam quidam imaginibus non mente falluntur. qualem insanientem Aiacem vel Orestem poetarum fabule ferunt. quidam animo desipiunt. Hec sunt tria insanie genera: de quibus vide Celsum in tertio cap.xviij. Phrenitis inflammatio circa cerebri tuniculas cum febri acuta cõminutionem ac distractionem inferens intelligentie et mentis. Raro autem phrenitis a principio se conijcit febri. In multis fere incipit a die quinto vel sexto: vel adhuc seriuscule eodẽ ferme periculo fuc censa: proinde alij quidem die septimo. Alij nono aballenari detrahique incipiunt. Differentie autem phrenitidis plures: quidem verum maxime principales tres. Aut enim phantasticum solum oblesum: in ipsis vero custoditur rationale et memorie conceptaculum: aut rationale solum offenditur: conseruatur autem phantasticum et memoria. Aut etiam phantastici et rationalis est offendiculum: sed memoria conseruatur. Memoria vero deleta in febrilibus egritudinibus pariter vt plurimum aboletur etiam rationale et phantasticũ. Anteriore ergo cerebri parte oblesa phan

Tria isanie genera.

De phrenitide ex posidonio.

Phrenesis differentie.

tasticā dūtaxat offenditur. Media vero aluo offensa cerebri auersio fit rationalis: parte vero que ad neruulum posterioris cerebri tendit oblesa: vis recordandi amittitur: cum ipsa frequenter duo reliqua. Quibuscunq igitur offensum est phantasticu: ij iudicāt recte: at imagines concipiunt alienas. Quibus aūt oblesum rōnale solum mente vident recte: at male iudicant. Conuenit igitur p ti magis offense adminiculari ꝛ ne qntidē quicq̄ alioꝝ negligere.

Constāti nus li. pri mo viatici capite cviij.

¶ Ex traditione penorum ꝛ arabum. §.ij.

Phrenesis calidū est apostema in quibusdā cerebri pelliculis: quā semp sequunt vigilie ꝛ alienationes. Aliqñ etiam apostema est in cerebri substantia: qđ pessimū est ꝛ molestissimu. Nascit duobus modis: vel ex incensione cholere rubee cerebrū ascendentis: vel de sanguinis ebullitione in corde: cuius fumus cū ascēderit cerebrū fit apostema: deinde vigilie ꝛ alienationes comitant ꝛ dolores. Phrenesis que ex qualibet alia passione nascit: vel est ex dyafragmatis apate: vel ex stomachi passione: siue ex matrice: ex quoꝝ colligantia per neruos cerebrū patit. Membris quoq his in pristinū statū redeuntibus: ꝛ cerebrum sanat: ꝛ alienatio illa que ex stomachi contingit vitio paulatim augmētāt: postq̄ quiescit dolor febris extinguit: morbus tñ nō dimittit q: in cerebri substātia esse certificatur: vñ eoꝝ flatus debilis est: ꝛ rarus. Alienatio aūt illa que ex augmēto febris acute est ex fumo est caput ascendente acuto ꝛ pūgēte: febre decrescēte ꝛ alienatio decrescit. Si ecōtrario certificatur apostema esse in cerebro vel i ipsius pelliculis. Galenus eni inquit. Alienationem sequunt acuti humores pungitiui pter maniam ꝛ melancholiā: que tribus modis est: vel in cerebri substātia: vel in stomacho ꝛ sibi ptinētibus: sicut hypocūdria cū inflant Ex cholera enim nigra in phantasmatibus ꝛ in alijs accidentib⁹ est diuersa: si tñ in quodā comitat. vt hippocrates in aphorismis testat. Si timor alicui immoret sine cā passio eius est melancholica vñ omnes hāc passionem hñtes sine cā semp sunt tristes: qui interrogati cur tristant: non hñt quid rñdeant. Alij mortem timent: vel quālibet aliam rem patiunt irrationabilē. Alij mortem amāt ꝛ nimium eandē desiderant. Galenus in lib. passionum non est inquit mirandū si cholera nigra in fundo rōnabilis anime dñetur ꝛ timorē ꝛ tristiciam: aut mortis suspitionē patiant: cū in corporib⁹ exterioribus nihil obscuritate sit timidius. vnde si aliqđ obscuru rationalis anime ptē cooperiat: necesse est vt patiens timeat: q: secū portat vñ timeat. Qđ ergo nos exteri⁹ ex obscuritate hmōi aeris patimur: necesse est vt ex cholera nigra: cum ad cerebrum veniat: melancholici patiantur: vel cū ascēdat eius fumus sicut in

hypocundriatis videmus. Auicenna. Melancholia est cum malitia estimationis et cogitatione corrupta et timore et quiete nec est in ipa agitatio vehemens. Mania vero tota est agitatio et saltus et iquisitio et lupinositas et aspectus cui non assimilatur aspectus hominis immo luporum. Et cum mania vt plurimum non est febris: sed karabitus non euacuatur ab ea. Mania canina est i qua est associatio vehemens et amicitia cum obedientia et conueniencia simul et in ipsa non est crudelitas contentionis sicut in mania lupina. Et hanc scilicet caninā plurimum non resoluunt nisi emoroides et varices. Et dicitur melancholia mutatio estimationum et cogitationum a cursu narurali ad corruptionem et timorē et ad malitiam. Et non dicit melancholia nisi cuius euentus est a cholera nigra non adusta. Et multotiens fit permutatione ex epylepsia. Multiplicatur generatio ipsius in eo cuius cor est vehementer calidum et cerebrum ipsius ē humidum. Et hec egritudo plus accidit viris: sed in mulieribus est deterior. Et species iste scilicet melancholie sunt indefinite id est indeterminate. Rasis. Quando aliquem febris conclusa ꝯtinua inuaserit cum forti capitis et oculorum grauedine: et in facie atqꝫ oculis vehemens fuerit rubedo et capitis dolor et horror luminis affuerint: et in pulsu velocitas: et frequentie superfluitas iuentiantur: signa phrenesis certissima iudicabuntur. qꝫ si lingua nigra aut citrina fiat: et permisceatur intellectus et multum fuerit alienatus: et vigilauerit multum: iā phrenesis perfecta erit. Et cum alicui cogitatiōes male sine causa manifesta acciderint: et timor et tristitia in eo preualuerint: melancholie principium in eo erit. Cum autē res ad hoc deuenerit: vt etiā ea que cogitare cepit ore promat: verbaqꝫ sua atqꝫ actus permisceat: iam melancholia perfecta est. Haliabbas phrenesis aut ex mala complexione fit calida que cerebro et ipsum operienti et circunuoluenti accidit operimento: aut ex calido quod in operimento fit cerebri apostemate: vel in ipso cerebro: aut si que in venis cerebri sunt cholere fuerint multiplicate. Et que ex apostemate fit: difficilior est et fortior. Apostema autem calidum aut ex cholera fit rubea: aut ex sanguine et aliquotiens aliquid admiscetur phlegmatis. Isaac phrenesis absolute dicitur apostema calidum nascens in pelliculis cerebri ex ebullitione sanguinis in corde existētis: quam consequuntur vigilie et alienatio. et nonnunqꝫ phrenesis est apostema in ventriculis cerebri quod est peius et molestius.

Auicēna fen prima tertij canonis.

rasis nono ad almansorē. cap.iij.

Idem in eodē capite.xij.

Hali filius abbas ix.theorice.

Isaac filius salomonis li. iiij.febr.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Causa phrenesis vt plurimum est incensio cholere rubee in ventriculis cerebri exn̄tis. ⁊ ebullitio sāguinis cordis: q: sanguis in corde bulliens cū cholera rubea emittit fumū ad caput: generatq̄ apostema calidū ⁊ cholericū. Hec est causa vere phrenesis: q̄ ē per se morbus ⁊ non p alium. Quidam arbitrati sūt q̄ fumus quidam ebulliente cordis sanguine ad caput ascendēs calid⁹ sit ⁊ humidus: qd̄ falsum est. Fumus enī ad caput saliens si fuerit humidus eliquabit: ⁊ inferius ducet: ⁊ in pectoris concauitatē descendet. Si aūt illius fumi humiditas ad pectus descēsa sit: in dyafragmate apostema gn̄abit: ⁊ pleuresis nuncupabit. Pars vero fumi que in capite remansit dissoluta p poros cum sudore ⁊ fumo egrediet. Sed phrenesis q̄ fit ex ebullitione sanguinis non est simili modo: q: fumus qui orit est calidissimus ⁊ siccissimus de genere cholere q̄ ad cerebrū ascendens nullā habet humiditatē qua possit eliquare ⁊ inferius ad dyafragma descēdere vt illic generet apostema. vnde necesse est cerebro iuiscetur: ⁊ apostema generet: qd̄ phrenesis dicitur. Differt enī phrenesis a pleuresi: q: causa phrenesis est de fumo calido igneo ⁊ sicco. Causa vero pleuresis fumus calidus ⁊ sanguinolentus. Proinde antiq̄ phrenesim febrem appellauerunt causon: ⁊ pleuresim febrem acutam. Est ⁊ alia species phrenesis accidentaliter aliū sequens morbum: sicut phrenesis que fit ꝑpter pleuresim: que fit duobus modis. Uno mō propter fumū calidū ⁊ humidū ad cerebrū ascendētē. Alio modo ꝑpter neruorum colligantiam quā cerebrum habꝫ cum dyafragmate: queādmodum cerebrum patit ex passione stomachi ⁊ matricis ꝑpter colligantiam neruoꝝ quā habet cuꝫ eis. Unde aliq̄n phrenesis fit ꝑpter putredinem que est de phlegmate: q: cum putrefit ascendit fumus ad caput ⁊ generat phrenesiꝫ. Et aliq̄n fit per vstionē cholere ⁊ mutatione eius ad cholerāꝫ nigram. Hoc genus phrenesis pessimum est ⁊ difficile ad curandū. Et q: disputatio nostra est de acuta febre cum phrenesi: dicenduꝫ est q̄ ipsa phrenesis fit ꝑpter choleram rubeam in cerebro bullientem ⁊ ad cerebruꝫ ascendentē: dicamus ergo eius significationes Hec phrenesis vera plurimum iuuenibus accidit cuꝫ labores magnos faciunt: ⁊ eoꝝ complexio calida est ⁊ sicca: ⁊ tempus estiuū ⁊ regio ⁊ aer calida ⁊ sicca. Sed opꝫ nos intelligere: q: cum quedam res aliam superat: extinguit virtus rei que vincit: sicut videmus fieri in ebrietate. Fumus enī vini cooperit ⁊ vincit lumē mētis ⁊ virtutem ⁊ actionem sensus ⁊ voluntarii motus. Simili mō fit in hoc morbo: q: cum extraneus calor naturalem cooperit. ac vincit calorēꝫ: lumen ⁊ splendorē eius extinguit: ⁊ facit cōstipatio

[Margin: Uer̄ phrenesis cā.]

[Margin: Phrenesis accidentia.]

nem stuporē atq̧ defectionē. Habet eñi hec egritudo hec accidē tia q̄ sunt ab ea separabilia: nec ei accidūt nisi cū febris augmē tatur habet etiā alia q̄ sunt inseparabilia: sicut dolor capitis ꝛ spi ritus angustia: ꝛ cū stat⁹ febris appropinquat ad eū veniūt acci dentia: sicut sitis nimia: ꝛ siccitas oris ꝛ palati: lingue asperitas ꝛ nigredo: ꝛ angustia: ꝛ cordis tremor: stupor ꝛ defectio: mutatio faciei a naturali ad inaturalē colorē: sicut ad citrinitatē: si causa phrenesis sit cholera rubea in cerebro bulliens: aut in ruborem: si causa eius fuerit ebullitio sanguinis in corde existentis: ꝙ si pa tiens hec in estiuo tpe fuerit: calor ill⁹ erit pūgitiuus ꝛ intolera bilis in toto corpe: et alienatiōes ꝛ vigilie eis sepe generanť ꝛ ce tera accidētia que dicta a nobis sunt in libro febriū de causone. Sed in melancholia q̄ est sine febre signa principij eius sunt existi matio mala: timor sine causa: velocitas ire: dilectio solitudinis: tremor: vertigo: sonitus: tinnitus: ꝛ pprie mirachius. Species iste indefinite sunt. quidā eoꝝ timent casum celi super se: quidā ꝙ ter ra absorbeat eos: quidā latrones timent: aliqui lupos ne ad eos ingrediātur. Q̄nq̧ res proprie habēt in hos impressionē: ꝛ cū hoc qn̄q̧ imaginanť res corā oculis suis que nō sunt sane: et quādoq̧ imaginantur seipsos reges factos: aut lupos: aut demones: aut aues: aut instrumēta artificialia. Quidā eoꝝ sunt qui ridēt ꝛ ppter quoꝝ melācholia est sanguinea: q2 imaginātur res placidas Quidā sunt qui plorāt propter quoꝝ melācholia est pura: ꝛ q̄dā diligunt mortē: et quidā eorum abhorrēt. Et aliq̄n causa melan cholie est in cerebro per essentiā: aliq̄n facta est cōitate toti⁹ cor poris. aliq̄n causa est in splene. aliquādo in stomacho. aliquādo est in mirach. Cholera nigra faciēs melancholiā: cum ipsa est cum sanguine tunc ipsa est cū gaudio: et comitať ipsum tristicia vehe mens. si autē est cum phlegmate: tunc ipsa est cū pigritia ꝛ pauci tate caliditatis ipsius ꝛ quiete: si est cum cholera: est cum agita tione ꝛ lesione: ꝛ demonio: et est similis manie: si ṽo fuerit chole ra nigra pura: tunc cogitatio in ipso erit plurima: audacia erit mi nor nisi moueatur et irascatur. Et habet odiū cuius nō obliuisci tur. Curatio eius ita fienda est. Si vides venas plenas tunc cho lera nigra est sanguinea: phlebotoma ergo ex nigra: imo oportet vt ꝑm dispositionē omnē a phlebotomia incipias nisi timor vehe mentis debilitatis affuerit: oportet vt phlebotomiaꝫ amplifices aliq̄n vt non affluat subtile ꝛ retineať grossum et inde augeatur. Cōsidera ꝙ duorū laterū capitis sit grauius: ꝛ phlebotoma ce phalicaꝫ eiusdē lateris. Q̄nq̧ erit necessariū tibi vt phlebotomes basilicā: et ante phlebotomiā venarū frontis minus: plus cū inue nis signa cōmunia. deinde si inuenis humorē melancholicū decli

De melā cholia q̄ mirach habꝫ causas.

Curame lācholie.

nare ad frigus: euacua cū pill. factis ex epithimo & aloe: & incipe a digestiōe. Pill. ex epithimo & aloe in principio leues in quib⁹ est epithimū. deide cū decoctōe epithimi & agarici. deide postea si nō cōferūt administra hieras magnas. lapis lazuli iuuat. lapis armenus. pill. facte ex eis iuuāt. administratio dictarū medicinarū in aqua casei. Si nō cōferūt reitera curā in oi euacua cū subtilibus. Exptū est potare infrascriptā triferā epithimi. ℞. trifere. ʒ. ij. epithimi. ʒ. j. hiere. ʒ. ß. Oi mēse euacua cū hierismagnis donec remoueatur egritudo. Odoramēta bona vcȝ muscus: ambra iuuant & humectatiōes. aq̄ decoctiōis absinthij iuuat etiā. Digestiuū vsuale. ℞. feri caprini aquaꝝ acetose. añ. ℥. j. succi folioꝝ blitis. ℥. j. ß. lupuloꝝ absinthij. añ. ℥. j. zuccari albissimi. ℥. j. ß. istū accipiat debite calidū. eo vtaꝝ quattuor dieb⁹ cōtinuis. Aliud. ℞. sirupi de pomis. ℥. j. de bizantijs. ℥. ß. de epithimo. ʒ. iij. aquarū acetose. ℥. ij. lupuloꝝ buglosse. añ. ℥. j. misce. Istud assumat debite calidū post cenā per octo horas. Solutiuū minoratiuū. ℞. casie electe. ℥. j. dia sene. ʒ. ij. tamarindoꝝ. ʒ. j. aquarū lupuloꝝ buglosse. end. añ. ℥. ij. fi. potio. istd accipiat p octo horas post finē cene calidū. Solutiuū eradicatiuū. ℞. solutiuū supascriptū: adde reubarbari electi. ʒ. j. epithimi. ʒ. j. ß. spice grana. iij. mellis pessularū. ℥. ß. reubarbarū prius minutim incisum. deinde leuiter trituratū & non pistatū infundatur in dictis aquis per horas. xij. deinde optime exprimaꝝ & coletur: vltimo reliqua addantur: & fiat potio: et assumat calidū. Confectio confortatiua. ℞. gēmarū electuarij de gēmis sine speciebus. añ. ʒ. j. specierū dyarodūabbatis: trochisci de reubarbaro añ. ℈. j. radicum capparorū specierū triasandalorū. fe. acetose. añ. ʒ. ß. zuccari albissimi. ℥. vj. misce: & cū aqua acetose fi. confectio solida in morsellis. ʒ. iij. pro morsello accipiat morsellū in mane dieb⁹ alternis et post assumptionē stet ieiunus horis tribus. Hec digestiua & solutiua & confortatiua valent contra accidētia melācholica et cholerica.

Hec digestiua & solutiua valēt qñ bō est cholericus.

Cura phrenesis.

In cura phrenesis phlebotomeꝝ primo de basilica patiens: & si adhuc sufficiat virtus fiat phlebotomia de vena in medio frōtis: sed ſm Alexā. de illa q̄ est in summitate nasi: vel intromissis setis porcorū per nares fluxus sanguinis ꝓuoceꝝ. Hoc autē facto a principio: raso capite suppone oleū rosatū cuȝ aceto fortissimo infrigidato in niue: deinde folia stiptica supponātur vt sunt folia plantaginis. lanceolate. vel etiam caulis & salicis. Ponantur in domo obscura picturis vacua: q2 picturas multum diligit intueri spargātur folia salicis myrte: rosꝫ. et omnia aromatica frigida p domū: odoret cāphorā. In frōte capitis pone opiū: si virtus sit fortis: si debilis sit opiū caue: vtaꝝ syrupo papauerꝫ. bibat aquā ordei cum semine papaueris. Postq̄ feceris hec fiat clyste

re. ℞. absinthiũ: maluã viol. fe. frigida mũdata cũ aqua decoctionis istorũ fricetur surfur et coletur: in colatura ponatur. ℥. ß. oxy a prunis vel oximell. laxatiui. ʒ. i. sal gē. ad quãtitatē. ℥. ß. misceat et hoc fiat sepe. lapso autē spacio. xxiiij. horarũ: iã pōt opinari apostema esse collectũ in prora et appropinquare ad hoc q confirmet cũ materia sit velocis motus: et si sit instãtia vigiliarũ resoluētib9 insistatur: vt cum succo apij: vel accipiamus catulũ scissum et calidum superponamus: vel gallũ cũ interiorib9 suis p mediũ scissũ. hoc fiat pluries: hoc.eñ attrahit materiã et attractã cōbibit: talia tñ attractiua in principio caueant: et magis repcussiuis vtantur. Si autem virtus fuerit debilis: vt nec clystere: nec phlebotomiam possit tolerare: solis suppositorijs est vtendum. primo lenitiuis: et postea mordicatiuis. Dieta vero si virtus sit fortis aut nulla sit: aut tenuissima donec videatur phrenesis remitti et feb. alleuiari: et tũc erit dieta ingrossanda: et post quartũ diem et ad minus post vij. vinum exhibeatur.

¶ De epilepsia seu comitiali morbo. Cap. v.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. §. i.

Comitialis morbus seu maior morbus: multis nob9 ab auctorib9 medicis appellari solet. Aliqui sacrũ: alij epilepsiã: alij lunaticũ: alij autem herculeũ: q hercules eũ morbũ passus sit: noiarũt: alij caducũ morbũ malue-runt appellare. vnde Serenus ait. Et subiti morbi species cui nomen ab illo: q fieri nobis suffragia iusta recuset. Sepe etem mēbris atro lãguore caducis. Consiliũ populi labes horrē-da diremit. Ipse de9 memorat dubie p tpa lune. Conceptũ talis quē sepe ruina pfudit. Morbus iste inter notissimos est. hō subito cōcidit: ex ore spume mouent. deinde interposito tempore ad se redit: et per seipm cōsurgit. id gen9 sepius tã viros q̃ feminas occupat. vt celso placet. Morbusq ipse aut recēs consumit: aut durat vsq ad vltimũ vite diē. Et lunaticus dr q eũ qui interlunio nat9 est hunc morbũ fere pati cōpertũ est. Comitialis autē idcirco dictus est: q hoc morbo laborãtes in comitijs maxime detegi solebant. Interrũpebãtur comitia quo die aliqs cōcidisset. Erant aũt comitia cõuētus ppli a simul stãdo ita appellata. Sacrũ tō dictũ voluit quasi execrabile: eo q sputo eũ solem9 abominari: alij dicunt locũ q sacrã partē corpis. i. cerebrũ occupat. Et ideo etiã grece hieranosos. i. sacra passio dr. Inde venit Epilepticus: qui vulgo caducus dr. quo. vocabulo vtit Firmicus matern9 sepe. Germani hunc morbũ scti valēti vocãt. et nos galli morbũ scti io. vocam9. Sunt comitial morbi tres dĩe. oĩm aũt ipsorũ cōe ē cerebrũ oblãguescere: aut in ipo prio cõsistēte lãguore: vl p cõsimilē vētris oris egritu

Seren9.

Quid comitia.

De comitiali morbo ex galeno.

dinē raro autē fit tertia species morbi comitialis a parte aliqua: cui insederit languoris exordiū: siue sentiat ipse egrotās in caput inscendentē morbū. Perspexi inquit Aetius in puero principium affectiōis a memoria factū: hinc tēpore subsequēti in copā peruenisse: ac lūbos & spinā ad ceruicē in caput vsq3 ɔscendisse. Cūq3 capiti inhesisset non vlterius proserpsisse. Idem solet accidere vbi a scorpio quispiā cōpunctus sit: aut avirulēto aliquo attact⁹. Quidam enī a scorpio cōpunctus alebat se videri grādinibus sauciari: eratq3 totus frigore suffusus: sudorq3 obrigebat: vix tādē oblatis adiumētis euasit incolumis. Fieri igit̄ nō impossibile est, vt in

Ex didymo. mēbro aliquo principali hmōi gignatur essentia citra causam aliquam extrinsecus inuehentē cāq3 presertim cum in parte neruosa cōsederit: ɔtinue vim remittit in principiū. Si diuellas magnū digitū pedis ipsius in quācunq3 partē: & ex fluente sanguine labia prolapsi illinias: ɔfestim suscitabit. Ne cōtinue cadant inquit Archigenes. eryngij mōtani nominati: cuius folia angusta & mino-

Ex archigene. ra: & flores aurei coloris oculi faciē habētes: huius radicē incidito et diligenter cribellato: ex eo dato acetabulū ad dies .v. mellis immittēdo quantū satis sit: vt crassitudinē habeat: idq3 facito ad

Ex esculapio. ccclxv. dies. nam ad annū ita faciēdo non sines morbū inuadere. Inquit Esculapius. Oxallida seu oxilapathū precipue viridem plurimū dato quotidie a prima luna ad .xxx. vsq3 dies. ipsa autem oxallis herba viridis data cum vino insaniētibus in statu3 adducit suum naturalē. Arguit epilepticos suffumigatio: qua conseruantur: bitumē: gagates lapis: cornu caprilū: et odor caprini epatis tosti: et iecur ipsum mansum.

Ex traditione penorum & arabum. §.ij.

Serapio prio breuiarij. capite .xxiij. Epilepsia nō est nisi spasmus corporis toti⁹: verūtñ nō est semp: & est cū nocumēto actionū mēbrorum principaliū. Et fortasse accidit cū lesione stomachi & in quibusdā mēbris cū lesione alioꝝ mēbroꝝ sicut manuū & pedū. Paulus ꝟo algēti dixit se vidisse hāc egritudinē accidisse ex matrice: & illd̓ fuit in muliere pregnāte: & postq3 ipsa peperit qeuit egritudo. Generatur autē hec egritudo ꝫm intentionē galeni ex humore q̄ oppilat meat⁹ vētriculoꝝ cerebri. humor ꝟo iste grossus ꝫm plurimu3 est viscosus phlegmaticus & fortasse ē in modico decliuis ad cholerā nigrā. et ꝫm sniam Aristo. nō gñat̄ nisi ex vētositate grossa q̄

Cōstātinus pmo viatici capi. xxij. oppilat meatus vētriculoꝝ cerebri: & phibet ipsam subtilitatē penetrare: & dare mēbris motu3: ppter illud ergo epilepsia accidit subito & qescit subito. Qd̓ est q: vētositas est velocis mot⁹. Cōstātinus primo viatici. Epilepsia apoplexie est vicina. locus enim

est idē: et materia vnde nascuntur frigida est ꝛ grossa. Sed tamē apoplexia toti⁹ virtutis per mēbra discurrētis ablatiua est. Epilepsia ꝟo cū motu est disturbatio: vnde medici epilepsiā vocāt apoplexiam paruā. Que trib⁹ ex causis est: vel ex phlegmaticis humoribus: vel melācholicis nascētibus in prora cerebri: vel ex ventositate frigida ꝛ grossa domināte cerebro: vel ex humorib⁹ cuiuslibet alij mēbro dominātibus sicut stomacho: cū eni humor aliqs nascit in his mēbris fum⁹ eius p neruos ascēdit ad cerebrū: grossitudine cuiusvie oppilātur spiritus aīalis. vnde caducus morbus cōcreatur sine vllis accidētibus antecedētib⁹ ꝛ ore spumāt. Epilepsiam q̄ ex humoribus in prora cerebri fit: timor ꝛ grauitas capitis precedūt et pigritia atq̧ tenebrositas in oculis. Accidentia vniuersalia sensus ablatiua et volūtarij motus sunt hec: mēs cito corrūpitur ꝛ patiens spasmatur: sed tñ cito sanatur. Aliqñ et egestio et pollutio hanc passionē comitant: ꝛ vrina preter voluntatē emittitur. Hec passio semꝑ tēporibus venit determinatis. vñ Galenus. Epilepsia q̄ crescēte luna venit, suā materiā significat humidissimā. Auicēna Multotiens sentit epilepticus aliqd eleuari ex pollice pedis sui: aut alterius partis qđ est sicut vētositas frigida et tendit versus cerebrū ipsius. Cu3 ergo peruenit ad cor ꝛ cerebrum ipsius incurrit epilepsiā. Et nos testificamur nos vidisse res mirabiles in hac egritudine. Etiā epilepsia fieri potest ꝓpter vermes ascarides. Et quidā modus epilepsie cōpositus cū sincopi nominatur prefocatio matricis. Epilepsiā ꝭm plurimū antecedit spasmus: deinde post ipsum fit epilepsia: et illud qñ si cōfirmatur spasmus est epilepsia. motus sternutationis est quasi motus epilepsie leuis: et epilepsia est quasi sternutatio multa et fortis. Et cum accidit epilepsia plurimū est ex phlegmate. Et epilepsia melancholica fortis est et deterior. Et habens epilepsiā post. xxv. annos moritur cū ea. Epilepsia autē mulierū ꝛ infantiū ꝛ omniū quorum est sanguis paucus: est parua propter constrictionē venarum. et coitus plurimus et delitie ꝛ quies ꝛ paucitas exercitij est ex causis epilepsie. Auicēna fen ꝑma tertij canonis.

Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Epilepsia humor est frigidus humidus quo vētriculi cerebri non perfecte oppilantur: prohibens animā ad declarandā actionem quoad natura vias cerebri ex illo humore exoppilauerit. Vulgus ꝟo dicit accubatum et iram dei esse: et aliqñ cōcomitatur stupor cum ipsa: aliqñ permutat ad paralysim sicut ꝛ appoplexiā: et paralysim multotiens precedit stupor. Et spasmus non necessario coniūgitur epilepsie: vt quando epilepsia est in subiecto in quo virtus

est impotēs ad expellendā materiā ad extremitates neruorum et

Cura epilepsie qñ est in principio. origines. vt quādo causa epilepsie est vapor aut materia subtilis substātie et non multū acute qualitatis quoꝝ nō est causare spasmum. Cura epilepsie qñ est in principio. Digestiuū. ℞.sirupi de sticados.℥.j.oximellis simplicis.℥.ß.aquarū maiorane.℥.j.ß.salute.

Minoratiuum. ℥.j.acetose.℥.ß.misce. Minoratiuū. ℞.pill'.de hiera descriptarum in recepta infrascripta: agari.añ.ʒ.j.zinzib.grana.ij.agaricus infundatur in oximelle simplici.deinde misce: et fiāt pilule.vij. Pill'. de hiera de quibus supra. ℞.specierum de hierapigra partem.j. aut ꝺ hiera galeni maiori.aloes succotrini electi partes duas misce et cum syrupo de sticados fiat magdaleon pro pilulis. Eradicatiuum solutiuū. ℞.pill'.fetidarū de hiera de quibus supra: aga

Eradicatiuum. rici.añ.ʒ.j.zinziberis.grana.ij.misce vt in primo minoratiuo: scilicet infundendo agaricum in oximelle simplici. Solutiuum facile. ℞ pill'.elefanginarū.ʒ.ij.agarici.ʒ.j.agaricus infundatur in oximelle simplici: deinde misce et fiant pill'. Cerebri et neruorū confor

Cerebri cōfortatiuum. tatiuum et causarū tam antecedentis ꝗ͂ coniuncte digestiuū et resolutiuum. ℞.raꝺ.peonie.ʒ.ij.specierū diamusci dul'.ʒ.j.ß.casielinee.ʒ.ß.zuccari albissimi.℥.vj.pistanda pistentur: deinde omnia simul misce et cum aqua maiorane et salute.añ.fiat confectio soli

cōfectio. da in morsellis.ʒ.iij.pro quolibet. Aliud cerebri confortatiuū efficacius. ℞.specierū dyambre.ʒ.j.ß.ossis de corde ceruí.ʒ.j.radicis peonie.ʒ.ij.carpobalsami: gallie muscate. añ.ʒ.ß.lingue arietis. ʒ.j.zuccari albissimi.℥.viij.puluerizanda pul'.et fiat confectio vt supra. Aliud efficacius. ℞.radicum vitis albe radicum aristologie rotunꝺ.añ.ʒ.j.raꝺ.andacoche.raꝺ.pentafilon. añ.ʒ.ß.spi.epi

Aliud in forma pilul'. thimi.ana.ʒ.ß.sem̄.plantag.ʒ.ij.corral'. rub.ʒ.j. puluerizanda pul'. deinde ex omnibus simul mixtis fiāt pill'.vij.pro.ʒ. Digestiuū vsuale. ℞.aquarū betonice: salute.añ.℥.j.maiora.℥.j.ß.raꝺ.peonie.puluerizate grana.ij.zuccari albissimi.ʒ.ij.misce. Caputpurgiū et cerebri confortatiuū. ℞.aquarū maiorane.℥.j.succi folioꝝ blitis.℥. ß.nigelle.ʒ.ß.peonie.ʒ.j.mãne electe.℥.ß.oīa misceantur. Cerebri

Digestiuū vsuale. confortatiuū. ℞.tyriace andromachi.ʒ.j.ß. Cerebri et nuche confortatiuū. ℞.vnguēti de bdellio mesue.℥.j.corralloꝝ rub.ʒ.ij.se. plātaginis.ʒ.j.oleoꝝ liliorū alboꝝ ℥ j.spice.℥.ß.laudani: quod sufficit ad omnia simul tenacitatem faciendam: cere none: quod sufficit pro vnguento molli: puluerizanda puluerizentur: et fiat vnguentum ad lentum ignem. Cura epilepsie confirmate in qua

Remedia i epilepsia iaꝫ facta. potest dari syrupus talis. ℞.syrupi de sticados.℥.j. oximellis squillitici.℥.ß.aq̄ salute: aque maiorane.ana.℥.j.ß.pulueris: seminis peonie.ʒ.ß.misce. Pilule efficaces. ℞.pilularum de hiera maiori.cochiarum: agarici.añ.ʒ.j.salis gemme grana.ij.misce et

cum electuario indo quod sufficit ad incorporandum formentur pilule.vij. Pilule faciles. ℞.pilularũ de hiera simplici.℈.ij. agarici.℈.j.salis gēme gra.j.misce:ꝛ formenť pilľ. cũ dicto electuario. ❡Confectio.℞.myrobalanos kebulos conditos numero.ij. dyamusci dulcis.ʒ.iij.diacastorei.ʒ.ß.aromatizentur cum seminibus nigelle:siseleos:peonie.añ.quod sufficit ad aromatizandu3. ❡Clystere.℞.mercurialis.M.j.ß.malue.M.j.sticadosmaiorãe radicũ feniculi:petro.centauree minoris.añ.M.ß.se.cartami.ʒ.iij. casie fist.hierepigre.añ.℥.ß.zuccari rub.℥.j.vitellum oui.j.olei.aneti.℥.iij.herbe radices semina bulliant sufficienter: deinde optime exprimantur et colentur:vltimo duobus cyathis dicte colature reliqua omnia addãtur et fiat clystere.Masticatoriuni.℞.siseleos ʒ.j.masticis.ʒ.ß.nucis muscate.℈.j.piretri.ʒ.j.cere quod sufficit ad incorporandum misce ꝛ fiant pilľ.parue olfaciat rutha3 sepissime Masticet sepe solum masticem. ❡Caput purgium.℞.aque maiorane.℥.ij.pulueris raď.ireos.ʒ.ij.nucis muscate.℈.j.misce.Summũ remedium est mutare aerem humidum in siccum vt Auicenna prima tertij capi.ij.de epilepsia et hippocrates.ij. apho. Analentia seu cathalentia eandem habent curam. cum predictis et cum sco thomia ꝛ dolore capitis ex causa remota.In nulla epilepsia debet dari opiata nisi stomacho inanito ꝛ purgato. Omne enim antidotum excepto sale sacerdotali ꝛ marcelli ꝛ dyacitonitem et similibus confortatiuis stomacho inanito conuenit exhiberi.

Clystere

Masticatorium.

Caput purgiũ.

❡De incubo et succubo. Caput.vij.

❡Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. §.j.

Incubare dicuntur ij qui dormiunt ad accipienda respõsa.Vergilius.Pellibus incubuit stratis. incubare etiam pro coire accipitur: vnde incubi dicti sunt siluani et fauni:quos improbos quandoq; fuisse mulieribus compertum est et earum appetisse et peregisse concubitum. Item quidam esse demones quos nonnulli clusios nuncupant. hos nonnulli existimant spiritus esse elemento aereo corporatos. Nam vt hoc elementum etiam cum agitatur flabello:sensu corporis:tactuq; sentitur. ita hos demones hanc etiam pati libidinem posse vt quando possunt sentientibus feminis misceantur.Demones quidam scripserunt animas hominu3 esse ꝛ ex hominibus fieri lares:si meriti boni sint.Lemures seu laruas:si mali.Demones enim aliquãdo humana corpora sunt ingredientes:vel viuentia adhuc:vel ia3 mortua:ꝛ sub humana specie modo ineuntes mulieres:qui incubi dicuntur:modo se viris subijcientes qui vocantur succubi.

Poetarũ figmenta de icubis et succubis.

❡Ex traditione theologorum. §.ij.

Ncubus ab incubãdo dictus est: eo scz q appareat phantasma graue incubare hõi in somnis ac si cum eo cubaret: qd fantasma hoĩes dormiẽtes sm plurimũ reputãt esse demonẽ: qd vt volũt theologi: aliqñ est verũ: sed minus post aduentũ xpi: cũ antea cũ hominib9 magis cõuersarent. Propter qd sciendũ de intẽtione Augustini. xv. de ciuitate dei: q reperiunt demones qui dicuntur incubi z succubi. Immo vnus z idem est incubus: postea succubus. Uñ demõ aliquãdo suscipit formã quã ex aere conficit colorem eñ suscipit per multã condẽsationem sicut aqua per congelationem. Assumit ergo formã alicuius mulieris cum aliquo viro consuete: z cum illo succubo vir coit putans coire cum muliere cuius formam demon assumpsit: cum demon sit succubãs in modum mulieris z recipit sperma: quod cõseruat: z factus postea incubus accipiens formam viri alicui mulieri consueti: et secum coiens interdum ipsam impregnat. Nec est dicendum inde genitum esse filium demonis: sed viri cuius sperma recipit: quod postea in matrice iniecit: sicut nec impregnata in lanello sm q recitat Auerrois peperit filium lanelli: sed eius qui spermatizauerat in lanello. Et hoc modo affirmant multi fuisse genitos gygantes: quorum maior copia fuit ante diluuium q̃ post. Legit enim in historia beati bernardi q demon siue incubus annis pluribus cũ muliere quadam dormiuit etiam marito mulieris in eodem lecto cõdormiente. hoc tamẽ nephas ignorante. Itaq tandem mulier penitentia ducta volens deinceps licentiare z expellere incubũ: non potuit: vbi beato bernardo cõquerens qui ipsum demonem ardẽtibus candelis excommunicauit z sic mulierem liberauit ab incubo. Item beatus Augustinus. xv. de ciuitate dei ait. Creberrima fama est. multiq experti sunt: vel ab illis qui expertos se audisse affirmant siluanos atq faunos quos vulgo incubos vocant: improbos sepe mulieribus extitisse: et earum appetisse et peregisse concubitum. Item in historijs Arcturi regis britãnie sepius legũtur huiusmodi accidisse.

¶ Ex traditione penorũ et arabum medicorũ. §. iij.

Ncubus describit ab Auicẽna prima tertij tractatu quinto capite proprio sic. Incubus est egritudo in qua homo sentit cũ somnũ ingreditur fantasma graue sup se cadẽs z cõprimens ipm z angustiatur eius spũs: z intersecat vox ipsius z motus eius et fortasse prefocatur ppter pororũ oppilationes z cũ ab ipso separat excitat eum subito. Rasis: penus cum huic nõ succurritur qñ assiduus fit z multiplicatur: pducit ad epilepsiã: z fit

Auicẽna prima tertij.

Rasis in libro diuisionum. cap. viij.

ab assiduatione multitudinis sanguinis in corpore. Et signa eius sunt rubedo oculorum: et diminutio somni. Et cura eius est vēto satio cruris assidua post phlebotomiā saphene: et minoratio cibi: et dimissio vini. Et fit ex dominio phlegmatis: et signa eius sunt tarditas sensuum: et multitudo sputi: et mucillagines: pigritia corporis: et mollificatio eius. et cura eius est cura epilepsie phlegmatice. Cura in cubus.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iiij.

Incubus est, egritudo quia sensibiliter ledit operationes. Si em̄ accipiatur incubus pro oppilatione est egritudo in via. Si vero accipiat pro istis actionibus lesis scilicet motu: anhelitu: et voce: cuius sit actio vel actiones lese. et per consequens accidens egritudinis: est tamē egritudo ex eo quod motus impeditus impedit anhelitum: et anhelitus impedit vocem. Sentit autem homo cum somnū ingreditur phantasma graue cadens super ipsum et cōprimens ipsum: quod phantasma sm plurimū existimat esse demonem propter opinionem vulgarium quod demones de nocte ambulent: et cum hominibus coniungantur ipsos ledentes. illud enim nocumentū perceptum in somno facit hominem sic iudicare. Patientes incubum excitari debent vt calor ad interiora decurrens exteriora petat: poros aperiat et spiritus effundantur: et ventositas et fumus conclusus consumat et euanescat: plenitudini obuiet. Palor aūt et pauor in his periculosi sunt. Periculosius autem est si sine somno cadant aut quasi suffocentur: et post accessionem ad sensum non redierint: et corpus tremebundū inueniatur vt sudor frigidus a stomacho vel capite cū nimia pulsatione cordis. Facies eorum aqua irroretur: et pede vel manu trahantur: vociferentur quousque ad rectitudinem sensus ducantur. Reliqua fiant vt in epilepsia Cura in cubi.

¶ De apoplexia. Caput. viij.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Attonitus dicitur stupidus: et sm seruium cui casus vicini fulminis et sonitus tonitruū dant stuporem. Et fit aliqū ex morbo: hoc est ex percussione quā sepe morb sequitur: hec grece apoplexia siue apoplexis dicit. Hic morbus etiam dicit syderatio: quia cū repentino quodā impetu eueniat: nō cā aliqua inferiori: sed e celo vi quadā syderis prouenire putat. Hic dr etiā Epiplexia. Astrobolia. inde syderati: id est sydere percussi: et syderationē passi. Inde etiam Apoplectici: latine attoniti: quorū videlicet et corpus et mens stupet ictu fulminis vel morbo. Scribit diuus hieronymus. Ualentinianum imperatorem subiti sanguinis eruptione mortuum esse: que grece Apoplexis Diuus hieronimus

dicitur. Inde scribit in epitaphio Nepotiani. Et ad presidē de cōtemptu seculi. Persuasum aūt vulgo est eū qui repentina morte corruit euenire id gutta sanguinis e capite in cor delata. His (vt vult Celsus) sanguis mittendus est. verato quoqꝫ albo: vel alui

ex archigene de apoplexia.

ductione vtendum. Tunc exhibende frictiones: et ex media materia minime pingues cibi: quidam etiā acres: ⁊ a vino abstinendū. Archigenes inquit. Apoplexie morbus ingens natura est et celeriter graue. Primum quidem alicuius membri paralysi longitudine tēporis vel totius corporis destitutione. vel intelligentie obscuritate euenit: magis quidem senibus et per hyemē ⁊ statu frigido. ⁊ in magnis incoctionib⁹ succensionibusqꝫ ingentibus ⁊ immoderatis vinolentijs. Talia nāqꝫ habitū refrigerant (ac vt paucis dicam) huic egritudini succumbentes viuunt morte contaminati vel omnino citra sensus. Apoplexia (inquit Galenus) morbus est quo attoniti euadunt homines: quorū corpus ⁊ mens stu

De apoplexia ex galeno.

pet. Fit interdū ictu fulminis: interdū morbo. Sane resolutio neruorū frequēs vbiqꝫ morb⁹ est: sꝫ interdū tota corpora: interdū partes infestat: veteres auctores illud apoplexeā hoc paralysiꝫ nōia rūt: sunt q̄ vtrūqꝫ vocitēt paralisym. Apoplexia repente ortū indicat suū humorem crassum: vel frigidū vel glutinosum alueolis cerebri dominātioribus inhesisse implesseqꝫ ipsos. nō fit ex distēperātia totius ipsius essentie. Magnitudinē aūt periculi cōijcio ab respirationis detrimento. Cū em̄ multū impeditā videris respirationem: vt vix suū obtineat locū: nō exiguam coniicito esse egritudinem ex cerebri affectione. Est sane apoplexia (vt diximus) fere sensus ablatio: ⁊ totius corporis concussio: atqꝫ immobilitas cuꝫ

cura apoplexie ex archigene.

principalium mēbrorum detrimento statim eueniens. Primū (inquit archigenes) corpus oleo calido perungendū est: caput vero aspergendū rosaceo. cū aceto in aceto vero precoquendū serpyllū: vel spōdylum: et olfactui castoreū admouendū. Succus panacis de galbane. Deducendo autem os mellicratū instillandum est precipue penna oleo cyprino: vel irino: vel narcissino aspergendo immitte ipsum: ⁊ vomitus irritandus: ⁊ anus perpetuo perungēdus ruta ⁊ cumino cum nitro ⁊ melle spiritū prouocando. Quod si hec non prosint vtendum clysteribus ex coctione furfurum ⁊ cucumeris agrestis radice ⁊ centaurio: nitroqꝫ ⁊ melle. his peractis sanguis est detrahendus pronunciando periculum: et ex dextra sit manu.

Cōstantinus lib. j. viatici ca. xxiij.

¶ Ex traditione penorum ⁊ arabū. §. ij.

Si omnes ventriculi cerebri impleantur humiditate fosilius sanguinis siue phlegmatis: seu mixtorum cum alijs humoribus: ⁊ ex hac materia opplētur ventriculi

cerebri totius corporis sensus atque motus auferunt: et est quasi non intelligens: non videns nec audiens: et quasi exanimatus omnes enim sensus anime corrumpuntur nisi solum motus thoracis in anhelitu: qui si auferatur efficit infirmitas molestior et peior. hanc infirmitatem phi apoplexiam magnam vocant. ¶ Rasis penus apoplexia fit ex sanguine: et signa sunt rubedo maxillarum et faciei: ita vt sit quasi suffocatus: et exuberatio aliquidegi et venarum Et cura eius est phlebotomia ambarum cephalicarum simul in hora vna: et assiduatio ventosarum positarum super crus: et minoratio cibi: et dimissio vini et lactis: et assiduatio balnei. Et fit ex humoribus crudis phlegmaticis. Et signa sunt mollificatio corporis: albedo coloris: et multitudo mucillaginis et sputi. Et cura eius est hiera diacolloquin. et cochie: et hiera rufini: et enemata calida et acuta et olfatus plantarum calidarum et odoriferarum. et musci et gallie: odorare rutam et castoreum et gargarismus cum sinapi et syrupo acetoso: et hierapigra et sternutatio cum pipere et castoreo et condisi: et similibus. ¶ Serapio. Scias quod apoplexia accidit quando leditur origo neruorum: et leduntur cum ea membra corporis omnia: quare destruitur motus eorum et ipsorum sensus cum nocumento operationum omnium membrorum principalium. Causa huius egritudinis est phlegma frigidum grossum implens ventriculos cerebri et prohibens spiritum animalem penetrare. Et scitur quod huiusmodi humor coartatur in ventriculis cerebri principalibus: in hac egritudine non sanatur sanatione integra: sed redit ad paralysim. Quod est quasi esset in non principalibus ventriculis sicut est epilepsia: natura mundificaret eam velociter. Auicenna. Aliquando accidit vt homo apoplexiam incurrat et non sit differentia inter ipsum et mortuum: deinde reuiuiscit et sanatur. Et propter hoc volunt vt tardetur sepultura ambigui. lxij. horis ad minus. Apoplexia vero resoluitur secundum plurimum ad paralysim. Si apoplexia accidit cum caliditate et siccitate complexionis tunc est res praua. Egritudo que est contraria complexioni non accidit nisi propter magnam causam. Et raro apoplexia accidit a caliditate. Apopleticus clamat in aduentu eius. Cum seni acciderit vertigo concomitans iterata: tunc illud nunciat apoplexiam. Repletio vero apostematis est ex speciebus apoplexie pue: que cum apoplexia fuerit febris: tunc illic erit apostema secundum plurimum. Potus eorum sit aqua mellis pura cum speciebus Haliabbas hoc autem accidens curatu difficile est: imo incurabile si fortis sit passio nec facile sanatur si debilis: in palysim et faciei transit tortionem Quemadmodum Hippocrates in aphorismorum libro loquitur

Rasis in libro diuisionum. cap. xlj.

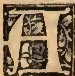
Serapio primo breuiari ca. xxiiij.

Auicenna fen prima tertij canonis.

Haliabbas

dicens Apoplexia si fortis sit curari nequit: ⁊ si debilis facile non est.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Apoplexia tres habet gradus: in quadam est repletio omnium ventriculorum ⁊ panniculorum ⁊ totaliter ⁊ hec est maior. In quadam vero est repletio oim sed non totaliter omnia sunt repleta: sed ẜm maiorez eorum partem: ⁊ hec est media. In tertia vero omnes panniculi humiditatez habent extraneam: sed non sunt repleti nisi ad medium vel citra: ⁊ hec est minor. Prima vero est mortalis: q̄ꝛ virtus regitiua cerebri extinguitur: nec aliquid recipit de vitali spiritu a corde: q̄ꝛ vie sunt penitus clause: ⁊ eorũ anhelitus vix percipitur: vocem habent penitus strangulatoruz: neq̧ spuma potest exire: neq̧ possunt suspirare. In media vero anhelitus est inordinatus magis exiens per os quam per nares: ⁊ bene spumãt. Hec autem non euacuatur a timore magno: q̄ꝛ si sanatur difficillime sanatur. Non enim aliter potest curari nisi per mutationem in alium morbum. In minori vero suspiria sunt ordinata: ⁊ cum facilitate suspirant: ⁊ hec facilius curatur. Qui plurimum vtuntur phlebotomia: et medicinis calidis resoluentibus in senectute incurrunt apoplexiam: q̄ꝛ talia faciunt humores leuiter moueri: qui moti in senectute ⁊ non expulsi cerebrum comprimunt ⁊ ledunt. habentes vero complexionem ⁊ etatem humidam: ⁊ eoruz regimen ⁊ corpus humidum citius incurrunt apoplexiam: ⁊ maxime si sit communis frigiditas. Apoplexia que venit in decremẽto lune minus molesta esse consueuit. Si apopleticus desiderat sibi multos cibos ⁊ potus afferri diuersos ⁊ statim visos abominatur: mortem significat: si non spes curationis beneficio medici ne postulabitur. Si ex sanguine statim minuatur de vena cephalica si fortis sit: quod etiam summum remedium est in omni apoplexia de quocunq̧ humore corpore existente plectorico. Et si de alio humore quam sanguine: purgandi sunt fortibus medicinis calefacientibus ⁊ dissoluentibus ⁊ attrahentibus humores a cerebro: vt hiera fortissima galeni: theodoricum: stomaticum laxatiuum cum coloquintida. Dentur pilule si sit ex phlegmate. ℞. aloes euforbij. añ. formenť cũ succo porri. Preceperũt eñ ãliqui ĩ maioribus morbis fortiorib⁹ vti medicinis. Corpe ĝ mundificato si fieri põt: vel si nõ stati deneť tyriace ĩ accessiõe ad potãdũ. ʒ. ij. vel potio sancti Pauli cũ vino decoctionis castorei. Vomitus aũt prouoceť cũ euforbio castoreo piretro digitis vł penna in ore missis.

Blanca data multum valet corpore existente forti. similiter pillule fetide. Si ergo phlebotomiam nec catarticum suscipere potest propter defectum etatis vel virtutis timorem inducentis: poterit ad localia transcurrere. ¶ Capite ergo abraso fiat emplastrum de sinapi distemperato cum fortissimo aceto admixto castoreo vel eu forbio. Fiat etiam emplastrum aperitiuum ex fenugreco furfure triticeo in modico vino coctis. Inunctio fiat cum vnguentis calidis aperitiuis dissolutiuis acutis cum euforbio castoreo piretro vel de succo apij cum puluere euforbij: vel succo rute: nasturcij: saluie: cum predictis. Sternutationes fiant cum piretro castoreo: elleboro et similibus. Succus centauree et vitice occipitio cum sale apponantur. Gargarismata fiant cum piretro euforbio et similibus. Clystere fiat attractiuum mordificatiuum et laxatiuum de folijs malue. blete: radice cucumeris agrestis: oleo et melle: et vt antiqui volunt de elleboro: mercuriali: aceto: et aqua bullitis apposito furfure et sale armoniaco: oleo et melle. Vngatur anus cum felle tauri. Suppositorium fiat de. ℥. ij. nitri. et. ℥. j. ß. castoree scamonee ℥. ß. in omnibus autem his semper fiat processus a debilioribus ad fortiora. Cornu caprinum combustum: vel assa fetida naribus applicentur. Et omnia ista de minori aut media apoplexia intelligimus. Maiorem enim secundum hippocratem soluere impossibile est. Notatu dignum est quod in apoplexia et paralysi et spasmo de repletione summa cura est prouocatio febris: dieta autem sit et calida et sicca. vinum excellentissimum in declinatione.

¶ De paralysi. Cap. ix.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. §. j.

Paralysis neruorum est dissolutio tremores inducens et manus precipue reddens inutiles: tanto proteruior morbus quanto et latere minus potest: et membri magis necessarij vsum excludit. Videns enim natura creasse se hominem nudum: imbecillem: ac inopem: manus excogitauit. vt hoc vno instrumento munimentorum: que pecudibus dederat defectum suppleret eique sartiret. Paralysis grece: dissolutio neruorum latine dicitur: et grece hemiplexia: hoc est semiapoplexia: cum alteram tantum corporis partem id malum inuasit: dum enim totum corpus: apoplexia dicitur. nunc vtrumque teste Celso paralysis appellatur et acuitur antepenultima. inde paralyticus dicitur. hi et greco vocabulo cliuici dicuntur. vnde in euangelio legimus petronellam cliuicam factam. hoc est paralyticam. et in lecto decumbentem. Diuus Hieronymus in epitaphio fabiole videtur

differentiam facere inter paralyticum et clinicũ: duas inquit quem nudũ et paralyticum et clinicum non fabiole vestimenta texerunt. Uerum apud hieronymum Cypria. Itẽqȝ pliniũ non legit clinicus sed clunicus: vt sint qui morbosi sunt in clunibus atqȝ languẽtes. Clunes autem partes posteriores significant. Clunicus aũt medicus dr̃ qui medicamentis curat languentes: a lectis egrotãtium quos frequentat: dictus inde et clinice medicine gen⁹. Cunctorũ quidẽ neruorum sensu pariterqȝ motu deleto apoplexia nominatur: in alterutra parte dextra siniſtrave si contingat paralysis a grecis: syderatio a latinis nominatur partis eius cui obuenit. hic autem inuadit morbus humoribus multis et tenacibus et crassis neruos operientibus: quibus contra propositum nostrum motus efficiuntur. Non dubium ergo quin educendus exhauriendusqȝ sit humor: neqȝ in his cõmodius possis inuenire principium qȝ a sanguinis e vena detractione. Quod si aduersetur etas vel habitus tempus et institutio: et iam preteritus victus reliquaqȝ que sanguinis e vena prohibent detractionem: moderatam conuenit esse ablationem: ne refrigeretur. Nam frigiditas cum ariditate morbum efficit: quare solum materis per sanguinis detractionem cõminuenda precipue senioribus. Fiat autem ablatio a partibus sanioribus. Potus paralyticis de quo ita Archigenes in epistola ad Marsum ait. Est autem prestans remedium a me magnopere approbatum ad huiusmodi affectiões hoc. Castorij: rute agrestis, feminis: pyretri: acoriana obolus: piperis grana. x. cum hydromelle cyathorum. ij dato dimidium primo. Cum fuerit cõfirmatior totum. Aduerte cyathum habere cerates. iij. cum acetabuli mensuram significat. Interim tegenda sunt membra pelliceo tegmĩe aspergendo oleo cucumerino vel glaucino etate grandioribus et castoreum inspergendum. Expedit aũt instaurare aspersionem. sitqȝ cibi qȝ fieri possit paucitas minima: sint sorbitiones halice: pultis et ptisane succi. a sanguinis detractione cũ abierint dies aliquot. Aluus primum subducat clysteribus: inde ex aloe et polypodio et colocynthide aspergendo purgandũ. Conuenit autem etiam hiera archigenis ꝓ viribus sumpta post purgationem. Perunctiones sunt potentissime. Aluus sit perpetuo soluta.

De paralysi ex archigene

Ex epl'a archigenis ad marsum singulare remediũ.

Ex traditione penorum et arabum. §. ij.

Serapio primo breuiarrij ca pi. xxv.

Atura diuisit cerebrum in duas partes. scȝ anterius et posterius: tamen sicut lineã rectam. Cum ergo accidit aliquid ex accidentibus: et nocet lateri vni: efficit latus reliquum per operationem suam naturalẽ absqȝ nocumẽto, Et propter illud creati sunt duo oculi:

z due nares: z duo vasa cerebri: z duo testiculi z que illis sunt similia. Cum ergo vincit humor viscosus super duo vasa cerebri: tunc non accidit cum illo nisi apoplexia sicut diximus in illis que premissa sunt. Si autem resoluatur hoc: z declinet humor ad latus debilius: sequitur illud egritudo paralysis. Propter illud ergo mollificantur nerui omnes. neruos vero qui in altero existunt latere non consequitur nocumentum. oportet ergo in principio huius egritudinis ne administrentur ex medicinis que euacuant violenter: quoniam humor non est digestus: z est adhuc in principio.

Rasis. Paralysis est duarum specierum quarum vna fit ex dominio phlegmatis super caput: et signa eius sunt signa apoplexie phlegmatice. Et cura eius est sicut cura illius. Et species eius secunda fit successione percussionis aut casus: z signa eius sunt quod mollificatur totum corpus: aut aliqua membra eius post illud. Cum ergo remanet mollificatio secundum suam dispositionem z non minuitur: tunc non est ei cura omnino: z quando minuitur z non remanet secundum dispositionem suam: tunc curatio eius est vt emplastretur super locum vbi fuit percussio cum emplastris calidis: z inungatur comprimendo cum oleis calidis: sicut oleum de oliuis: in cuius. ℥. j. sint dissolute castorei. ʒ. ij. z euforbij. ʒ. j. z sicut hoc emplastrum. ℞. cere. ʒ. v. z olei de lilio z de narcisco. ana. ʒ. xxx. myrrhe z oppoponacis. ana. ʒ. v. castorei. ʒ. iij. euforbij. z pondus. ʒ. ij. aggregentur omnia z fiat emplastrum ex eis in latere altero. Rasis in lib. diuisionum capi. xiij.

Auicenna. Paralysis absolute significat illud quod significat mollificatio in quocunque membro sit. Proprie autem significat id quod est commune vnius duarum partium corporis in latitudine. Et si communicaret vtrisque lateribus simul z cum hoc membris capitis esset apoplexia. Et aliquando est paralysis que est crisis in egritudinibus acutis scilicet in apostemate cerebri cum febre continua qua permutatur materia ad neruos. Et quodcunque membrorum mollificatorum z paralyticorum secundum colorem reliqui corporis existens non minoratur: neque extenuatur: est de quo maior est habenda fiducia quam illud quod diuersum est ab hoc. Paralysis vero veniens a remotione spondilium mortifera est secundum plurimum: sed que fit ab ictu non conterente neruos vehementer quandoque sanatur: si autem superfluat non est spes vt sanetur. Ad paralysim vero fit permutatio ex apoplexia: epilepsia: colica: prefocatione matricis z febribus longis secundum semitam crisis. Et dicitur quod cum vrina infantis est viridis: nunciat paralysim aut spasmum. Oportet autem vt sit intentio tua in egritudinibus neruorum quandoque scilicet stupore: spasmo: tremore: paralysi: z saltu: intentio posterioris p/ Auicenna fen secunda tertij canonis.

tis cerebri. Studeas vt facias compati famem: et longam sit ia tolerare. Et aqua melior est eis quam vinum. Uinum enim materias in neruos penetrare facit: et plurimum quidem ipsius quando acrescit in corporibus eorum: et fit acetum. Acetum autem est ex rebus que neruis sunt nocibiliores. Et oportet vt ponantur medicine super principium neruorum mouentium membrum: nam positio earum super membrum paralyticum non affert iuuamentum de quo sit curandum. Et oportet vt clysterizentur clysteribus fortibus: et collyria fortia supponantur: et eorum materie ad inferiora inclinentur. Quandoque plures eorum iuuantur cum his que infrigidant et confortant et prohibent materias fluere: et cum medicantur calidis augmentatur egritudo. Et quando aggregantur paralysis et febris in aliquo: tunc oximel cum zuccaro rosato est conueniens medicamen in illa hora. Et non properes in vsu medicinarum fortium in principio rei: immo tarda vsque ad quartum et septimum.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iiij.

Paralysis est oppilatio neruorum sensibilium vel motiuorum et eorum relaxatio: membra a sensu vel motu priuans voluntario vel vtroque. Oppilantur enim nerui sensibiles et motiui ex humore phlegmatico vel sanguineo vel melancholico supra ipsos fluente et relaxante. Ad quod notandum quod quemadmodum nucha oritur a panniculis cerebri scilicet pia matre et dura: ita nerui a nucha. Ex filis ergo pie matris et dure fit nucha. etiam filis vlterius procedentibus generantur nerui et vene: et vlterius progredientibus contexitur corium. In omnibus ergo his sunt longitudinales et latitudines et texentes id est transuersantes. Sensibiles autem vt volunt quidam fili oriuntur a prima parte capitis: motiui a posteriori. Sed quia in nucha coadunantur in neruis cum oriantur a nucha: mixti sunt et coadunati. vnde nerui sensibiles omnes sunt motiui. Uerumtamen neruorum dicunt esse diuersitatem. quoniam pars interior oritur siue contexitur ex filis interioris panniculi: exterior exterioris. Unde secundum interiorem recipit sensum. secundum exteriorem motum. Et secundum oppilationem factum interius vel exterius (vt dicunt) aufertur sensus vel motus: vel secundum diuersitatem humoris fluentis: et diuersitatem filorum recipientium: est diuersitas egritudinum. Quando autem humiditas indefinita fluit super neruos oppillat ipsos vnde impeditur transitus spiritus et claritas. Fuerunt autem qui dixerunt nullum neruum concauum nisi opticum sensum et motum subito fieri. Transitum autem spirituum cum sint corporei non posse

esse subitū: quare spiritus non deferre sensum et motū. Dixerūt er go hoc per irradiationē anime per claritatē neruorum. Si ergo vm brosa materia oppilet neruos: prohibetur transitus virtutis illu minantis membra: quare cadit sensus et motus. Et hoc idem pa tet si membrum aliquod oppiletur inter epar et membrū nutrien dum: prohibetur virtus immutatiua peruenire ad ipsum: quare non nutrietur. grossum enī impedit transitū subtilis. Aliis autem sm hoc videtur superflua esse generatio spirituū cum sine spiriti bus virtutes compleantur: sed dicimus huiusmodi irradiationē nihil aliud esse quam spiritus irradiatos. Eorum ergo generatio etiā est cōtinua: et motus imperceptibiliter velox vt patet in visu. Sed cum nutrimentū membri nō impediat transitū spiritus quare nec humor oppilans videtur impedire. Membrū enī ex quo genera tur etiam nutritur: etiam ex quo nutritur oppilatur. Sed ad hoc dicendum quod nutrimentum membri simile est in essentia membro et qualitati: quare non impedit: humor autē non digestus etiā si ma terialiter possit esse nutrimentū cum non sit essentie cōplete substā tialiter nec formaliter a nutrimēto est alienus: quare nec opera tionem nature suscepit: nec digestionē. vnde vmbrositate et grossi tudine transitum inhibet. Paralysis alia mortificationis: et alia remollitionis. Paralysis mortificationis habet fieri ex melācho lia vel oppressione neruorum sensibiliū idest cum amittitur sensus vel minoratur. Principaliter paralysis remollitionis ex phlegma te vel sanguine vel oppilatione neruorū motiuorū idest cum mo tus principaliter diminuitur. De sola enī cholera nequit esse pa ralysis. Item paralysis alia vniuersalis: alia particularis. Uni uersalis est que mediā corporis partem vniuersaliter occupat. A lesione enim partis denominatur paralysis. Particularis paraly sis est que fit in aliqua parte corporis. vt facie: lingua: manu: vesi ca: stomacho: pede. Paralysis autem sepissime fit ex phlegmate: raro ex melancholia. rarissime ex sanguine. Accipiāt cognitiones ex quo humore fuerit paralysis ex etate: tempore: regione: et ha bitudine precipue. Regimen totum in paralysi et proprie nutricis generaliter fit calidum et siccum in primo vsque ad secundū inclusi ue ad libitum et sm necessitatē: et ipsum non transcendat secun dum gradum. Singulo die ventris beneficium habeat: aut natu raliter aut artificialiter. Clystere lenitiuū. ℞. brodii pulli optime pinguis complete decoctionis. ℥. xii. vitellos ouorum. ii. numero. olei liliorum alborū. ℥. iiii. pulueris zuccari. ℥. i. salis cōmunis. ʒ. in princi pii. misce. et fiat clystere. et potest addi cassiefistule. ℥. i. hierepigre. ℥. pro para Utatur isto clysteri semel in hebdomada vel amplius. Et si esset lysis.

Diuisio paralysis.

Diuisio alia.

Dieta in paralysi.

Clystere

tempus calidū loco olei liliorum ponat tantūdem olei oliuarum. Aliud efficacius. ℞. foliorū blitis. M. j. ß. mercurialis. M. j. ftica. Aliud efficacius enema. salule. ana. M. ß. vitellum oui. j. cassiefistule. ℥. j. hierepigre: zuccari rub. añ. ℥. ß. olei liliorum alborū. ℥. iij. salis cōmunis. ʒ. ij. herbe iste bulliant in aqua fluuiali quod sufficit pro debita quātitate: deinde optime exprimatur et coletur vltimo. ℥. xij. colature reliqua addantur et fiat clystere. Solutiuū materierū cōmuniū virtuti familiare. ℞. cassiefistule. ℥. ß. aque saluie: quod sufficit ad ipsam cassiā mundificandā ab arillis suis: et ad eandē dissoluendā proportione misce: et fiat potio: stet ieiunus horis quattuor: et pro ferculo comedat blitis cum boragine et feniculo: et carnes hedi pulli vel vituli aut similes. Aliud efficacius solutiuum. ℞. mãne electe. ℥. j. aque saluie quod sufficit et fiat potio vt prius. Digestiuū facile et vsuale. ℞. aque mellis facte fm canones ad hoc quod sufficit pro decoctione infrascriptorū trium. saluie partes. ij. maiorane partē ß. rorismarini partem vnam. incidantur minutim et simul bulliant vsqȝ ad consumptionē tertie partis: et vltimo colentur et accipiat calidū in aurora pluribus diebus continuis: et post stet ieiunus horis quattuor. Diuersiuū. Extrema fricentur cum pãno suauiter calido per horam ante cibum. Si iterum vult medicamen efficatius tunc. ℞. syrupi de sticados. ℥. j. oximellis simplicis. ℥. ß. aque saluie. ℥. j. ß. aquarū ysopi: absinthij. añ. ℥. j. misce. post ħo debitā assumptionem alterius digestiuorū suprascriptorū sumat dosim ex pillulis sequentibus. ℞. pilu. elephanginarū: agarici. añ. ℈. j. salis gemme: zinziberis. ana. gra. j. misce et cum syrupo de sticados formentur pilule. vij. Caputpurgiū per nares attrahendum. ℞. aque maiorane. ℥. ij. pulueris nucis muscate. ℈. j. mellis. ʒ. ij. misce. Digestiuum familiare. ℞. aque saluie. ℥. j. aque maiorane: herbe ysopi: absinthij. ana. ℥. j. pulueris nigelle. ʒ. ß. zuccari albi. ʒ. ij. aut mellis. ʒ. iij. misce. Solutiuum vsuale et facile. ℞. pilularum suprascriptarū quantitatem ad libitum. Cerebri confortatiuum suffumiget camera ex thure. Huncħo fumū a lōge recipiat et non radios directos: aut suffumigetur cum auibus cipri artificialibus: vel ligno aloes ad libitum. Cerebri confortatiuum vt supra. ℞. cubebarum. ʒ. j. ß. cardamomi. ʒ. j. nigelle torrefacte. ʒ. iij. misce. deinde ligentur in sindone graneo subtili et raro. Istam mixturam odoret crebro et proprie stomacho ieiuno. Cerebri confortatiuum et cordis. ℞. tyriace debite fermentate. ʒ. j. ß. aque saluie ℥ ij. misce. Istā tyriacam assumat stomacho ieiuno in aurora per decē horas post cenam. et post ipsius assumptionē stet ieiunus ho

ras.vij. et interim dormiat: sed non amplius duabus horis. Aliud ℞. acori nutriti secundum canones ʒ.ß. Aliud. ℞. diacori ʒ.ij. Solutiuum aliud facile. ℞. pilu. assaieret agarici. an. ℈.j. salis gême. zinzibe. an. gra.j. misce. et cum syrupo de sticados fiant pilule. vij. Istarum pilularum assumat ab vna ad duas diebus cõtinuis aut interpolatis in sero dum vadit dormitum: et aliquãdo ante cenã. Cerebri visus stomachi et epatis confortatiuum. ℞. myrobalanum kebulum conditum numero.j. hunc assumat in aurora diebus ad libitum. Aliud efficacius cerebri confortatiuum. ℞. florum saluie viridis quod sufficit pro conserua delectabili: mellis electi lib.ij. specierum diamusci dulcis ʒ.j. misce. deinde fiat conserua secundum canones. Cerebri nuche et neruorum confortatiuum. ℞. oleorum liliorum alborum ℥.ij. spice camomille. an. ℥.j. specierum dyamusci dulcis ʒ.ij. misce. Ex hac vnctione vngantur nucha spõdilia colli et oia spondilia spine et etiam mẽbra lesa. Solutiuum eradicatiuum. ℞. specierum hierepigre galeni pilularum fetidarum agarici. an. ℈.j. salis gême. gra.j. zinzibe. gra.ß. misce: et cum electuario indo quod sufficit ad incorporandum formẽtur pilule. vij. pro. ʒ istarum sumat. ℈.ij. in aurora. Et in termino quinque horarum post ipsarum pilularum assumptionẽ assumat pro lauatiuo vnum cyathum aque ordei excorticati calidum sine zuccaro: dein de post vnam horam prandeat istas pilulas assumat post completam assumptionẽ digestiui supradicti. Confectio olei de serpentibus ex quo fit vnguentum precipuum in paralysi: et fit ex serpentibus rufis amputatis capitibus et caudis spacio quattuor digitorum interioribus proiectis reliquis in olla positis supra quam sit olla posita perforata in fundo bene sigilletur in medio: ne aqua intret os olle superioris bene claudatur in caldario in aqua bulliente ponatur. Distillando distillabit pinguedo cui addatur radix capparis succus centauree: castorei et similia: et fiat vnguentum precipuum in paralysi remollitionis. Centaurea in vino et oleo cocta valet. Similiter sinapis et eius semen. Post debitã purgationem singulis xv. diebus offeratur tyriaca predicto modo: et singulis mensibus stupha de calamento: origano: saluia: consolida maiore: nasturcio: primula veris: lauẽdula. Exeunti a stupha detur aliqua conserua vt acori supradicti.

Solutiuum.

Cerebri cõfortatiuum.

Nuche cõfortatiuum.

Eradicatiuum

Olei de serpẽtib[us].

¶ De spasmo: tetano: stupore: tremore: et saltu. Capitulum. x.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. §j.

Greci spasmū dicunt:nos nervorū rigorē: alii tetanū: nos nervorū distentionem. Tetanus cervicis est morbus qui rectam et immobilē cervicem rigore nervorum intendit:et qui hunc morbū patiuntur: tetanici et latine obstipi vocantur:ex quo genere opischotonos et emproschotonos sunt. Opischotonici sunt qui rigore cervicis inflexibili laborant:et caput scapulis intenditur. Opichen em̄ retro significat:et tonos intentio vel rigor. Plinius lib.xxvi.capite xiii. In spasticis tremulis opischotonicis alemoe radix bibitur ex aqua mulsa. Sunt autem pastici(vt transeunter exponā) quibus aliquid intus convulsum est. Empreschotonos ꝓo est vbi mentū pectori et nervorꝫ rigore annexum est. Emproschen em̄ ante significat. Spasmus mēbri est patientis abbreviatio:et in longo immi nutio a naturali quātitate. Hocqꝫ aut in toto fit corpore et vocatur tetanus:atqꝫ hoc vt membrū ab vtroqꝫ equaliter extendatur latere:fitqꝫ rectum et in nullam declinat om̄ino partē: et spasmus qui non extenditur ex membri in vtrunqꝫ latus distentione. Cum statim a principio aut nō multo post principiū egritudinis gignātur spasmi et expectant:ortūqꝫ expletionis habuerint cum sudoribus multis precedentibus vel vomitibus:vel ventris eductionibus:vel sanguinis magna constiterit eruptio:et cum alicui humectantium confestim contigerit cunctas divelli partes repletione fieri necesse est. Si autē ex febribus exurens advenit spasmus in vehementi totius corporis ariditate precipue nervosis advenit partibus:estqꝫ huiusmodi maximorū causa malorū et prope remedium non admittens. Cum igitur ante corporis partes intendit emproschotonus vocitatur:cum vero pone opischotonus at cuꝫ eque:vt in partem equalē eque intendatur: tetanus nominatur. In vehementi itaqꝫ ariditate spasmos:nemo vnqꝫ medicatus est. At ex multitudine vel inflāmatu factas multi sunt medicati: affluentiam exhauriendo:inflāmatum suis et idoneis curando adminiculis. Fit autem spasmus:ac residet in vomitibus vehementer divulsorum.succurrit his centaurij tenuis succus: seseli cū oxi melle vel oxycrato:castoreum vero non solum potum sed etiam extrinsecus perunctum convenit. Hec autem proferimus eis qui oblivione sepulti sunt. Capiuntur(ait archigenes)etiam morbo aliter ꝙ dictum sit:et absautiationibus:mulieres quoqꝫ in abortu. Qui autem in percussione tetani fiunt:non admodū sanescunt: neqꝫ infantibus neqꝫ senibus tetanicus advenit morbus. Infantes nāqꝫ comitialis morbus potius infestat: quare non est negligendum:sed e vena sanguis detrahendus: presertim si in percus

De tetano aut spasmo ex archigene.

sione tetanus fiat. Est autem auferendum quantũ satis: nõ equidem ad anime vsq defectũ: nutriendusq eger pauca halica cum mellicrato: exiguum sit quod proberur. Unctiones autem et astrictiones admittantur. Inde etiã cataplasmata languentib⁹ sunt locis admouenda: que callãdi et distrahendi vim habeant: necnõ consiliandi: presertim musculis qui ad ceruicem et maxillas et spinam intenduntur admouenda. Omniũ autem efficacissimũ est castoreum leuigatum datum vno cochlеario: post hec perunctiones ani vtiles ex ruta et oppoponace. Oppitulatur etiã immissio olei ex ruta cum terebinthina: dande est etiam ipsius archigenis hiere drachme .ij. cum castoreo eque cum ptisane succo et melle. Inde aliqua alior danda: ipsum quoq per sese castoreũ exhibendũ.

Ex traditione penorum et arabum. §.iij.

Spasmus et tetanus sunt non volũtarij motus: quos mẽbra voluntariũ motũ habentia patiũtur propter repletionẽ neruorũ vel inanitionẽ eorũ. Est autẽ triplex: vel eñ spasmus est anterior: vel posterior: vel tantum tetanus: qr spasmus tetanus. S. tetanus a spasmo specificatur: sed tamen in mẽbris non apparet spasmus: qr ante et retro equaliter neruі constringũtur: vnde hoc nomen proprie sortitur Hallabbas. Omniũ autem harũ origo diuersitatũ: aut ex repletione est: aut ex euacuatione: aut frigida mala cõplexione: aut ex calido certe apostemate quod in neruis fit. Et attẽde quoniã passiones he: scz paralysis et faciei contortio appoplexia spasmus ex repletione: peiores sunt et vehemẽtiores tũc cum iuuenibus et pueris estate fiunt. Que eteñ has faciunt passiones cause cõplexionibus eorũ minime conueniũt. Minus autem male sunt que senibus et hyeme fiunt propter passionum eorũ cõplexionibus et tẽporibus conuenientiã. hec Hallab. ix. theorice. Auicẽna spasmus est egritudo neruosa qua mouent lacerti ad sua principia: et inobedientes sunt in dilatione. Materialis ꝓo spasmus multotiẽs accidit ẽm semitã permixtionis materie: sicut successione squinãtie pleuresis et sirsen. Spasmus cum dominio siccitatis accidit: vt contrahatur longitudo et latitudo equaliter: colligitur igitur ad seipsum sicut est dispositio corij positi ante ignem. Spasmus qui non proportionatur ad materiam est causa rei impediẽtis a qua neruі fugiũt et congregant ad expellendũ ipsam: et causa ista est dolor. Et omnis quidez spasmus sequens vulnus est mortalis. Et cui accidit quartana raro acci

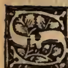
Isaac pti moviatici capit. xxiiij.

Hallabbas. ix. theorice.

Auicẽna fen secunda tertij canonis.

dit ei spasmus. nā securus est ab eo. Et cū corpus in spasmo declinat ad anteriora: tunc spasmus est in lacertis anteriorib⁹ et cū ad posteriora: tunc est in posteriorbus. Tetanus autē est egritudo officialis prohibens virtutē motiuā a cōtractione membrorū: de aptitudine quorū est vt contrahātur, propter nocumentū in lacertis ꝛ neruis. Tetanus autē ꝭm virtutē est contrarius spasmo: ꝛ ingreditur in genus spasmi introitu contrariorū in genere vno: ꝛ eius cōparatio ad causam vnā est eueniens casu contrariorū. Cum duo spasmi in duabus partibus cōtrarijs aggregantur: fit tetan⁹ sicut est añ ꝛ retro. Tremor est morbus officialis ꝑpter defectum virtutis motiue a motu lacertorū ꝭm continuitatē ipsius grauitati. Et cōmouentur motus volūtarij cum motibus nō volūtarijs: idest a grauitate mēbri factis. Tremor autē est nocumētum in virtute motiua: sicut stupor est lesio in sensibili. Et tremor quidē in senibus medicamine non remouet. Stupor autē morb⁹ est officialis faciēs euenire in sensu tactuali nocumentū. Cū perseuerat stupor et prolongatur: perducit ad mollificationē: aut epilepsiam vel spasmū vel alcuzen vel paralysim cōmunem. Ex curis conferentibus stupori est exercitiū illius mēbri et assiduatio motus eius. Saltus idest iectigatio: est motus lacertosus: et quandoqꝫ mouetur cum eis cutis adherens. Et accidit saltus ex accidentibus animalibus plurimū: vt gaudio: ira: tristicia. ¶ Serapio. Saltus fit ex ventositate grossa vaporosa: que ingreditur in membrū ꝛ facit ipsum accidere. Sed significat quod est ex humore grosso illud quod testificat. Quod est qꝛ saltus fit ex ventositatibus vehementis frigoris in corporibus frigidis phlegmaticis ꝛ in tēporibus frigidis: ꝛ in regionibus que similant istis. Qua ppter non est inter curationē huius egritudinis: et tremoris differentia. ¶ Rasis. Cura stuporis est phlebotomia ꝛ minoratio cibi: et cōpleta cura est sicut cura paralysis q̄ est ex frigore. Tremor autem fit propter casum virtutis post egritudinē. Et cura ei⁹ est additio in cibo et somno ꝛ in rebus odoriferis. Et fit ex assiduatione vini. Et cura eius est abolere vinū: et assiduatio sudoris in balneo. Et fit ex dominio phlegmatis: et debilitate neruorū. Et cura est cura paralysis que est ex frigore. Cura etiam torture est sicut cura paralysis cum gargarismo et masticatiōe thuris ꝛ administratione nucis muscate ꝛ retentione eius in ore suo: ꝛ vaporetur cum aceto in quo bullitū est calamentū: ꝛ vngatur cōprimēdo cum oleo narciscino aut de lilio tepidis: et tendatur cutis frontis ad inferiora: et ligetur.

[Margin notes: Serapio pzio breuiarij ca pi. xxxij. — Rasis in lib. diuisionū capi. xv. — cura torture ꝭm rasim.]

Spasmus est cõtractio neruorũ motũ voluntariũ impediẽs. Cũ eñ ꝑpter plenitudinẽ vel eoꝝ inanitionẽ cõtrahantur ꝑpter lesionẽ ingressam sup ipsos: retrahuntur ad suũ principiũ. Uñ ẜm antiquos Spasm⁹ est contractio vel extẽtio neruorũ ⁊ lacertorũ in collo ꝑcipue ⁊ ceruice existentiũ. Et notatu dignũ est ꝙ nerui a pãniculis cerebri oriunt. A neruis lacerti. A lacertis fila: q̃ faciunt chordã. Fit aũt ꝑprie in lacertis mediãtibus q̃bus defert mot⁹. Uñ dico contra aliq̃s ꝙ septẽ lacerti veniẽtes in ꝑfunditatẽ sensus gustus ꝑficiũt. Lacerti eñ solũ in lingua seruiũt ad faciẽdũ motũ vt sit habilis ẜm volũtatẽ mouẽtis ad formationẽ sermonis. Spasm⁹ aũt alius est de inanitiõe. Ali⁹ de repletione. Spasm⁹ de inanitiõe nõ curat: q2 nerui aridi humectari nõ possunt nisi mediãte hũore. Digestio eñ nõ est nisi a calido ⁊ humido. humidũ deficit ⁊ exhalãte humido simul exhalat qd̃ ẜm naturã est calor. Deficiẽte ergo calido ⁊ hũido deficit digestio: ꝗ ⁊ nutrimẽtũ. Deficiẽte nutrimẽto cadit virt⁹: q̃re ⁊ vita cũ fundet in calido ⁊ hũido. Si ex repletione fuerit spasm⁹: ⁊ sãguis fuerit in cã phlebotomet ꝺ vena mediana: vel apponant vẽtose cũ scarificatiõe circa collũ ⁊ occiput: ⁊ postea inungat collũ ceruix ⁊ spina cũ oleo rutaceo: ⁊ det eis mel cũ castoreo. Aliq̃ tñ nõ ponũt vẽtosas: vtere tñ eis ẜm ꝙ videbit dispositio egri. Jeiunare dꝫ ꝑ triduũ oĩs spasmosus de repletione. Si vero ex aliis humorib⁹ sit vt phlegmate ⁊ melãcolia: purget humor in cã quã vrina demõstrabit cũ hierepigra ⁊ bñdicta: vel dentur pilul. sequẽtes. ℞. castorei asse fetide: petro. serapini. añ. ⁊ formẽtur pilu. vij. ꝑ. 3. cũ syrupo de sticad. dav t videbit. etiã valet. ℞ piperis: opij. añ. da cũ vino i pauca tñ dosi. Unguant cũ vnguẽtis calidis ⁊ siccis: vt martiaton ⁊ aragõ oleo rutaceo. Uesica plena oleo sup locũ dolentẽ ponat. Det eis dyacastoreũ ꝙ si nõ habeas distẽpera castoreũ cũ melle ⁊ exhibe: vel castoreũ cũ ruta. Sacellatio fiat cũ sale torrefacto. Sternuatiões ⁊ gargarismata ⁊ inũctiones fiãt vt i capite de paralysi docuim⁹. Et nutriat cibis subtilibus ⁊ tenuiter. Cura tetani est vt spasmi. Sꝫ in cura tremoris ⁊ iectigatiõis: q2 fiũt ex frigidis humorib⁹. Castoreũ cũ vino calido iuuat: ꝑcipue si cũ nausea fiat addita lauẽdula vel saluia. Cõfortatiua gñalit dare ꝯuenit vt dy amarg. gariofil. dyãthos: dyaciminũ: dyasatiriõ: ⁊ vinũ aromaticũ cũ specieb⁹ ꝯfortatiuis cõditũ. Unguat cũ marciaticõ ⁊ aragõ cũ oleo laurino vel iuniperino. Et maxime articuli cũ sale ꝯfricent. Fomẽtet aqua marina: decoctione agnicasti betonice: sauine. fiãt balnea sulphurea ⁊ nitrosa: purgentur cũ blãca: aut benedicta cum hermodactilorũ puluere

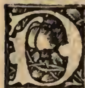
Cura spasmi de repletione.

Cura tremoris.

Et sistit ex sanguine phlebotomet: et fiat alia que diximus in paralysi

De catharro seu distillatione coriza et brancho. Cap. xi.

Ex traditione grecorum et latinorum. §. i.

Distillatio morbus est quando humor distillat ex capite cum nocumento: que grece castagmos dicitur secundum nonnullos Catharrus: coriza: branchus. Distillationes meminit diuus hieronymus contra ruffinum dicens. Nemo enim unquam carnem suam odit. regio morbo laborantes: pthithisi: et camere: et distillationibus mortem vite preferant: et sua oderint corpora. Grauedo etiam significat distillationem humoris ex capite: que teste Celso nares claudit: vocem obtundit: tussim siccam mouet que grece Coriza dicitur Hippocrates vero distillationes omnes et grauedinem nominat corizas. Aliquando tamen grauedo accipitur pro torpore: et capitis grauitate somnolenta. Grauedinosi dicuntur non solum (teste Cicerone in quarta tuscul.) qui grauedine infestantur: sed etiam qui procliuiores sunt ad hunc morbum. Rheuma vel rheumatismus dicitur eruptio siue fluxus a reo quod est fluo. Plinius lib. xxviij. capi. viij. Elephanti sanguis precipue naris fluxiones omnes quas rheumatismos vocant sistit. Grauedinis et distillationis causa est cerebrum. In frigiditatibus namque actum ad distemperamentum: in estibus autem estuans et succensum calore: cumque plus vini et austeri sumptum est: repletur caput: lauacraque calidiora subiuit: et larga caloris suffusio subiuit caput: presertim calidum nutrimentumque in ventre accensum et non sedens in caput impetum facit: plenum caput deorsum porro humorem transmittit: et siquidem in nares ea defluit redundantia: corizam eum morbum vocant greci: grauedinem nostri: unde grauedinosi qui ei morbo obnoxij: sin autem in guttur morbum efficit vuam appellatum gignit: quod greci vocant catarrum: distillationem nostri. hic morbus circa gurguliones consistit: alioquin in tumorem consurgit. Expeditissima igitur est in nares oris fluxus delatio: est etiam cum in oculos irrumpit: aliquando etiam in aures. In os autem delationem suscipit etiam stomachus: et aspera arteria necnon guttur: humectatum autem guttura defluentibus in ipsum a capite humoribus. Primo quidem raucam efficit vocem: postea vero pusillam reddit: quod si augeatur intendaturque malum: tota vox amittitur: coalescit namque cum gutture ipsa aspera arteria. Et si defluxus acutus sit: non in vocem modo pernicies ad dicta membra peruenit: sed etiam molestissima quedam penetrat abrosio natura huiusmodi cuiusmodi sepe cutis diuinitus euadit citra causam aliquam exteriorem. ita autem etiam pulmo ipsis

De grauedine ex eis que scripsit galenus.

exhulceratur: et morbus pththoe a grecis: a nostris vomica dici solet quibusdam: alij satis dicunt tabem appellari. Si autem in stomachum et ventrem defluxus convertatur: qui frigidus sit: in frigidam distemperantiam corpora perducit. Si vero calidus: calidam exhulcerat: id quoque postea aliquando: a principio autem appetitus offendit: et concoctionis: si ergo defluxus frigidus sit: fero concoquitur ac etiam non concoquitur acutosque efficit appetitus: qui si corrumpat in corruptionem pulmenta perducit: vel pruritus ructusque remittit vel sonoros vel acidos vel alterius alicuius qualitatis cuiusuis. Eligma ad distillationem Mellis vncie .ij. butyri recentis vncia: coquendo: ac diuidendo in duas partes lingendum dato in quibus eductione opus est.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Catarrus aut fit cum febre: aut absque febre. Et cura eius est qui cum febre phlebotomia: deinde sumere in potu aquaordei cum viol. conditus et oleo amygdalanarum. Et cura eius qui est sine febre: est cum decoctione ysopi minoris: et caveat ab eis que sunt salita et pontica et salsa. Coriza autem fit ex frigiditate aduenientе capiti: et cura eius est vt vaporetur cum milio calefacto aut panno calefacto: et introitus balnei in quo non madefiat caput suum cum aqua: et proiiciat super corpus suum et pedes aquam calidam plurimam: et vngat pedes suos cum sambuco: et dimissio vini: et abscissio cursus ex naso per suffumigationem cum chartis de panno: aut cum panno: aut cum thure: aut cum xilo aloes. Et fit ex calefactione aduenientе capiti ex sole: aut aere austrino et signa eius sunt pruritus: et mordicatio: et rubedo in oculis. Et cura eius est balneatio in aqua tepida munda dulci: et suctio olei viol. cum naribus et olfactus caphore: et aqua rosarum: et abscissio cursus qui fit ex naso cum sulphure infuso in aceto ex quo fiat suffumigatio: et suffumigetur cum caphora supra vitreatum et attrahat humorositatem venientem ad nares: vt non descendat ad pectus aut ad pulmonem aut guttur cum emunctione: quia in hoc est expulsio nocumenti catarri ab istis membris: et vaporet caput cum aqua calida: et attrahat per nares vaporem eius. et multiplicet emunctionem et non dormiat super ceruicem: et dimittat vti longo somno. Hallibas. Est autem catarrus superfluitatum humidarum fluxus et descensus a cerebro ad nares et gurgulionem meri et guttur canalemque pulmonis. Et si supfluitas hec ad nares descenderit coriza vocatur: quod si ad guttur et pulmonis canalem: operimentumque illa inuoluens asperauerit: raucedo fiet et tussis leuis. Quod si ad pectus et pulmonem pessima fit ab inde

Rasis in lib. diuisionum ca. pi. xviij.

Hallibas ix. theorice.

tussis. Catarri autem ex calore fiunt quemadmodum estate capi ti accidit ex solis ardore: aut frigore quemadmoduȝ fit in hyeme ex aeris frigore.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Ontra reumatis ꝛ catarri dispositionē valet regimē in sex rerū non naturaliū administratione: vt in fluxu subtili ad pectus sit qualitate ingrossatiuū ꝛ infrigidatiuū: sed remissius infrigidatiuū ꝙ ingrossatiuū. Digestiuū. ℞. syrupi de sticados: oximellis cōpositi. an̄. ℥. iij. misce. sed dosis sit. ʒ. ij. cū decoctione cubebarū: nucis muscate: anisi masticis: ꝛ ciperi. Solutiuū. ℞ pilu. cochiarū. ʒ. j. Trazea cōfortatiua. ℞. triū piperū. ʒ. ß. ȝinȝibe. ℈. ij. gariofilorum galāge sticados. an̄. ʒ. j. cubeba: nucis muscate an̄. ʒ. ß. anisi. ʒ. iij. coriādri. ʒ. ij. ȝuccari quod sufficit. sit dosis in ieiunio vnū coclear vsqꝫ ad dies quattuor: postea vero potet modicū vini subtilis. Cerotū. ℞. laudani. ℥. j. aloes. ℥. ß. pulueris pulegij: calamēti: sticados. an̄. ʒ. j. macis: corticis citri. an̄. ℈. ß. incorporentur omnia simul addito modico aceti: ꝛ applicetur parti capitis abrase. Vnguentū pro stomacho in casu isto. ℞. masticis. ℥. j. aloes. ʒ. ß. cinamomi: gariofilo. an̄. ʒ. j. ligni aloes folij. an̄. ʒ. ß. olei nardini. cere quod sufficit pro vnguento. ex isto actu calido vngatur stomachus ieiunus. Si sit catarrus subtilis et aquosus diuertatur et fricentur suauiter et tempore paruo stomacho ieiuno habito ventris beneficio: cum panno lineo brachia a cubito infra: ꝛ tybie a genu infra. Balneentur eedem partes vt infra. ℞. viol. M. ij. ordei excorticati. ℥. j milij. ℥. iiij. rosarum. M. j. ß. foliorum vitis M. ij. foliorū cardamomi. M. j. ß. misce ꝛ bulliant ꝛ fiat lotio. Valent ventose sicce ꝛ opponātur modis ꝛ ordinibus quibus supra fit lotio. Attrahantur calida per nares ad libitum stomacho ieiuno. Attractiuum per nares. ℞. succi cauliū. ℥. ij. succi anagalli. ℥ j. succi chelidonie. ℥. ß. myrrhe. ʒ. ij. sarcocolle. ʒ. j. aquarum ordei viol. maiorane. an̄. ℥. j. misce. Aquaȝ teneat more ad libitū. Aliud prohibens fluxum. ℞. bolli ar. terre sigillate. an̄. ʒ. j. mirtillorū pa. alb. an̄. ʒ. ß. amidi. ʒ. j. olibani. ℈. j. spice. ℈. ij. misce: ꝛ cuȝ syrupo de mirto qđ sufficit formentur pillule ad quantitatē auellane. teneat in ore inter genā ꝛ maxillam: ꝛ ꝓprie in nocte. Cōtra branchum. Colluat sibi os stomacho ieiunio ꝛ in mane cum vino saluiato: et hoc semel in hebdomada: et non callido tēpore: ꝛ sit ex vino nigro medie vinositatis ſm hunc modum factum. ℞. saluie. M. j. sticados. M. ß. mellis electi. ℥. ij. pulueris nucis muscate. ʒ. j. vini nigri mediocriter vinosi lib. iij. saluia et sticados minutim in cisa bul-

Digestiuum. Solutiuū. Trazea. Cerotū. Cōtra catarrū subtilem. Balneū. Attractiuum p nares. Pillule ꝓhibentes fluxum. Contra brāchū vinum saluiatum.

liant in vino vsq ad consumptionem quarte partis: et in fine addã tur pulue. misce et vsui serua.

¶ De lychen seu mẽtagra siue pudẽdagra: quã nostri neapolitanũ morbũ vocãt: itali vero gallicũ. Caput. xlj.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. §. j.

Ichen grece dicitur: que latine mentagra dicitur. vt habet Plinius lib. xxvj. capl. j. verba eius sunt. Sensit et facies hominum nouos: omniumq euo priore incognitos non italie modo: verumetiã vniuerse prope europe morbos. Grauissimum ex his lichenas greco nomine latine qm̃a mẽto fere orie batur: ioculari primum lasciuia: vt est procax natura multorum in alienis miserijs: mox et vsurpato vocabulo Mentagram. Tu ne dicas lichena vt alij faciũt: qd itẽ malũ lichenas dicũt. Celsus papulas noiat. Galenus in libro qui diffinitiões medicinales inscribitur: lichen ita diffinit. Lichen est asperitas cutis cũ magno pruritu. Hũc morbũ nõnulli ita describũt. Morbus neapolitanus seu lichen: est pustule ex varia humorum corruptione generate ꝓpter nimiã aeris in calore atq humiditate presertim intemperiẽ: pudenda primũ: deinde reliquũ corpus cũ magno plerũq dolore occupantes. Est eñi morbi genus grauissimum: occupat plerũq totos vultus: oculis dũtaxat exceptis: et in colla pectusq: ac manus fedo vitio furfure descendit. Tyberij primũ Cesaris principatu hic morbus in italiam irrepsit: contagione eius per quẽdam perisinũ equidẽ romanũ questorũ scribam ex asia importata. Nec femine vel serui: aut ex infima plebe homines id malum sensere: sed proceres osculandi maxime consuetudine. Aduenerunt q ex egypto hmõi morborum patente medici hanc solã curã profitentes ingẽti suo lucro. Constat sane Manilium cornutũ legatũ Aquitanie sestertia ducenta ad eius morbi curam expẽdisse. Aliqui hũc morbum Milium vocitant. Et nos dicimus inter epydimias: hoc est morbos populatim vagãtes: debere ꝯnumerari. Hec vero aut diuina ira: vt theologi sentiunt: aut vi astrorũ vt astrologi opinant: vel ex certa aeris intẽpẽe: quẽadmodũ medici arbitrant: eueniũt. Hos medicos hac pte sequẽtes causas nature ꝓximiores nõnulli assignãt. Illud satis cõstat eo anno quo Mentagra cepit pullulare magnã aquarum ꝑ vniuersam fere Europã fuisse exuberantiã. Testis est italia: que prima id malũ sensit i q̃ tybris ita itumuit vt tota sit facta roma nauigabilis. Quã rẽ põponius letus nostri tẽporis poeta celeberrimus elegãti tetrasticho publica colũna impresso designauit. Uersus. Tyge Alexãdri sexti: nonisq decembus

Intumuit tybris bis senas circiter vlnas.
Insula queqꝫ domus facta est mediisqꝫ repente
Circunducta viis equabat cymba fenestras.
Deucalioneo vix tantum tempore tellus
Diluuium passa est: latuit cum tota sub vndis.
Non aliter enim q̃ in romano Tybris: in agro mantuano ꝛ ferrariensi padus in coloniensi rhenus. In venetia Athesis. In gallia Lugdunensi Rhodanus: Arar ꝛ liris. In gallia aquitanica Garūna: Girōna ꝛ Dordōna. In gallia belgica Mosa: Mosella. In parisiensi agro Sequana. ꝛ in hispania Iberus: Bethis: Mineus ꝛ Tagus extra solitos limites exundarunt. Tactis deniqꝫ imbribus annus ille vbiqꝫ maduit: vt terris exinde humētibus atqꝫ stagnantibus minus mirandum sit estiuum aerem ad illā venisse intemperiem. calidam scilicet ꝛ humidam: quā philosophi atqꝫ medici omnium putredinum matrem esse confitentur. Similem vel peiorem aliquando fuisse ea scilicet tempestate qua Gothi Italiam bellis infestabant: ex qua ingens orta est pestilentia. Quidā medici decepti similitudine elephantiasim esse putauerunt. Alij autem impetiginem seu volaticā dicunt. Alij esse speciem lepre affirmarunt. Reliqui Saphati speciem esse maluerūt. Alij bothor. Alij achores. alij phani. alij psidracia ꝛ exanthemata esse opinati sunt. Nos autem si aliquando fuerit morbus iste: lichen semētangran aut pudendagran appellare maluimus. Penis enim cutis qua integitur nō simplex est: sed neruose nature: sensumqꝫ tactus plurimum possidet. Ob eā causam venereo contractu nouus vel saltē medicis ignotus prioribus syderum pestifero aspectu morbus neapolitanus seu lichen ad nos ex oriente irrepsit: tanta omnium membrorum feditate: cruciatibusqꝫ nocte presertim vt leprā alioquin insanabilem siue elephantiosim horrore superet: non sine vite pernicie. Hec pestis reliquas prouincias iā infestauit: que etiam pre sanatis facile repullulat: magna omnium medicorum ambage. Ex occidente venere emperici qui magno questu vrbes circumierunt: id tantum profitentes.

Cā morbi gallici seu neapolitani.

¶ Ex traditione penorum ꝛ arabum. §. ij.

Serapio q̃nto breuiarij capi. ij.

Cias ꝙ causa impetiginis q̃ accidit in forma faciei: ꝛ rota supficie corpis extrinseca: est ꝟtus nature q̄ expellit supfluitates malas: ꝛ remouet eas a mēbris principalib⁹ ad exteriora. Et cā faciēs materiā est humores acuti subtiles: q̄ pmiscēt humores terrenos grossos. Et pp illō vcliat hec egritudo ad duo latera sil': q̄m acuitas humoꝝ: ꝛ eoꝝ subtilitas ponit materiā acutā velocis excitatōis

Et grossitudo humorum terrenorum: et tarditas eorum contrarie sunt ei quod dicimus: et ponunt egritudinē difficilis motus et tar de sanationis. Si ergo vincēres in hac egritudine sunt humores acuti: tunc ipsa moratur tempore paruo: et resoluitur velociter. quod si in ea vincunt humores terrestres: tunc spacium eius est longum et cum labore resoluitur. Si autē humores omnes in ea sunt equa les: tunc egritudo est media in mora sua et curatione. ¶ Rasis. Impetigo est res similis sahaphati sicce: cui confert assiduatio inunctionis: et vt fricetur vehementer: deinde liniatur cum oleo et omnibus lenificantibus: et confert etiam vt fricetur cum acetosi tate citri: et liniatur cum acatia et aceto et armoniaco: et confert ei oleum de tritico: et oleum de corticibus nucum viridium. Cum au tem antiquatur: et fit sahaphati: indiget sanguisugis et fricatione et omni cura asahaphati antique. Constantinus. Impetigo duo bus modis fit: vel eīm est equalis in supficie corporis: et fit de cho lera nigra et fece sanguinis: aliquando cum prurigine vel superfi cietenus: conbusta cuius color est citrinus: vel rubor continuus: aut contiguus: et est furfurea fissa et pruriginosa: nascens de mate ria melancholica vel cholerica nimis incensa.

Rasis li bro diuisi onum ca. cxvij.

Constan tinus lib. vij. viati ci ca. xix.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Impetigo est que vulgo velatica dicitur: fm alios fe datio cutis serpēs cū pruritu: fm alios sicca et aspe ra scabies: et prominens. Alij definiunt morbum simi lem scabiei squamosum corpusque dehonestantē. Cas sius vero felix. vt allegat Simon ianuēsis ita dicit. Impetiginem greci lichenas dicunt. latini zernas. Nascuntur ex melancholico humore: rotundo schemate in super ficie cutis cum ingenti pruritu. dicit et Serpiginem dici: cum ser pere ceperit: et dicitur impetigo ab impetu: vnde samonicus. Si vero vicium est quod ducit ab impetu nomen: hoc matutina pote ris cohibere saliua. Impetiginis autem quattuor species ponit. Celsus: quas qui volet apud Cornelium legat. Aliqui morbum neapolitanum elephantiam dicunt esse non impetiginē. Plinius loquens de elleboro ait. Medetur inquit elephantie albe et lepris Preterea de elephātiasi dixit lib. xxvj. capi. j. Hunc morbū vsque ad tpa magni pompei nunquam fuisse in Italia: deinde breui restinctum fuisse. De elephantiasi loquit Lucretius lib. vj. sub his versibus. Est elephas morbus qui pp flumina nili nascit egypto in media: neque pterit vnquam. Mesue aūt tractatu de medicinis solitis cap. de confectōe hamec inqt. Cōfert egritudinib' cutis sicut est scabies:

Morbus neapoli tanus a nonnullis dicit ele phantia sis.

morphea: lepra: cancer: elephantia ⁊ impetigo. Qui autem hunc morbum elephantiasim esse affirmant: ita diffiniunt. Elephantiasis est passio crassa ⁊ pustulosa disspargibilis precipue secundum corpus extrema colorem habens secundum oculorum albedinem emittens aliquantulam superfluitatem liuidam: ⁊ male olentem ex phlegmate grosso: aut ex nigra cholera prouenientis: dicta atque ad similitudinem elephantis. Causa igitur elephantiasis coniuncta: vt in hac diffinitione dicitur: est cholera nigra: aut phlegma grossum actu talem egritudinem faciencia. esto quod multotiens. G. nominet melancholicum sanguinem. Ubi est aduertendum quod merito huiusmodi cause coniuncte ex intentione galeni venari possumus elephantiasis differentiam. Nam si ex ipso phlegmate proueniat: elephantiasis alba generatur. Et propterea apud auctores multotiens inuenitur elleborum mederi elephantiasi albe. Ubi vero a nigra cholera admixta sanguini eueniat subrubee elephantiasis species accipientur vt de cholera nigra Galenus. Inquit enim quando niger humor qualitatibus lobrius fuerit sanguini commixtus subrubeam elephantiasim operatur. Unde dicamus si a nigra cholera proueniant tunc subnigram egritudinem operatur. Istarum autem egritudinum ⁊ specierum prima est minus maligna: licet crassiores ⁊ pinguiores efficiat pustulas: que tunc temporis plurimum inuadit. Relique vero maligniores existunt. Sed apud paulum elephas ex melancholico ⁊ feculentiori ⁊ quasi luto sanguinis aut flaua cholera aut bile vtrisque vltra modum adustis fit. nec mentionem facit de phlegmate: quo fit vt diuersimode accipiant elephantiasim. Dicamus nunc transeunter curã huius morbi siue fuerit lichen siue impetigo aut elephantiasis. Quantum ad dietam cibi ⁊ potus ⁊ debitam administrationem omnium que sub rebus non naturalibus continentur. Regantur ⁊ dietentur quemadmodum in scabie impetigine: cancro: lepra: ⁊ morbis melãcholicis ab auctoribus ample scribitur. Tamen vnũ moneo: vt tales hac egritudine laborantes vtantur tenui dieta: ⁊ quanto commodius fieri potest: tanto subtilietur magis: inspectis semper etate maxime ⁊ virtute ac consuetudine. Quantum autem ad medicinalia. Quecũque digerunt phlegma grossum aut nigram choleram sunt conuenientia: ⁊ talia sunt buglossa: borago: fumusterre: sparagus. lupulus: pimpinella: scolopendria: lauendula: ⁊ huiusmodi. Omnium istorum aut aliquorum fiat decoctio cum iniectione zuccari ⁊ accipiatur per octo dies. ℥. iiij. aut. v. in mane. Aliqui cum predictis faciunt bullire myrobalanum chebulum: aut indum: aut imittunt folliculos sene. Digestiuum vsuale

Elephantiasis diffinitio.

Ex quo humore generet elephantiasis.

Galenus.

Paulus

Dieta horum.

Digestiuum.

℞.syrupi de fumoterre:mellis rosati colati.añ ℥.ſ.aquarum en- diuie lupulorum ⁊ buglosse.añ.℥.j.misce:fiat syrupus.aromatize tur cũ puluere dyacaparis.ʒ.ij.detur vt supra.Solutiuum. ℞. hermodactylorum myrobalanorum chebulorum indorum. ana. ʒ.j.florum buglosse ⁊ boraginis.añ.M.ß. bulliant in octo vncijs aque scolopendrie:aut lupulorum:⁊ si fuerit parum febriens en- diuie:⁊ facta decenti decoctione. ℞.agarici albi ⁊ electi.ʒ.j.salis gemme.℈.ß.⁊ infundantur condecenti tempore in.℥.ij.predicte de coctionis ⁊ fiat expressio cui addatur diacatoliconis.℥.ß.diaseni conis.ʒ.ij.mellis rosati colati.℥.j. ⁊ misceantur simul cum predi- cta decoctione.Poterimus vti electuario hamec ⁊ alijs quibus- cunq; phlegmatis grossi aut nigre cholere eductiuis. Aduerten dum tamen est quod euacuationem eradicatiuam debet phlebo tomia precedere virtute ⁊ etate consentientibus. Pilule Galeni quas mirabiles appellat. ℞. zinziberis myrobalanorum indo- rum kebulorum corticum cucumeris asinini:vel loco eius elacte- rij interioris coloquintide:salis indi.hermodactylorum:hierepi- gre:satirionis.añ.partes equales:serapini:ad duplũ vnius pre dictorum ⁊ non omniũ:pistentur pistanda subtiliter ⁊ fiat massa pro pilulis cum aqua endiuie ⁊ fiant pilule.vij.pro.ʒ. da aliquan do duas:aliquando vnam: aliquando tres: quarum vsus sit de tertio in tertium secundum virtutem patientis.Camomilla:oleũ anetinum.euiscus valent contra dolorem membrorũ in isto mor bo.Cassiafistula multum valet in mitigando dolores exterius ap plicata.Unguentum.℞.saponis albi ⁊ minuti ⁊ in parua folia re dacti.℥.iij.multotiens loti in succo endiuie ⁊ plantaginis: deinde bulliat in succo lapatij acuti vsq; ad lenem spissitudinem: prete- rea.℞. Masticis thuris.añ.ʒ.iij.armoniaci sulphuris: vini ni- tri.añ.ʒ.ſ.cum cera ⁊ parum olei camomille fiat vnguentum.Mo dus autem administrationis est vt vna die vtantur hac vnctio- ne alia die lauentur cum aqua in qua decocta fuerit malua ⁊ ex corticatum ordeum aut farina lupinorum.Sunt tamen multi qui volentes citius euadere in hac egritudine vtuntur infrascripta vnctione per quinq; dies coopertientes se in lecto quo ad plu- rimum sudant vtentes tamen bona dieta.℞.resine pini: thu- ris masticis:tartari albi lythargirij auri argenti viui olei lau- rini olei vulpini:olei abietis:cuscute:succi pomorum arancioru. añ.℥.ij.axungie porcine colate.℥.vj.redigantur omnia simul mi- scendo in formam vnguenti.Ab hac tamen vnctione caueant qui sunt debilis complexionis: ⁊ potius sophistica inuenitur quam

Unguen-tum.

Aliud vn guentum

vera:nam vidi plures recidiuasse vt prius.

¶De oculorum morbis curationibusq̨ eo℞. Caput.xiij.

¶Ex traditione grecorum ⁊ latinorum. §.j.

Culus:vt in metaphysica inquit Aristoteles : ad reru̅ scientiam plurimum confert. Nam longe plures quam ceteri sensus rerum differentias nobis ostendit. Democritus tamen vt altius contemplaretur : sibi oculos eruit:⁊ sciendi desiderio maluit tiresia esse quā strabo. Sic enim teste Uarrone nuncupatus est quidam qui centumtrigintaquinq̨ millia passuum peruidebat:⁊ ex lilybeo Sicilie promontorio numerum nauium exeuntem ex carthaginis portu classe deprehendebat. Oculi certe sicut plurimum prosunt corpori ⁊ scientie:ita plurimum nocent conscientie. Propterea dicit.in psal. Auerte oculos meos:ne videant vanitatem. Et propheta dicit. Mortem per fenestras:id est peccata per sensus ascendere. Oculi:vt ad vitia transeamus:ex omnibus animalibus soli homini diuerso colore visuntur : ceteris in suo cuiq̨ genere preterquam in equis similes:sicut ⁊ vni deprauantur:vnde strabonum ⁊ petorū cognomina.hec enim vitia nutricum indiligentia sepe contrahuntur. Mediocres oculi:optimi ab omnibus habentur. Crassis tenuibusq̨ membranis constat oculus:callose enim firmoq̨ materie propter frigora:colores constituuntur. In his humida saliua perpetua est:quoniā lubrici:ac mobiles propter occursantia esse debent:⁊ lachrymarum inde copia iugiter emanat:vel vi vel sponte:frigore vel impetu. Circa pupillum nigrum variat.ob id iris a quibusdam vocatur:que atri coloris cernitur:vel nigri glauci ceirulei cesiiq̨:nōnullis rufi fului caprini:qui optimos mores indicant:⁊ clarius cernere existimātur. Et modicus quoq̨ situs optimorum morum indicium est sicut quibus mediocriter conniuent: qui pro rigidi sunt impudentiam notāt:qui nimiū conniuent incōstantiā significant. At ex morbis vt in attonitis rigēt. In oculis aius ipse inhabitare creditur: ob id osculantur : ita aium ipsuꝫ attingere existimantes. Oculorū alij nisi ex longinquo cōtuent: alij nisi prope admota cernūt:hi luscīosi siue nictalope dicuntur. Qui dā noctu expergefecti paulisper aliquid cōtuētur cati more: mox paulatim tenebris se adducētibus nihil cernunt:multis a somno protinus aperti oculi scintillare videntur. Oculorum cura varia fere est:⁊ multiplex. Quandoquidē membrum etiam ipsum:oculus inquā non simplex est:sed varie compositus:tunicis ⁊ humo-

psalmi. cxviij.

Hiere.ix. cap.

ribus: preterea: ciliis ornatus. Natura nanque a cerebro delatos neruos in oculorum regionem: opticos greca voce nuncupatos: qui se visui suggerant: atque pariter cum ipsis transmittendo partem cerebrum ambientium duarum tuniculaꝝ: que meringes vocitantur: augendo: ac veluti dilatando ipsis in oculo tuniculis esse largita est. Intima autem tunica: quam vocant greci amphibli stroidem: ex optico neruo a natura producta est. Ab ea porro porrecta tunica rhagoide nuncupata: a tenui meringe exorta: que ad pupillam: circuloso insignita foramine est. Harum autem ambarum: que exterior tunica ceratoides appellata ex crassa meringe ortum ducit. Omnium extima alba est: que forinsecus ossi capitis obuoluta: ortum habet ex adiacentibus oculo corporibus. Humida in oculo sunt tria: in loco intimo comprehensum cauitate amphiblistroides tunice: quod hyelloides a grecis nominatur. Uitro nanque tum substantia: tum colore consimile est. Foris autem in fine amphiblistroidis tunice crystalloides humidum est: quod discoides: et phacoides vocitatur: simile siquidem colore crystallo est. figura vero lenti extra circunfunditur ohoides humidum: quod tam colore: quam substantia simile sit tenui albugini: quod in ouis est. Quod igitur omnium intimum est: hyelloides humidum ad alendum crystalloides comparatum est. Forinsecus autem circumfusum ohoides ad id intingendum productum est: et ne permittat oculum a luce solis obledi. Cilia vero consederunt in tunica: que epipephycos appellata. Horum singula morbum ab oculo arcent. Multa autem multorumque auctorum collyria ad id apta sunt: nouisque etiam nunc mixturis temperari possunt cum lenia medicamenta et modice reprimentia facile et varie misceant. Est igitur philonis collyrium quod habet ceruse elote: spodii: gummi: papaueris lachryme combuste singulorum.ʒ.i. Illud scire oportet hic quoque omnia medicamenta: singula per se teri: deinde mixta iterum adiecta paulatim vel aqua vel alio humore Cleonis nobile admodum collyrium: papaueris lachryme fricte: croci: gummi: singulorum.ʒ.i.ß. quibus conteruntur: adiicitur rose succus. Aliud eiusdem valentius squame eris: quod scomoma appellant.℈.ii. croci.ʒ.i. spodii.℈.iiii. plumbi et eloti et combusti.ʒ.i. gummi tantundem. Eius. Aliud quoque ad idem est maxime vbi multa pituita profluit. Castorei.ʒ.ii. croci.ʒ.ii.ß. aloes.ʒ.ii. myrrhe.℈.ii. lycii.ʒ.i. cadmie curate.℈.iiii. stibis tantundem: acatie succi.ʒ.i.ß. quod miscuit: liquidum in pixidicula seruatur. Theodotus vero huic compositioni adiecit papaueris lachryme combuste.℈.ii. eris combusti: et eloti.ʒ.i. nucleos palmarum combustos.℈.iiii. gummi.ʒ.i.ß. Nilei collyrium omnium optimum id habet nardi indici: papaueris lachryme: singulorum.ʒ.i. gummi:

Philonis collyrium. Cleonis nobile collyrium. Aliud. Theodotia additio

ʒ.iiij.croci.ʒ.j.ß.folioꝝ rof.recentiũ.ʒ.ij. Que vel aqua pluuiali vel vino leni subaustero coquunt. Phyletos collyriũ ad pustulas oculorũ id habet myrrhe: papaueris lachryme: singuloꝝ.ʒ.j. plũbi eloti terre samie: que escera vocatur: tragacante singuloꝝ.ʒ.iiij.stibis cocti: amyli: singuloꝝ.ʒ.j.ß.spodij eloti: ceruse elote: singulorum: ʒ j.et.ʒ.ij. Que aqua pluuiali excipiuntur. Usus collyrij: vel ex ouo vel ex lacte est.

Phyletos collyrium.

¶ Ex traditione penorum ⁊ arabum. §.ij.

Obtalmia est calidũ apostema nascens super pelliculas albuginis oculoꝝ: cuius causa interior est vel exterior. Exterior ꝓ est maior vel minor: causa eñ eius est fumus: calor solis: siue puluis. Interior est ex humoribus ad coniũctiuã tunicam confluentibus: vnde oculi patiuntur apostema: sicut ⁊ cetera corporis mẽbra. Causa est defectio recipiẽtium membroꝝ: idest oculoꝝ: ⁊ abundãtia humoꝝ a capite manãtium Pãni in oculis ⁊ albugines fiunt ex vulnerib⁹ vel pustulis: quoꝝ vtrũꝗ est curabile. Fiũt autẽ ex humorib⁹ inter vueã ⁊ crystallinũ se locãtibus ⁊ coagulãtibus: quisi sint subtiles succus papaueris rufi sufficit ad medicandũ. Crustula est sanguis qui ad coniunctiuã a suis descendit arterijs cũ ipse crepuerint. Fit autẽ duobus modis: scꝫ ex oculi percussione ⁊ fissura coniũctiue: vel ex apostemate in coniũctiua ⁊ non ex sui fissura. ¶ Lachryme causaꝫ exteriorẽ non habẽtes ex humorib⁹ a capite descendẽtib⁹ ad oculos esse intelligũtur. Hi humores per venas cranei descendentes subteriores: siue superiores qui cuꝫ sint super corneã infirmus patitur tetenositatẽ in frontis venis ⁊ tẽporũ. Si ex venis sint subterioribus fiunt lachryme cum sternutationib⁹. Si ꝓ videatur ꝙ sint ex venis cranei superioribus: vene in temporibus vel post auriculas incidant: ⁊ super frontẽ desiccatiuũ cataplasma apponamus. Sũt quidã a vespere in antea non videtes: quib⁹ vena cephalica est incidẽda ⁊ dãda hierapigra: ⁊ leni cibo nutriẽdi sunt. abstineant a cena in nocte. Hui⁹ passiõis causa est mot⁹ humoris multum grossi: vnde spirit⁹ ingrossant: ⁊ visus obscurat. hec sepe accidit in eis qui habẽt oculos debiles nigros ⁊ paruos ⁊ spiritũ visibilem debilẽ: accidit etiã ex egritudine diuturna. ¶ Rasis. debilitas visus fit ex humiditate: ⁊ signa ei⁹ sunt ꝙ addit post comestionem ⁊ somnũ ⁊ satietatẽ nauseatiuã ꝓpriẽ. ⁊ fit ex siccitate: et signa eius sunt ꝙ sit fortis cũ fames adest: ⁊ in meridie: ⁊ alleuiat sõni hora ⁊ comestiõis. Et fit ex stomachi lesiõe absꝗ egritudine

[Marginal notes: Costãtinus li.ij. viatici capi.j. — De pãnis in oculis — De sãguine in oculis. — De lachrimis. — De amittentib⁹ visuꝫ ab occasu solis. — Rasis in diuisionibus. — De debilitate visus.]

in oculo: & signa ei⁹. sunt ꝙ non est semp: imo fit fortis cū est satie tas nauseatiua: & destruitur oīno in tēpore famis. ¶ Fistula in la chrymali fit ex hūiditate currēte ex lachrymali. Serapio. Scias ꝙ vngula est additio nerualis in tunica coniūctiua incipiēs a la chrymali maiori. Et dilatatur vsqꝫ ad nigredinē oculi. Et quando magnificatur valde cooperit pupillā & ꝓhibet visum: ꝙ si vngula induratur & magnificatur & preterijt ei tēpus longū: tunc eius cu ratio est cū medicinis acutis que abstergūt sicut es adustū: et sal armoniacus: & calcadis: et radix lilij. Auicēna. Imaginationes sunt colores qui sentiūtur corā visu acsi ipsi sint mixti in aere. Et causa in eis est statio rei non peruie inter glacialē & inter ea que vi dentur. Cum autē vides imaginatiōes remoueri & redire & addi & minui: scias ꝙ non sunt aquose. Et qñ cōtinuatur sanitas oculi eius qui habet imaginatiōes sex mēsibus est fm plurimū in secu ritate. Et cōfert in principio hiaque phlebotomia arteriarū post au rē. Et hierapigra est mirabilis iuuamēti. & similiter pilule auree.

De fistu la accidē te in la chrymali Serapio scdo bre uiarij. ca pi. iij Auicēna fē. iij. ter tij cano nis.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. j.

Obtalmia vera est apostema calidum coniunctiue: et hec vt plurimū fit a materia sanguinea vel cholerica. Si ex multitudine sanguinis: signa eius sunt vehemē tia rubedinis oculorū: & magnitudo inflāmationis: et multitudo tētionis. Et cura eius est phlebotomia ce phalee ex manu opposita oculo infirmi: et collyriū albū rasis: & di stillatio in eo cum lacte: & si fuerit multitudo lippitudinis: tūc pul uis albus rasis. Si sit ex cholera: signa sunt apostema: inflatio: tē tio & lippitudo: & cursus lachrymarū minora & adustio in oculis: & punctura sicut pūctio acus & spine. Et cura eius est solutio ven tris cum aqua fructuū: et cum decoctione myrobalanorū: et assi duatione emulsionis lactis in eo: & effusionis eius in eum: & distille tur in eo muscillago psilij: & muscilago seminis citoniorꝫ: & colly rium cāphoratū & opiatū: & si dolor sit fortis: & cōprimantur pedes eius: & fricentur & ligētur man⁹ eius & pedes cum ligatura forti. In obtalmia fiat iste syrup⁹. ℞. radices feniculi: petro. ana ℥ j. eufra gie: maiora: betonice: chelidonie. ana. M. j. se. anisi: feniculi: cinamo mi. ana. ʒ. ß. zuccari. lib. j. fiat syrup⁹: dosis. ℥. j. ß. cū aqua decoctōis maiorane. Sūpto syrupo purgetur cū pil. cochijs almāsoris: & cum pilu. aureis nicolai. ana. ℈. j. ß. postea sumat semel in septimana. ʒ. j. aut. ij. pilu. lucis maioris fm mesue. Fiat hic puluis quo vtatur in ci bis suis. ℞. eufra. ʒ. j. zinzi. cinamōi. se. anisi: siler; mōtani: maiora

Cura ob talmie.

Syrup⁹.

Soluti uum.

Puluis.

e iiij

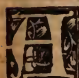
sicce.aā.ʒ.ß.gariofilorū cardamomi.aā.ȝ.j.fiat puluis.lauet fre-
Puluis. quenter oculos cum aqua decoctōis feniculi. Fiat caputpurgiū
Caput- cum succo blitis ⁊ succo maiorane dissoluto in vino. In principio
purgiū. obtalmie frigide placet mihi medicamen Galeni:quod sic fit. ℞.
Medica sarcocole.ȝ.x.semī lini.ȝ.j.aloes.ȝ.ij.spume maris:croci.aā.ȝ.ß.suc
mē gale- ci chelidonie.ȝ.iij.terantur omnia vt alchool: vel bulliant in vino
ni. cum aqua rosarū:⁊ coletur ⁊ ponatur intus in oculū ⁊ grossa sub
stantia super oculum. Contra visus debilitatē ex pāno. ℞. pilula
Soluti- rum lucis minoris mesue.℈.ij.agarici.℈.j.salis gēme ʒinʒibe.ana
uū in pan granū.j.misce cum syrupo de sticados.⁊ succi feniculi.aā.reformē
no. tur pilule.vij.iste pilule dentur sm canones. Confortatiuū visus ⁊
oculos clarificans. ℞.succorū chelidonie.ʒ.ß.ruthe.ȝ.iij. feniculi:
Confor- rosarum: berbene.aā.ʒ.ß.ʒuccari candi pulueriʒati.ȝ.ij.misce. De
tatiuū vi istis succis pone in oculis actu frigidis duas vel tres guttas tē-
sus. pore calido vel recenti tempore calido tepidis stomacho ieiuno
per horam ante cibū. Mollitiuū ⁊ pannū delens in oculo. ℞.san
guinis colūbe extracti a vena que est sub ala sinistra per phleboto
miam de isto sanguine eger imponi faciat in oculum octo diebus
continuis quater in die:post dies octo trāseat ad infrascripta. ℞.
succorum feniculi.ʒ.ß.berbene chelidonie ruthe.aā.ȝ.j.rosarū.ȝ.
collyriū j.ß.antimonij.℈.ß.corallorū rub.℈.j.croci.gra.j.ʒuccari candi pul-
pānū de- ueriʒanda pul.⁊ fiat collyriū:vtatur tepido non frigido nec cali-
lens. do:semel in die duas aut tres guttas imponendo. Pannū ipsum
delens forti⁹ priori. ℞.succorū absinthij.ʒ.ß.feniculi.ʒ.j.radi-
cis acori pulueriʒate.ȝ.ß.basiliconis.℈.ß.antimonij.C.j.aloes
Aliud for succotrini.ȝ.ß.mellis electi.ȝ.j. pulueriʒentur pul. deinde omnia si-
ti⁹ priori. mul misce vt supra. Contra catharactā non confirmatā digestiuū
℞.syrupi de sticados.ʒ.j.oximellis squilitici.ʒ.ß.aquarum feni-
Digesti- culi.ʒ.ij.eufragie.ʒ.j.misce.et assumat sicut sumuntur digestiua.
uū in ca Solutiuū eradicatiuū. ℞.pilu.de hiera simplici.pilu. cochiarum
tharacta agarici electi.aā.℈.j.ʒinʒiberis.gra.ij.agaricus incisus infunda-
tur in oximelle squillitico quod sufficit:et fiant pilule.vij. et assu-
ad dilata mat mō eradicantiū. Collyriū ad dilatationē vue ex percussione
tionē vue ℞.tutie:croci:myrrhe.ana.ȝ.j.conficiantur cum succo feniculi: ru
Ad pu- the ⁊ maiorane:fac collyrium. Ad pustulā oculi cum sanie. ℞.vi-
stulā ocu ni albi.ȝ.ij.gariofilorū.ȝ.ij.aloes.ȝ.ß.mellis.ʒ.ß.stent in infusione
li. ad solem per duos dies. Postea coletur subtilissime ⁊ mittatur in
Ad sebel oculum mane ⁊ sero. Ad sebel. ℞.tutie lapidis emathitis. ana.ȝ.
j.ponantur in panno subtili:et postea ponantur in pane crudo vi-
delicet in medio panis:et postea in furno:⁊ postea extrahatur:et
ponatur in aqua rosarum et coletur:⁊ iterum ponatur in aqua ro

sarum et exiccetur: et addatur zuccari albi.ʒ.ij.fiat puluis. Ad vn gulam s*m* Rasim secundo continētis valde bonū. ℞.thuris minuti optime triti.ʒ.ß.aspergatur super aqua calida: et dimittatur sic per horas duas: postea colly rizetur et ponatur in oculum. Ualet etiam cinamomū et cyminū ad vngulā vt ponit Auicēna secundo cano. Ad imaginatiões valet fum*us* croci bulliti in vino et aqua recipiendo illud ad oculos. Confectio lachrymas constringens destruens phlegma: cerebrū calefacit: dolorē et hemicraneā expellit: oculos aperit: supercilia releuat: clarificat mirabiliter lumen: et adiuuat illos qui non expedite loquuntur. ℞.olibani: castorei: nucismuscate: gariofilorum: cardamomi: croci: foliorum lauri: spice nardi: se.aneti.seminis apij: seminis basiliconis: carui alexandrini: et feniculi.anā.ʒ.j.nepite: pulegij: seminis rute: ysopi.anā.ʒ.ij.seminis iusquiami: papaueris albi: camphore.anā.ʒ.j.ß. hec omnia terantur subtiliter: et cribellentur preter olibanū quod debet bulli re in bono melle dispumato: et liquefacto olibano cum melle remoueatur ab igne: et proijciatur in alio vase: et species predictas similiter proijcias: et ducas vsque quo cum melle bene incorporentur: et in vase vitreo reseruetur. Puluis pro recuperatione visus. ℞.nucismuscate: ligni aloes: sileris montani: masticis: eufragie: carui: croci: anisi: feniculi.anā.ʒ.iij.fiat puluis: et sumatur in cibis. Puluis quem ordinauit gētilis ad debilitatē visus: et est mirabilis iuuamenti. ℞.eufragie: betonice: seminis anisi: cinamomi: feniculi: zinziberis: cardamomi: seminis petro.sileris montani: origani: cubebe.anā.ʒ.ij.gariofilorū.℈.j.fiat puluis quo vtatur patiens in cibis et extra cibum.

Marginalia: Ad vngulam. — Ad imaginationes. — Cōfectiō ad lachrymas. — Puluis pro recuperatione visus. — Puluis gētil' mirabilis.

De egritudinibus aurium. Caput.xiiij.

Ex traditione grecorum et latinorū. §.j.

Aures semper patent: quoniam sensus is etiam dormientib*us* necessarius est: vt a somno excitemur. Sonus (vt platoni placet) per aures cerebrūque et sanguinem vsque ad animam penetrat. In sedem iecoris. Aristoteles vero ab auribus meatus ad occipitis partem penetrant: sicut oculorū ad venas circa cerebrū sparsas tendunt. Alibi olfaciendi inquit audiendique meatus contingūt aerem externum pleni spiritus natiui: ortique a corde tendant ac desinant ad venulas cerebro coniunctas. Quidā philosophi auditū portam mentis vocauerunt. Auditus enim teste Aristote. discipline sensus est. Et qui eo carent disciplinā non capiunt qui sibi audiūt: etsi ceci sunt: plurima et discere et docere apti sunt. Didimus cecus vir litteratissimus: et

sacre scripture sacraméta doctissimus tépore antonij abbatis floruit in egypto. Beda quoq; in omni disciplina et in sacra lege apprime eruditus cecus fuit. Aurium dolores ob refrigerationé fiunt: que a vétis fit: vel aquis frigidis: vel medicaminib9 in quib9 lauantur: et ex ardore vel ex cutis meatu vel introrsus ex neruo auditiui significatur dolor et ex spiritu sufflóso meatū nō habens. Frigore solo factū dolorē calefacientia statim curāt. Cepa igit vel allium ebulliens in oleo medet cūctis refrigerationib9: sunt q̄ euphorbiū admodum paucum multo oleo admixto vtantur: aut pipere accuratissime dissoluto cū vino et oleo. Prodest aūt etiā amaracinū: et optima nardus: et laurinū oleū: et ruta oleo cocta dulcissimo plurimū cōfert. Cū autē medicaminosa aqua in meatū auris infusa fuerit: statim oleū infundere pdest abluēdo aurē et molli lana macerādo: pdest etiā multū si oui tenue: et albumē infundas cū lacte mulieris tepidū imittēdo. Cūcta nāq; adhibeant mediocriter calida. Iuuat aūt ipsos etiā adeps anserina. Plurimus nāq; per os exugēs attrahit aquā: vel calamo exugēdo vel canali instilla succum cepe cū adipe anserina. id nāq; valde parat. Et si q̄s eo pede subsultet: ac eo lateris succussu moueat. vnde auris dolor vexat: facile aqua excutitur. Si auris dolor cum pōdere capitis fuerit: crassi et pituitosi in causa sunt doloris hūores. id potueris ex antecedente victu deprehendere. Nitrū igitur atq; Aphronitrū auricularibus medicaminib9 admiscebis: albū quoq; et nigrū elleborum amigdalaq; amara: et aristolochiā. et cucumeris agrestis: et bryonie radicē: et centaurij magni radicē: et parui comā: et irim: casiam: ac prorsus cūcta amara sine morsu ac molestia purgāt meatus et abstergent secantq; oppilata ex crassis humoribus. Apolonij medicamē ad subitos sonitus: et sibilos in aurib9 factos. Acetum acutissimū calefacito: et instillato: vel acetū cum rosaceo calefacito et infundito. Si perdurarit cuminū: ruthā: anetū: et gitcoquito cū aceto immittendoq; rosaceū vtere. Quib9 pro obest audiendi difficultas: purgādi sunt hiera: vel ex aloe: et colocynthide catopotijs. Rursus ois piscis fel infusum iuuat: et perdicis et capre. Ubi vermes orti sunt: protrahēdi oriculario specillo sunt. Si longius medicamētis enecandi. Cauendūq; ne postea nascantur. ad vtrūq; proficit albū veratrū cum aceto contritū. Elui aurem oportet vino in quo marubiū decoctum sit.

Ad aurium dolores.

Ad dolores ex frigore.

Ad aurium dolores ex crassis hūorib9.

Apolonij ad subitos sonitus.

Ad audiendi difficultaté.

Serapio scdo breuiarij ca pit. xij.

Ex traditione penorū et arabū. §. ij.

Surditudinum que in auribus fiunt: alia est cuius causa est malicia complexionis tantum. Et alia est cuius causa est oppilatio. Et alia est que fit ex ventositati

bus grossis qbus nō est penetratio. Et alia est que fit ex apate. Et alia est que fit ex vlcere qd est in foramine auditus. In pluribus aūt horū accidūt propter illud dolores in membro de superfluitate sensus. ¶Cōstātinus. Passio auditus triplex esse videtur Uel enim ex toto aufertur: et surditas vocatur: vel pars solū aufertur: et auditus fit grauitas: vel fit extra naturā: sicut cū audit molendini sonus: siue cuiuslibet rei sibilus. Si ex apostemate vel aliis supradictis careāt auricule tñ sonitū videātur retinere: intelligendum est ex grossa esse ventositate: vel ex viscosis humoribus vel exauditus defectione: vel qualibet alia re intercidēte. Aliqñ etiam patiūtur ex acumine sui sensus. Si ex grossa sit ventositate cōtinuū erit: si ex grossis sit humoribus vel viscosis grauitas infirmo gignitur: nō tñ tam grauis sicut prior. Aliqñ auricule ex cōplexionis patiūtur mutatione in frigiditatem: siue calorem vel de rebus interius nascētibus sicut humoribus: vel de exterioribꝰ: sicut aeris frigiditate vel caliditate. Ex calore sentit ardorem nimium: et refrigeratur frigore aeris: et ecōtrario in frigido. Et aliquando auricule patiūtur ex sanie. Si autē doluerit nimis a medicaminibus incipiatur dolorem extinguētibus. Si sanguis subito ꝛ sine dolore ab auribꝰ exeat: nec aliquid aliud extrinsecus siue intrinsecus antecedat: intelligit cā esse in capite quā natura laborat expellere. Auicēna. Nocumēta auditus quādoqꝫ accidūt ꝑm semitā crisiū: ꝛ ꝑm semitā ꝑmutationis materie in fine egritudinū acutarū: ꝛ quādoqꝫ remanet post recessionē febris grauitas capitis: et qñqꝫ fit nocumētū qd est huius capituli. In dolore vero et grauitate cōmunicāt oīa: que sunt ex apostemate: et materia vbicūqꝫ sint. Et ne intendes ad curationē eius adhibenda stiptica et appocrustica in principio: immo adiuues ad trahendum materiā ad apostemata cum omni ingenio etiam cum vētosis si non fuerit velocis attractionis.

Isaac libro .ij. viatici. capi. vij.

Auicēna fen. qrta tertij.

¶Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Passiones ꝑplures accidūt auribus: aut in auditu: aut in sibilo: aut in tinnitu: aut in dolore: aut infaniē: aut in qualibet parte preter naturam ibidem cōtētā: vt apostemate: vel solutione cōtinuitatis. Iste aūt passiones causas habēt proprias in aure aut in cerebro: aut in toto corpe. Adest ergo nocumētū in aurībꝰ: vel ex passiōe: vel ex cōpassiōe. Si ergo fiat ex cōpassione: vt si cā in cerebro sit: vel in toto corpe: significat ex nocumento aliorū sensuū: ꝛ motuū: et ex mala cōplexiōe: vel dispositio-

ne corporis et grauedine capitis et dolore. Si aūt sit ex ipsa aurīū
passione: nō oportet q̄ in aliis apprehensiuis et motiuis aliquod
sit nocumentū. Hoc circa aures cōmuniter est prenotandū. In ma
natione saniei ex aure singulo die beneficiū habeat ventris saltē
semel: et si non naturaliter. saltem artificialiter cum enemate infra
scripto. Non stet in lecto amplius nouem horis: et in hyeme non
dormiat plus septem horis. Aerem cohabitet sic cum et debite ca
liditatis. Portet caput conuenienter calidum et magis in nocte
q̄ in die. Non teneat aures obturatas et proprie de nocte. sed so
lū coopertas. Jaceat de nocte super aure vnde fluit sanies: exer
citetur conuenienter et proprie stomacho ieiuno mane et sero: eui
Enema diuersiuū tet melācholias iuxta posse: vtatur gaudio virtuoso. Enema di
uersiuū et materierum comunium eductiuum. ℞. foliorum blitis
maluarum. an̄. M. j. mercurialis. M. ij. saluie sticados. an̄. M. ß. flo
Solutiuum. rum camomille. ℥. ß. seminum fenugreci. ʒ. vj. vitellum oui. j. cassiefi
stule. ℥. j. hierepigre. zuccari rub. an̄. ℥. ß. olei communis. ℥. iij. salis
ʒ. j. et fiat clystere: vt decet s̄m artem. Solutiuum minoratiuū. ma
terierum in capite et stomacho peccātiū vsuale et faciale. ℞. pilu.
de hiera. simplici. ℈. ij. salis gemme. zinzibe. an̄. gra. j. agarici. ℈. j.
Istud solutiuum assumat in aurora. deinde dormiat per horā tan
tum. Quibus pilulis potest vti a tribus ad. v. ad libitum omnibus
Digestiuum. diebus. x. cum modis suis. Digestiuum dicte materie et cerebri. cō
fortatiuum. ℞. aquarum saluie violarum. ana. ℥. j. zinziber. albi. ʒ.
j. aque maiorane. ℥. j. istud digestiuum assumat calidum per octo
Solutiuū dies. Aliud solutiuum et eradicatiuum. ℞. pilu. de hiera. simpli
ci. Gale. ℈. ij. agarici. ℈. j. misce: et cum dyasenicone quod sufficit
Lotio diuersiua. fiāt pilu. vij. Istud sumat in aurora modo quo supra quod soluti
uum accipiat tātum semel post digestionem. Lotio a capite diuer
siua brachiorum et crurium. ℞. florum camomille: mellilloti. an̄.
M. ij. saluie. M. j. sticados. M. j. ß. violarū. ℈. j. lactuce. M. ß. misce.
et bulliāt in sufficienti aqua ad tertie partis consumptionem. et la
uentur brachia a cubito infra: et crura a genu infra omni die semel
aut bis ad libitum ante prādium: vel cenam. vtatur diebus alter
Quando fluit sanies remedium. nis tota hebdomada singuli mensis: et vti incipiat die sequenti
diem assumptionis solutiui eradicatiui. Medicine ponende in au
re aqua fluit sanies. ℞. aque mellis. ℥. iij. aloes thuris. an̄. ℈. ij.
myrrhe. ℈. ß. Istius aque duas aut tres guttas tepidas ponat in
aurem per horam ante cenam diebus alternis. deinde teneat au
rem obturatam per vnam aut duas horas: et post aurem deob
Mixtura turet: deinde dormiat cum aure cooperta: sed foramine deobtu
rato. Mixtura. ℞. aluminis vsti mellis. an̄. ʒ. j. misce. inuoluatur

tenta cum mixtura cum tenta linea et breui:et in aurem ponatur per horam ante cenam cum modis in impositione aque supra scripte.deinde cum vadit dormitum extrahat tentam ab aure qua vtatur diebus sex.intermissis in spatio.ix.dierum et ea vtatur reiterando.Mixtura alia. ℞.olei amygdalarum amararũ. ℥.ij.myrrhe.℈.ß croci.gra.iij.aloes.℈.j.misce.dum presumptio est futuri doloris auris:tunc istius olei tepidi duas aut tres guttas in aurem ante cenam imponat cum modis descriptis in vsu aque mellis:quo oleo solum vtatur precedentibus digestiuo et solutiuo et enemate suprascriptis:et dolore presente aut presumptiuo de proximo fieri.Ad vlcera in aure sumatur ſm Rasim sarcocolle.thus:myrrha:spuma maris:baurac:bolum armenum scoria ferri:flos eris et aloes:deinde abluatur cum aqua et aceto tribus vicibus post inuoluatur licinium cum melle in medicamine et ponatur in ea:de medicamine fiant collyria.et cũ necesse fuerit distilletur in eam semel cum aqua mellis:deinde administretur licinium.Quando egreditur sanguis ex aure absq̃ percussione et vlcere:distilletur in ea succus porri permixtus cum aceto:aut succus granati elixati cum aceto:aut dissoluatur in aqua mellis in quo sunt mel et sarcocolla.et si fuerit antiquum sume scoriam ferri: et infunde in aceto mense vno et sit acetum apud te:et effundatur ex eo in aurem ex qua egreditur humiditas.Et quando fit dolor in aure ex paruis animalibus ingredientibus in eam:distilletur in ea aqua in qua dissoluta sint aloe et succus foliorũ capparis.aut succus absinthij:aut acetum forte:et sit totum calefactum.Cum ergo se datur dolor:et remanet grauitas fac eum sternutare cum cõditũ. et retine ambas nares et iam infusum sit ante illud oleum tepidũ. Et similiter est cura vermis in aure.Ad sibilum aurium post purgationem distilletur frequenter in aure hoc medicamen. ℞.succi porri.℥.j.succi maiorane.succi ruthe.añ.℥.ß.castorei.℈.j.musci granum.j.misceantur omnia et bene incorporentur:et tepefiant quando distilletur.Ad dolorem auris vehementem.℞.farine fabarũ.℥.ij.decoquantur in vino cocto et deponantur desuper.Ad surditatem syrupus.℞.acori.sticados arabici:passularum.añ.℥.ß.liquiricie:radicum feniculi:cinamomi.añ.ʒ.ij.mellis.lib.ß.fiat syrupus.Sumpto syrupo per sex dies:purgetur cum pilulis cochijs almansoris.ʒ.j.deinde omni septimana sumat.ʒ.j.harum pilularũ ℞.cinamomi zinziberis.xylobalsami:carpobalsami:acori.añ.ʒ.ß.spice croci.añ.℈.j.rosarum rubea.ʒ.ß.aloes succotrini et epatici.añ.ʒ.iij.fiant pilule cum succo feniculi.sumat sero quando vadit ad lectũ alleuiata cena.Facta prima purgatione incipiat omni

Alia mixtura.

Ad vlcera in aure

Remediũ qñ egreditur sanguis.

De aialibus in aure.

Ad sibilũ aurium.

Ad surditatem.

Pilule.

fero quādo vadit dormitū sumere.ʒ.j.huius mixtionis. ℞.pliris arcoticon.ʒ.ij.dyamargaritonis.ʒ.j.misceātur.et non bibat cum ea.cōtinuet longo tempore. Facta prima purgatione. incipiat distillare in aurem hec.℞.vini subtilis paruū dulcis vrine pueri.añ.ʒ.j.bulliant.cum.ʒ.j.mellis.et si cū hoc non videtur fieri sufficiēs abstersio addatur parum vnguēti egyptiaci fm Mesue. Quādo autem existimatum fuerit q mūdificatio facta fuerit:fiat hoc medicamen.℞.olibani sarcocolle:myrrhe aloes. añ.ʒ.j.dissoluatur cū vino et cū licinio ponatur in aure. Ad dolorē auris postq̄ trāsiuit principium:oleum de corticibus ouorum cōmēdatur ab auenzoar:cui debes credere. Item emplastrū farine seminis altee: florum camomille.añ.ʒ.ij.coquātur in vino dulci:et postea accipiat cepe valde coctum:et misceatur cum his:et ponatur desuper.

Ad dolorem auris. Emplastrum.

De egritudinibus nasi:dentiū:gingiuarū:ꝛ oris. Cap.xv
Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Eminentior faciei pars est nasus: chartilaginosus. ab osse incipit qđ est inter supercilia:et hunc nominamus:qui in globulum desinit: mouetur in homine labiorum superiorum motu:in canibus sua neruorum syzigia mouentur:ꝛ contrahūtur:hac parte aerem attrahimus reddimusq; hinc sternutamenta ciuntur:quoniam ad cerebrum certam viam habet. polyppus et carcimomata nasum infestant. Narium vena si inciditur adeo sanguinem indesinenter quādoq; fundit:vt sistendi motus non sit. Dentem ab edendo quidā appellatum volūt quasi edentem. Alij autē aliter deductum esse volunt. In dentium autem dolore qui ipse quoq; maximis tormentis annumerari potest: a medicis remedia plurima accepta sunt:in quibus vide Celsum in sexto capite.ix. Sed agrestiū experimento cognitum est:cum dens dolet: herbam mentastrum cū suis radicibus velli debere:et in peluem conijci:supraq; aquam infundi:colariq; iuxta sedentem hominē vndiq; veste contectum.tum in peluem cādentes silices demitti: sic vt aqua tegantur:hominēq; eum hiante ore vaporem excipere vndiq; inclusum. Nam et sudor plurimus sequitur et per os continens pituita defluit:idq; sepe longiorem sepe annuam valitudinē bonam prestat. Hulcera autē que in meatib⁹ nasi simpliciora curāt. Andronī⁹:pasionq;:ꝛ polydes:ꝛ antonius musa:ꝛ bythini⁹ aliqñ quidem vino dulci pastillos dissoluēdo:qñq; austero: aliqñ ex aceto vinoso vł acuto iuxta casus morbi:inuenerūt medicaminū vsus. Archigenes aūt piguib⁹ i talib⁹ vsus ē plūbi scoriā dissoluē

Ad dentium dolorem remedium.

Ad nariū hulcera.

do cum vino vetere & myrtino, cuiuslibet equa parte coxit vase te
staceo in prunis assidue mouendo: cumque spissiculatum lubricumque
fuerit medicamen tollit in pyxida plumbeam ibique custodit. Ori
basi ad narium hulcera. Lythargirij drachme.vj. plumbi usti & lo
ti drachme.iiij. myrrhe: aloes. añ. drachme.ij. cicidia drachma cum
vino myrtino vtere. Aliud eiusdem ad simpliciora nasi hulcera. ly
thargirij drachme. vj. ceruse drachme. viij. corticis pomi punici
drachme. iiij. aluminis scissi drachme.iij. vino dissolue: & myrtinum
immitte oleum: custodi in plumbeo vase & vtitor. Apolonius aũt in narium sanguinis eruptione pollicem pedis digitum inquit liga pacabilique multam: queque cohiberi nõ possit sanguinis eruptionem. gestetur aqua pluuia frigida in ore: cucurbiculam in occipite immo admoue cum ablatione. Intestinis magnam admoue cucurbiculam si dextra pars sanguinem profundit iecori. si autem sinistra spleni. Ad cuncta in labijs hulcera ex vitiosaque consuetudine. Ostrea exusta dissolutissima insparge. Quidam etiam nõ exusta sed dissolutissima aiũt indidisse: & assecutos quod volebant. Ad motos dentes: & cruentas gingiuas medicandas: sistetque profluẽtem pituitam & dentes albos reddit Aluminis scissi. vncie. iiij. mastiches vncia. libani drachme. iiij. foliorum drach. iij. ℥. immittito porro in dentẽ dolore affectã: ac cõtineto quo ad os sputo imbuatur: tum expuatur. Ad malas sine tabe & immotas custodiẽdas bryonie albe racemorum succi: libra & dimidia: mori corticis radicis vncie. vj. coque: vt ad dimidium redeat: datoque calidum in ore continendum: qui eo vtetur dolore nullo affligetur dentium.

Ad sanguinis eruptiões e naribus ex apollonio.

Adcũcta in labijs hulcera.

Medicamen concussis dolẽtibusque dentibus

Ex traditione penorum & arabum. §.ij.

Aliquando homines fetores in naribus patiũtur horrendos: qui multipliciter esse videntur: vel enim ex humoribus salsis & fetidis a capite descendentibus: seu ex alijs non salsis humoribus: & vulneribus pustulis seu apostematibus existentibus fetentibus generant. Aliqñ sanguis e naribus fluit: & aliqñ est vtilis & aliqñ non vtilis vt in causone & frenesi cõtingit & in mẽstruis & catarris calidis ex motu nature & sanguinis. Non bonus est fluxus si ex nimio, est calore in corpe interiori. qui cũ bulliat fumũ ascendere facit ad capitis superiores: & iplens venas crepat & eas currere facit: aliqñ in venis per se crepatis fluxus fit sanguinis. Et labia aliquando fissuras: aliqñ pustulas patiunt seu vulnera: quod ex acutis cõtingit humoribus. & his subueniendum est cum oleo rosato vel violato: & cũ cera & oleo rosato. Si pustule sint humide rosa sicca cũ gũma

Isaac li. ij. viatici cap. xlj.

temperata labia vnge cum sandalis rub. rosa. gumma arabica: cerusa temperata cum aqua rosarum. Si multa sit concauitas axungia anseris capre: vel medulle bouiue labia inungat. Auicenna. Os est vas vniuersale locutionis in homine et vociferationis: in reliquis animalibus que vociferant ex sufflatu. Lingua autem est ex instrumentis conuersionis cibi masticati: et incisio vel sculptura vocis: et extractio litterarum: et discretio gustus. Et asperitas quidem lingue sequitur siccitatem: et planities sequitur humiditatem. Et opportunius quidem bibuntur appropriata lingue post cibum. Et quandoque apostematur lingua propter potum venenorum: sicut fungorum et opij. Et quidem erat cui apostema erat in lingua: et somniauit se tenere in ore succum lactuce et fecit et sanatus est integre. Et quando apparent in febre acuta bothor nigre in lingua: moritur infirmus in die secundo. Et phlebotomia confert omnibus egritudinibus oris calidis. Si autem causa fetoris oris est humor cholericus putrefactus in stomacho aut in toto corpore: tunc non est aliquid magis conferens ei quam chrisimolla humida in ieiuno. Dentes autem sunt ex summa ossium: quibus inest sensus propter illud quod venit ad eos ex neruis a cerebro procedentibus leuibus. Et accidit dentibus stupor: et est species dolorum eorum. Et accidunt species apostematum: et illud non est mirum. Omne enim quod recipit extensionem cum augmento nutrimenti non elongatur quin recipiat extensionem cum superfluitate. Porri enim vehementer nocent dentibus et gingiue proprietate sua. Si dolor est in dente remouetur cum eradicatione: et quando est in neruo quandoque remouetur cum eradicatione: et quandoque non. Stridor dentium in somno est ei sicut spasmus: et quando multiplicatur indicat apoplexiam aut epilepsiam: aut spasmum: aut vermes in ventre: et iste est habens vicissitudines. Congelatio est stupor quidam accidens denti propter causam retentam. que est stiptica aut pontica perueniens ab intus vel ab extra: et quandoque fit ex imaginatione estimatiua cum presens est ille qui masticat acetum masticando cum transmissione. Idem auicenna fen octaua. Cum autem gingiua non cessat superari et apostematur: et non sanatur: tunc indiget cauterio. Duo labia creata sunt ad cooperiendum et os et dentes: et ad decorem et ad retinendum saliuam: et in hominibus ad loquendum. ¶ Rasis. Fluxus sanguinis narium fit propter crisim: et signa eius sunt: fit post aliquam febrium acutarum: et non oportet vt restringatur nisi superfluat: et fit sine febre propter acuitatem sanguinis qui egreditur ex eis: et signa eius sunt: quod aduenit paulatim: et est vehementis subtilitatis: et fit propter multitudinem sanguinis in corpore: qua

Auicenna fen. v. tertij canonis.

Idem auicenna fen viij. eiusdem canonis.

Idem auicenna fen viij. eiusdem canonis.

Rasis libro diuisionum capi. xl.

re rumpuntur vene & arterie que sub cerebro sunt: & est difficilis forsitan in quo non valet cura: & signa eius sunt quod fit post dolorem capitis vehementem & rubedo in facie & oculis dominans: & precipue qui multum vtitur vino: & minorat extractionem sangui nis & venit cum impetu vehementi: & quandoque confert in eo vt distilletur in naso aqua niuis. ¶Confectio medicaminis auferentis dolorem nasi. Myrrha: gallia: colcotar: corticis granatorum: calamus aromaticus: gariofilo. & terantur & humectetur nasus cum lici nio infuso in vino odorifero: deinde sufflettur in eum & inuoluatur licinium & intromittatur in nasum. ¶Confectio medicaminis ad fluxum sanguinis ex naribus. Aloes thus balaustie calx viua: puluis molendini: gipsum: galle: terantur cum alcohol. & suffletur in nasum & mittatur in nasum licinium. Ad fetorem oris. ℞. extremitatum myrti humide: cinamomi: emblici: ciperis: spice: corticis citri: foliorum: squinanti: masticis. ana. gallie gariofilorum: nucis muscate: cubebe: zinzibe. ana. pars. ℥. aggregentur cum passis enucleatis que sint duplum totius: & sumatur ex eorum sicut nux cum vino odorifero: & sit post vomitum & solutionem ventris aliquotiens. & abstineat a cibis viscosis: & pinguibus. ¶Confectio medicaminis ad grauitatem lingue. Sal armoniacus: piretrum: stafisagria: sinapis. piper: acorus. ana terantur & fricetur cum eis sub lingua: & supra ipsam in die multotiens. ¶Confectio ad vuulam cadentem: galle: balaustie. sal armoniaci. ana. & sufflentur super ipsam & ponantur super coclearium & eleuetur cum ea. ¶Confectio tyriace ad dentes experta. asse: opij: myrrhe: castorei. ana. conficiantur cum melle. ¶Confectio faciens stare dentes ne corrodentur: impleantur corallo & mastice. ¶Confectio dentifricij stringentis gingiuas & dentes: conferens rubedini eorum: balaustie: ispodij rose com trite: carmesich: alumen. ana. fiat vt supra gingiuam adhereant.

Ad dolorem nasi.

Ad fluxum ex naribus

Ad fetorem oris.

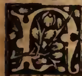
Ad grauitatem lingue.

Ad vuulam cadentem.

Ad dentes confectio.

Ad gingiuas.

¶Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Nasus vocatur organum olfatus quod ex quattuor componitur: scilicet ex quibusdam caruculis neruosis a prora capitis descendentibus. que sunt similes capitibus mamillarum: & he caruncule principale & proprium sunt organum. Secundum est os concauum per cuius concauitatem ingreditur aer ferens odorem. Tertium est cartilagines colligentes & conformantes illum aerem cum odore. Quartum est lacertus per quem attrahitur & insufflatur & exufflatur aer. Cartilagines autem appellantur nares: horum autem quattuor collectio dicitur nasus. Galenus quinto de simplici medicina dicit quod nullum est excellentius remedium quam compositio ex aloe & thure. Incorpo

rentur enim ad inuicem cũ albumine oui. dicit q̃ excedit omne re-medium ad retentionem sanguinis. non aũt est timendũ de aloe: ꝛ si aperiat orificia venaꝝ: hoc habet solũ veritatem exhibitum p interius: per exterius habet virtutem glutinatiuam. Succus etiã basiliconis a proprietate curat attrahendo eum per nares: vel cũ licinis appositus. Stercus etiam asininum exsiccatum ꝛ in puluerem redactum: ꝛ insufflando in nares. Etiam valet limatia cũ testa assata: ꝛ in puluerem redacta: ꝛ insufflata in nares: vel in corporatus in albumine oui ꝛ intinctus vt supra. Item valet bursa pastoris circa dolorem dentium a materia frigida. primo soluat cum pilul. cochiis. calefactoriũ cu pãnicio camomilla: aceto absinthio milio. sale: multũ valet. Collutio cum vino calido vel aceto bullitionis sandarace: aut piretri calamenti: origani: piperis: sinapis: multum valet. Liniatur dens in quo est dolor cum tyriaca. Fiat etiam collutio oris cum aceto bullitionis coloquintide aut alleorum: aut piretri: aut saxifragie: aut corticum radicum capparis: aut ex aceto quod multum bullierit in testa coloquintide. Ad fetorem nasi ꝛ humorem vel putredinem existẽtem intus. ℞. centauree minoris. M. j. bulliat in vino vel aqua tãdiu quousq; exsiccet postea mittatur in nasum, ꝛ est remedium Auenzoar. Ad fetorem oris lauetur os cum aceto decoctionis mente balaustie: vel leuistici: vel maratri ꝛ pãno bene aspero fricentur: ne quid ibi remaneat Granum folis ore ieiuno, omni mane teneatur. Tyriaca cũ metridato admixto succo mente illiniatur os. Vtatur pilulis in omni fetore oris stomachum rectificantibus: ꝛ fetorem palliantibus. ℞. gariofilati: nucis muscate: cinamomi: macis: añ. ʒ. vij. sandali rub. ʒ. vj. cubebe. ʒ. v. cardamomi. ʒ. iiij. ligni aloes ℥. j. gallie muscate. ʒ. v. fac puluerem tẽpera cũ succo mente forma pilulas in modum ciceris: vnam teneat vel duas sub lingua. Item fiat puluis de aloe optimo: ꝛ distemperet cũ succo absinthij in modũ syrupi: d̃ hoc accipiat mane tria coclearia: q̃bus acceptis accipiat alia tria statim de melle: quod fiat quottidie. hoc solo multi creati sunt. Quando fetor oris fit vitio dentiũ: dentes fricentur cũ puluere cornu cerui combusti. vel. ℞. cancroꝝ fluuialiũ: species aromaticas ꝛ cãphoram. Generaliter omnia electuaria aromatica ꝛ calida placẽt cõtra fetorẽ oris. Cõfectio ꝯ grauitatẽ lingue. ℞. ʒinʒibe. galange. añ. ʒ. j. macis: nucis muscate: cardamõi: croci: xiloaloes: ʒedoarie doronici. añ. ʒ. ʃ. spice gariofi. been albi ꝛ rub. añ. ℈. j. pinearũ mundatarum. ʒ. ß. se. anisi: feniculi. añ. ℈. ij. musci ambre: añ. g̃. iij. pulueris ʒuccari: lib. j. dissoluatur ʒuccarũ in aqua decoctionis acori: ꝛ fiat ꝯfectio in vase. Confectio ad idẽ. ℞. cinamomi. ℥. ß. gariofilo.

Ad fluxũ sanguinis narium.

Ad dolorẽ dentiũ remedia.

Cõtra fetorẽ nasi.

Ad fetorem oris remedia.

Ad oris fetorẽ vitio dentium.

Contra grauitatẽ lingue

croci.añ. ʒ.ij.macis:cardamomi añ.ʒ.ß.nucis muscate. ℈.j. fistico2ũ.℥.passularũ.pinearum mundatarũ.añ.℥.vj.zuccari albi lib. j.fiat confectio.aromatizetur cũ ambre bone gra.iij. Pilule quas quandoqꝫ sumat in hebdomada.℞.assari:salis gēme:folio2uꝫ sene.añ.ʒ.j.myrrhe:macis.añ. ℈.vj.aloes succotrini.ʒ.v. fiant pilule cum succo feniculi.

¶ Finitur liber secundus.

¶ Liber tertius eiusdem aggregato2is.

¶ De Synanche:quā nostri co2rupto vocabulo squinantiam vocant. Caput p2imum.

¶ Ex traditione greco2um ꝛ latino2um. §.j.

Synanche grece:latine angina dr̄:que vulgo perperam squinātia dicitur:qđ nec latinum nec grecum puto.Verũ Synantia locus est vbi due valles conueniunt. Est igitur angina apostema gutturis:ꝙ angat ꝛ strangulet fauces.a multis ēt Consille dicunt. Plinius auteꝫ differentiaꝫ facere vr̄. Synanche aũt dr̄ a sin ꝛ ancho: qđ nos ango dicimus.hoc ēt mo2bo sues infestantur.Galenus ait. Qualiscunqꝫ mo2bus in gula venerit ꝛ inflatione sua spiritum tenuerit: synantia id est suffocatio vocanda erit. Cause multe inquit Areteus sunt angine:p2ecipua est refrigeratio ex multo estu : ꝛ plage ꝛ ossa piscium cũ faucibus īheserint:potusqꝫ frigidi. Archigenes inquit. Occulte causa angine est intenti nerui delati ad stomachũ malum hoc sustinentes memb2is inferio2ibus:pulmone inquam ꝛ co2de respirandi p2incipio estuantibus.perturbatis autem arterijs:alijs adiacentibus immittunt partibus:neqꝫ ea grauātur ꝙ in his languo2is causa distemperantia sit non angustie. Boni igitur inquit Archigenes.in his sunt vomitus:q̄ ex elacterio ꝛ squama eris cũ melle illite. Ego autem inquit hos ab occulte. angina ex sinapi gargarisando leuaui exhausiqꝫ subito.in balneuꝫ perducēs:atqꝫ ita a periculo liberaui:cũ pars ea dolens tanꝗ lapis esset. Areteus aũt inquit. P2incipium sit infra vmbilicum decurrendo ad latera:ꝛ scapulas continue transferendo a loco in locũ deducendo ex superiꝰ in inferna cucurbiculam:qđ si suffocatio admodũ ꝓperauerit:cũ aq̄ tere sinapi:qđ leuigatũ pone linteo:ꝛ pecto2i īposito ex his ꝯmixtionē sinapi:nitrũ:hysopũ:squillā tostā: sulphur extinctũ:cũcta cũ melle sint:datoqꝫ cochliariũ lingēduꝫ. Archigenes aũt inqt humanũ stercus:sani hominis capito: ꝛ arefacito:ꝛ linteo ligato:ꝛ exurito:ꝛ dissoluito cũ mellicrato datoqꝫ

Cause angine ex areteo ꝛ archigene.

ex archigene.

Ex aretio.

potantum:hoc presentaneum remediũ est eis:qui suffocant. Antonius musa cesaris augusti medicus:caninũ stercus sumit & arefacit:dissicit:& colat:& vti in anginis illinendo cum melle penitissima:vt degluttat eger. Hoc validius esse non putat remediũ. Sume inqt Marcia.eris exust.ʒ.ij.chalchanti.ʒ.xij.myrrhe.ʒ.j.elacterij afronitri singulorũ.ʒ.j.fellis taurini.ʒ.iiij.assumendo cũ melle illinito pẽna quam possis penitissime. Medicamen Esculapij ad tonsillas ita fiat cicidũ omphaciorũ.ʒ.iiij.diphryg is.ʒ.j.myrrhe.ʒ.iij.croci.ʒ.iij.ß.mellis quantũ sufficiat sine hulcere tonsillas corripit. Cũctis enim hoibus exigue sunt carnes a natura producte ab vtraque fanciũ parte.ipse conseruate intra suam mensuram naturalez molesti nihil ingerũt. Cũ vero morbi proprietate aucte fuerint:supra quam naturalem suũ modum excreuerint:tũ potũ difficilemque anhelitum faciunt. Antiades a grecis a nostris tõsille nominate: vt plurimum citra ardorem sunt:& parum augentur.est etiam cum inflãmatur.

¶ Ex traditione penorum & arabum. §.ij.

Plaacter tiouiatici capite.j.

Quinantia passio aliqñ est ex humoribus a capite ad guttur descendentibus. Aliqñ eadem dic mortificans vel secunda:vel tertia:qr enim est peracuta & mortifera:ideo hominem subito mortificat & suffocat. Inde squinantia est vocata:qr angustat flatuz: vt infirmus neque cibũ possit:neque potũ recipere:vel si recipiat paruissimũ ẽ:humores aũt descendentes sanguinolenti sunt vel cholerici:vel phlegmatici:vel salsi:vel viscosi. Ex melancholia enim nunquam hoc apostema fit:qr hic morbus cito preualet cuz sit peracutissimus. Sed melãcholia per longũ tẽpus operatur:vnde impossibile ẽ esse de nigra cholera. Flatus squiuanticorum proprie est longus: causa sue longitudinis est strictura gutturis:quia cũ quantuz sibi sufficiat aerez in impetu trahere sibi non valeat:longo spatio necesse est.vt expleat:anhelitus ergo breuis laudabile signũ est squinãticis. Ande Gale. Pessimũ est gen⁹ squinãtie qđ infirmum ad orthomiam insequit:neque nimiũ dolorẽ vel angustiã fecisse vr̃ exteri⁹. In gula siue in collo si tumor nõ appet neque rubor: minor in pessimitate est. Si cũ tumore & rubore ĩ gula & collo facit dolorẽ nimiũ.minor est in gradu tertio:cui⁹ nõ minus dolor neque flatus angustiosus: hic ergo nõ in gutture:sz in collo:vel in gula:vel in vtroque est. Auicẽna. Ex pfocationib⁹ qdã phlegmatica est magis ĩcolũis: & ei⁹ sanatio est velocior & facilior:& qñque plongatur.xl.diebus. Et oẽ apostema prefocatiuum aut interficit:aut mutatur materia eius

aut collectionem facit et suppuratur. Et omnis squinanticus qui moritur spasmatur imprimis. Oportet vt euacuetur in principio vniuscuiusque illorum materia faciens illud cum phlebotomia et solutione ventris: vt attrahatur materia ad partem diuersam saltem cum ventosis super loca longinqua opposita ei: et ligatione extremitatum dolorosa. Et non postponatur phlebotomia vene que est sub lingua: imo oportet vt aperiatur illa in eadem die: saltem in dispositione separationis predicte scilicet phlebotomie: intellige hunc canonem: vt non sit repletio in toto: sed sit superfluitas tantum in parte gutturis. Et ex eis que sunt vehementis iuuaminis est inceptio administrationis clysteriorum fortium nisi febris prohibeat: tunc enim sit contentus clysteribus lenibus. Et cum deglutitio sit difficilis ponantur ventose super collum apud spondilem secundam: et dilatetur meatus: et deglutiat illud quod sorbet ex cibis: cumque illud compleuerit remoueantur ventose. Et quandoque intromittitur in gutture cannula facta de auro aut argento: et similibus adiuuando ad inspirandum.

Mesue. Sinanchia terminatur secundum vnum trium modorum. aut enim resoluitur: aut suppuratur: aut permutatur. Sed cum ad maturationem peruentum fuerit: tunc ad apostematis apertionem studendum est cum medicamentis proprie aggregantibus intentiones duas apertionis scilicet et lenificationis. verbi gratia sicut ex medicamentis acutis sicut balaustia: aut stercus hyrundinum misceat cum aliquo eorum quod est sicut succus herbe albedustar: quoniam est sublimis. Rerum autem aperientium apostemationem huiusmodi sunt: sal armoniacum proprie: et baurach: myrrha assa fetida: stercus canis albi qui diu pastus est ossibus: stercus hyrundinis. Et si adhuc non aperiatur ex istis currendum ad apertionem eius cum ferro. Et sunt scindentes huiusmodi apostemata cum vnguibus postquam immiserint digitos in guttur: cum autem manare ceperit sanies: locetur super faciem suam et liniatur guttur ipsius: et palatum fricando ipsum digitis cum melle vel sale pauco: et frequententur gargarizationes ex eis et mundificetur locus. Mesue cap. de sinanchia.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Guttur spacium dicitur superius canne pulmonis: que est via anhelitus: supra quam dependet vuula. In radice enim lingue duo sunt foramina: vnum est via cibi: et dicitur meri siue ysophagus: et aliud quod est via anhelitus: et dicitur epiglotum siue guttur. In hoc ergo loco quandoque ingreditur vel aggregatur cibus: vnde sequitur strangulatio:

quandoqꝫ infigitur spina: vel arista: vel os: vel aliquid consimile:
vel sanguisuga: ꝛ aliquãdo ibi apostema generat: vel compressio:
vel coarctatio: vnde impeditur vox: vel destruitur: vel patiẽs suffo
catur. Hec omnia cõmunia sunt guttur. ꝛ ysopha. q2 guttur deser
uit mẽbris spiritualibus: sicut ysophagus vel meri mẽbris nutri-
tiuis. In hac passione prohibet aer intrare ad pulmonẽ: que ali-
quando accidit propter medicinas venenosas pulmonẽ cõprimẽ
tes: aliqñ propter nimiã frigiditatẽ cõstringentẽ: ꝛ aliquãdo pro-
pter apostema quod est in gutture vel ysophago: vel propter ni-
miam siccitatẽ lacertorũ patitur: vnde via aeris oppilatur: vel ꝓ-
pter dislocationẽ spondiliuꝫ colli: vnde via aeris cibi. ꝛ coarctat.
Operatio ꝓo gutturis potest impediri ꝓpter apostema: qḋ op-
pilat meatus gutturis. aliquãdo propter compressionẽ ꝛ disloca-
tionẽ spondiliũ colli: aliqñ propter malã complexionẽ siccã ꝛ hu-
midam: vnde debilitatur virtus motiua lacertorũ. Hoc apostema
scꝫ squinanticũ quadripartitũ est: aut em̄ est in lacertis exteriori-
bus gutturis ꝛ longe ab orificio superiori cãne: vnde apparet ru-
bor magnus versus pectus: aut est in lacertis superioribꝰ guttu-
ris versus orificium superius: vnde apparet rubor ꝛ tumor in ore:
aut est in lacertis intrinsecis meri quibus cibus deglutitur: vnde
coarctat viam aeris propter vicinitatẽ: vel in illa distãtia q̃ est in-
ter illa duo foramina: ꝛ hec est omnibus magis periculosa: quo-
niam oppilat vtrãqꝫ viam: hec duo vltima sensui non apparẽt. Si
nanchia autẽ in qua os tenetur apertũ et lingua manet extensa:
magis est periculosa: ꝛ interficit quandoqꝫ in prima die ꝛ raro du
rat vsqꝫ ad quartũ: et dicitur canina: et non recipit curam. Om̄es
autem sinanchie frequẽtius accidũt in vere: ꝛ maxime si principiũ
veris sit frigidũ. Omnis sinanchia in febre acuta est magis peri-
culosa: quia impeditur euentatio quando ꝓ magis est necessaria.
Item sinanchia superueniens in die cretica est periculosa. Sinan
chia que non apparet interius in ore: nec exterius in collo cogno
scitur per constrictionẽ anhelitus: vel quando bibitur aqua redũ
dat ad nares: ꝛ per tumorẽ et ruborẽ oculorũ: et per rigitudinem
lingue: et per difficultatẽ motus eius: ꝛ q2 vox exit per nares: ꝛ est
gracilis vox similis voci catulorũ: et collum rigidũ est. Si per os
spuma exeat mortalis est: vel si anguli oculorũ fiant nigri vel viri-
des: si pulsus occultetur: ꝛ frigeant extrema eadem die moritur:
vel si sub ascellis frigidus sudor sentiatur. Et quãdo est a phleg-
mate inter om̄s minorẽ dolorẽ infert. Principalis intẽtio in qua
maior pars cure consistit ad prohibendũ augmentũ apostematis
est diuersio: ꝛ hec cõpletur per phlebotomiã. Auicẽna primo lau

dat eam vsq ad sincopim postea timet sincopim dicendo q est timendum virtute existente de ilio: qz non possunt cibū accipere. Maxima existente repletione: debet fieri de saphena: postea de basilica vel nigra: deinde de cephalica: et non pimo a cephalica: quia plus de materia traheret ad superiora q̄ euacuaret. potest etiaz fieri magis vel minus copiosa sm diuersitatē corporū z relinquitur discretioni medici. Auicēna timet solutiua fortia: qz agitant humores: qui postea fluunt ad locum apostematis et maxime in principio: debilia tn̄ possumus exhibere vt dando. R̸. prunorum thamarindorū.añ.℥.j.ß. coquantur cum.℥.viij.aque ad consumptionē tertie partis. decoctiōi admisceat mane electe.℥.j.ß. z fiat potio. Diuertimus cum clysteriis: que non sunt acuta. nec multuz fortia. Diuertimus etiam cum applicatione ventosaꝝ in spatulis: in adiutorijs brachiorū: sed primo applicande sunt in partib⁹ inferioribus qz magis diuertūt. Diuertimus etiam cum fricationib⁹ extremitatū in aqua calida. Est ingeniū etiam vulgare cum fricatione compressiua facta in parte siluestri brachiorū prope iuncturam manus vbi inueniūtur quedam parua ad modum nerui que tandiu fricentur quousq videantur deleta: quod fieri non potest absq dolore: et sic cum dolore diuertunt. Item ligetur modicum spongie cum fortissimo filo z in melle intingatur: deinde precipiatur transglutiri: transglutitū fortiter extrahatur: hoc enim rūpit apostema z materiaz a loco remouet. Idem facit frustum carnis aliquantulū pinguis fortiter ligatum et extractū. Inuoluatur locus cuz lana succida infusa in decoctione ysopi apposito oleo oliuarum vel camomileon. Itē in causa frigida bulliatur in vino fortiter agrippa: marciaton: dyaltea: postea stupe ibidez intincte circa colluz inuoluant: istud resoluit z dyaforesim operatur et sedat dolorem. Item locus inūgatur cū melle in quo decocti sunt anacardi. Gargarismus fiat in fine augmenti et in statu cum dissolutiuis: vt est oximel: sinapis: castorei z costi.

¶ De tussi. Caput.ij.

¶ Ex traditione grecorum z latinorum. §.j.

Tussis fere ꝑpter faucīū exulcerationē molesta est q̄ multis modis ɔtrahit: itaq illis restitutis ipa finit. Solet tn̄ interdū p se q̄z male hr̄e: z vix cū vet⁹ fctā ē elidit: ac mō arida est: mō pituitā citat. Tussis grece ab altitudie vocat a ꝓfūdo pectorꝭ veniat

Tussis varie sunt cause. Nā humor a capite in asperā defluēs arteriam: tussim efficit: ꝛ asperitas sola tunice subter illinīētis intus asperā arteriā: tussim irritat. Que autē inter bibendū: vel comedēdum incidūt tussim mouent. Uermes quoq; in stomacho tumultū facientes exiguas irritāt tussiculas: succus quoq; acutus stomachum perturbans: ꝛ quandā irritantē qualitatē gutturi immittēdo tussis facit imaginē: velut ex eis que stomachū lancināt ꝛ sputa faciunt nulla perturbatione tracheā arteriā occupāte. Distēperantia quoq; frigida respirantiū instrumētorū tussis causa est. Qui autem tussiūt mediocriter ꝛ sine violentia: eo modo vt non solum tenere possint ꝛ impedire tussim spiritū retinēdo: sed etiam medeŕi eisspe numero. respirationis retentione refrigeratas calefaciēdo partes. Auxilia nunc subijciamus insistendo simplicibus medicaminibus. Indefinita igitur a veteribus tradita remedia sint huiusmodi. Styrax potus nucis pontice magnitudine tusses parat: ꝛ destillationes: iuuatq; raucitates. Ficus aride pingues madefacte vino dulci cum fuerint vinum mixtū sorbendu; dato hoc nāq; attenuat: ꝛ educit scindendo ꝛ colando. Insparge dulcedinē vt farinā: et dato ad sorbendū: facitq; ad hemoptocos. Aliud ad turbātes per noctem tusses. Menthe ramulus teratur ꝛ immittatur acetū cochliari quantitate dato inde in cubili sorbendum: est autem facile concoquibile ꝛ bonū stomacho ꝛ crassitudinē dissicit. Ad tussim vetustam cumini: piperis: vrtice seminis. añ. ℥. mellis dispumati acetabulum: facito sint leuigatissima sume inde et fac bulliant aliquantulū inde repone: ac vtitor prebēdo cochliarium. Aliud ad tussim probatū. Nucleorū pineorū frictorū: amyli: glycirize: vrtice seminis. añ. ʒ. ij. iris: piperis: ysopi: cartami seminis: amygdalarū amararū. añ. ℥. mellis egregie dispumati sume quantū satis datoq; cochliarij quantitatē sufficiēt. Aliud probatū ꝛ facit ad catharros ingētes. Styracis castorij: piperis: cardamomi. añ. ʒ. iij. opij: zinziphi: hyoscyami alb. se. añ. ʒ. iiij. sume dulce aliquod vinū et coquat ꝛ facta ciceris magnitudine dato dormitum euntibus.

Ad turbantes p nocetem tusses.

Ad tussim optimu; medicamen.

Aliud probatum.

Medicamē quod harmonia solet appellari.

¶ Ex traditione penorum ꝛ arabum. §. ij.

Serapio ij. breuiarij ca. xx.

[S]cias q̄ tussis non accidit plurimū nisi ex humiditate que currit. ꝛ hec quidē humiditas aut est desursum: aut venit de inferioribꝰ. Que autē est desursu; a cerebro est. Que ab inferioribus est ex mēbris que nutriūt aut ex mēbris respirātibus. Et accidit quādoq; tussis absq; humiditate currente ad pectꝰ: imo qui fit in gibbositate epatis: quoniā ipsa impellit ꝛ opprimit vela

men. Et quando coarctatur velamen coarctatur ⁊ pectus ⁊ con- stringitur. Et quando ambo coarctant̄ simul accidit tussis: ⁊ for- tasse accidit tussis absq; his duabus rebus: sc; quando sentit cā- na pulmonis mordicationē ⁊ asperitatē sicut acetum facit accide re tussim absq; medio. Uerūtamen qn̄ aduenit cāne pulmonis ex eo asperitas: accidit tussis: quoniā qn̄ offenderit virtus in humidi tatem: accidit ex eo tussis. Et accidit tussis etiam ex malicia com plexionis nō recte: ⁊ hec est frigida: scilicet quādo facit accidere tussim: quod est qm̄ plurimū tussis non accidit nisi ex humiditate. Cum ergo dixi q tussis accidit ex malicia cōplexionis nō recte: non significaui q hoc fit in mēbris pectoris: immo plurimu; fit in lacertis qui sunt in medio costarum quattuor expansaru;. Et ex eis declaratur q est velocioris sanationis. Et quādo sentis anhe litum: tunc possibilis est tibi significatio super vnāquāq; specierū tussis s̄m hunc modū: quod est q; si accidit causa malicie comple xionis: tunc si est ex caliditate: tunc qui habet eam sentit inflāma- tionem vehementē in instrumentis anhelitus. Et accidit in facie rubedo: quā sequit̄ vehemens sitis: ⁊ desiderāt extinctionē: et iu- uantur vento vel attractione aeris frigidi ⁊ quod spuitur est decli ue ad choleram in colore suo ⁊ suo sapore. Et si est ex frigiditate: tūc facies est plūbea: ⁊ non sentitur illic caliditas: neq; sitis: ⁊ no- cent eis res frigide ⁊ conferūt calide. ita cognoscit̄ malicia cōple- xionum simpliciū. Compositarū x̄o ex cōpositione harum simpli- cium. Et cōpositio que cognoscit̄ cū materia simplici: cognoscit̄ ex multitudine eius quod egredit̄ cum tussi: ⁊ ex eo quod sentitur ex grauedine. Si autem calida aut frigida: tūc ex significationi- bus quas diximus. Materiā autē que descendit a capite cogno- scimus per sonitū: ⁊ mordicationē que accidit in vuula: ⁊ pulmo- nis cāna. ¶ Ysaac. Tussis est motus animate virtutis ⁊ natura- lis iunctus s̄m cursum nature circa instrumenta spirit⁹ operantis ad expellendū superflua sibi nocentia: virtus eñ naturalis causa sui nocumenti instrumēta spiritus mouere incipit. Quod cum per se expellere non possit a virtute animata adiuuari expetit: q; car tilagines pulmōis: ⁊ canales: ⁊ lacerti pectoris inobediētes sunt virtuti naturali. Si a virtute animata moti lacerti pulmonis con stricti ui: aerem expellendo a pulmone: coguntur expellere que na turali virtute videbantur nocere ⁊ obuiare. Nascit̄ tussis ex omi passione pectoris: vniuersaliter tamen ex mala complexione cali da et frigida: que instrumentis spiritus dominat̄: vel ex materia mala que est intus, vel extra. ¶ Auicēna. Tussis est ex motibus quibus expellit natura nocumentu; a membro aliquo. Et tussis

Ysaac. iii viatici ca pi. vj.

Auicēna fen. x. ter- tii cano- nis.

quidē pectori est sicut sternutatio cerebro. Et scias q quandoq egreditur cū tussi res petrosa similis ciceri aut grandini. Et tussis frequens plerūq perducit ad sputū sanguinis. Et scias q res calide subtiliāt materiā et nō expuūt. Et res frigide sicut syrupus de papauere: et pultes aggregāt materiā ad spuendū: et cū superfluunt congelāt. Et syrupus ysopi nō est conueniens nisi cū querit abstersio cōgregati grossi: ipse nāq est abstersor bon9. Et raucedo cū accidit accidit ab humiditate pauca et cū multiplicat parū pertremit et si multiplicātur plurimū destruit. Et ille q sentit initiū abscissionis vocis oportet vt incipiat ad curandū anteq fortis fi.

Rasis in diuisionibus. Ras. Qn fit ex re descēdēte ex capite et cōmouēte pulmonē: signū est tussis sicca sine sputo et fit fortis p̄ple in nocte post somnum. Cura eius est vt detur in potu syrupus papaueris: et gargarizet ante somnū aquā decoctiōis folior rosarū siccarū: et balaustie: et

Pilu. ad tussim. teneat in ore suo has pil. R. amyli dragagan. amygdalar dulciū excorticatarū et fabarū excorticatarū se. papaueris: et corticē eius gūmi arabici: et boliarmenici. añ. conficiant cū muscilagine psilii et granor citoniorū et fiat ex eis que sint sicut lupini: teneant in ore.

Alie pillule. Si non sufficit. R. thuris mastici: pars. i. myrrhe: opii: croci. añ. tertia pars. i. succi liquiritie. pars. i. fiant pilu. vi. pro. ʒ. et sumat ex eis in nocte a tribus pilu. ad. iiii. Cōfectio pilu. de storace ad tussim que inquietat in nocte absq caliditate. R. myrrhe storacis: li

Alie fortiores. quiritie: opii. añ. fiant pilu. sicut cicer: et sumant tres in hora dormiendi. Confectio pilu. que teneant in ore. Succi liquiritie: piperis zuccari. añ. informent pilu. Confectio pilu. ad tussim q est cū febre succi liquiritie: viol. añ. ʒ. agarici: quarta. ʒ. i. fiant pilu. Confectio alia ad tussim siccam infestantē: et prohibet catarrū calidū: opii: amyli: gūmi arabici: succi liquiricie: papaueris. añ. fiant pilul. sicut cicer. dosis a. ʒ. iii. ad. iiii. et sunt conuenietes pueris qui vomūt ex vehementia tussis. ¶ Ex traditione auctorū recentiū.

Igerendo materiā facientē tussim: siue fuerit calida siue frigida: diuersimode p̄cedim9: aliqn ingrossamus: aliqn subtiliam9: aliqn incidim9: et aliqn abstergimus: et hoc sm varietatē materie: videlz si est

Electuarium ad tussim. calida et subtilis ingrossabim9 cum infrigidātib9: si grossa eā subtiliam9: si viscosa incidim9. Facilitatiuū sputi tussis et anhelit9. R. zuccari viol. ℥. i. se. quattuor cōmuniuz malor frigidor. añ. ʒ. i. se. malue. ʒ. i. ß. passularū nigrarū paruarū trāsmarinarū: se. coti. añ. ʒ. iii. butyri. ʒ. ii. sebesten. pulparū. ℈. viii. capillorū veneris. ʒ. ii. sem. lini. ʒ. i. ß. semi. fisticorū granorū pinearum. ana. ʒ. ii. farine orobi p̄rassii. añ. ʒ. i. ß. dyagraganti frigidi. ℥. ß

froci.gra.iij.syrupi de liquiritia quod sufficit ad omnia simul de- bite incorporandũ pro electuario. Pistāda pistentur et pulue.pul. omnia seorsum et difformiter: vt decet s̃m canonem. deinde ex om nibus simul mixtis totũ redigatur i formā electuarij. Tussim miti gans sputũ adiuuās: et catarrũ sistēs. ℞. dyagraganti descriptio ne Nico.℥.ij. boli armenici.℥.j. dyagragātũ pistet: bolus armen⁹ puuerizet: deinde ex omnibus simul mixtis cũ syrupo de myrto fiat cōfectio mediocriter solida in mortario sine igne. Isti⁹ teneat in ore ad quātitatem auellane tota nocte ter in hebdomada. Ca- putpurgiũ catarrũ diuertens ipsum per nares euacuās. ℞. aque maiorane.℥.ij. ordei excorticati.℥.ij. succi foliorũ blitis.℥.j. zucca ri candi puluerizati.℥.ij. Isti⁹ liquoris tepidi attrahat p nares co clearia.iij. successiue stomacho ieiuno p horam ante prādiũ semel aut bis in hebdomada. Aliud efficati⁹. ℞. caputpurgiũ immedia te suprascriptũ: mellis electi.ʒ.ij. Si vult medicamē efficati⁹ vtat vt supra. Aliud efficati⁹. ℞. caputpurgiũ immediate suprascriptũ manne electe.℥.j. misce. fiat vt supra. Pilu. Iohā. damasceni. ℞. ci toniorũ: cucu. amygda. dul. faba. se. malue. añ.ʒ.viij. gũmi draga- ganti arabici. añ.ʒ.iij. fac puluerē tēpera cũ muscillagine psilij: fac pilu. in modũ fabe. Et si ex vigilijs tussim patit: adde semen lactu ce et papaueris.ʒ.iiij. vel.v. Syrupus de iuiubis valens. ℞. Iuiu bas centũ: liquiritie.ʒ.xx. capillorũ veneris: viol. se. malue. añ.ʒ.x. se. citoniorũ: papaueris: lactuce: dragagāti: ordei mũdi. añ.ʒ.vj. pe nidiarum. et zucca. añ. lib.ij. fiat syrupus. Syrupus de hysopo ad tussiz cholericā et dolorē laterũ. ℞. rad. fenicu. apij: liquiritie. añ. ʒ.x. hysopi capillorũ veneris se. citoniorũ: dragaganti: malue. añ. ʒ.iiij. ordei mũdati.ʒ.v. iuiubarũ.xxv. vue passe munde.℥.j. ficus.vj. et fac syrupũ. Ungatur pectus cum cera alba: oleo viol. butyro vl ex succis herbarũ frigidarũ: et vngule caballine: albumie oui lacte in oleo viol. butyro et cera. Cōfectio diacimini alexādri ꝯtra frigi dam tussim. ℞. zinzibe.ʒ.iiij. cimini.ʒ.ij. cinamomi.℈.ij. gariofilo- rum: nucis muscate: macis: folij spice: galāge: pipe. longi: carda- momi. añ.℈.ij.ß. cubebe. ligni aloes. añ.℈.j.ß. musci.℈.j. mellis. lib.j. Cōfectio diacimini pciosi. ℞. cinamomi.ʒ.ij. gariofilorũ: ligni aloes macis: nucis muscate: galange. añ.ʒ.j.ß. cimini.℈.ij. ambre.℈. vnũ. musci grana.x. zuccari lib.iiij. fiat syrupus ex aqua rosarũ et eo cō ficiatur: amoto cimino erit dyambra.

De phthysi et peripneumonia. Caput.iij.

Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Phthysis exhulceratio pulmonis appellat cuȝ tabe et extenuatione toti9 corporis: ac sanguinis excreatione. et est tabescere cōsumi: ꝛ phthysis sputū dicit. Pneumonia siue peripneumonia seu corrupto vocabulo peripleumonia: ē inflammatio pulmonis ex varijs causis: vel ex distillatione vehementi: vel suspirio. vel pleuitide prouenīens. et dicūtur a po et tu pneumonos: id est a pulmone. pneumon enim latine pulmo dicitur. Inde pneumonici: et peripneumonici qui latine pulmonarij dici possunt: et vt firmicus dicit in. iij. matheseos. Si saturnus in domo lune fuerit iuentus: si fuerit nocturna genitura ꝛ minuta fuerit luna luminibus ei dsm decreuerit: facit pleumonicos: hydropicos: podagricos: caducos: spaticos ꝛc. Tu aūt corrigens nō pleumonicos: sȝ pneumonicos legito. Plinius. Mellis quidē natura talis est: vt putrescere corpora non sinat: faucibus tonsillis: angine: cibusqȝ oris desiderijs vtilissimū: arescentiqȝ in febribus lingue: iam vero peripneumonicis: pleureticisqȝ decoctū. Et a Columella in rebus rusticis. Quis pulmonaria dicitur: cuius pulmo afficitur: illi apostema dicunt: nos abscessum corporis. Greci phthysin: nos tabeȝ illi spasmum. nos neruorum rigorem. illi tetanum: nos neruorum distentionem. Peripneumonia igitur est difficultas spirandi quando a pulmone procedit. Eius morbi hec est conditio. Pulmo totus afficitur: nunc casum eius subsequitur tussis: bilem vel pus trahens precordiorum: totiusqȝ pectoris grauitas: spiritus difficultas: magne febres: continua vigilia: cibi fastidium: tabes. In cura pneumonie vtere eligmatis: que memorantur in pleureticis omnisqȝ victus peripneumonicorum sit qui pleureticorum et purulentorum thorax ipsorum tegatur lana cum oleo: et nitro et cerote: tegito thoraca et latera rutaceo vel cyperino oleo: que habeat irim aridam insperſam et ex cera et terebintina: et medulla ceruina: ꝛ hysopo humido: butyro et iri. dissolutissima. epithema adhibeatur: sintqȝ equalium omnia partium. Cibus autem sit tenuans ptisanam coquendo vel origanum hysopū paucū immittendo, potum vero paucuȝ quantitate malū enim pulmoni humor sub lingua vero dato mel continendum immisso in ipsum hysopo inter coquēdū ꝛ calamite dissolutissima. Phthysis (vt dictū iā est) proprie exhulceratio est pulmonis sanguinis consequens corruptiones cum retenta sanguinis eruptione etiam in purulentis: et peripneumonicis. est etiam quando morborum pleureticorum: difficilimum autem remediū est cū in pulmone sunt hulcera: neqȝ em̄ curari possunt nisi absit tussis: quia tussiendo vlcera disrumpūtur

malaqȝ redeūt sparsis nāqȝ a tussi ardentibus secūdo rursus con-sequendus est ardor: rursusqȝ periculose pus repurgatur ex tussi: proinde ex cunctis comparatur curatu nō facile. neqȝ possunt me dicamina hulceri aduenire priusqȝ in ventre fuerint alterata. quoqȝ pulmo respiratu perpetuo mouetur et tussi diuellitur. Athelgma phthysicis congruit huiusmodi mellis optimi libra vuarum pin-guium demptis viuaceis. ℥.ij. croci: iris hyoscami seminis: traga cantha. añ. ʒ.iij. styracis flami vncia: nucleorū pineorū. ʒ.vj. amili ℥. cochliariū dato ieiuno. Aliud probatum. Succum feniculi cum melle equali diu coquendo immitte in acetabulum vnum. croci. ʒ. rhupontici. ʒ.ij. aliquādo etiam hypocystidis. ʒ. quod si fuerit cir-ca guttur asperitas: immitte etiam glycyrise. ʒ.ij. dato cochlyariū post cibū. Ad phthysicos purulētos: inueteratasqȝ tusses pur gat et obducit cicatricem: amygdalarū amararū dempto cortice ℥.ij. orobini. ʒ.iiij. hysopi. ℥.iij. ß. iris. ℥.iij. amyli. ℥.ij. papauerꝭ: pa nacis radicis: croci. añ. ʒ.vj. omphacij succi aridi. ʒ.iiij. nucleorum pineorū frictorū. ℥.ij. mellis dispumati lib. aceti. ℥. orobinū asper-gatur aceto vie vno et cogatur: dato cochliariū vnū ieiuno.

Athelgma singularissimū phthysicis

Aliud probatum.

Antidotus diarobij ad modū probata.

¶ Ex traditione penorū et arabum. §.ij.

Phthysis est cōsumptio humectationis corporis et mutatio augmentationis in diminutionem. Nascitur enim multis modis: vel ex cōsumptione pulmonis: et hec est certa phthysis: que fit tribus modis: vel ex humoribus cholericis a capite descendentibus siue phlegmaticis et nitrosis et salsis in substātia pulmonis existentibus vulnerantibus eū et putrefacientibus. Secūdus modus est ex quibusdam passionibus in substātia pulmonis nascentibus: hoc genus antecedit sanguinis screatus ex venis aliquorū instrumentorū ruptis in pulmone l. q̄ fissura nascūtur vulnera empima et phthysis postea. Tertius modus est ex humoribus ad pulmonē aliūde q̄ a capite currentibus: quod duobus modis cōtingit: vel ex mutatione vicinorum locorū: sicut in pleureū squinātia: vel ex alijs locis nō vicinis: sicut epate: corde: et lilibus. humores hi si calidi et acuti sint patitur infirmus roborē in maxillis stricturā inflatiui sitim febris quiescit in trahēdo aerē frigidiorē. Si apostema peripleumonie sit de phlegmate salso: strictus et angustus est anhelitus cū grauitate: neqȝ dolorem sentit: pulmo enim nō habet neruū: vnde perfectū habeat sensum: sed tamen tussim cum paruitate anhelitus screant in tussi cum apostema se ruperit: et tūc tādē apostema certificatur: et febris adest

Isaac tertio viatici capi. vij.

et etiā corpus minuitur: vngues inclinantur: maxille rubent. Que omnia pulmonis vulnera designāt: vnde phthysis est. Discordāt medici in vulneribus pulmonis. Alij incurabilia fatentur. Galenus tamen sic testatur. Si quis peripneumonicis vult succurrere: succurrat anteq̄ȝ apostema marcescat et putrescat: et sanabitur apostema. Si quis tandiu negligat quo ad saniem putridam vulnera colligāt: sunt incurabilia: omne enim vulnus difficulter curatur nisi mūdetur: mūdari non potest nisi per tussim: tussis inimica est solidando vulneri: dilatat enim et aperit: vnde magis putredines colligit: cum enim partim purgat ⁊ partim colligat: insanabile reddit apostema: dum ita circūlat.

Serapio li. breuia rij. capi. xxvij. ¶ Serapio. Complexiones que hanc velociter recipiūt egritudinē: scilicet phthysim fm q̄ antiqui dixerūt: sunt complexiones eorum quorum pectora sunt stricta. quibus non est concauitas ita q̄ sint spatule illorum stricte denudate a carne et eminētes retro sicut ale: quapropter nominantur alati. Et similiter illis corporibus quorū capita implentur vaporibus et perducūt eos ad instrumenta anhelitus: et paratur phthysis: q̄ si aggregantur in ea due proprietates scilicet malicia complexionis pectoris et debilitas capitis: est illud plus preparatum ad dispositionem phthysis. Et suscipiunt etiaȝ phthysim corpora illa quorum colla sunt longa: et quorum gule sunt eminentes: et quorum pectora sunt stricta. Et non accidit huiusmodi egritudo illis quorum spatule sunt conformes pectoribꝰ eorum: non annexe cum eis: et sunt carnes eorum et ossa ipsorum grossa. et non sunt gule ipsorum eminentes nisi raro: ita quod nō accidit eis sputum sanguinis nisi per accidens necessarium.

Auicenna sen pri ma tertij canonis. ¶ Auicenna. De lactibus magis conueniens est lac mulieris suctum ex mamilla: deinde lac asinarum et lac caprarum: et lac equinum. sed nō est ei conglutinatio fm q̄ existimo: in lacte auteȝ ouino et vaccino est grossitudo. Oportet ex asinabus vt eligantur: ille que a parta elongate sunt. quattuor aut quinqȝ mensibus. In lacte autem caprino melius est vt misceatur cum recenti mulso aliquid aque et ignitantur lapides et proijciantur in ipsuȝ multotiens donec coquatur et auferatur eius aquositas: et est melior decoctio q̄ȝ decoctio super ignem. Et melius est vt comedant carnes auium assatas: vt sint vehementioris exciccationis et incarnationis. Et si non timerem dici mendax: narrarem mirabilia: ⁊ referrem summaȝ zuccari rosati qua vsa est mulier phthysica. Nam dum ad ipsam qui perueniret ad mortem et vocaretur prepararent ea que morti necessaria sunt: quidam frater eius curauit eam hac cura et reuixit: et curata est et impinguata: et

non est possibile vt dicam summam eius qd comedit de zuccaro rosato. ¶ Rasis. Phtysis fit aut post pleuresim: aut post sputum sanguinis: aut post coriꝫam ꝛ catarrum plurimum ex capite: aut post tussim longam. Peripneumonia est phlegmatica ſm plurimum: ꝛ qñq; est sanguinea: ꝛ ēt cholerica: sed raro: ꝛ accidit ab apostemate. qd est in pulmone. ¶ Serapio. Cura sedatur caliditas paulatim: ꝛ confert sorbitio facta cuꝫ aqua ordei: ꝛ est ordeū sine cortice cū melle ꝛ amygdalis amaris. Et qñ incipit sputū cōfert iterū decoctio ysopi in qua decoquanť radices lilij celestis: ꝛ ad vltimū res que conueniunt pleureti. conuenīūt huic egritudini Non est enim nisi phlegmon pulmonis. Phlegmon aūt non est nisi apostema calidū: ꝛ ſm plurimū non est nisi successione catarrorum antiquorū: aut squinantiarū pleuresis aut egritudinis alterius que sit sicut iste. Et fortasse colligiť hec materia in pulmone ipso absq; his egritudinibus predictis.

Rasis li. diuisionū cap. lv. Serapio vbi. s. ca. xxiij.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Quandoq; fit phthysis ex calore substātiam pulmonis dissoluēte: vnde sequiť fissura: vt videmꝰ in estate in terra arefacta. Item etiaꝫ fit aliquando ex frigiditate vel siccitate pulmonis: vel totius corporis nimia enim constrictio per accidens rumpit partes ꝛ discontinuat. Item aliquando vlceratur pulmo ex reumaticis salsis vel amaris vel acutis: que a capite ad ipsum descendunt vel etiam ex stillicidio: ꝛ ex diuturna percussione vt videmus exterius in lapide: ꝙ gutta cauat lapidem non bis: sed sepe cadendo. Item aliquando fit ex retentione menstruoruꝫ vel emorroydarū: vnde malus sanguis corrosiuus vel putrefactꝰ ad pulmonem mandatur: vnde pulmo vlceratur: nunq; enim est vera phtysis nisi pulmo vlceretur: hoc idem etiam fit ex apostemate pulmonis vel lateris: vel alterius male discursionis: vel etiam a squināntia male sanata. Sanies enī in his generata si ad pulmonem mandeť ꝛ longā morā ibi faciat sui acumine pulmonē vlcerat. Ex causis ēt primitiuis exteriorıbꝰ phthysis aliqñ causať: vt est ꝑcussio: casus: malꝰ aer fumus. vel puluis acutus cū aere attractꝰ: vt ꝯtingit ꝙ metallorū fusores: ꝛ liquefactores vť fossores argēti phthysim icurrūt pallidū colorē. Cū ergo phthysis est consumptio q̄ ex vlcere pulmonis causať: idcirco de eius cura ē prio videndum. hoc ꝑnotato ꝙ in vlcere pulmonis medicando medici dissentiūt. Quidā enī dixerunt ꝙ vlcera pulmonis impossibile est

curari: q̃ in curatione indigent consolidatione: cõsolidatio que quies aũt impossibilis est in pulmone. Galenus vero distinxit di-cens ꝙ si in pulmone nulla sit discontinuitas absq; corrosione vel substantie deperditione ꝛ ꝙ pars pulmonis mũdificata conuer-sa sit insanië: tunc possibile est curari. Sed si vlcus sit saniosũ: nõ est possibile vt sanet. Ulcera tñ pectoris vel pulmonis in partibus carnosis bene possunt sanari: licet facta fuerit saniosa. In vlcere pulmonis mũd. sanioso possibilis ẽ cura. Signa aũt phthysis sũt paulatina corporis extenuatio: ꝛ febris lenta inseparabilis cũ p-iectione saniei fetentis ꝛ vnguiũ gibbositas: ꝛ color plumbeus: ꝛ cũ citrinitate frontis ꝛ genarũ: ꝛ cũ pustulis in tybijs ꝛ saliua sal-sa ꝛ amara: casus capillorũ: ꝛ rugitus ventris: ꝛ tussis. Et dicit Auicenna ꝙ si apparet pustula super spatulas eius ad modũ fa-be morit post. xl. dies. Solutiuũ materiei cõlum ab intestinis ꝛ le-

Solutiuũ p infe-rius. nitiuũ eorũ. ℞. olei cõmunis. ℥. x. vitellos ouorũ numero. ij. salis. ʒ. j. misce dei per inferius. Solutiuũ facillimũ. ℞. mãne. ℥. ij. brodij

Solutiuum per superius pulli macri quod sufficit ad eius dissolutionem. Digestiuum. ℞. iulep. viol. ℥. j. ß. aque decoctionis excorticate liquiritie. ℥. ij. hoc assumat in aurora diebus. vj. continuis post solutiuum. Solutiuũ

Digesti-uum. facillimũ. ℞: solutiuum ex manna suprascriptum: hoc sumat mo dis dictis post completã sumptionẽ digestiui suprascripti: die ter tia. Utat dyagraganto descriptione nicolai. Item fiant fricatio-

Cõfectio lenitiua. nes in brachijs a cubito infra. ꝛ cruribus a genu infra in mane cũ surgit: prius tamen habito ventris beneficio. Cõfectio pulmonis lenitiua. ℞. dyamidi. ℥. vj. seminum communiũ maiorũ frigidorũ

Digesti-uum. ℥. ß. misce ꝛ fiat confectio sine igne mediocriter solida in mortario de. ʒ. iij. pro quolibet assumet vnũ morsellũ in mane: deinde stet ie-

Soluti-uum. iunus tribus horis. Digestiuũ aliud efficatius primo. ℞. syrupi de liquiritia. ℥. j. iulep. viol. ℥. ß. equarũ ordei excorticati vngule ca balline. ãñ. ℥. j. ß. istud digestiuũ assumat calidũ in aurora. Solu-

Electua rium con fortatiuũ tiuum facile efficatius priori. ℞. pillu. de hiera simplici. ℈. ij. aga-rici. ℈. j. salis gemme granũ. j. viol. pulueri3atarũ. ℈. j. misce ꝛ cum iulep viol. fiant pillul. v. pro. ʒ. sumat in aurora. ʒ. j. Electuariũ pe ctoris confortatiuũ. ℞. pillu. specierum dyarodõ. ʒ. j. seminũ qua tuor frigidorũ maiorũ. ʒ. j. 3uccari dissoluti in aqua vngule caballi ne quod sufficit. fiat electuariũ assumat. ℥. ß. in mane. ꝛ postea ieiu net horis tribus. Confectio pectoris lenitiua. ℞. dyagraganti ℥. j. papaueris albi. ℥. ß. misce: ꝛ cum syrupo de liquiritia fiat confe ctio in mortario cum pistello sine igne ꝛ teneat frustum istius con fectionis in ore inter genam ꝛ maxillam in nocte. Mundificatio vlceris ꝛ consolidatio fit cum vsu istius syrupi. ℞. liquiritie mun

de.℥.iij.passularũ ordei mundi capilloꝝ veneris añ.℥.j.ß.papaue ris albi.℥ ß.arnoglosse.M.j.zuccari lib.j.fiat syrupus. dosis.℥.j. ß. Ad eandem intentionẽ fiat istud.℞. cancroꝝ fluuialiũ lotoꝝ ſm artem.℥.ij.iuiubarũ.xx.numero passularũ liquiritie añ.℥.j.ca pilloꝝ veneris:ligue canis:arnoglosse:virge pastoris añ.℥.j.bul liant in aqua sufficienti vsq; ad consumptionem duarũ partium: ⁊ ex decoctione accipiant.℥.viij.addat zuccari:syrupi de papaue re añ.℥.iij.reducat vsq; ad spissitudinem mellis deinde addat.i.se. cucurbite:gũmi arabici:dragagãti añ.ʒ.vj.se.portulace:amigda larũ dulciũ:se. citonioꝝ:se.papaueris albi añ.℥.ß.incorporent oĩa sil' bõa mixtõe.dosis sit coclear vnũ puũ sero qñ vadit dormitũ su mat lãbẽdo. Diuersio catarri fiat cũ appõne hui⁹ pulueris ad ca put ℞.calamẽti:corticũ citri:magis añ.ʒ.ij.gariofi.ʒ.j.fiat puluis subtilis in sacculo paruo ⁊ ex panno raro ⁊ calefiat super tegulã aspersam vino incensam taliter ꝙ sacculus non madefiat. ponat super caput ⁊ teneat quotidie.nisi afferat tediũ:⁊ illud est diuersi uũ leue catarri a quo incipimus. Prohibitiuũ impressionis eius in pulmone.℞.pulmonis vulpis:aque rosaꝝ in qua bullierit pa rum granoꝝ myrtilloꝝ.vz.lib.j.aque rosarũ.℥.ß.post myrtilloꝝ lauationẽ diuidat in frusta parua ⁊ exciccet in loco calido ⁊ non sub sole:post exciccationẽ puluerizet:⁊ congreget cũ equali pte zuccari albi:⁊ sumat de hoc coclear vnũ paruũ de quarto in quar tũ:⁊ mane tẽpestiue bibat cũ eo parũ aque zuccari: vel parũ vini limphati ſm ꝙ apparet ex desiderio eius ⁊ abominatione eius:⁊ eo mane quo sumit non sumat syrupũ. Electuariũ restauratiuũ. ℞.liquiritie rase munde:rosaꝝ añ.ʒ.ij.dragaganti:gũmi arabici añ.℥.j.sandaloꝝ alboꝝ ⁊ rub.añ.ʒ.vj.se.papaueris albi.℥.ß. ber beroꝝ.℥.j.passulaꝝ.℥ ß.succi liquiritie amigdalaꝝ dulcium mun dataꝝ.se.lactuce scariole añ.℥.j.gariofiloꝝ.ʒ.j.penidiarũ.℥.ij.ci namomi.℥ ß.storacis.ʒ.ij.croci.ʒ.j.se.citruli.melonis:cucurbite:cu cumeris mũdatoꝝ añ.℥.ij.se.malue.℥.j.violaꝝ.℥.ß. pulpe vnius testudinis:⁊ cũ sufficienti ꝗtitate zuccari fiat electuarium. Cura peripnemonie est quasi eadem cũ cura pleuresis:sed que sit diffe rentia vide ab Auicenna ⁊ Rasi ⁊ Serapione.

Diuersio catarri.

Electuarium restauratiuum.

¶De sputo sanguinis siue emoptoyca passione ⁊ epimate Caput.iiij.

¶Ex traditione grecoꝝ ⁊ latinoꝝ. §.j.

EMoptysis idest sanguinis sputio: inde emoptysici sanguinẽ spuẽtes:quos aliqui emoptoycos appel lant. Ex thorace enĩ ⁊ pulmone vel asperia arteria

sanguinez expuimus omnino cū tussi respuit. Si vero ex eis locis que circa fauces: vel gurgulionē ferat sanguis excreando excernit. Sin vero ex aliquo oris loco: vel oīno ex gingiuis. Est ēt q̄ñ ex capite: vel partibus: que circa gurgulionem defert sanguis & gutturi intercidit: tussimq; cit: videturq; ex thorace eijci. Si quis igit excreat & emūgit sanguinē plurib⁹ consequētibus dieb⁹. neq; vllus sit capitis dolor: vel grauitas vel p̄ns vel p̄terita: neq; p/cussione ibidē facta: ꝯsiderare cōuenit eius meatū sanguinis totū pensiculate locūq; illū oris: vñ e palato in narē descēdit. Que pro medicamina ꝯposita veteres medici tradiderūt peculiaria hec fere. Potio sanguinē eijciētibus. Coralli lapidis: terre asteris: electri: masticbes añ. drachme. vj. amili: thuris: gūmi: añ. drachme. iiij. da cochliarium aridū cū oxycrato. Aliud multum p̄batuz testimonio multo. libani hoc ē thuris: terre asteris añ. drachme. viij. croci drachma: amyli drachma: arnoglossi: succi aridi drachma: & scindendo & colando da cochliarium cū oxycrato. Aliud andromachi. Coralli fricti drachma: libani oboli. iiij. acatie drachma: balaustiorꝫ oboli. v. gūmi oboli. ij. ouorū duorꝫ albumina: horum partē quartam dato cū aqua cyathū & dimidiū. Aliud p̄batū experientia. Coralli drachme. viij. libani drachme. vij. dato cochliarū cū vio myrteto mixto: facitq; ad fluxū muliebrē. Pastillus dosithei admodū p̄batus. Ruborū ramulorꝫ vncie. ij. symphiti radicis: achāthes egyptie fructus: hypocystidis succi: lycij: opij: thuris: rhupontici: terre asteris ana vncie. ij. rhu magirici vncie. iiij. rosarū aridarū drachme. iiij. sume cū succo arnoglossi myrtorū vncias. v. croci lemne sigillate: maceris corticis sume: vel vinū scybelliote: facitoq; pastillos: datoq; cū decoctione symphiti. vel polygoni. Cū vero institerit sanguis illinito pectus: vel fluitantes p̄tes aceto omphacio dissoluto & tepefacto.

Potio singularis. Aliud singulare. Andromachi medicamē singulare. Aliud experientia probatuz Pastillus dosithei

¶ Ex traditione penorum & arabum. §. ij.

Serapio scdo breuiarij. ca. xxv.

Anguis qui ascendit ad os alius est cui⁹ ascensio fit ex p̄tibus vētris & stomachi: & alius ex instrumentis anhelitus: & alius q̄ descendit a capite & palato. Et discernitur iter istas species p̄ sensum dolorꝫ: & locū eius & dispositionē ascēsionis sanguinis ipsius. Qd̄ est q: sanguis q̄ ascēdit a stomacho & p̄tibus vētris nō fit ascensio nisi cū vomitus cū dolore ipsius loci. Et q̄ ascendit ex instrūs anhelit⁹ nō ascēdit nisi cū tussi & dolore instrorꝫ anhelitus. Et ille q̄ descēdit ex palato cū rascatiōe. Et ille q̄ ascendit ex

membris anhelitus: aut ex pulmome: aut ex pectore: verumtñ ille qui ascendit ex pectore est niger congelatus: ꝛ ille qui ascendit ex pulmone si est ex vlcere in carne pulmonis scꝫ ex sanie calida que vlcerauit carnem pulmonis: ꝛ non fit adhuc sanies ē sanguis spumosus declius ad albedinē: quapropter eius malicia est magna qm̃ sequitur eum sputuꝫ saniei ꝛ phthysis. Et si eius ascensio est pp lesionē venarū que sunt in pulmone ipso: est clarus subtilis calidus. Uenarum aūt egritudines sunt eruptio: corrosio: ꝛ apertio Auicenna. In sputo sanguinis qđ est ex pectore: non est tm̃ timoris q̃tum est in eo qđ est ex pulmone: illud enim qđ est ex pectore sanatur velociter: ꝛ si non sanaꝛ non habet maliciā vlceruꝫ pulmonis. Sputum sanguinis multiplicaꝛ in illis qui rixanꝛ ab omni re. Et caseus antiquus est nociuus eis. recēs vero confert. Et qnꝫ est eis conueniens vt in potu sumant acetū mixtū cum aqua Gūmi enim ꝓhibet sanguinis cursum: ꝛ mundificat partes pectoris ꝛ pulmonis ex sanguine si retineꝛ in ipso: quare non congelaꝛ. Et ex rebus expertis in abscindendo iterationeꝫ sputi sanguinis est masticatio portulace ꝛ deglutio aque ipsius Isaac. Medicando sanguinem screanti oportet quietē iniungi: neqꝫ multum flatū emittat. Qđ si sit virtuosus: ꝛ temperatū sit tp̄s: etas conueniēs: basilica erit incidenda: ꝛ bis vel ter erit minuendus sanguis quo ad totā supfluitateꝫ exisse cōperiamus: ꝛ in latere illo nisi erit dolor de vena que inter auricularem ꝛ medicū est minuaꝛ: ꝛ de eius dē lateris basilica. Extractio aūt sanguinis fit q̃tuꝫ sufficiat. Rasis. Et in curatione q̄dem eius qui egrediꝛ cū rascatōe ꝛ sonitu si bi sili facili: ꝛ paruo si est parue q̃titatis sufficit gargarismus ex rebus stipticis: sicut q̄ fit ex aqua rosaꝝ in qua infusum ē sumach aut rob agreste: aut aqua citonioꝝ ꝛ silibus. Si est plurime q̃titatis: tūc opꝫ vt phlebotomeꝛ cephalea: deinde gargarizeꝛ cum istis rebus. Si aūt in loco oris fuerit vlcus recēs: imisceꝛ sup ipsum thus ꝛ sanguis draconis: ꝛ teneat in ore aquā rosaceā: in qua bullierint cupule glādiū: aut semē tamarisci. Et si fuerit vlcus malū putridū: cureꝛ curatōe cholere putride: ꝛ ꝯsidereꝛ sanguis qui egrediꝛ in vomitu ꝛ si fuerit plurim⁹: aut assiduet plurib⁹ diebus phlebotomeꝛ basilica: deīde comedat res stipticas ꝛ glutinatōes faciētes paulatim vna vice post aliā: ꝛ ꝓpͥe si eger inuenerit dolorē inter vtrasqꝫ scapulas: tūc opꝫ vt traiiciat aquā citonioꝝ acetosoꝝ in q̄ dissolutū sit aliq̄d thuris vicib⁹ plurib⁹: ꝛ comedat ex glādibus ꝛ passis cū suis interiorib⁹: ꝛ agresta ꝛ sumach: ꝛ bibat de hoc medicamine. ℞. boli armeni: gūmi arabici: balaustie: sang. draco. thuris an̄. deꝛ in potu cū aq̄ citonioꝝ: aut cū aq̄ malorum.

Auicēna fen. x. tertij canōis

Isaac tertio viatici ca. vij.

Rasis in diuisionibus. c. liiij.

Medicamē rasis.

z veniet oē calidū z acutū. Et fit q̄dem egressio sanguinis ex pectore z pulmone cū tussi: z ille q̄ est ex pulmone est multotiens cū tussi parua. Et ille qui est ex pectore est parum cuz tussi plurima. Sit ergo plurimū studij tui in hac tussi: est eniz timorosa p̄ducēs in pluribus dispositiōibus ad phthysim. Incipe ergo a phlebotomia: deinde da in potu hoc medicamen. R. thuris: sangui. draco. añ. partē. j. endiuie karabe añ. partē. S. ematitis: terre sigillate añ. partem. j. z. S. aluminis|balaustie duas tertias partis. j. dentur ex eo in potu. 3. iij. cū pondere cherat vnius opij z cherate se. iusquiami cinamomi tertia. 3. j. aut spice: aut costi aut myrrhe: z gargarizet cū aceto: z aqua rosaꝝ in matutinis z vesperis: z si inueneris in pectore dolorem cum sputo sanguinis: tunc line locum doloris hoc medicamine cuius narratio precessit: z da ei ex ipso in potu postq̄ confeceris ipsum cum vino.

Aliud medicamen Rasis.

¶ Ex traditione recentium auctorum. §. iij.

Emoptoys est electio sanguinis p̄ os: z fit p̄ sputū vel p̄ screatum. per sputū: cū tussi educit: z a pectore. p̄ screatuz a capite z stomacho educit. Electio sputi sanguinei vel est a pectore: vel eius adiacentibus membris. A pectore vt ex vulnerib⁹ pulmonis vel dyafragmatis: vel ex apertione venaꝝ pectoris vel mēbroꝝ sui. Apertio tripliciter fit: vel ex multitudine: q2 est plenitudo in vasis: q̄n nequeunt continere vnde crepant: z findunt in exitu: z fluit sanguis mult⁹ z subito. Unde ē plenitudo corporis z rubor z venaꝝ grossicies: z vocat rixis. Aut ex acumine humoris corrodētis z soluētis cōtinuationem vt est cholere z phlegmatis salsi z similiū: z paulatim fluit: z color portendit admixtionem materie que coniungit sanguini: z vocat dyabrosis. Aut est ex debilitate sanguinis poros venaꝝ aperiētis q̄nare resudat extra ad modū roris z paulatine. Et signum ipsius est rubedo z claritas ī colore: z vocat antastramosis. Itē aptio venaꝝ est aut ex fortitudine expulsiue: aut defectōe ɔtētiue vt oris venarum. Expulsio cōfortat in humoribus acutis z pungentib⁹ z salsis. Defectio contētiue est ex mollitie oris venaꝝ z rarefactiōe earū. Electio sanguinis p̄ screatū: aut ex cerebro vt ī catarro z vua: aut stōacho z epate: vel splene: vel kili vena: vl matrice: vel emoroide: vel redundat ad superiora: sed talis raro accidit nisi ex crisi: z tūc nō dz medicari nisi cū supfluit. Et q̄n est ex venis cerebri: totū corpus est graue: z omnes sensus debiliores maxime in horis nocturnis z frigido tempore: z venit cum rascatione z rubore faciei. Et q̄n exit a stomacho dolorem facit circa precordia z os

stomachi: et adest fastidiū et indigestio. Et quādo est ab epate: est dolor dextre partis. Si a splene sinistre. Si a ba silica vena dolor sple ne. A mēstruis inferius. Si est a pulmone cū tussi educitur et est spumosum. Igitur a pectore in alijs locis si non est spumosū. Si est a dyafragmate: cum tussi laboriosa educitur: et est aliquantulum spumosum. Ruptura venarū aliqñ est interior aliqñ exterior. Exterior fit vel ex vulneribus: vel ex distentionib⁹: vulneribus: ex percussionibus et casibus. Distentionib⁹ vel ex saltu: vel ex nimijs clamoribus: vel cōpressionibus. Quādo autē est ex causa interiore et erit sepe et multū peior est ceteris. Volenti ergo medicari ab electione sanguinis incipiat. Oportet vt caueat ab ira: coitu: vigilijs: ieiunio: acetosis: salsis: acutis: et precipue cimino: calefactiōe nimia: somno: et maxime pfundo: balneis et exercitijs corporis: et sollicitudinibus et curis e quibus calefit spiritus et prorūpit ad exteriora. Fiat iste syrupus de quo sumat omni mane. ℥.i.ß. cū aqua extinctionis ferri. ℞. virge pastoris: arnaglosse. añ. M.i. consolide maioris. M.ß. rosarum rub. seminis papaueris albi: liquiritie: passularū parum torrefactarū. añ ℥.i. fisticorū. seminis portulace. añ. ʒ.vij. zuccari albi. ℥.viij. fiat syrupus. In sero quādo vadit dormitum sumat. ℥.i. huius mixtionis ℞. aque rosarū: aque distillationis arnoglosse. añ. lib.ß. misceant. si videtur q febriat febre lenta: et q procedat in extenuatiōe: videt mihi q vtatur hac mixtione. ℞. dyagragāti frigidi: dyapenidion: dyapapaueris: zuccari rosati. añ. ℥ ß. corallorū rub. margaritarū. añ. ʒ.iij. misceātur. Teneat in orē pilulas auēzoar factas ex dragagāto: gummi arabico: et seminis citoniorū: rosarū: et terra sigillata: cōficiatur cū syrupo liquiritie. Ponat supra cōmissurā capitis sacculus de pāno raro in quo iste puluis sit. ℞. gariofilorū: macis: corticū citri: calamēti. añ. ʒ.ij. Et si hoc non imprimit: fiat aliquod ruptiorum leue. Si sanies inciperet apparere: oportet alia remedia facere. si poteris eam defendere a malignitate vlceris pulmonis: tunc poterit melius sputo sanguinis subuenire. Syrupus ex descriptione isaac cōtra spuentē sanguinem. ℞. succi arnoglosse: succi cucurbite: cucumeris: citrulorum: aque rosarum. añ. lib.ij. succi myrtillorū. lib.i. succi pirorum: citoniorū. añ. lib.i. coque donec fiat quasi sapa: deinde quidam addunt zuccari quantū sufficit et syrupizant. Ali⁹ contra fluxum sanguinis. ℞. balaustiarū: rosarū: virge pastoris: caude equine: endiuie: plantaginis. añ. M.i. liquiritie ras. ℥.ß. seminū communiū frigidorū. seminis portulace: seminis papaueris albi. añ. ℥.i. sandalorū rub. spodij. añ. ʒ.ij. passularū. ℥.i. epatis adib. ℥.ß. ex his omib⁹ fiat decoctio: deinde accipe de predicta decoctio

Cura emoptoice passionis.

Syrup⁹.

Mixtio.

Alia mixtio.

Pilule auēzoar.

Syrup⁹ ysaac.

Alius syrupus.

ne lib.iij.succi plãtaginis.℥.iiij.vel aque eius.℥.vj.fiat sirupus cũ zuccaro albo:⁊ in fine decoctiõis addat̃ puluis iste.℞.sanguinis draco.boli arme.gũmi arabici:dragagãti.añ.ʒ.ij.misceantur cuȝ eis. Syrupus alius contra sputũ sanguinis ex pectore.℞.epatice:lupulorũ: endiuie: arnoglosse: capil.vene.añ.M.j.liquiritie.℥.ij.passularũ:ordei mundi:mellis.añ.ʒ.j.sandalorũ rub.berberorũ: seminis papaueris albi.añ.℥.ß.succi liq̃ritie: dragaganti.añ.ʒ.iij. iuiubarũ numero.viij.aque arnoglosse.℥.iij.zuccari albi.℥.vj.penidiarũ.℥.iiij.fiat syrupus. Solutiuũ facillimũ.℞.casiefistule.℥.j.ß.aquarũ violaꝝ:plantaginis.añ.℥.j.ß.fiat potio assumat in aurora:postea stet ieiunus horis.iiij. Constrictiuum sanguinis: vene consolidatiuũ:⁊ pectoris ⁊ pulmonis confortatiuũ.℞.seminis altee:boli armeni:corallorũ rub.coriandrorũ preparatarũ:succi plãtaginis quod sufficit ad incorporandũ: pulueriȝãda pul.formentur pilule.vij.pro.ʒ.assumat a tribus ad quinq; ad libituȝ in aurora bis in hebdomada masticet succum foliorum portulace crude. Aliud sanguinẽ sistens.℞.trociscorũ de terra sigillata:de karabe.añ.ʒ.ß.aquarũ: plantaginis portulace.añ.℥.j.ß.penidiarũ.ʒ.j. misce. Assumat in aurora frigidũ p̃terq̃ tẽpore hyemali:quo tẽpore assumat calidũ:stet postea ieiunus horis.iiij. Preter sputum sanguinis:de quo dictũ est:aliq̃n expulit ab inferiori parte phlegma grossum:viscosum coagulatũ:aliquando sanies: quod vtrũq; potest cõtingere propter catarros ad inferiora descendẽtes: aut propter malã in pectore materiã contentã:siue a mẽbris aliis inferioribus ad spiritualia mandatã. Inter grossum phlegma ⁊ saniẽ per sputũ eductã differẽtia est:q: sanies est fetida ⁊ virulenta: posita super aqua descendit ad fundũ:⁊ posita in igne fortiter fetet: phlegma vero natãs super aquã nõ fetet siue in igne siue extra ignẽ neq; cũ corporis cõsumptione est:sicut sanies. Sanies vero sine infectione pulmonis ⁊ lesione ⁊ corrosione eius:aliq̃n est ꝑpter vlcera pectoris ⁊ dyafragmatis ⁊ aliorũ pãniculorũ vel lacertoꝝ vel pleuresim:vel peripleumoniã que in saniẽ sunt conuersa. Si auteȝ propter vlcera sit pectoris minus malũ est:q: sunt in partibus carnosis:⁊ cito consolidãtur. In pãniculosis vero partibus molestiora sunt. In pulmone vero vlcera valde mala sunt. Ubicũq; sit sanies in mẽbris spiritualibus si pauca sit:cito cum sputo educit̃:⁊ precipue si virtus sit fortis. Si autem multa sit sanies ⁊ maxime cũ virtute debili:aliq̃n declinat ad stomachũ: ⁊ euomitur et euacuatur per inferiora. Aliq̃n declinat ad epar per venã ꝓfundã: ⁊ si versus gibbũ exit per vrinã:⁊ aliq̃n per alia mẽbra:aliq̃n figit̃ in pectore ⁊ ibidẽ morat̃:⁊ cõuersa ad pulmonẽ ipsum corrodit ⁊ putrefa-

Syrup⁹ alius.

Constrictiuũ ⁊ vene cõsolidatiuuȝ.

Aliud sãguinẽ sistens.

De epimatesine sputo saniosa.

cit: ꝛ phthysim inducit cū febre acuta vel ethica: vel minuta: qñ in infirmo non est virtus ad expellendū. Signū autē q̄ ad pulmonē corrodendū sanies se cōuertit: est tremor qui accidit in tussiendo cum rubedine maxillarū ꝑpter vapores calidos sursū eleuatos: ꝛ calefactio digitorū cum lenta febre: ꝛ pustulis pedū qui semper contingūt. Minoratiuū. ℞. pillularū de hiera simplici. ℈. ij. agarici ℈. j. salis gēme gra. j. misce ꝛ cū syrupo de liquiritia formenť pillule. vij. pro. ʒ. Digestiuum. ℞. syrupi de ysopo. ℥. ß. syrupi de liquiritia. ℥. j. aquarū ameos. ℥. j. ordei excorticati. ℥. ij. misce. Eradicatiuum. ℞. Cassiefistule. ℥. j. agarici albi. ℈. ij. salis gēme gra. j. aquarum capillorū veneris. ℥. j. ordei excorticati. ℥. ij. agaricus minutim incissus infundať in dictis aquis per horas. xij. ad minus: deinde exprimať ꝛ coleť: et colature reliqua oīa addanť: ꝛ fiat potio sub stantia agarici prius abiecta. Electuariū digestiuū pectoris mūdificatiuū. ℞. electuarij dyarodon abbatis. ℥. ij. se. cōmuniū frigidorum maiorū. ℥. j. pulueris yreos: ysopi sicce. añ. ʒ. ß. dragagāti. ʒ. j. mellis passularū ad corinthios quod sufficit ꝑ electuario misce. Confectio ad idem. ℞. loch sani ꝛ experti dyapassij dyagragganti. añ. ℥. j. dyaysopi. ʒ. iij. misce ꝛ cū aqua capillorū veneris fiat confectio. Confectio screare faciens et prohibens vene pectoris pulmonis ꝛ trachee arterie aperturā. ℞. boli armenici. ʒ. j. ß. dyagraganti. ℥. j. misce et cum syrupo de myrto fiat confectio solida in morsellis trium. ʒ. Pillule ad idem. ℞. gummi arabici: dragagāti. añ. ʒ. ß. corallorum rubeorum: boli armeni. ana. ℈. j. trociscorum de terra sigillata: zuccari albi. añ. ℈. j. iulep viol. quod sufficit: dragagantū: ꝛ gūmi arabicū infundantur in dicto iulep donec sufficiēter molliefiant: deinde misce oīa ꝛ fiant pillule leniter presse. Cōfectio restaurans ad idem. ℞. dyamidi. ℥. vj. corallorū rubeorum: boli armenici. añ. ʒ. ij. misce cum pistello ꝛ fiat confectio cum syrupo citoniorū. Si apparet vestigiū sanguinis ꝛ timor sit de apertura vene: aut esset aperta: tunc phlebotomia primo fit de saphena pedis dextri de qua trahantur. ℥. ij. sanguinis: aut fiat phlebotomia vtriusq̄ saphene que sunt infra talum pedū seu infra clauiculas: ex quaꝝ qualibet extrahatur. ℥. j. sanguinis: deinde tertia die fiat phlebotomia brachij dextri de basilica hora tertiarū stomacho ieiuno ex qua extrahantur. ℥. iij. aut. iiij. sanguinis. Cibi sint glutinatiui lenitiui. Euitet omnes res sanguinem mouentes: sicut sunt calefacientes aperitiue: potus vini plurimi: et prope vinosi: saltus: clamores: rixas: anhelitus altos: locutiones plurimam: multitudinē balneationis: coitum: itinera res rubeas

Minoratiuum in epimate.

Digestiuū in epimate.

Eradicatiuum.

Electuarium ad idem.

Confectio faciens screare.

Pillule ad idem.

Confectio restaurati ua.

Dieta in epimate.

medicinas calefaciētes ꝛ aperientes:sicut aloes:apium: caseum antiquum:sisimbrium.

De orthopnoea ꝛ aschmate. Caput.v.

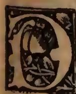
Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. §.j.

Aschma est cum difficultas spirandi vehemēter est:vt spirare eger sine sono ꝛ anhelatione nō possit. Sed dū modica est:neq ex toto strangulat:dypsnoea appellatur. Cuȝ accessit id quoq ne nisi recta ceruice spiritus trahat orthopnoea. Aschmaticuȝ aliqui appellāt qui difficile respirat.Sicut igitur orthopnoeici qui habēt difficultatem spirandi:vt nisi recta ceruice stent spirare nō possint. Est eniȝ orthon rectū:ꝛ pneo idest spiro:quos galeni interpretes:ꝛ medici recentiores orthopnoicos corrupte enunciāt:ꝛ ipsum morbū corruptius orthomiā.Aschmatici sunt qui cū difficultate anhelitum ducūt. Aschma eñ anhelitus anxietas dicitur: quos perperam recētiores asmaticos dicūt:et asma morbū. Dyspnoeici qui spirādi difficultatē patiunt:quos ꝑperā recētiores disnoicos ꝛ dispo noicos vocant:ꝛ morbū disnoiā vel dysponoiā. Nāq dysetimorlō cacos cepniocepnō: hoc est dys particula est male vel mali atq difficultatis:et pnio:idest spiro vel pnoe spiritus vel flatus.De orthopnoea meminit Pli.lib.xxvij.c.xij.Rhecoma herba sumit epaticis spleneticis ischiadicis ad renū vitia suspiria orthopnoeas arterie scrubritias sanat.Videturq Pli.suspiria generaliter alibi accipere pro omni difficultate spirādi.Inde latine generaliter suspiriosi:ꝛ anhelatores accipiuntur pro illis qui cum difficultate spirant.Fit igitur angustia meatuū spiritus interna petētis cū multitudo conferta humorū crassorū ꝛ glutinosorū impacta fuerit ꝑ obice spiritui : vel tumor aliquis apostematicus obstiterit: itideȝ vero dyspoicis:et qui asperas habent arteris multo catarro refertas:ex proximis locis fluxu in arterias affluente fit morborū discrimē inter ipos inuicē:manifesta de causa in sanos subito incidente catarro vt plurimū citra febrim postq̄ comitant ꝓpria catarri signa.Quod si tumor apostematicus in pulmone fuerit: fiat febris necesse est:ac non multo post murato ardore pus cum tussi respuit:quod si incōcoctū phyma fuerit :sicut medico euenit antipatro in leui pulmonis arteria:hi pondus maximū non sentiunt: neq ab orthopnea tātū perturbant.Qui ꝟo proprie orthopnoici ꝛ dispnoici sunt appellati fere sunt sine febri:pōdusq sentitur grauis:neq purulentū respuunt. Si autem curandū tibi scito cōmune quiddam esse in his affectionibus ꝛ quiddā propriū : cōmune quidē ad consumendā ac absumendā superfluā essentiam humidi

De aschmatic ex galeno.

tatis morbos gignentis. propriũ glutinosorũ et crassorũ humorum essentiam detrahẽtis tenuantibus et arefaciẽtibus medicaminibus: que sane cõmunis est ratio ad omnia in intimo corporis apostemata: vini autem potio ambobus congruit quod sit substantia tenue. cunctis potus sit paucus qui languent apostemate. Nam multus implet meatus glutinosis et crassis humoribus. Nã abstergentia huiusmodi humores medicamina tusses quatiant necesse est: non facile autẽ respuitur ob crassitudinẽ quod abstersum est: maiori igitur humiditate opus est: quo facile eijciatur: et ob hoc plus potus dandũ est aschmaticis. Magnum inquit Archigenes medicamen est purgatio iugis ex validioribus facta medicaminibus: et vomitus ex rhaphanidibus et perũctionibus sumpti: cataplasmata ex ficubus et farina ordeacea: vt habeat rhesinam cerã cum melle. Impinguatur autem ei etiam iris: et mãna: et malagma ta quecũque cutem exulcerãt: et saniem abstrahũt vt est cissophontus: et dy ad apnidon: dyacenthyros. Ad orthopnoicos aschmaticos: armenie: boli drachma: dato potandũ cum vino diluto. Aliud egregiũ ex Esculapio et Diascoride. Aristolochia rotũda cũ aqua pota aschmaticis succurrit: et magni centaurij radix: et exigui succi et stecitas dissolutissima pota cum aqua: et spondilij fructus et calaminthe montane coma et ysopi iris: et melanthiũ: et struthium album: frige in testaceo vase super prunis: albicãtes vero tere et sumito et cum melle coquito dato lingendũ ante cibum et post cibum: et proderit plurimum. Ex archigene. Ex esculapio.

¶ Ex traditione penorum et arabum. .§.ij.

Difficultas anhelitus fit tribus modis: vel enim fit ex necessitate nimia anhelãdi sicut in sanis nimij exercitij: vel ex angusto spacio pectoris: sicut in apostematibus et in pectore vulneratis: vel ex angustia in capite viarũ spiritus: sicut patiunt qui in lacertis gutturis apostemant que ex vtraque sunt pessima. Hanc speciẽ Hippocrates orthomiã vocauit: quia homini in sanitate sua pectoris tñ mouent inferiora: patienti alterutrũ horũ trium mouentur superiora et inferiora: et vsque ad spatulas. Potest aliter intelligi et orthonia vocari. Qui enim eam patiunt erigi et stare cogũtur cum infirmus anhelosus totũ pectus vsque ad spatulas: et a spatulis vsque ad cubitos moueat: et cubiti in motu laxentur tribus ex causis intelligit: sicut testatur Gale. vel ex defectione virtutis lacertos pectoris mouentis: et in infirmitate sui: vel ex cõstipatione Ysaac tertio viatici capi. xj.

instrumētoꝝ spiritus: vel ex calore nimio cordi ꝛ pulmoni domināte. Defectio virtutis lacertos pectoris mouētis ex mala cōplexione calida vel frigida solet fieri. Cōstipatio instrumētoꝝ spirit⁹ ex grossis ꝛ viscosis hūorib⁹ est: vł ex grossa vētositate vias anhelit⁹ opplāte: vel ex apāte in dyafragmate: q̄ aliqn̄ oīa i vno loco adunanł: aliqn̄ duo insimul: raro euadūt: q̄ hec oīa coadunata incurrūt.

Auicēna fen.x.tertij canonis.

Auicēna. Asma est egritudo pulmonis cū qua patiens nō inuenit excusationē ab anhelitu frequēti: sicut est anhelit⁹ prefocatus ꝛ festinat⁹. hec egritudo est ex egritudinib⁹ lōgis: habēs cū hoc paroxismos acutos ꝭm silitudinē paroxismoꝝ epylepsie: ꝛ spasmi. Et egritudo hec cū accidit decrepitꝭ nō forsitā sanał neqꝫ matarał: q̄uo eꝫ cū ipsa in iuuenib⁹ etiā sit difficilis ꝭm plurimū: ꝛ augmētatur apud resupinationē. Et oportet vt elongeł inter cibum ꝛ potū: ꝛ nō satieł ex aqua subito: imo plurib⁹ vicib⁹. Et somnus post cibū est res nociblior eis. Alter potare post cibū siue sit aqua siue vinū. Et scias q̄ crocus est ex summa medicinarū malicie anhelit⁹ ꝛ difficultati ipsius: q̄ cōfortat instrumentū anhelit⁹: ꝛ facilē ipsum efficit. Et catarrus q̄ fit ex debilitate substātie cerebri curationē nō habet.

Serapio scdo breuiarij. capi.xxiiij.

¶ Serapio. Illi qui habēt asma absqꝫ febre assimilantur illis qui incedūt cum velocitate ꝛ vehemētia: deriuatur ergo nomē asmatis ex actiōe illoꝝ. Et accidit ei hec egritudo ex humore viscoso: qui adheret cāne pulmōis: et preparatio anhelit⁹ est huius generis: scꝫ qđ opplat meatus aeris: ꝛ est vna specierū anhelit⁹: scꝫ q̄ est diuersa ab anhelitu asmatis: ꝛ ab anhelitu sanorū. Et fit etiā qn̄ implenł vene grosse q̄ sunt in pulmone humore grosso ꝛ phlegmatico: donec putrescit ꝛ ignitur. Et oportet vt scias q̄ cāna pulmonis qn̄ descēdit ad pect⁹ diuidił in venas grossas q̄ sunt calidiores natura eius. Cū ergo inuoluił cum eis caro rara: cōpletur cū eis pulmo: ꝛ iste sunt thesauri vēti: quapropter etiā qn̄ occupat locū vēti substātia alia: cōstringił anhelitus: ꝛ accidit pectori: ꝛ collo totī p̄paratio recta. Quod est q̄ patientes hanc egritudinē timēt q̄ cadāt quedā partes corporis super quasdā quare prefocātur: qm̄ ipsi iam sciūt experimēto q̄d accidat in hoc ex corruptiōe. Rectificāt ergo pectora sua ꝛ colla sua donec p̄parał eis anhelit⁹: p̄pter id ergo noiał hec egritudo directio anhelit⁹ ex hoc nō preparał ei qui habet egritudinē anhelitus: nisi qn̄ est directus sedens.

Rasis diuisionib⁹ cap̄.lvij.

Rasis penus. Asma plurimum fit ex phlegmate grosso implēte cānā pulmonis: ꝛ sunt cū ea oregmō magnus in pectore ꝛ cōstrictio anhelitus: ꝛ id quod faciūt canes in anhelitu quando currūt ꝛ proprie apud motū. Et cura eius est id quod educit illos humores grossos ex pectore: et iā diximus

id in tussi humida. Et fit qñqꝫ ex siccitate pulmonis: et signa ei⁹ sunt sitis et subtilitas vocis. Et cura ei⁹ est sumere lac in potu. Cõfectio rasis ad asma educens humores grossos et saniem ex pectore. ℞. succi liquiritie: ysopi sicce. añ. ʒ. x. capillorũ veneris. ʒ. vij. se. vitice yreos: cordumeni: piperis: aristologie rotũde baurach: nasturcij: carui cãpestris: amigdalarũ amararũ. añ. ʒ. v. cõficiãtur cũ melle quãtum ipsa sunt: et detur in potu cũ decoctione ysopi maiori. Confectio pilularum quibus soluũtur habentes disniam frigidam. ℞. pulpe coloquintide. ʒ. j. tertia agarici: ʒ. ß. baurach. tertia. ʒ. j. succi liquiritie. ʒ. j. se. vitice yreos. añ. ʒ. ß. et fiant pilule: et est dosis. j.

Cõfectio Rasis ad asma.

Alia eiusdem Rasis.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Omnes dispositiones anhelitus contra naturã quodãmodo ad asma ꝛ ad disniam reducũtur. ideo de asmate primo videamus: cuius tres species distinguuntur: scꝫ Sansugium: Orthomia: Anhelosus. Nomine ergo speciali dꝫ sansugiũ difficultas: expirandi: qđ est: qꝛ canales pulmonis interius sunt valde repleti: vnde non possunt constringi. Anhelosus vero dicit̃ qñ pulmo exterius est cõpressus: vnde est difficultas inspirãdi id est intus spirãdi vel aera attrahẽdi: qꝛ pulmo non põt dilatari. Orthomia vero qꝛ interi⁹ ꝛ exteri⁹ pulmo est cõpressus: vnde nõ põt dilatari nec cõstringi: ꝛ ideo pariter impedit̃ inspiratio et expiratio: cũ cõtingit raritatẽ pulmonis totaliter imbibi ꝛ repleri. Hec aũt passio in senib⁹ nõ curat̃: ꝙ in minorib⁹ ꝛ fortib⁹ vix curat̃. Hec aũt passio generat̃ ꝑpter catarros a capite descendẽtes: ꝛ qñqꝫ ꝑpter malas materias in spũalib⁹ collectas: et qñqꝫ ꝑpter nocumẽtuꝫ alioꝝ mẽbrorũ: sicut stomachi splenis epatis dyafragmatis cõprimẽtiũ: vel malas materias mandãtiũ: vel propter dislocationẽ spõdiliũ: vel propter vẽtositatẽ plurimã: vel ꝑpter paruitatẽ pectoris nimiã: vel ꝑpter malas cõplexiones spiritualiũ: vt est frigiditas: vel siccitas immoderata. Signa aũt isti⁹ passionis sumũtur a nocumẽto mẽbrorũ patiẽtiũ. et a signis reumatũ: ꝙ passio si sit cũ materia erit in principio grauitas spuendi. Si aũt sit solũ nocumẽtũ in spũalib⁹: adest pulsus tremulosus: et tremor cordis. Si aũt cã sit extra spũalia: nõ adest tussis. Si aũt sit ex apatib⁹ satis significat̃ ꝑ dolorẽ loci. Si sit ex asperitate ꝛ siccitate: adest sitꝭ: ꝛ nihil expuit. Si sit a vẽtositate cognoscit̃ ꝑ inflationẽ loci ꝛ eructatiões. Si a frigiditate pulsus ẽ debilis tard⁹ ꝛ rar⁹ Regimẽ ex nutriẽte pot⁹ sit vinũ pauciferũ nõ vinosũ medij colorꝭ dulcedie ꝑticipãs. Cib⁹ fercula ptisana ordei optie cocta i brodio

pulli pinguis:vel galline:pultes ex farina amilli decocte comeste non spisse. Offe ex micis panis lotis panis optime farine frumenti debite fermentati cũ brodio pulli vel galline:amygdale dulces optime prius bene pistate:deinde cocte in brodio pulli vitelli ouorum cũ eorũ albumine conquassati optime in brodio pulli. Spinachie partes tres:boraginis partem vnam:et feniculi pauci.omnes simul debite cocti in brodio pulli. portulaca cũ aliquãtulo boraginis simul bullita et cocta in brodio pulli. Oua sorbilia gallinarum cũ eorũ albumine in principio mense et proprie in principio prandij iuuant si non timet ventris solutionem preter naturalẽ: blitis partes tres:boraginis partem vnam debite cocta in brodio pulli. Cucurbita prius bullita:deinde cũ modico mente debite cocti cũ brodio pulli. In omnibus suprascriptis ferculis pinguibus et macris vtatur sepe lactis amigdalarũ dulcium partibus tribus:sem issum maiorum frigidorum parte vna:omnibus simul mixtis cũ dicto ferculo. Et hoc intellige vbi patiens non horret ista:in omnibus ferculis vtatur sepe zuccaro tabarzet triũ coctarum. Carnes vtiles sunt pulli:pulle:perdices elixe:fasiani: turdi cocti vt supra aliquando:alaude parue. Et aliquando assenk:sed raro:ita elixe prestantiores sunt. Vituli lactentis. Hedelli seu caprioli: pulmones elixi supradictarum auium conuenientes sunt:et pariter epata ipsarũ pulmo vulpis elixus debite coctus:pisces petrosi parui elixi non assati nec frixi. Timali:lucij parui. Acrumina omnia euitet. vt sunt allea:cepe:porri:raphani et similia. Res acetosas euitet. Res pariter agrestes vt limones et aranci.ventos euitet: tam calidos q̃ frigidos:radios solis et lune similiter. Digestiuuz catarri siue materie fluentis ad pectus. ℞.aque mellis facte fm canones.℥.iij.aque decoctionis ordei excorticati.℥.iiij. zuccari albissimi.℥ ß.misce.assumat calide duobus dieb⁹ in singula hebdomada in sero dum vadit dormitum. Anhelitum facilitans:ventrẽ leniens:pectus mũdificans. ℞.ficus siccas albas et pingues numero.iiij.passularum ad corinthios.℥ ß.brodij pulli.℥.vj.zuccari albissimi cum brodio dicti mixti.℥.ß.ficus per vnum quartum hore ante prandium comedat:deinde immediate passulas. Ultimo immediate dictum brodiũ bibat.hac comestione et potione simul taliter vtatur sepe. Aqua mellis de qua supra fit mentio sic fit. ℞.mellis partez.j.aque fluuialis mũde et clare partes.viij.misce. deinde bulliant ad ignem vsq̃ ad consumptionem tertie partis coque continue dispumando:vltimo per petiam lineam subtilem et albam coletur:et ipsa vtatur vt supra. Digestiuum screatum iuuans tussim mitigans:et anhelitum facilitans. ℞.syruporum de

Digestiuum materie fluẽtis ad pectus.

Medicamen, anhelitum facilitãs.

Compositio aque mellis.

Digestiuum.

prassio confecti cũ seminibus mesue.℥.j.de absinthio:de calamen
to:iulep violati.añ.ʒ.ij.aquarũ decoctionis ordei excorticati.℥.
j.capillorum veneris.℥.ij.misce. Assumat calidum in aurora trib⁹
diebus. Solutiuũ vsuale et facile. ℞.pilularum elephanginarum   Solutiuum vsuale.
℈.ij.agarici.℈.j.salis gemme.zinzibe.añ.gra.j.calamenti.℈.j.ab-
sinthij gra.iiij.misce:et cum syrupo de prassio qđ sufficit ad incor-
porandum formentur pilule.vij.pro.ʒ. Assumat in aurora a duab⁹
vsq; quinq; ad libitum:stet ieiunus horis quattuor.ad minus:et
iterũ dormiat desuper hora vna. Digestiuũ aliud anhelitum faci-   Digestiuum.
litãs. ℞.aquarum:capillorum veneris.℥.j.prassij.℥.ß.enulle cam
pane.℥.j.ysopi.℥.ß.croci.gra.j.zuccari albi.ʒ.ij.misce. Assumat ca
lidum in aurora ter in singulo mense. Confortatiuũ pulmonis et   Confortatiuum pulmõis.
dilatatiuum eductiuũq; materierũ in ipso contentarum. ℞.succi
caulium.mellis clari. añ.lib.j.pulmonis vulpis preparati.ʒ.iiij.
bulliant simul succus et mel semper dispumando vsq; ad succi cõ
sumptionem. et in fine addatur pulmo vulpis:et fiat electua-
rium. De hoc electuario sumat.ʒ.iij.in mane et in sero.ʒ.ij.per ho-
ram ante cenam. Aqua experta pro asmate frigido.quod dura-
uit.xij.annis in quadam muliere. ℞.Prassij:capillorum veneris: Aqua singularis i asmate.
vngule caballine.añ.M.j.passularũ yreos:se.vrtice:liqritie:ysopi
añ.℥.j.ficuum siccarum numero.x.fiat decoctio:de qua sumat om
ni die.℥.ij. In asmate fiat syrupus vt sequitur. ℞.prassij hortula-   Syrup⁹.
ni.M.ij.capillorum veneris:ysopi liqritie.añ.℥.j.passularũ.ficuũ
siccarum:dactylorum.añ.℥.j.ß.enulle sicce:se.vrtice:yreos:radi-
cis feniculi:petro.añ.℥.ß.gummi dragagãti arabici.seminis anisi
cinamomi.añ.ʒ.ij.penidiarũ.℥.iij mellis.℥.viij.fiat syrupus dissẽ
peretur cum aqua prassij continuet triginta diebus. De octauo in
octauum diem sumat istas pilulas. ℞.agarici.ʒ.iij.yreos:prassij: Pillule singulares in asmate
menthe.añ.ʒ.j.turbith.ʒ.v.hiere simplicis.℥.ß.coloquintide.sarco
colle.añ.ʒ.j.ß.ʒʒ.℈.iiij.fiãt pilule cum sapa. dosis.ʒ.j. Et sumet de
hoc loch. ℞.dyagragãti calidi:dyapenidiõ:dyaristologie.añ.℥.
ß.pinearum mundatarum.℥.ij.misceantur cum sapa. Aqua pecto
ralis. ℞.violarum:capillorum veneris:ordei mundi:liquiritie:
passularũ.añ.℥.j.iuiubarum.ficuum siccarum.añ.numero.v.yso
pi.℥.ß.bulliant in aqua:clarifica cum zuccaro:penidiarũ.añ.℥.iij.   Aqua pectoralis.
Syrupus solutiuus in materia pectorali in homine antiquo tem
pore estatis. ℞.capillorũ vene.endiuie:añ.M.ß.liquiritie passula   Syrup⁹ solutiu⁹.
rum:ordei mũdi.añ.℥.j.radicũ feniculi petro.añ.℥.ß.ysopi.ʒ.ij.iu
iubarũ nũero.x.agarici albi:turbith:reubarbari.añ.℥.ß.se.anisi.fe
niculi zinziberis.añ.ʒ.j.spice salis gemme.añ.℈.j.zuccari lib.j.fiat
syrupus.dosis.℥.ß.omni die de tertio in tertium cũ aqua calida.

¶De pleuretide seu pleuresi. Caput.vi.
¶Ex traditione grecorum et latinorum. §.i.

Pleuretica mẽbrana ẽ pãniculus sub costis firmior et peritoneo similis: singule tñ coste membranulis suis integuntur. hinc membrana annexa est: que me dios deducit pulmones: et pectori spineqꝫ annectitur vt altera pulmonis parte lesa: altera incolumis ser uetur. Pleuritis. idis. recentiores dicũt pleuresis. Et est morbus laterũ satis asper: ꝛ dr apotes. pleu ris: id est a latere. hinc pleureticus: qui hunc morbũ patitur. Integra pleuritis ardor est hypezocotis in latere tunice vehemens do lor obtũdens illatus cum acutissima febri: flatus difficultas hoc comitatur: et tussis qñqꝫ arida: aliqñ cũ eductione. a principio qui dem cruẽta: postea vero cocto ardore purulentorũ pulsus consedit asper ꝛ velut calpẽs. Quod si dolor circa mãmam insedit: extenditurqꝫ ad vertebram vsqꝫ corẽdicis: detrahẽdus est sanguis quãtum satis: si nautem infra ad hypochõdriũ fuerit dolor purgãdus est. si nautem mediocris fuerit dolor: neqꝫ compũgẽs: neqꝫ cũ tussi ac febri acuta non magna eget auxilio: clyster nãqꝫ in his pri9 admittatur: inde oportuna alui subductio aspersioqꝫ adhibeatur languenti lateri: obducaturqꝫ sacculus ex furfuribus: ꝛ glithone et anetho: sitqꝫ victus attenuãs. At in acute egrotãtibus: vt dictũ est si circa mãmam et clauem9 fuerit dolor: secare vt dictum est: oportet in ancone venam ardẽte latere: non adixim brachij sed ex opposito: neqꝫ tãtũ sanguinis detrahatur vt anima deficiat: nã ex hoc subest periculum peripneumonie: refrigerato eñ admodum sanguine: pulmo qui rarus et calidus est: lateriqꝫ vicinus: facile exci pit morbum: expedit nimirum ei mediocrem detrahere aliquo etiã interueniẽte interuallo: et adhuc mediocre detrahere: ꝙ si anime defectus tenetur: si amplius detrahitur inde clysteribus aluus erit subducẽda: si par non videatur vtendum erit oleo rutaceo in quo colliquefacta sit terebintina ꝛ butyrum: inde lateri oleũ admouẽdum est calidum in quo rutha anethũ: cypri flores incocti sint: ꝛ lana apponatur cum eo liquore: ac sulphurata: vel ipsum sulphur dissolutũ oleo calido et thymo dissolutissimo imposito: ligaroqꝫ leniter et cõtinue id: hacqꝫ aspersione ad tertiũ vsqꝫ diẽ vtitor: hec eñ sunt que ab archigene narrata sunt. Epithema prestãs pleureticis ꝫm eũdem. Oppoponacis vncia: rute foliorum vncie.ij. cypri libra. cere vncie.vi. terebinthine vncie.vij. galbanes vncia et dimidia oppoponacis cyprino dissoluatur. Galbane vero rute folijs colluatur ꝙ liqfacta ꝛ frigefacta misceãtur dissolutis. Aliud eppithe

Ex archigene.

Epithema pstãs pleureticis.

ma multe experientie. Rute. ℥. ij. sulphuris extincti. ℥. j. nitri. ℥. ß. adi pis porcine. ℥. iiij. cere. ℥. vj. terebinthine. ℥. j. pota aut iuuat pleureticos a principio quidem mellicratum in quo cocta sit ruta: postea ysopus: vel calamicithe: vel origanum: vel iris vel radix aristoloche. Aliud butyrum recens cum equa parte mellis coctum: da quoque cochliarium. Inueteratis aut pleureticis da balsami fructus drachma cum mellicrato: vel gentiane. ʒ. ij. centaurij maioris radicis. ʒ. ij. cum vino: vel symphiti radicis cum mellicrato. Si aut humida et incocta reijciat. hoc congruet zinziberis: troglytidis. ʒ. ij. croci. ʒ. piperis gran. xv. mellis dispumati lib. dato cochliarij dimidium. Aliud epithema. Aliud remedium.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §. ij.

Scias quod pleuresis est phlegmon velaminis ligantis viscera quod cooperit costas de intus. Et oportet ut scias quod pectus est compositum ex. xxiiij. costis et inter istas costas sunt lacerti quidam positi ad constringendum pectus et dilatandum ipsum. Cum ergo apostemat velamen ligans quo ad cooperit costas has et lacertos qui sunt inter eas: nominatur hec egritudo caluritus et est pleuresis: quando vero apostema est in lacertis: tunc quidam nominant caluritis non verum. Sed distinguitur inter verum et non verum per istas significationes: quod est quia si est cum dolore pungitiuo ordinato: tunc pleuresis est vera quoniam velamen est neruosum in natura sua sentiens ex quo est punctio et dolor: et dolor pungit in hac egritudine velamen. Est ergo ille qui extenditur ex centro secundum rotunditatem ad terminum: et centrum eius est situm locatum. Et significationes que sunt proprie ei sunt ex tussi et dolore cum punctura et fe. acuta et constrictione anhelitus et dolore clamoso. Et secundum plurimum non accidit pleuresis nisi ex sanguine cholerico scilicet ex materia calida. Et oportet ut administretur phlebotomia quando dolor iam ascenderit ad duas furculas: et post illud damus infirmo decoctionem de iuiubis et sebesten: passulis: papauere albo: dragagato cum violis conditis cum zuccaro et oleo de amigdalis dulcibus: sed die vno: et post illud aquam ordei. Et dum materia in principio permanet currens: trahamus ipsam ad locum contrarium ei ex dorso ad longitudinem. Si aut egritudo iam confirmata est: et abscissum est quod currebat: tunc necesse est ut phlebotomemus ex latere doloroso. ¶ Haly abbas. Si apostema opimento costas subinuoluenti accidit pleuresis vocatur et cum in pectoris lacertis: dolor dicitur lateris. Et huic adherentia passioni accidentia quibus significatur: febris est indeficiens: que ab ipsius in principio non separatur: ac tussis que nihil in principijs emittit anhelitus angustatio: pungens dolor. et cum passio difficilis est dolor Serapio scdo breuiarij. ca. xxj.

a costis incipit: et ad furcularū ascendit partes: eo in latere in quo apostema est: nōnunq̄ autem ad inferiora descēdit in partes que subsunt hypocundriis. ¶ Sanguis augmentatus: et cum interiori calore corporis feruidus capiti ascendentem fumū mittit: qui cum inueniat clausuras capitis et poros oppilatos non permittit exire: deinde calefit morans in capite cum cerebri calore dissolutus redit ad īferiora corporis: sicut videmus in humectatione fumi balnei: qui fumus cum tecta penetrare nequeat: redit ad inferiora. Si aqua a capite distillat ad dyafragma callidum apostema generat: et inde fit pleuresis vera. Si in lacertos veniat vel carnes que sunt inter costas pleuresis nonvera dicit. Sepe pleuresis inuadit homines calide et humide complexionis in vere naturaliter: in hyeme accidētaliter. Et plurima pleuresis ex puritate nascit sanguinis. Aliqñ ex sanguine calido et cholerico: aliqñ grosso et melancholico: aliqñ humido et phlegmatico: aliqñ ex omnibus: aliqñ ex quibusdam humoribus. Si videamus q̄ apostema dyafragmatis sit sanguineum: si sequantur tempus: etas. consuetudo et virtus infirmi: festinemus vt de basilica vena minuam⁹ de latere vbi infirmus patitur anteq̄ augmentetur: maxime si dolor ascendat vsq̄ ad furculas: qd̄ in periconoxeon precipit hippocrates. Si virtus sit fortis: non est cura alia adhibenda: q̄ que phlebotomia precepimus obseruanda: sed phlebotomandus est maxime si sit sanguinea morbi species. Unde si virtus defecerit non oportet phlebotomari: sed quantomagis possumus virtutem custodiri: phlebotomia enim est molestissima cum defectione virtutis: oportet ergo epithimata queri et cataplasmata acumen sanguinis mitigātia et dissoluentia: sicut sunt malue: viole: radices eorū: ordeū mundū in aqua coctū et colatū cum oleo viol. mixtum: deinde pāni linei subtiles infundantur: et loco dolenti superponātur frigidi tempore calido tepidi tempore frigido. ¶ Isaac. Pleuresis vera est calidū apostema nascēs in dyafragmate propter humores a cerebro ad pectus fluentes. Aliquando hec materia descendit ad lacertos costas velantes: et aliqñ in pulmonem: et nōnūq̄ in dyafragma. Si fuerit in pulmone erit dolor leuior: q2 pulmo est insensibilis propter neruos ab eo ablatos. Spūs tñ est angustior: q2 pulmo est malus instrumentū spiritus. Qd̄ si materia venit ad dyafragma: fit spiritus leuior: et dolor fortior ꝑpter multitudinem nernorum in eo existentem et colligantiam: quam ipsum cum cerebro h3. Proinde si vulnera patit: dura sunt ad sanandū: maxime si fuerint in neruosa parte dyafragmatis carnē nō habētis vulnera eni in loco nō carnoso: incurabilia sunt. que si fuerint

[Margin: Isaac ter tio viati. ci. c. xii.]

[Margin: Isaac li. iii. febriū capi. de pleuresi.]

in carnoso.sunt dura ad sananduꝫ propter nimietatem sui motus ꝛ non solum vulnera dyafragmatis sunt difficilia ad curandum: sed etiam ea que sunt sub omnibus locis dyafragmatis existenti bus sicut circundantis ventris ꝛ intestinoꝝ: qꝛ coꝛruptio omniuꝫ humoꝛū ad hec loca venit: qꝛ sunt vicina locis fecun. propter hoc opoꝛtet medico vt desiccet vulnera que sunt in his locis quātum virtus tolerare poterit. ¶ Auicenna. Pleuresis vera est aposte- ma calidum in partibus pectoꝛis: aut in lacertis intrinsecis ꝛ in velamine cooperiente pectus: ꝛ in velamine distinguente: ꝛ est il- lud qđ est purū. Non vera fit in lacerto extrinseco apparente: aut in velamine extrinseco cum cōmunitate cutis ꝛ absq₃ cōmunitate: ꝛ tunc est non vera. Et maius istis ꝛ terribilius est illud quod est in ipso velamine distinguente: ꝛ est pꝛauius eis. Et omnē aposte- ma aut resoluit: aut indurat: aut collectionem facit. Et opoꝛtet vt virtus ꝯfoꝛtetur in hac hoꝛa: vt foꝛtis fiat ad tussim sputi. Hec namq₃ operatio duabus completur virtutibus: quaꝝ vna est na- turalis maturatiua ꝛ expulsiua: ꝛ altera est voluntaria expulsiua ꝛ nisi confoꝛtentur possibile est vt deficiant ad mundificanduꝫ. Et qñq₃ accidit ex vehementia febꝛis: frequētia anhelitus: ꝛ viscosi- tas sputi: ꝛ ex viscositate sputi vehementia laboꝛis: ꝛ additio in inflammatione: ꝛ sic non cessant adiuuare se sup maliciā. Ueritas tñ est q ꝓpinqua parti sinistre est deterioꝛ: s₃ est conuenientioꝛ ad hoc vt maturet ꝛ recipiat solutionem. Et pleuresis minoꝛat in de crepitis: ꝛ si foꝛte accidit interficit pp debilitatem ꝟtutuꝫ eaꝝ in spuēdo ꝛ mūdificando. Et sunt qñq₃ signa vere pleuresis: sc₃ fe- bꝛis insepabilis: doloꝛ pūgitiuus sub costis: cōstrictio anhelitus: pulsus serrinus: ꝛ tussis. Et apparitio fluxus sanguinis nariū est ex signis bonis vltimis in pleuresi. Et oīs pleuresis cuiꝰ doloꝛ nō qescit p sputū: neq₃ minutionē: neq₃ p alia: tūc spera ex ea sanitati- tatem: aut moꝛtem ante ipsam secundum reliquas significatiōes. Et oē sputū cū quo nō qescit nocumentū: non est bonū. Et lauda bilius sputū est qđ est facilius ꝛ velocius: ꝛ plurimū ꝛ magis ma turū ꝛ albū planū eq̄le in quo nō est viscositas: imo eq̄litas substā tie. ¶ Rasis. Fit ex sanguine: cuius signa sunt rubedo coloꝛis: re pletio pulsus ꝛ vehemētia cōstrictionis anhelitus post multaꝫ re pletionem vini: ꝛ si sputū iam inceperit: erit rubedo in eo plus. Cu ra eius est phlebotomia basilice ex latere opposito: deinde ite ratio phlebotomie ex latere doloꝛis in die tertia. Et fit pleuresis ex cholera: ꝛ signa sunt eius punctura ꝛ doloꝛ in latere: ꝛ calidi- tas foꝛtioꝛ quam eius que fit ex sanguine: ꝛ pulsus minoꝛ ꝛ duri oꝛ ꝛ febꝛis acutioꝛ. Et cura eius est phlebotomia: sed ex latere

Auicen. fen.x.ter tij cano nis.

Rasis in li. diuisio num. ca. liiij.

doloris de basilica. Et fit ex sanguine adusto nigro: et signa eius sunt vehementia pũcture cũ siccitate oris et fortitudine febris: et asperitas lĩgue: et postpositio sputi: et tarditas eius: et difficultas ipsius et nigredo coloris ipsi⁹: et plurimũ est mortale. Et cura ei⁹: est phlebotomia. Et fit pleuresis ex sanguine in quo dñatur phlegma: et est magis quieta et levior: et febris non h3 magnum dñiu3: et nõ est punctura in latere: et est sputũ in hac egritudine albius: et in ipso est rubedo parva. Et cura eius est phlebotomia ẽt: deinde decoctio ysopi: et viol. et reliqua que diximus: verũtñ extinctio et humectatio oportet vt sint minores.

Ex traditione auctorum recentium. §. iii.

Vera pleuresis a non vera differt cũ ꝓpriis eius significationibus: que sunt duricia febris: ãgustia spũs: tussis in initio morbi sicca: punctio in latere: q̃ accidentia sequit̃ extẽsio pulsus. hec duricia est similis dentibus serre: cũq3 apostema fuerit maturatũ rumpit̃: neq3 vulnus ab oĩ mundificat̃ sanie: velociter movet̃ materia et mutat̃ ab interiori dyafragmate ad exteriora. et iũcta cũ pulmone gñat peripleumoniã: qua de cã dolor quiescit: qr pulmo est insensibilis. Et aliqñ incidũt in peripleumoniã priusq̃ apostema rumpat̃. Nõ ꝟa aũt pleuresis h3 significationes has. sc3 gravitatem lateris absq3 tussi et sputo: qr morbus est extra spũs instr̃a: ꝓinde pulsus eoru3 est mollis: et posita exterius manu sup locũ passionis mox sentiũt dolorem: et aliqñ tumor apostematis apparet extrinsecus: qđ in futuro cũ chirurgia curat̃. Apostema epatis qñq3 vr̃ esse pleureti cum cum non sit. Calidum itaq3 epatis apostema cognoscit̃ per citrinitatem vultus patientis. qr epar est fundamentũ sanguinis: qđ cũ deficit in mundificatione sanguinis imũdus sanguis ꝑmanens et corpus nutriens mutat illud in citrinitatẽ: et sicce tussiunt: qr materia extra spũs instr̃m est: pulsus eoꝝ est durior pleuretico pulsu. Species pleuresis differunt inter se in colore sputi. qualitate infirmi: qr si materia sit sanguinea: sputũ erit rubeũ: tussis humida. corpus plenũ: tactus mollis et suavis: sitis parva: pulsus magnus et largus: vrina vermiculosa et temperata in liquore aut aliquantulum grossa. ꝙ si materia fuerit cholerica: sputum erit citrinum: tussis sicca: corpus macilentum: calor pungitiuus et acutus sitis magna: pulsus velox et acutus: vrina subtilis et lucida. Si autem materia sit phlegmatica: sputũ erit albu3: tuss.s humida: corpus pingue: effigies mollis et parum colorata: febris debilis: si-

tis pna:pulsus latus z tardus:vrina vitellina:aut citrina:liquor grossus:z aliqn subtilis z albus:qd est malum:materia melācho lica sputum hz liuidū vel nigrū:corpus macidū z siccū:pulsuz sub tilem z tardū:vrinam colūbinā:aut aliquātulū pertinentem ad vi riditatē. Qd si materia de oibus:aut de pluribus fuerit humori bus cōposita:fit sputi color cōmixtus multuz siue parū fm humo rū cōmixtionē. Silr cetere patiētis qualitates erunt mixte. Sed bonū est si añ materie digestionē sputū egrediaf album z aliquā tulū mixtū cū rubore:qz materiā significat esse leuē z non obediē tē. q si appeat sanguinolentū:significat q morbus est sanguine⁹. Dolore aūt ad furculas ascendente:añ oia phlebotomabis: dein de occurre cū cathaplasmatib⁹ acumē sanguinis extinguētibus z dissolutiuis:sicut est succus malue:bismalue:viol.ordeū mūdū. oibus coctis z colatis addito oleo viol.pānus in eis infusus:sup patiētē ponaf frigidus tpe calido:calidus tpe frigido:q si calor febris nō est fortis addimus cathaplasma cuz oleo camomillino. Et si ꝟtus patiētis sit fortis:etas:cōplexio:tps:regio:ꝯsuetudo sintq cōuenientia:festināda est sanguinis ꝺtractio: priusq morb⁹ augmētari icipiat:z febris augmēteſ. Malū em est (vt vult isaac) si postea minuaf pp nature debilitatē. Materiā ēt si certissime no ueris esse sanguineam:z ꝟtus infirmi sit fortis phlebotomia con ueniēs erit:et si cetera incōueniētia sint. caue tñ ne sanguis teme re minuaf cū ꝟtus debilis est:qz molestū est. q si minuaf: ꝯuenit vt fit de basilica vena z de latere infirmo. Sūt nōnulli tā ex italis q ex nris in sanguine mittendo audaciores: qs medici sapiētes admodū detestanf. Nā sanguis est atre bilis tempamētū:spūs fo mes:vite thesaurus. Dieta in pleuresi sit talis. Da mane ptisanuz colatū cū amygdalis z zuccaro: aut cū syrupo viol. si vēter fuerit cōstipatus. vespe micā panis lotā cū amygdaleō z zuccaro tritā. Succi ēt malor granator valde dulciū sorbeāt. q si ꝯsuetudo in firmi fuerit multū comedēdi:z fuerit germanus:aut scotus:z pti sanā z amygdalatū nō suffecerit:da spinacheā:maluā:cucurbitā. oia cocta cū amygdalis z pariter ordeaceuz cū amygdalis: z mi cam panis. Sed in die nūciatiua decet dietā subtiliare:z solū pti sanum aut ordaceū clarum dare. q si sputū in quarta die fuerit al bū lene multū facile:q cū vna aut duabus egrediaf tussib⁹ nūciat crisim esse vēturā in. vij. die. Si aūt in qrta rubeū fuerit z aliqd si gnū coctionis apparuerit:z sputū fuerit lene iunctum. viscosum z mixtū cū aliquāto albedinis z leuiter exeat:indicat bonem crisim esse venturam in. xj. vel. xiiij. maxime si apparuerint cum eo signa salutis:que sunt virtutis bonitas:leuitas: somni leuitas: appe

titus bonitas:maxime in hora qua erãt soliti illũ hr̃e in sanitate ⁊ signũ coctionis in vrina:eadẽ hora sanitatis. Si sputũ in quarta die roseũ apparuerit:nũciat crisim in.xiiij.aut.xxj.ẜm ꝙ materia morbi leuis aut grauis apparuerit. Quõ si citrinũ in quarta apparuerit:longitudinem significat morbi: sed tñ nondũ timorẽ aut salutem demonstrat. Sed tñ si in.vij.muteẜ in ruborẽ: etiam alia bona signa appareant in longo tp̃e salutem nunciat esse venturã. Si aũt vsq; in.vij.appareat citrinũ ⁊ illaudabiles appareãt significationes:timorẽ demonstrat vicinuȝ. Si aũt significationes sint mediocres:fit tarditas timoris ẜm cõmixtiones significationum. Cauendum est aũt ne multum soluaẜ venter:q2 postea vix constipaẜ. Si pleureticus fiat sine sputo ⁊ sic cũ dolore hypocũdriorũ p vrinã purgabitur potius q̃ per egestionem. In pleuresi semp est punctura vnius lateris:vel vtriusq;:sed tñ vrina intendiẜ cũ est in dextro. In peripleumonia vero nulla est lateris pũctura:sed grauedo sinistre spatule cum genarum rubore:⁊ docent in his facere phlebotomiam primo p antipasim:⁊ post per metathesim. Pleureticus si non purgeẜ in.xiiij.diebus in empima transit ⁊ vix euadit. Quidaȝ aũt arbitranẜ in pleuresi empimate ⁊ peripleumonia curam non esse variandã:quibusdã contrarium vr̃ ẜm diuersitatẽ humoꝝ in causa existentinm curas esse variandas:vt Constantinus Isaac ⁊ Rasis. In his tñ passionibus non sunt apponẽda repercussiua:nec actualiter frigida:sicut nec in apostematibus aliq̃bus interioꝝ membrorũ:sed dyaforeticis magis ⁊ mollitiuis insistendum:vt si materia est calida:minus calida apponanẜ. Si frigida:magis frigida apponanẜ. Et pariter nihil actualiter frigidum debet exhiberi per os:⁊ nihil acetosum:vel salsum. Nec appropinquet se pulueri vel fumo vel vento vel splẽdori: ⁊ loquatur submissa voce:⁊ sit in loco obscuro tuto a frigore ⁊ calore : vnde carbones igniti sine fumo ante lectum debẽt apponi. Nihil actualiter frigidũ eũ extra tangat. Aliqui querunt an cõueniat phlebotomia in pleuresi ⁊ peripleumonia in principio qñ fuerit cuȝ fluxu ventris. Et in hoc casu dicit alexander ꝙ primo intercipiatur fluxus:⁊ post fiat phlebotomia. Alij dicunt ꝙ siue fiat vi nature siue vi sinthomatis a principio particularibus conuenientibus forti existente natura facienda est phlebotomia. Multi autẽ in distinctione signorum pleuresis ⁊ apostemate epatis decipiuntur: sed discernunẜ. Epatis aũt apostema a principio est ad modum lune nouelle cornibus depressis inferius. Item empici statiȝ extenuantur ⁊ discoloranẜ. Itẽ in empicis magis tingiẜ vrina q̃ in pleuresi. Itẽ empici sanguinolentas habent egestiones:⁊ vrinã sangui-

nolentã. Item empici sentiunt dolorẽ inferius magis q̃ pleureti- ci. In pleuresi dolor est pũgitiuus: in empimate magis aggrauatiuus. In pleuresi tussis est hũida: in empimate sicca. Differt autẽ pleuresis a peripleumonia: q2 in peripleumonia maior est cõstrictio anhelit9: z dolor aggrauatiuus: in dextro latere nulla adest punctio: q2 pulmo non est membrũ sensibile. Item in peripleumonia dolor sentitur in dorso z inter duas spatulas: in pleuresi non. Item adest rubedo vel citrinitas in maxillis in peripleumonia: in pleuresi non. Item in peripleumonia leuius iacet super dextrũ latus vbi est apostema: in pleuresi econuerso. In peripleumonia lingua rubescit multũ in principio: sed postea nigrescit. Item pleuresis frequẽter mutatur in peripleumoniã sed non ecõuerso aut raro. Item pleuresis sinistre partis est deterior q̃ dextre. Itez pleuresis sinistre partis multotiens in peripleumoniã mutat: ecõuerso raro. Item pleuresis accidit in vere frigido z sicco. z ꝑpter potum aque frigide: z ꝑpter multã repletionez humorꝝ. In pleuresi post phlebotomiã z clysteria fiat vnguentũ ad pectus. ℞. mucillaginis: seminis citoniorũ: se. altee. añ. ℥. ß. mucillaginis ordei bene cocti. ℥. j. succi radicũ lilij: succi yreos. añ. ℥. ß. olei viol. olei amyg. dulciu. añ. ℥. ij. cere quod sufficit fiat vnguentũ. Emplastrũ ad pectus quod ponit super vnguentũ. ℞. farine ordei. ℥. iiij. seminis lini: se. altee. añ. ℥. j. florꝝ camomille fenugreci. añ. ℥. j. bulliãt in aqua z fiat emplastrũ ad pectus. Syrupus valens pleureticis. ℞. liquiritie ras. ℥. j. ß. ordei mundi: passularũ. añ. ℥. j. iuiubarũ numero. v. capillorum veneris: recentiũ violarũ. añ. ℥. ß. zuccari. lib. ß. fiat iulep. Quando pleuresis est de materia mixta: sed magis phlegmatica facta phlebotomia. ℞. syrupi iuiubarũ. ℥. j. ß. sumat duab9 vicib9 postea capiat de isto syrupo. ℞. ordei mundi: liquiritie. añ. ℥. j. ß. passularũ violarum. añ. ℥. ß. iuiubarũ. x. numero: capillorũ veneris M. ß. dactylorum numero. ij. zuccari lib. ß. fiat syrupus aromatizatus cum puluere dyagragãti frigidi. ʒ. ß. Sumat de ista mixtione. ℞. zuccari viol. buglossati: boraginati: dyapenidion. añ. ℥. j. misceantur z cooperiantur folijs auri. Unguentũ ad pectus. ℞. mucillaginis seminis altee: mucillaginis: se. lini. añ. ℥. j. olei camomille violati: olei amygdalarũ dulciũ. añ. ℥. j. cere quantũ sufficit fiat vnguentũ pro pectore. Sumat de istis aquis quãdoq; in die. ℞. aque mellisse: aque buglosse: aque scabiose. añ. lib. ß. prassij. ℥. iiij. ponantur in infusione liquiritie. ʒ. ij. cum zucca. lib. ß. clarificetur. Fiat postea talis syrupus. ℞. passula. liquiri. añ. ℥. ij. iuiubarum: sebesten. ana. numero. x. capillorum veneris: prassij hortulani. ana. M. j. ysopi corticum radicum feniculi: petrosilij. ana. ℥ ß. endiuie:

[Margin notes: Unguentũ ad pectus. / Emplastrum. / Syrup9. / Syrup9. / Mixtura. / Aqua ad idem.]

M.j.zuccari.ʒ.viij.fiat syrupus.

De cardiaca passione et sincteri. Caput.vij.

Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Or cuius gratia oia constat: in medio corpore collocatur. Natura enim rem nobiliorem locis nobilioribus constituere solet: verum potius superius quam inferius: ac in parte priore quam posteriore: potiusque ad levam quam ad dextram non sine ratione collocatum est: viscerum principale membrum quod in omnibus aialibus conspicitur. Nam cor caloris officina est vite mentisque origo: sanguinis spiritusque principium. Omnium enim partium primum sanguinolentum conspicitur: vt in ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparet. Formato corpore protinus quasi alterum intus aial palpitare sentitur thoraci. Cor sanguinis fons est et principium calide humideque nature: vt Auerroi placet: vel temperate si aristoteli creditur. In corde vitalis caloris: nutrimentique principium habetur: irascentieque sedes: pulmo ad custodiam id ambit vt stragulum tanta est visceris principalis reverentia: quod inter oia membra solum vitijs non maceratur: nec vite supplicia trahit grauiora. Cordi vt inquit Aristo. nulla bilis appropinquare potest: quoniam illud affectum nullum patitur violentum: mortem ilico trahit lesum. Cor ipsum natura carnosum: ac musculosum in summo pingue sine osse: preterquam nonnullis aialibus inuenitur. vt in ceruorum cordibus. A corde oes vene maiores tanquam ex stipite oriri cernuntur: quia in eo nulle vene sunt reliqua membra sanguinem non habent nisi in venis: tanquam in conceptaculis. Et sanguis ex corde ad venas inde ad membra deriuatur: in fibris autem iecoris aquosa potius sanies apparet: nec sanguinis naturam habet nisi prius in corde acceperit. Arterieque ad iecur non perueniunt: quoniam cordis peculiares sunt. Cardiacus morbus appellatur: quod ad tabem hoiem producit: quod Galenus in simia sua dissecta prospexit. Et dicitur a potes cardias a corde vel ab ore stomachi: quod cardiam etiam greci vocant. Seneca dicere et sudare vita cardiaci est. Syncteris est defectio animi: quam latine defectio dicitur: inde syntectici defecti. Lipotymici et lyposychi isto morbo laborantes: aiaque et spiritu deficientes. Cordis tremorem concussio multis sanis adolescentibus et pubescentibus prospectus aduenisse: dolet his caput absque alia et exteriore causa: et hi oes detracto sanguine subleuati sunt: et perfecte quidam ab eo casu liberati sunt: attenuante victu post sanguinis detractione vtentes: itidem medicaminibus. Noui inquit galenus quendam veris tempore languentem tremore cordis: trienioque vsum sanguinis detractionem: et adiutum: preuenisse autem in sanguinis detractione quarto anno: antequam in eum laberetur casum: atque deinceps pluribus fecisse annis: vsum etiam victu congruo: verumtamen

De cordis tremore ex Galeno.

ipm anteq̃ senesceret e vita decessisse sicut et alii oẽs. Quidã in febrib⁹ acutis statim in sincopẽ devoluti itidẽ moriunt: aliq̃ vel citra sincopẽ appoplexie ritu statim vitã cũ morte cõmutarũt: plures q̃ ita lãguẽt etatẽ agẽtes minorẽ q̃nquaginta annoꝝ: pluriũ certe q̃ quadraginta etatẽ alii nõvidẽt. Nomẽ quidẽ aie defect⁹ que lipothymia nũcupat: vnũ est. cause ꝟo multe: cureq̃ in q̃libet specie. Nũc de his tantũ dicem⁹: quãtũ quispiã satis nosse possit: vbi cõfestim in paroxismis inciderit. Differt aũt lipothymia a sincope ꝙ lipothymia quidẽ subito incidit sine sensu et imobilẽ efficit hoiem: ac nõ oino sudat. At sincope et vigilãtib⁹ et delatis in somnũ accidit: et ꝑrius sudorib⁹ ex ꝯsuetudine dictis sincopẽ invehit. Quib⁹ aũt a flaua bile os vẽtris oblesum est: labẽtib⁹ in sincopẽ pot⁹ frigidus est dãdus: vinũ quidẽ natura calidũ citrinũ tenue ac vetustũ. Sũt etiã cause alie ex q̃b⁹ sincope fiũt: dolor ingẽs vigilia: imoderata euacuatio. in delinquẽtib⁹ quoq̃ id est inueni rẽ et principiũ distẽperãtia: celerrima extinctio: abolitioq̃ est languẽte cerebro. ¶ Ex traditione penorũ et arabũ. §.ii.

Tremor cordis ex hũiditate est coadunata in circũstantib⁹ cor pelliculis: hic morb⁹ fit sanis et infirmis dubito: cũ hec hũiditas influit cordi. Si hũiditas sanguinea vel cholerica sit fit cũ tremore cordis: et calor et sitis et alt⁹ anhelit⁹ inest. Si ex grosso sanguine et melãcholico: fit timor et tristitia et pigritia sine siti: aliqñ fit cardiacus morb⁹ cũ necessaria cordi minuant: sicut sanguis subtilis et clarus ab epate egrediẽs: q̃d intelligim⁹ in epate: vel in locis vicinis infirmãtib⁹ sicut in stomacho. Aliqñ humores coadunant in stomacho acuti pũgentes fortiter: vñ morb⁹ cardiacus nascit. Sincopis ꝟo est absolute defectio cordis et coadunatio totius sue virtutis in se: atq̃ ablatio fumi sui expellẽdi. Impossibile eñ est esse sincopim sine passione cordis. Fit ergo diuersis modis. s. ex plenitudine nimia: vel multa inanitiõe: vel subita caloris mutatiõe in frigidũ: vel frigidi in nimia caloris mutatione. Plenitudo eñ fit vl ex hũorib⁹ toti⁹ corpis vl soli⁹ stomachi vel intestinoꝝ vel matricis. ¶ Serapio. In specieb⁹ sincopis: q̃ accidit cũ dolore quorũdã mẽbroꝝ: oꝫ vt sit studiũ nrm̃ de mẽbro q̃d est cã egritudinis: et rectificatione ei⁹ cũ reb⁹ q̃ cõueniũt ei ꝓter ꝙ tardem⁹ in ꝯfortatiõe cordis etiã. ¶ Auicẽ. Et tremor quidẽ cordis qñ supfluit ꝑmutat ad sincopim et qñ magis supfluit ꝑmutat ad mortẽ. Et tremor cordis q̃ sanguine⁹ est: adiuuat coitu: et infrigidatio est ecõuerso. Et ad vltimũ omnis medicina odorifera est cordialis. Sincopis est destructio maioris partis plurimũ virtu-

Isaac tertio viatici. cap. xiii

Serapio scdo breuiarii ca. xxvii.

Auicẽna fen. xi. tertii cãois.

tum:scilȝ motiue ꝛ sensibilis. Causa sincopis qñqȝ est applicatio virtutis cõtrarie substãtialiter cõplexioni cordis ꝛ spiritus: sicut olfatus fetoris: ꝛ pestilẽtia aeris ex cadaueribꝰ: ꝛ penetratione virtutũ venenoꝝ ad cor:ꝛ qñqȝ ꝑpter arterias. Et etiã qñqȝ acci- dit sincopis causa vermium qui ascendũt ad os stomachi. Dolor autẽ facit cõtingere sincopim: qꝛ superflue resoluit spiritũ ꝛ in fi- ne propter vehemẽtiã infrigidatiõis cordis. Et debilitas oris sto machi: aut effusio rei ad ipsum: est causa sincopis illius qui phle-

Rasis in lib. diuisionũ ca. vij. botomat. Et causa quare aliquis patitur in prima phlebotomia sui est: qꝛ subitũ est quod nõ cõsueuit. ¶ Rasis. Egritudines cor dis quas curari possibile est: sunt alteratio cõplexiõis anteqȝ cõ- firmetur: ꝛ tremor cordis: ꝛ sincopis: ꝛ dolor qui non cõfirmatur: ꝛ debilitas. Apostema ꝟo disruptio aut corruptio cõplexionis cõ firmate non sunt faciles ad curandũ. Et tremor cordis ſm pluri- mum fit cuȝ calore. Et cura eius est phlebotomia cephalee ex late re sinistro: ꝛ dare in potu lac acetosuȝ: ꝛ trociscos de cãphora ſm ꝙ diximus. Et fit tremor cordis: raro tñ ex multitudine melãcho lie in sanguine. ꝛ hec species tremoris cordis est nociuior specie- rum tremoris cordis: et signa eius sunt corruptio cogitationis: et timor: ꝛ siluestreitas: ꝛ dispositio ꝓxima melãcholie que est ex do

Confectio ad pulsum cordis. minio cholere nigre in sanguine. Et cura eius est id qđ dixímꝰ in melancholia que est ex dominio cholere nigre in sanguinẽ. Confe ctio trociscoꝝ ad pulsum cordis. ℞. thuris.ʒ.v. enule sicce.ʒ.iij. suc ci calamẽti folioꝝ rute. ana.ʒ.ij. sisimbrij.ʒ.ij. origani.ʒ.j.ß. ameos

Trocisci de musco tantũdem detur in potu ex eo aureũ vnuȝ cum decoctione cimini. Sunt eñ boni ad inflationẽ vẽtris: ꝛ puncturã venenosam. Con- fectio trociscoꝝ de musco ad pulsuȝ cordis sincopim hydropisim ꝛ extenuationẽ. ℞. masticis: xilo aloes crudi: cinamomi: gariofi- lorum: gallie: spice: nucismucate: cubebe: cardamomi: olei de ci-

Medicamẽ d̃ musco. tro. añ. aureũ vnum: musci: ambre. añ. sextaȝ.ʒ. vnius: fiant trocisci cum bresmes. Confectio medicaminis de musco ad pulsuȝ cordis ꝛ sincopim. ℞. masticis: cinamomi: xiloaloes crudi: gariofiloruȝ: gallie: spice: nucismuscate: cubebe: cardamomi: ciperi: squinanti: foliorũ citri: sansuci: sisimbrij: ȝinȝiberis: macropiperis: margari- tarum: coralli: karabe: sete crude: folij indi: been: añ.ʒ.x. musci.ʒ.j.

Confectio de xiloaloes. ʒ ꝛ tertiam puri: aggregentur omnia cum melle myrobalanoꝝ: kebu lorum conditoꝝ. Confectio de xiloaloes ad sincopim ꝛ vomitũ et colericam passionẽ. ℞. thuris.ʒ.iij. rosarum.ʒ.xj. xiloaloes: gallie: gariofilorũ: spice: crete que comeditur decorascení: spodij. añ.ʒ.j. cubebe.ʒ.j. fiant trocisci.

Umiditas frigida vel grossa ventositas quādoqȝ colli guntur circa cor: quorum collectio ad cordis constrictio nem sua frigiditate operatur: cor vero sua caliditate aper tionem intēdit et dilatationē: ex his cōtrariis ergo cau sis fiunt contrarii motus et tremor: vnde si apponatur manus supra regionē cordis: sentitur tremor cordis cum saltu: et propter hoc appellatur cardiaca tremens. Et aliquādo colligitur cir ca cor humiditas cholerica: vel fumus acutus: vnde resoluitur hu miditas circūquaqȝ: et fit sudor cōtinuus in furcula et in pectore: et circa collum: et hoc appellatur cardiaca dyaforetica: ex hac non se quitur defectio patiētis et nimia extenuatio: sic ergo fit quedam passio cardiaca de frigida causa: quedā de calida. vtrūqȝ tñ istorum habet fieri a causis primitiuis antecedētibus. vt a causis remotis. Cause primitiue sunt accidentia anime dolores: potus veneno sus: morsus serpētis. Antecedētes sunt morbus cōsimilis cū ma teria vel sine materia: vel officialis vel cōmunis que sunt in solo cor de: vel in stomacho: epate: splene: vel matrice. Morbus ergo simi lis cordis et aliorū membrorum consimiliū sine materia: aut erit cali ditas: aut frigiditas et sic de aliis. Cum materia vero aut erit san guinea: aut cholerica: aut phlegmatica: aut melancholica: aut ex his omnibus mixtis. hec autem passio frequenter in febribus pe stilentialibus accidit. Sincopis vero est defectio virtutis motiue et sensibilis secundum maiorē sui partem. Huius autē passionis causa pro pinqua et immediata cordis est debilitatio: vel propter causam pri uatam in ipso corde existētē: vel propter causam aliūde venientē. Ex hoc patet quod sincopis aliquā est a causa antecedēte vel primiti ua. A causa primitiua sicut a fortibus anime accidentibus: vt a gaudio superfluo: tristitia: dolore: et ab horribili fetore: sicut a ca daueribus mortuorū: et lacunis: vel a loco et pestilentia aeris et si milibus. Cause antecedētes sunt oppilatio: et vermes ad stoma chum ascendētes: et subita mutatio de loco ad locum materie: vt in squinantia pleuresi: et peripleumonia: quādo materie transferū tur circa cor. Item propter repletionē cerebri. vt in apoplexia. Item propter repletionē ciborūvel potuum: vel propter superfluā euacua tionem: vel propter pūcturā et morsum venenosorū animaliū. Sed talia magis ad causam primitiuā sicut timor in phlebotomia vel aspectus rei terribilis. Quibus autem facilius accidit sincopis: sunt infantes et decrepiti et cōualescentes. Sincopis autem con firmata curari non potest: quod significat viriditas faciei et con uersio: et distortio. quanto autē diutius perseuerat sincopis: tan to deterior est et magis perniciosa: immo talis sincopis perpetua

Tremor autem cordis et sincopis in crisibus frequenter accidunt propter resolutionē fumorū et maxime dispersionē. vnde si virtus naturalis sit fortis: non est timendū: alioquin nō est sine periculo. Signa autem tremoris et sincopis eadē sunt in genere. In syncopi multo tamen sunt fortiora: quia tremor cum fortificatur sincopim facit. Sincopis autē diuturna mortem infert. Sincopis cum nausea et abominatione et punctione in ore stomachi ex stomacho generatur. Quantū ad curā tremoris cordis: primo euacuent materie cōmunes superfluentes in vijs ductuū: vt cum enematibus et potionibus: et primo cum enematibus mollitiuis ipsarum materierum et viarū ductuū incisiuis subtiliatiuis abstersiuis lenitiuis lauatiuis et eductiuis vt infra ℞. foliorū blitis maluarū. an. M. j. mercurialis. M. j. ß. ordei excorticati ℥. j. florū camomillē radicū altee. ana. M. ß. epithymi: arthemisie. an. quartā partem: fenugreci: cartami. an. ℥ ß. ficuū siccarū albarū numer. iiij. vitellū oui numero. j. casiefistule munde. ℥. j. benedicte. ʒ. iij. zuccari. ℥ j. olei liliorum alborum. ℥. iiij. salis. ʒ. j. et fiat enema vt decet ſm artem. Istud enema sumat semel ante omnē medicinā. Lenitiuū per superius. ℞. casiefistule. ℥. j. tamarindorū succi viol. succi rosarū. an. ℥ ß. aque fumiterre. ℥. j. seri caprini quod sufficit pro potiōe misce. Istud assumat calidum in aurora: dormiat per mediam horā post. Alia potio lenitiua vt supra. ℞. māne. ℥. ß. prunorū damascenorū. ℥. ß. syrupi violati. ℥. j. succi rosarū. ℥. ß. aque fumiterre. ℥. j. seri caprini quod sufficit pro potione: capiat vt supra. Potio minoratiua. ℞. casiefistule: reubarbari electuarij indi maioris descriptione Mesue: amota scamonea syrupi de bizantijs aque decoctionis iuniperi seri caprini quod sufficit pro potione reubarbarū infundatur in sero horis. xij. et dicte expressioni reliqua addantur: et fiat potio vt decet. Istud assumat in aurora diebus octo post lenitiuū suprascriptū. Aliud minoratiuum. ℞. pilularū de hiera simplici indarum fetidarum amota scamonea. ana. ℈. j. agarici. ℈ ß. salis gemme. gra. j. misce et cum electuarij indi sine scamonea quod sufficit fiant pilule. vij. pro. ʒ. Scamonea non ingrediatur in passionibus cordis: quia multum inimicatur cordi. Istud assumat. vbi precedens non debite solueret. Diuersiuum. ℞. florum camomille: aneti: abrotani. an. M. j. seminis iuniperi. ℥ ij. rorismarini. M. j ß. fumiterre. M. j. contundātur omnia grosso modo: deinde misce et bulliantur in sufficienti quantitate aque vsqȝ ad consumptionem tertie partis aque: deinde vsui reserua. Ista lotione calida post materie euacuationem lauentur crura qua vtatur bis in hebdomada: et ea die qua non vtitur lotione: vtatur fricationibus a genu infra ſto-

Enema.

Lenitiuū facile

Aliud lenitiuum.

Potiominoratiua

Minoratiuum aliud.

Diuersiuum.

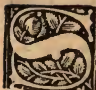
macho ieiuno cum panno suauiter calido: ita vt non inducant vio
lentiam. Digerantur dicte antecedentes cause: et materie phlegma
tice ventosabiles et genite ex indigestione et proprie stomacho et
matrice. Syrupus. R. syrupi de bizantiis de absinthio oximel= Syrup⁹.
lis simplicis. an. ℥. ß. aquarum capillorum veneris apii fumiterre.
an. ℥. i. Assumat istum syrupum calidū in aurora dieb⁹ continuis
et hoc per sex dies post assumptionem solutiui post hunc syrupum
assumat sexto die syrupum eradicatiuum suprascriptum. Effica=
tius a matrice prouocentur menstrua phebotomiis ventosis cum
scarificationibus subtiliantibus aperientibus prouocantib⁹ mē=
strua efficaciter suppositoriis suffumigiis et ebibitis. Cōfortetur
stomachus matricis splem et epar. Ad syncopim prouenientem
ex quibusdam vaporibus eleuatis a partibus vesice. R. calamen
ti ruthe se. agni. casti aristologie rotunde diptami cimini anisi spi
ce celtice. an. ʒ. ii. et ponātur super sumen. Ad pulsum cordis exper
tum. R. melisse buglosse. an. M. i. ß. corticum citri croci. an. ʒ. i. ga
riofi. ℈. ß. zuccari albi lib. ß. fiat syrupus. Confectio cordialis val=
de nobilis in debilitate cordis ex febre maligna. R. margaritarū.
ʒ. i. ß. hiacynthi. ʒ. ß. cynamomi gariofilorū macis. an. ℈. i. limature
auri et argenti. an. ʒ. i. zuccari albi lib. i. distemperentur in aqua ro
sarum. ℥. viii. fiat confectio in trabulis cooperientur foliis auri. Cōfectio imperialis ad sincopim et cordis egritudines.
Confectio imperialis cuius proprietas est confortare cor: clarifi=
care spiritum et sanguinē: hominem reddit hilarem confortat oīa
nutritiua mēbra et cerebrum et neruos: et subuenit casibus synco
pis: et potest dari in omni etate et omni tempore: quia parum exce=
dit in qualitatibus. R. rosarū liquiritie cynamomi se. cucumeris
melonum cucurbite citrulli. an. ℥. ß. pinearum mundatarum infusa
rum in aqua calida passularum. an. ℥. i. fisticorum. ℥. ß. candi. ℥. i. nu
cis muscate: gariofilorum: ligni aloes: blacte bisantie: masticis: si=
rici crudi: reubarbari electi. an. ʒ. ii. folii. been albi et rub. se. ozimi: ze
doarie: doronici: zinziberis: galange: calamenti: cardamomi. an.
ʒ. i. sandalorum alborum et rubeorum. an. ʒ. ß. fiat electuarium: qd
possit sumi cum spatula cum zuccaro lib. iii. eliquatur zuccarum
in succo boraginis et buglosse et maxime in estate et in hyeme pōt
dissolui in vino optimo: et aromatizetur cum musci ambre. an. gra.
ii. sed in estate sufficit gra. i. dosis eius est coclear vnum paruū siue
de mane ante cibum: siue in sero. Et istam confectionem scribit gē
tilis in tractatu de corde.

¶ Finitur liber tertius.

¶ Liber quartus eiusdem aggregatoris ⁊c.

¶ De egritudinibus stomachi. Caput .i.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum. .§.i.

Tomachus intestinorū principiū ē neruosus. A quo fit stomachor verbū: qd̄ ⁊ fastidio: et cū stomacho aliquid dicere vel facere dicimus: hoc est cum indignatione siue fastidio: et stomachosus q̄ facile indignatur ac cūcta fastidit et stomachose fastidiose. Cōcoquit em̄ stomachꝰ ⁊ immutat: paterfamilias vocitatus est: q2 totum aīal solus gubernat. Nā si egrescat vita in ancipiti est. Inter lyenē ⁊ iecoris fibras ab vtroq3 latere cōprehēdit: supra infraq3 inter dyaphragma et intestina mediꝰ positū h3. Hunc in anteriori parte omētum a posteriori vene grādes fouent. A superiori parte in sinistrā vergit: ab inferiori ī dextrā declinat: ita orificiorū suorū ratio exposcere videt̄: ob id atrā bilē in superiorē sui partē decurrentē: certo meatu a lyene assumit. In imam vero a folliculo fellis flauē bilem porro delatā accipit. Uentriculus in medio tumet: ac pendet qui mēbranis tenuibus septo cōnectitur: lyeni: iecori: cordi: cerebroq3: venis: arterijs: neruis: vnde in ictu capitis sepe stomachi subuersio euenit. Exterior stomachi tunica carnosa stamineā venā in latitudinē ptendit qua materia ciborū subigitur: et a digestiōe supflua. dū sese astringit: secernere dicit̄. Huic potētie apocritica nomē est. Interior rursus tunica tactꝰ sensum habet vnde cibi apparētia puenit: exterior vero cibum potionēq3 mutat: ac cōfundit: ea vis a grecis alloetica vocat̄: cui relique obsequūtur virtutes. Stomachꝰ intꝰ denticulatꝰ est callo in modum rubi ad cōficiūdos cibos decrescentibꝰ crenis versus orificia: nouissima asperitas vt scobina fabri: ab ijs fibre: q̄ ob similitudinem messenterice dicūtur: oriūtur: q̄ inter venā et neruū naturā habent a quibꝰ humor attrahit̄: inde p maiores venas ad iecur trāsmittit̄ sed dū cōcoquit stomachus nec sui ignarꝰ est: q̄m in fame ac siti p̄tinus humorē attrahit: ac primꝰ recreat̄. Stomachi ifirmitate aio ruētes deficiētesq3 subleuamꝰ cataplasmatis vtēdo: q̄ stomachuz cōfirmēt: dyaphenicon et vino et farina: ⁊ croco: et aloe: et mastiche: aspsiōibusq3 ex absinthio ⁊ melino: ⁊ mastichino oleo: ⁊ nardino: ⁊ vino. At si stomachū exurāt miscenda sunt: q̄ refrigerent: vt colocynthe succus: vel lactuce: vel portulace vel strychni: vel seris vel oxylapathi: vel omphacis: qui nō solū refrigerat: verū etiā ob

Stomachi infirmitate aio deficientes q̄bus instaurentur.

fruit: multūq; eos iuuat extremarum partiū constrictio: qđ si his nelꝰ habeāt conflagrātes in lauacrū statimꝰ agēdi sunt eis: q̄ frigus sentiat aliquātulū. diatriōpiperis dādum est: aut ipsū piper albū. Cū aūt multa et frigida pituita in stomacho congesta fuerit: et consequat exolutio: stomachū aspergimus multū oleo calido: in quo fuerit decoctū absinthiū: inde dādum mellicratū et ysopū: vel aliquid simile in ipsum inuergēdo oxymelle: et pipere: et diatrion piperis aut diospoliticū medicamē: cunctaq; in victu: q̄ vim incidādi habeāt. Si stomachus fuerit infirmus: sunt supimponēda q̄ possint ipsū cōfirmare: qualia sunt dactylorū et vini et farine: et croci: et masticbes: et aloes inuergēdūq; ex absinthio: et melino: et mastichino: et nardo et vino: et amisceātur refrigerātia vt colocynthe succus et lactuce: et portulace: et strychni: et intibi et omphacis. Quod si inflāmatū aliq̄d circa precordia appareat ammiscendum etiā inuergēdo: qđ sedet: vt ex oleo chamemelino et cyprino adipe galline: vel anseris et bdellio vel amoniaco: et id genus aliis in cataplasmatis et apii semine et telis et altee et chamemele floris: q̄ cōposita vim habeāt parādi tenuitate sua et amaritudine et cōtractione. Medicamen faciēs ad inflationē et languorē: et cōiter oēm stomachi dolorē: succi papaueris albi. ʒ.ij. piperis castorij. añ. ʒ.j. petroselini. ʒ.iiij. nardi syriaci. ʒ.j. terito in puluerē potū prebein cum bili: et ad cubile q̄ bene valēt plus dato: doloris expers est: et facit cōcoctionē in primis celiacis mulieribus: necnō viros celiacos in flationes et cruditates: et febriū: et hypochōdriorū dolores: et incruditatū: febres et tusses: laterū dolores: et spasmata: et vbi opus sit citare vrinā. Alia antidotꝰ optima. Nardi spice piperis. añ. ℥.j. casiefistule costi. añ. ℥.ij. da ex aqua noctu: facitq; nō solū stomaticis: sed etiā epaticis: et nephreticis et audacter vtere. Aliud presentaneū remediū pluris experiētie. māsum heleni. ℥.iiij. marathri se. ℥.iij. piperꝭ. ℥.ij. petroselini se. ℥.j. mellis attici crudi optimi lib. ij. qđ si nō habeat alterꝰ dispumati. Ego aūt adieci heruce semen ad. ℥.ij. et oīno successit egregie. Aliud stomachū: petroselini macedonici: se. cumini. añ. ℥.iiij. capitur a ieiuno. et in vespera cū pauco vino diluto. Hec alexan. Item stomacho frigido iuniperi se. piperis. añ. ℥.ij. gingiberis. ʒ.iiij. petrosenili. ʒ.j. mellis quātum satis sit vtere. pro melle saccarum adieci.

Si ob pituitam in stomacho

De cura stomachi.

Ad inflationem stomachi.

Aliud ad idem.

Ex alexandro.

Ex traditione penorum et arabum.

Stomachus in duas diuidit sectiones: scz os stomachi et concauum eius. et inter vtrāq; est differentia in substantia et actione. quoniā os stomachi est plures habēs

Serapio tertio breuiarij. c.j.

numeros et plures sensus. In actione quidem quoniam quãuis ambe diuisiones simul has duas efficiãt actiones scʒ appetitiuã ꝛ digestiuã. Nam magis ꝓprium interiori parti stomachi est digestio: et magis ꝓpriũ ori ei⁹ est appetit⁹: et interiori ei⁹ est et iã appetitus. verũtñ est minor appetit⁹ ori stomachi: et os stomachi digerit: verũtñ minus ꝙ interior pars. Hoc aũt membrũ infirmatur egritudinibus multis cõiter et proprie. Cõmunes aũt sunt sicut reliquorum mẽbrorum similium partiũ et officialium et solutio im paris. Et accidũt in eo caliditates: qñ infirmatur p maliciã cõplexionis. Qđ aũt accidit in eo ex egritudinib⁹ officialibus est sicut flegmon: aut apostema phlegmaticũ qđ đr molle: aut apostema melãcholicũ: aut almesira: aut solutio cõtinuitatis sicut icisio aut foramen. Et iste egritudines quidem cõmunicãt stomacho ꝛ aliis membris. Que vero stomacho et ori eius sunt proprie destructio digestionis: et ei⁹ diminutio et malicia: et destructio appetitus: et appetitus caninus et singultus et nausea: vomitus: et quibusdã aduenit sincopis proportionata ad stomachũ ꝓpter lesionẽ oris stomachi et cõsequitur eos spasm⁹: et subeth: et epilepsia: et inquetudo. Et nos quidẽ iã vidim⁹ quosdã febricẽtes: quos cõsecutus est spasmus subito: preter qđ appareat in eis aliqua significationum quibus significaretur illud postꝙ ergo euomuerunt cholerã eũ aserũt statim verũtamen oẽs iste egritudines nõ accidunt nisi quãdo alia ledũtur membra: et leditur stomachus lesione eoꝝ et appetitus cõmedendi lutum et carbones ꝛ que sunt illis similia plurimũ accidit cũ lesione membri. Et fortasse putrefit aliquid in stomacho: et facit accidere paucitatẽ delectationis ꝛ nauseam: et fortasse adheret in stomacho humor in pãniculo itrinseco ei⁹ sit̃is glutino: et facit accidere sincopim. et fortasse natat et attrahit vomitum.

Constãti nus lib. iii. viatici c. i. — Constãtinus. Incipiamus a meri quod ab ore cibuʒ ad stomachum ducit. Istud meri magnũ iuuamentuʒ est corporis: cũ portet cibũ ad stomachum et potum. et patitur tribus modis: vel ex mutatione cõplexionis: vel ex apostemate vel ex vulnere. vnde eius actio mutatur et transglutiẽdi vsus auferẽ. Desideriũ cibi ꝛ potus esse intelligim⁹ sensum stomachi exinaniti in venis recepta ex sugentibus.

Undecau setur desi deriuʒ constanti no. — Corruptio desiderij fit tribus modis. Ex humoribus crudis vel cholericis ori stomachi dominantibus. vel ex ablatione virtutis desiderabilis et sensibilis mortificatione sui. vel ex corruptione mẽtis appetitũ nullius cibi necessariũ intelligẽtis.

De canino appetitu ex cõstantino. — Appetitio canina tribus modis fit. vel ex frigida cõplexiõe oris stomachi dñante vel ex acidis humoribus ibidem coadunãtib⁹. vel ex vltimitate exinaniẽdi: quã patiẽ vis corpis ex frigida cõplexiõe de al

quo acido humore. nimiā seq̄ solutionē est videre: vñ corpus debi litat: ꝛ plusq̄ digerat mādu cat: oīs em̄ digestio ex calore fit tem perato vel nimio. Cū ergo aliqs hac laborat īfirmitate: q̄ caret calore plusq̄ digerat pōt māducare. Cū em̄ ex defectione cōtigit ꝟtutis ɔtētiue qḋ mādu caẗ in stomacho nō digeriẗ: sed fere sicut intrat crudū ꝛ indigestū: itidē emittiẗ p̄ secessum. Et aliqñ q̄dam hoies appetūt irrōnabiliter: sicut cretā lateres carbones: ꝛ silia corpus nō adiuuātia: ꝛ hec sepe fiunt in mulierib⁹ frigide nāture: ꝛ pregnātibus maxime: qḋ fit ex malis ꝛ putridis humoribus sto machū inuiscātib⁹: vel ex alijs mēbris ad ipsum cōfluētibus: sicut mēstrua in mulierib⁹: q̄ dū cōcipiūt ipsaꝝ mēstrua ad stomachuʒ veniūt. Diuersitas hui⁹ appetit⁹ ꝑm q̄litates humoꝝ ī stomacho se coadunātū ɔsideraẗ. Et aliqñ rursus bibēdi auferẗ appetit⁹: qḋ similiter trib⁹ modis efficiẗ: vel ex nimijs ꝛ humidis humoribus stomacho dñantibus: vel ex defectōe ꝟtutis sensibilis: vel ex cor ruptōe mētis. Aliqñ sitis augmētaẗ ex cōplexione calidoꝝ hūoꝝ: vel mēbroꝝ pectoris dñatiua vel epatis siue ex apostematib⁹ cali dis in eis. Et aliqñ fit eructuatio extra tpamētū nature: cuius cā vētositas inflatiua est q̄ p̄ os expellit natura. ventositas hec ē ex stomachi defectione. ꝛ stōachi defectio est ex mala cōplexiōe: vel quorūdā hūoꝝ dñatione. Si hūores sint calidi fumose ructuabiẗ si frigidi acide. Acida ructuatio q̄ttuor ex cāis est: ex frigiditate stomachi: vel ex adunatōe cibi: ꝛ multitudine sui: vel ex natura fri gidissima. Uniuersal'r cā ructuādi ē ex defectōe caloris in stoma cho: ne cibo dñeẗ ꝛ digestioni: sicut videmus in paruo foco si mul ta ligna ꝛ viridia appoām⁹. Aliqñ aūt fit singult⁹: q̄ malus ē mo tus ꝟtutis desiderantis expellere rē nociuā: q̄ multis modis fit. De repletiōe: ꝛ de inanitione: de corruptione cibi infra stomachū ꝛ sui ɔmutatiōe in pungitiuas q̄litates: de frigiditate oris stoma chi: de vētositate inflatiua stomachi ex repletiōe: vl' ex multis hu moribus humidis: vel ex multitudine pot⁹ ꝛ cibi. Et q̄cūq̄ conti nuā vult custodire sanitatē stomachū custodiat: ne sibi necessariū cibū ꝓhibeat: neq̄ plus det q̄ digerere valeat. Antiqui paruʒ co medere preceperūt: vt calor naturalis dñeẗ sue digestioni. Si em̄ comedamus hec q̄ calor naturalis neq̄at digerere: fastidiū gñaẗ fastidiū magnū est nocumētū ad sanguinē corrūpēdū: ꝛ morbuʒ generādū. ꝙ si fit ex malis cibis grossis generātib⁹ chimos gros sos: morbi duri ꝛ diuturni generanẗ. Et cū hō anteq̄ cibum acci piat abominationem patiaẗ: mali chimi in stomacho esse intelliguẗ q̄ si sint in spaciositate stomachi facile cuʒ vomitu pñt expelli. Si conclusi in suis pelliculis abominatio fit inde: neq̄ vomituʒ facit.

De irrōnabili appetitu ex ɔsuetudine.

De defectu appetendi potū ex constantino.

De siti.

De eructuatiōe.

De singultu.

De fastidio.

De abominatione.

qꝛ humores illi inclusi sunt ⁊ inuiscati ori stomachi si sint calidi generant sitim. ⁊ fumose faciunt ructuari. si sint frigidi appetitus nimius fit sine siti. Et bonū est corpori si vomitus non necessarius sibi sit: ⁊ si necesse habeat vt secundum crisim fiat. Est autem vomitus cum os stomachi moueatur in expellendis eum grauantibus vel pungentibus cibis: siue humoribus: aliquādo fit vomitus ex stomachi defectōibus: cum retinere cibos vel humores nō valeat quos natura sursum eleuat: cū pars stomachi inferior ore sit fortior: vel inferius natura deprimat: cum os stomachi sit fortius parte inferiori. Et in stomacho aliqñ est inflatio: que est aer non coctus frigidus ⁊ grossus nascens proprie in stomacho de inordinata dieta. Aliqñ in capite fit vētositas: qꝛ venti motio naturaliter petit superiora: nascitur ⁊ tunc in toto corpore maxime in hydropicis. Est aūt inflatio vel de humoribus crudis: vel melancholicis: sed differunt adinuicem: qꝛ de crudis humoribꝰ mollis ⁊ humida. de melācholicis sicca ⁊ dura. ¶ Auicenna. Stomachus nutritur tribus modis: vnus est quo fouetur cibo adhuc in eo existente. Et secūdus est eius quod ad ipsum venit de nutrimēto in venis. Et tertius est eius quod ad ipsum effunditur tempore famis vehementis ab epate ex sanguine rubeo puro ⁊ nutrit ipsum. Et vsus medicinarum ⁊ vt assuescat. stomachus vti adiutorio medicine in operationibus suis ex causis est egritudinū stomachi. Et stomachus quidem vehementis sensus paratus est ledi ⁊ impediri a qualibet causa generatiua humorū: ⁊ non est aliquid ita vaporosum vt fructus. Et scias ꝙ egritudines stomachi qñ prolongant̄: perducūt ad raritatē texture villoꝝ eius: ⁊ fit difficile succurrere ⁊ medicari. Cunqꝫ autem bonitas adest gustus: ⁊ est sanus non eligit saporem supra dulcem. Et plurime egritudines stomachi sunt frigide: ⁊ color stomaticorū est plūbeus. Maliciā cōplexionis calide stomachi significat sitis: nisi superfluat ⁊ deficiat ꝟtutē. Et malicia cōplexionis frigide stomachi qñqꝫ pducit ad hydropisim ⁊ iliacam. Et cura malicie cōplexionis in qualitatibus actiuis facillima est: qꝛ facillime inuenimus medicinas contrarias eis vehementis ꝟtutis. In passiuis ꝓo est difficillima ⁊ ꝓprie cōplexionis sicce. Et cū materia egritudinis stomachi est ambigua: tunc nō est qꝺ magis ꝯferat ꝙ̄ hierapicra: sed cū eius malicia est sine materia: tūc ipsa nocet calido ⁊ sicco. Et qñqꝫ positio ventosarum sup stomachum in doloribus frigidis maximū affert iuuamētum. Et aloe quidē est conueniēs in euacuatōibus stomachi. Et scamonea est nociua stomacho ⁊ inimica ei: non igit̄ audeas dare ipsam nisi cum necessitas adest. Et aqua ferri mineralis ⁊

De vomitu.

De inflatione stomachi.

Auicen. fen. xiij. tertij.

aut in qua extinguitur ferrum ignitum multotiens est adunatiua stomachi humidi hoīs. Et scias q debilitas stomachi fortasse est causa oīum egritudinū corporis. Et deterior debilitas stomachi est illa que cōtingit in rarificatiōe texture villoꝝ eius. Et frigus quidē vehementius ꝑtinet ad appetitū. Et oīa olea ꝛ vnctuosa ꝛ ꝓprie butyrum ꝓsternunt appetitum. Et fames ſm plurimum est a superfluitate caloris in corpore toto ꝛ extremitatibus ei9. Quā q̄ fit fames ꝑ vermes ꝛ serpentes magnos: cū cito incipiunt venire ad comesta: ꝛ appropinquant eis: ꝛ dimittunt corpus ꝛ stomachū famelica. Et multotiēs caninus appetitus ꝑducit ad bolismū ꝛ subeth ꝛ mortem. Et est bolismus fames vaccinna: ꝛ est fames membroꝝ cū satietate stomachi. sunt igitur mēbra famelica valde indigentia nutrimento: ꝛ stomach9 respuens ipsum. Et scias q digestio est fundi stomachi: ꝛ appetitus oris eius. Et quotiens festinat digestio festinat descensus: ꝛ si tardat: tardat. Et cū medicaueris apostemata calida stomachi: tūc caue ne in potu sumas solutiuum forte: aut qd vomere facit: nam administratio vomitus error est. Et ille qui vomit saniem ex stomacho suo est ad desperationē ꝓpinquior quā ad spem. Et subuersio stomachi est motus expulsoris: cui non associat motus expulsi. Vomitus vero est vt associetur motui facto ab expulsore motus expellēdi ad exteriora. Et nausea est dispositio stomachi que quasi suscipit hos motus: ꝛ est quasi declinatio ad hos motus. Et vomitus q̄dem sanguinis cū egredit a necessitate portendit mortē. Et vomitus q̄dem purus est malus cholericus quidē significat superfluitatē caliditatis: ꝛ phlegmatic9 superfluitatē frigoris simplicis puri. Et vomitus diuersoꝝ coloꝝ deterior est nigro. Et sanior quidē vomitus est ꝑmixtus medius in grossitate ꝛ subtilitate. Singultus est motus diuersus cōpositus. sicut spasmus constrictiuus cū tentione dilatatiua in ore stomachi: aut in toto corpore eius: aut meri: ꝛ est motus debilior motu vomitus ꝛ quasi motus ad vomitū debilis. Et si hō habuerit singultū ex materia ꝛ accidit ei in seipso sitis eius singultus resoluit. ¶ Rasis. Egritudines stomachi sūt debilitas digestiōis: ꝛ malitia istimbrē: paruitas appetitus: ꝛ superfluitas eius ꝛ dolor qui cōmouetur post comestionem: ꝛ vomitus eius qd comeditur: ꝛ apostema ꝛ vlcera. Rasis in li. diuisionū. ca. lix.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Stomachus diuisus est in duas partes. Prima dicitur os stomachi: id ē meri siue ysophagus. Secūda vero inferior eius ē concauitas. Hē aūt partes diffe

runt inter se: scʒ in substantia ꝛ actione. In substantia: qm̄ os stomachi idest substantia meri magis est lacertosum ꝛ neruosum. Concauitas vero stomachi est magis carnosa ꝛ minus neruosa. Et hoc sic itellige: qꝛ in meri minus est de carne ꝛ plus de neruo ꝛ ligamento ex quibus est lacertus. In concauitate vero stomachi minus est de ligamentis ꝛ neruis: ꝛ plus de carne: ꝛ q̄to plꝰ descendit tanto plus caro augmentatur propter digestioneʒ. In actione vero differunt: qꝛ q̄uis vtraqꝫ pars digestionem efficiat: ꝛ appetituʒ: pars vero superior plus habet de appetitu: ꝛ minus de digestione. Concauitas econuerso. Et qm̄ lacerti qui mouent meri ad attrahendū: ortū habent a primis spondilibus colli: ꝛ dicunt longitudinales: qꝛ per eos fit attractio: ꝛ actio transglutiendi que est naturalis actio ipsius stomachi. Uomitus aūt non est actio naturalis: imo fit per quosdam lacertos: q̄ nō sunt ītra substantiā meri: sed sunt in quadam pellicula exterius ipsuʒ inuoluēte: ꝛ dicunt latitudinales: p illos enim fit expulsio superflui illuc decurrentis. Passiones aūt meri siue oris stomachi multe sunt ꝛ diuerse: vt est defectio transglutiendi: corruptio appetitus vel desiderij: caninus appetitus: bolismus. ablatio appetitus vel irrationalis: dolor precordiorum: sitis: singultus: vomitus: eructuatio: natatio cibi in ore stomachi. Passiones ṽo partis inferioris stomachi sunt: eructuatio: singultus: fastidium: abominatio: vomitus: inflatio stomachi. Cū ergo vtraqꝫ pars stomachi diuersas passiones incurrat: primo dicemus de aliquibus passionibus meri. Nam de oībus dicere mare esset magnum. Incurrit ergo meri morbos cōsimiles ꝛ officiales ꝛ cōes: sicut oīa genera apostematum ꝛ oppilationes: qū coarctatur a spondilibus colli dislocatis aut propter apostema membri circunstantis: aut ꝓpter superfluum fluxum sanguinis. hec enim omnia impediunt officium transgluttiendi: ꝛ insuper nocumentum accidit in lacertis latitudinalibus que ēt adiuuant illam eandem opationē: ex eo q longitudinales attrahunt supius: latitudinales ṽo inferius comprimunt. Harū passionū cause p sua signa inuestigant. Signa aūt morboꝝ cōsimilium p se patent pp accidentia malaꝝ cōplexionum. Apostemata vero tactu vel visu cognoscuntur: vel per sua signa. Coarctatio aūt ꝓpter dislocationeʒ spōdiliū p dolorē colli manifestat.

Contra defectum appetitꝰ.

Destructio seu ablatio appetitus eiusqꝫ diminutio: seu famis que est ꝑm Galenum cibi indigentia: seu desideriuʒ calidi ꝛ sicci: sicut sitis est indigentia potus: ꝛ desideriuʒ frigidi ꝛ humidi: cuius organuʒ os stomachi natura instituit sunt mote: sunt eñ species nocumenti appetitiue actionis. Electuarium cum aqua citonioꝝ: q

facit appetere cibum. ℞. aque citonio℞ lib. iij. mellis lib. ij. aceti fortis lib. j. ß. decoquantur super prunas ⁊ accipe spumas eius de inde sumantur zinziberis. ʒ. iiij. trium piperū. añ. ʒ. ij. ß. terant͛ cū predictis: ⁊ decoquatur donec dat sicut substātia mellis: ⁊ detur ex eo coclear vnum: det͛ in ieiuno ante prandium p duas horas Trifera mundificans stomachū a cholera ⁊ phlegmate ⁊ soluit ventrem cū facilitate: ⁊ facit appetere cibum. ℞. myrobalanorū citrinorū kebulorum emblicorū ⁊ bellericorū añ. ʒ. x. liquiritie ra se. ʒ. v. turbith albi mundati. ʒ. vj. zinziberis. ʒ. iiij. cinamomi hesi: añ. ʒ. ij. terantur ⁊ cribellentur: ⁊ liniant͛ cum oleo de amygdalis dulcibus: ⁊ confice cum melle: ⁊ det͛ ea potio itegra. ʒ. iij. aut. iiij. cum aqua calida. Medicamen expellens appetitum bolismi. ℞. cardamomi maioris: cubebe añ. partē. j. zuccari albi partes. iij. do sis sit aureus. j. Pillule educentes phlegma acetosum de stomacho: conuenientes appetitui canino ex frigiditate cū humoris vi tio acetosi. ℞. turbith albi ⁊ mundi agarici añ. ʒ. j spice. ℈. j. confi ce cum oximelle squilli ico: ⁊ den͛. deinde det͛ dyatrionpipereon dyaciminum qđ digerit ⁊ consumit humorem acetosū: ⁊ alterat discrasiā stomachi frigidā. Cū vero adest fluxus: qđ est plurimū tunc conueniens est confectio electuarij elephāgine: qđ fit in tem pore estatis. Cibus aūt expertus est ex raphano vitellis ouorum ⁊ vnctuosis ⁊ pinguedinibus multis: consumit humores: aufert discrasiam frigidā: ⁊ sensum obtundit seu appetitum. Electuariū curās caninū appetitū: ⁊ corruptū desideriū. ℞. passulaℊ enuclea tarū. ʒ. vj. cupulaℊ glandiū. ʒ. ij ß. anisi. ʒ. iij. mirrhe myrobalanoℊ nigroℊ emblicoℊ ⁊ bellericoℊ añ. ʒ. vij. scorie ferri īfuseā aceto ex siccate ⁊ torrefacte. ʒ. viij. cardamōi maior͡ cubebe añ. ʒ. ij. zucca ri tabarzet qđ sufficit. dosis est. ʒ. j. cū aqua antos stomacho ieiu no. Pillule preseruantes stomachū ab omni lesione intrinseca: nec pmittūt putrefieri humores in eo: imo abstergūt ⁊ mundificāt ru gas ⁊ parietes: ⁊ q̄ assiduat vsum eaℊ diebus singulis pmanebit illesus a doloribus stomachi. nec a doloribus capitis vexabitur vnq̄: ⁊ nihil est oculis salubrius ⁊ est medicina matricis viciose. ℞. masticis ℥ ß. aloes electi. ʒ. x. agarici boni. ʒ. iij. cōficiant͛ cū suc co altilie vel cum succo bethonice. dosis est. ij. pillule vel. iij. qñ itur dormitū. ⁊ pñt recipi sm modū volūtariū vsq̄ ad. vij. aut. ix. vel. xj. Electuariū confortans cor cerebrū ⁊ totū corpus: prouocat men strua: ⁊ est expertum contra putrefactiones in stomacho: ⁊ subue nit apostematibus stomachi: nec patitur aliquam putrefactio nem in eo. ℞. trium piperum añ. ʒ. j. gariofilorum. ʒ. ij. aristologie longe zedoarie violarum bethonice añ. ʒ. iij. salis gemme. ʒ. ij.

Trifera faciēs appetere cibum.

Pilule cōuenientes appetitui canino.

Electuariū curās caninum. appetitū

Pilule pseruantes stomachū ab oī lesione.

Electuariū cōtra putrefactiōes stomachi.

myrrhe electe ad pondus omnium. Confice cum syrupo de spica. dosis est a.ʒ.ß. vsq ad.ʒ.j.ß.

Medica/men in siti vehementi.

Medicamen imperatoris in siti vehemẽti. ℞.aquam frigidam ꝛ irrora desuper acetum album purũ quã tũ tolerare poteris: ꝛ da bibere stomacho ieiuno quantum est cupa. Item epithimetur stomachus cor ꝛ epar ex puluere camphore sandalorum cum succo rasure cucurbite: aqua rosarũ ꝛ pauco aceto: ꝛ cataplasmetur cũ folijs salicis vitis in aqua rosata. Itez fiat iulep de succo limonũ: vel de cucurbita: ꝛ teneat in ore crystallum. Syrupus extinguens sitiz ex causa calida ꝛ sicca. ℞.cicoree endiuie epatice lupuli boraginis acetoselle añ.℥.j. violarum rosarũ: flor nenupharis ꝛ cucurbite lenticular aque flor vue.añ.ʒ.vj.ordei mundi.℥.j.prunor sebesten iuiubar añ.numero.xx.seminũ frigidor añ.℥.j.psilij integri se.citoniorũ añ.ʒ.vij.zuccari albi lib.j.succi granatorum muzor lib.ß.camphori.℈.ß.croci gra.v.fumat cũ aqua frigida.

Syrup⁹ extiguẽs sitim.

Electuariũ cõfortans stomachũ.

Electuarium nobile confortans stomachũ ℞.galange nucis muscate: cardamomi añ.ʒ.ij.anthos.℥ ß.menthe habasce.añ.ʒ.iij.syrupi de corticibus citri quãtum sufficit. Cerotum filij zacharie confortans stomachum. ℞.cere munde.℥.iij. terebenthine.℥.ij ß.olei nardini.℥.ij.liquefac eas: ꝛ superasperge puluerem. ℞.myrrhe masticis aloes añ.℥.j.rosarũ.ʒ.vj.peonie castorei añ.ʒ.ij.anisi.ʒ.v.calamẽti.ʒ.vij.gariofilo.nucis muscate cardamomi calami aromatici reupontici añ.℥.ß. Confice vt bene stomacho adhereant.

Cerotuz ad idem.

Pilule restrigẽtes vomituz.

Pillule restringentes vomitũ. ℞.myrrhe masticis: sanguinis draconis añ.ʒ.ij.anthere.ʒ.j. confice cum succo mẽte: ꝛ da mane ꝛ sero. Confectio syrupi de berberis conueniens ad idem. ℞.berberis spodij añ.℥.ß.vue acerbe.℥.ij.cicoree.M.ß.zuccari lib.ij.ꝛ da ieiuno stomacho cum aqua masticis.

Syrup⁹ de berbis.

Ad vomitũ ifantiũ

Ad vomituz infantium. ℞.succi citoniorũ mente: vini pontici añ.equales partes: fac bullire: ꝛ misce in eis masticis: corticum thuris añ.℥.ß.spice cinamomi gariofili nucis musca. gallie musca. añ.ʒ.ij. ꝛ infusa birra scarlete bene calida applicetur.

Casus notabilis in debilitate stomachi ꝛ caliditate epatis.

Contra debilitatem digestiue stomachi ꝛ consequenter epatis ꝛ renum caliditatem vbi sunt hec accidentia. videlicz debilitas digestiue stomachi frigida phlegmatica: dolor assiduus quasi quedam ventositas in eo generata que sepe ꝛ minuit ꝛ augmẽtat: epatis caliditas excessiua complexionalis magis ꝙ materialis. descensus humiditatis siue catarri a capite: dolor in eo aggrauatiuus ex causa frigida: inflãmatio renũ compositionalis magis: dolor in eis ex causa eadem. In tali casu valent remedia sequentia.

Digestiuum.

Digestiuum facile. ℞. syrupi de absinthio.℥.j.mellis rosati colati.℥. ß. aquarum absinthij.℥.ß.cicoree capillorum veneris añ.℥.j.ß. misce. Assumat calidum ꝛ

non tepidū in aurora decem diebus continuis: stet postea ieiunus horis tribus: dormiat desuper horis duabus. Solutiuum facile. ℞.pillularū elephanginarū de reubarbaro agarici electi. Agaricus minutim incisus in frusta ponat in infusione oximell.simpli. per horas.x.deinde ex ipso cum alijs fiant pillule.vij. pro.ʒ.istarū pillularū accipiat vsq ad quinq: aut tres in mane in aurora ꝛ hoc in capite quinq dierū: ita ꝙ cum assumpserit.v. diebus de syrupo accipiat pilulas: deinde alijs.v.vicibus accipiat de syrupo vtsupra: ꝛ demū de pillulis. Confectio stomachi ꝛ epatis cōfortatiua. ℞.specierū dyarodon abbatis aromatici rosati descript. gabrielis.añ.ʒ.ij.ß.zuccari albissimi.℥.xij.fiat confectio solida in morselis.ʒ.iij.pro morsello cum aqua absinthij ꝛ endiuie: accipiat omni die vnum morsellū in aurora: ꝛ de sero ante cenam per horā aliā: ꝛ sic continuet.viij.diebus iteratis illis duabus purgationib⁹ dictis supra. Unctio stomachi confortatiua. ℞.oleorū masticis.ʒ.j.absinthij.ʒ.j.ß.citoniorū aneti.añ.ʒ.ß.pulueris absinthij: masticis: menthe.añ.℈.j.gariofi.℈.ß.calami aro.℈.j.gallie muscate.℈.ß.cinamomi.℈.j.corallorū rub.coriandrorū prepara.añ.℈.ij.ꝛ cū modico cere fiat vnguentū pro stomacho.vnguatur stomachus mane ꝛ sero ante pastum horis duabus: supponat deinde pānus calidus: hac vnctione vtatur facta prima purgatione. Unctio epatis confortatiua: ꝛ eius caliditatis remissiua.℞.oleorū de spica.℥.j.rosati.℥ß.pulueris sandalorū rub.ʒ.j.spodij.℈.ij.et cum modico cere et aceto fiat vnguentū. vnguatur epar vt de stomacho dictum est: ꝛ superponatur pecia non calida: sed tepida. precedant tamen hanc vnctionē purgationes dicte. Pillule stomachi confortatiue: ꝛ caliditatis epatis remissiue.℞.trociscorū de spodio.ʒ.ß.trociscorū de rosis descrip.Mesue.ʒ.ij.cum syrupo dē absinthio fiant pillule.viij.pro.ʒ.postq complete fuerint purgationes ꝛ confectiones dicte.incipiat vti his pilulis dieb⁹ decē cōtinuis quinq in aurora: stetq ieiunus horis tribus: ꝛ dum vadit dormitū longe a cena accipiat tres. Stomachi ꝛ epatis confortatiuū.℞.summitatum absinthij quod sufficit pro rasiolo passularū ad corinthios tantūdem pulueris masticis coriandrorū preparatorū: endiuie añ. quantū libet: absinthiū minutim incidatur ꝛ non pistetur: deinde omnia simul incorporent: et fiat cum pauco paste subtilissime rasiolus. Assumat de hac mixtura octo diebus continuis mane et etiam post ipsius absumptionē capiat vnum cochlear passularū ad corinthios: deinde sumat vini mediocris caloris.℥.iij. deinde stet ieiunus horis tribus: postea prandeat. Unctio familiaris ad renum caliditatē excessiuā.℞.oleorum nenupharis: rosati viola-

Solutiuū facile.

Confectio stomachi cōfortatia.

Unctio stomachi cōfortatiua.

Epatis vnctio cōfortatiua.

Pillule cōfortatiue

Stomachi ꝛ epatis confortatiuum.

Unctio ad renū caliditatem.

ti. añ.ʒ ß.sandaloꝝ rub.ʒ.j.cinamomi.ʒ ß.aceti.ʒ.ß.⁊ cuꝫ modico cere fiat vnguentũ. Jsta vnctione vnguant renes sero cum vadit dormitum: superponatur pānus lineus tepidus.

De eructuatiõe. Et eructuatio si multiplicet digestionẽ corrũpit et quãdo minoratur infl at stomachum:⁊ confert ei masticatio thuris ⁊ cimini:⁊ quando multiplicatur vtatur vomitu ante cibũ:⁊ electuario diapipereon: ⁊ ʒinʒibere condito ⁊ balneo.

De singultu et ei⁹ cura. Singultus aut fit ꝓpter grossam ventositatem: aut propter rem mordicantẽ os stomachi: aut ꝓpter apostema in epate: aut propter euacuationẽ superfluã. Et signa eius ꝙ accidit a mordicatione oris stomachi sunt ꝙ fit post comestionem rei calide: aut vomitus cholere rubee: aut viridis aut nigre. Et cura eius est traijcere aquã calidã aliquotiens. deinde sumat oleum amydalarũ: aut sumat de butyro recenti paulatim:⁊ si sedatur bene:⁊ si non: administra vomitũ dando in potu syrupum acetosum ⁊ aquam calidam: et euomat eum multotiens: deinde da ei oleum ⁊ sorbitiones lenes factas ex amilo ⁊ oleo amygdalarum ⁊ ʒuccaro. Et quando est ex vẽtositate grossa ⁊ accidit infantibus post repletionẽ lactis:⁊ conferũt ei ameos.ʒʒ.calamentum masticis quorum sumatur puluis pondere.ʒ.j.ß.cum vino puro. Et eius qui fit ex apostemate epate calido signa sunt: febris acuta et nausea. Et cura eius est phlebotomia basilice: et sumere in potu aquam ordei ⁊ granatorũ:⁊ emplastretur epar sandal. et aqua ro. et aceto et camphora: et sumere in potu aquam solatri ⁊ endiuie bullitam cuꝫ syrupo acetoso. Et fit singultus post diariã et solutionem ventris et eius debilitatẽ: et plurimũ eius curationem non habet:⁊ est signum malum et curatur s.m dispositionem sumendo in potu lac semper: et sorbitiones lenes: et vinum plurime cõmixtionis: et aquam carnis.

Confectio contra singultũ. Confectio hippocratis rectificans malam complexionem stomachi frigidã: expellens ventositatem: et liberans a singultu. ℞. corticum fisticorum exteriorum: costi amari: castorei: petrosilini. ana.ʒ.j. balsamite: calamenti: anisi: masticis: spice. añ.ʒ.vj. aristologie.ʒ.iij. Confice cũ oximelle squillitico: et da.ʒ.j.cum aqua sisimbrij. Et semen rute cũ nitro:⁊ aqua mellis curat singultum ex ventositatibus grossis: que sunt ex gulositate.

decoctio. Et decoctio squinanti: et corticum fisticorum cum qualitate liberat ab eo.

Pilule cõtra singultum. Pilule singulares contra singultũ calidum: et humores acutos ascendentes ad stomachũ ex epate et maliciam eius calidam et siccam et febres. ℞. spodij: seminis endiuie: portulace: ligni aloes. añ.ʒ.j.ß pulpe tamarindoruꝫ.ʒ.ß.raued electi. ʒ.j. conficiantur cum aceto.

Emplastrum ad idem. Emplastrum ad idem. ℞. triuꝫ sandalorum: spodij farine ordei. ana partes equales: confice cum succo

semperuiue. Emplastrum contra singultum & grossis humoribꝰ: et delet dolorem eius. ℞. galange baccharũ lau'i aristologie rotunde: rute: gentiane. añ. ʒ. iij. myrrhe: castorei. añ. ʒ. ij. gariofi. ʒ. v. rosarũ. ʒ. ij. masticis. ℥. ß. confice cum aqua mellis sansuci.

¶De egritudinibus epatis. Caput. ij.

¶Ex traditione grecorum & latinorum. §. j.

Iecur a dextra parte est sub precordijs: & in qttuor fibras secatur.. Dicitur & iecinus. Huic membro sanguinis originẽ recẽtiores physici attribuere: quod si validũ est aucto sanguine augeri mẽbra videtur: inualido decrescere nõ dubiũ esse si extenua in nobis mẽbra sunt eo cõualescẽte facile implenť. Plato ꝓ noster Iecur nobilissimũ membrũ esse putauit: in quo diui nationis gratiã collocauit: quo priuato nec euidens quicꝙ fit va ticinij signum. Iec'r inter extra proportiõe maximũ est. sub precor dijs a dextra parte suspẽditur sanguine & spiritu naturali refertũ. Intrinsecus cauũ: extrinsecus gibbosuȝ: e regione lienis. ventricu lo leniter prominens insidet: quem fouet: in viuente magis pẽdet. In eo multiplex vis est nam attrahit retinet concoquit: digerit & expellit: succum eñi omnẽ in saniem: in bilem: ac atram bilem dige rit: ee potentie ex tẽperato cordis calore nutritiue virtuti deferuiunt congenite. Iecinori varij deputantur morbi. Nam infirmitate & inflãmatione erysipelatibus: dicitur enim erysipelas a gre cis cum super inflãmationẽ rubor vicus ambit: & scirris & abscessibus corporis que apostemata nominãtur: et vlceribus: & oppilationibus capiť. De infirmitate igitur ipsius primo dicẽdũ: qua he paticos proprie lãguẽtes appellare cõsueuimus. Si itaꝗ succos exhaurit secessus humidiora ꝓ in iecur redeãt: aut in totũ venter vacet morbo: existimãda est iecoris vis ad trahenduȝ infirma. Si ꝓ simili ablutioni recentis carnis videanť excremẽta: alteratiua & sanguinis effectrix dicẽda est. Uerũ si ob calidã distemperã tiam: primũ quidẽ putrefactiões fient humoꝝ. Deinde carnis ipiꝰ iecoris: & compũctiones vẽtris male olentes: bilis ad modũ crassa & affluens colore. vt in pestilẽtibꝰ febribꝰ apparet. Contabefacto aũt iecore totũ cõtabescit corpus: & febricitãt languẽtes: appetitũꝗ amittũt: & feculentũ hauriũt: & bilẽ vomũt. Si frigida ꝓ fuerit distẽperãtia: neꝗ perpetue excretiões: neꝗ multe fiũt inue terescit morbus: diebusꝗ aliquot fluit cõfertim venter male olẽs velut lutũ sanguinis crassi sičis atre bili multos variosꝗ colores frigida oñdit distẽperãtia: cũ obscura subest febris ꝯstãsꝗ facies

magis appetentes sunt cibi:quomodocunque tales fuerint distemperantie ubi ariditas subest:excrementa docent:sitis adest si paucitas sumitur.cum humiditas: humidiora et plura minusque sitiunt. Inflamato autem iecore: communiter quidem omnibus dolor oritur in dextris precordiis sursum penetrans ad iugulum usque humerumque partis eiusdem.Deorsum vero ad latus usque quod nothum vocant:et acuta febris:et tussis arida:et sitis et appetitus amissio spirandique difficultas:et lingua primo quidem rubra videtur:post vero atra:vomuntque bilem:et venter astringitur:signa fere sunt que pleureticis.Cum autem erysipelas constiterit in iecore:inflamationes intendunt:et exestuant exiccatioque et marasmus insurgit:qui simam iecoris partem inflammatam habent nauseant:et vomunt:appetitumque amittunt:et inflamationes intenduntur et consternant anima intercIusa frequenter refrigerantur.ut hinc inter cutem morbus sumat.initium. Cum vero iecoris conuexa inflamantur:preterea que dicta manifesto turgent visu tactuque si tenuior obscuriorque fuerit iubebimus quam maxime respirare:quod si in dextris precordiis dolor appeat iecoris mediocris existimanda est inflamatio sin iuxta positum subiectorum musculorum spaciosus inflamationis timor videat: nihilque iam dictorum affuerit:illos ipsos inflamari intelligamus:grauitas in tenore doloreque sentitur in dextris precordiis citra tumorem ac febrium oppilationem indicat venarum:qua in parte estuant: inflamatione vero versa in apostema:dolor ipsis cum tenore augetur inexpectatique fiunt rigores: neque in sinistrum latus potest languens inclinari impensius dolente iecore.Confracto autem apostemate:aut per urinam aut per ventrem excrementum euadit suppurationibus refertum. Si vero in affectionem iecabilem tumor deciderit:dolores comminuunt: tumor certe euidens cum duritie:at corpora circumattenuant: procedente porro tempore cognoscere difficile est quod aqua intercus fieri incipiat: vniuersaque precordia sub humore contegunt. Ad calidam iecinoris distemperantiam utendum refrigerantibus:et confirmantibus mediocriter intestinum.Si frigida sit distemperentia per contraria eundum est.

Serapio iiij. breuiarij.c.j.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Ebilitas fit in epate propter aliquid malitie complexionis quevincit:aut in substantia eius:aut in instrumentis:aut in materijs retentis in instrumentis suis. Et epati quidem sunt quattuor virtutes:scilicet: illa que attrahit succositatem ciborum postquam digeruntur in stomacho et intestinis:et illa que ponit eam fecem et alteratam ad sanguinem: et illa que abstergit superfluitates generatas in eo. Dico ergo quod necesse est: ut sint nobis due intens

tiones in curatione malicie complexionũ que sunt in epate: scilicet contrarietas speciei ex qua vincit maliciã cõplexionis: ꝛ confortatio epatis ipsius. Et prima quidẽ cõpletur cum eis que sunt cõtraria cause inuente. Et secunda cum medicinis bonorũ odorum que miscentur in rebus que administrant interius ꝛ exterius: qđ est qr non oportet vt sit studiũ nostrum in destruendo causam que facit corruptionẽ tantũ: sed etiam ad conseruandã substantialitatem ipsius mẽbri lesi: ꝛ propter quando leditur aliquod membrũ principale: aut illud cui est operatio cõmunis sicut epar: in cõmunitatibus autem oportet vt consideret ad huiusmodi accidentia. In proprijs ꝟo tunc si est lesio epatis propter maliciã cõplexiõis calide: tunc administramus res infrigidãtes extinguentes caliditatem ipsam exterius ꝛ interius. Et si vincit super epar malicia cõplexionis frigide: tunc oportet vt detur panis infusus in vino: ꝛ detur ex carnibus qđ est velocis digestionis sicut parue aues. Malicie autẽ cõplexionis sicce aut humide que sunt in epate: oportet vt medicentur cum regiminibus conferentibꝰ: et eligantur ex eis res de proprietate quarũ est vt humectent ꝛ exiccent preter ꝙ apparet calefactio earum ꝛ infrigidatio ꝛ hoc in inceptione. Nã ipse cum magnificant faciunt cadere in hydropisim carnosaꝫ. ¶ Auicẽna. Epar quidẽ hoĩs malus est epate oĩs aĩalis appropinquantis ei in quãtitate. Et est membrũ qđ generat sanguinẽ: ꝗuis me seraice cõuertant chilum ad sanguinẽ cõuersione aliqua propter illud quod est in eis de virtute epatis. Et caro quidẽ epatis sensum non hꝫ: sed illud qđ de ea sequitur pãniculũ sentit. Et dicitur ꝙ omne aĩal plus comedens ꝛ debilioris cordis: est habens maius epar. Et nõ opꝫ vt ad summũ perueniat in infrigidatione epatis quantũ possibile est: ꝛ perducat ad hydropisim: neqꝫ in calefactione ꝛ perducat ad arefactionẽ. Et epar adip id est lupi iuuatiuum est cum ꝓprietate sua: ꝛ carnes limaciarũ similiter. Et medicus quidẽ expertus cognoscit epaticũ ꝛ stomaticũ omnẽ per colorem suum: non agens cum eo significatione alia: ꝛ non est ad illud nomen significans illud ꝓportionale propriũ. Et scias ꝙ quãdoqꝫ fit oĩs debilitas ex omni malicia cõplexionis: ꝛ qñqꝫ est necessitas vt infrigidet ita vt digerat ꝛ ita vt attrahat: igit̃ ꝯsidera maliciã cõplexionis dominãtis anteqꝫ consideres debilitatẽ. Et plurimũ oppilationũ non fit nisi in latere concauo: quãdoqꝫ etiam fiunt in gibbo. Oppilationes quidẽ sunt ex materiebus egritudinum epatis. Et oppilationẽ quidẽ habens est pauci sanguinis: et corrupti caloris. Et quãdoqꝫ antiquat oppilatio indigens phlebotomia basilice ꝛ solutiõe. Et habẽs oppilationem elõget inter

Auicẽna fen. xiiij. tertij.

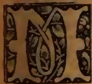
comestionē ꝛ potum ꝛ proprie potū vini: ipsum enī vinū intromittit cibum indigestū ad epar. Et scias q cum apostemate epatis associatur vētris solutio est mortale. Et quādoq perducūt omēs species apostematū calidorū ꝛ frigidorū ad hydropisim. Et si virtus est fortis attrahere qđ necessariū est de sanguine in vice vna: ꝛ si non partire ꝛ segrega in vices plurimas. nō euadit aliquis ex apostemate duro quiescēte cōfirmato: ꝛ illi qui sanātur ex eo sunt qui curantur in initio sui. Cacesia est dispositio in primis antecedens hydropisim: ꝛ appropriaẜ nomine corruptiōis cōplexionis. Et cum accidit vlcus ei: fit difficilis eius cōsolidatio propter corruptionem cōplexionis. Et qñq accidit cacesia propter aggregationem aque in pulmone: ꝛ fit forma eam patientis similis forme hydropici. ¶ Constātinus. Epar duobus modis pati dicitur: scilicet ex sue essentie proprietate: vel ex aliorum mēbrorum vicinitate. Ex sui proprietate tribus morborū generibus: sicut et omnia mēbra corporis patiuntur. Mutatiōe cōplexionis sicut si refrigescat: vel calefiat: humectetur: vel desiccetur: simpliciter seu composite. Secundū genus ꝓo morbi officiales vocantur: sicut oppilationes vel apostemata. Tertiū dissolutio imparitatis idest separatio iūcture appellatur sicut sunt vulnera: excoriationes: incisiones: et similia. He autem passiones generant hydropisim. Si vero epati diuersarū complexionū vna dominetur: qua virtus sua naturalis supereẜ: duricies et tumores in ipso cōficiunẜ: hec mala complexio vel est sine materia: vel cum materia. Cum ꝓo epar vnū sit de illis mēbris quibus aīalia viuunt: cum corrumpitur cōplexio sua videndū est vnde corruptio fiat: si ex calore sit: oportet basilicā phlebotomari: si tempus etas: consuetudo nos adiuuēt. Quod si non: refrigeremus cum spodio: zuccaro: psilio: syrupo albo oxizaccara. Demus serum cum oxizaccara: succum herbarum endiuie: scariole: solatri bene coctum ꝛ colatum. Epar vero oppilatur multis modis: vel ex grosso sanguine ab epate ad membra currēte: cum non debet currere: vel ex humoribus grossis et viscosis in venarū extremitatibus inuiscatis: que de maiori vena egrediuntur: et ibi generatur oppilatio. Item epar oppilatur de quorūdam membrorum incisione: similiter oppilatio in muliere nascitur cum menstrua sua ante tempus auferantur. Apostema nascitur in epate duobus locis: scilꝫ in superiori parte: vel inferiori. Si sit in superiori cum tactu sentitūr: maxime si sit magnū. Si in inferiori intelligitur ex suis accidentibus. Apostemata in epate nascentia duob⁹ modis sunt: vel de causa exteriori: sicut pcussiōe: vel collisiōe: vel de interiori: sicut si in epate quidā humores inclu

Constāti n⁹. v. viatici. ca. j.

dantur: et ipsis putrefactis generantur apostemata. ¶ Rasis. egritudines epatis aut apostema calidum aut durum: et non forsitan sit phlegmaticum aut oppilatio: aut malitia complexionis frigide aut calide: aut debilitas eius tantum: aut ventositas grossa sub eo: et ycteritia: et hydropisis. Et signa apostematis calidi sunt febris inseparabilis: et vehementia sitis: et vomitus cholere: et quandoque fit cum eo singultus: et ycteritia: et tussis sicca in qua non est sputum omnino: et casus appetitus. Apostematis autem duri signum est quod apparet tactui res dura sub costis: et corrumpitur color et minoratur appetitus. Oppilationis autem signum est grauitas quam inuenit infirmus in dextro latere sine dolore: et non est febris et paruitas digestionis: et lenitas ventris. Malitiam autem complexionis in epate que calida est: sequuntur febris: et sitis: et siccitas ventris multa: et paruitas appetitus: et asperitas lingue absque grauitate: et non est dolor sub costis dextris: et rubet aqua valde. Malitia autem complexionis frigide est cum solutione ventris: et mollitie corporis et corruptione coloris: et tumore faciei: et prauitate appetitus: et digestionis grauitate: et dolore sub latere dextro. Debilitatis vero eius signum est tantum egestio similis aque recentis carnis cum abluitur: cum paucitate appetitus: et extenuatione corporis. Ventositatis autem que est sub ipso signa sunt tensio que est sub latere dextro que commouetur cum digeritur cibus et sedatio per compressionem vehementem super ipsum: et existimant stulti medici quod est oppilatio vel apostema.

Rasis in lib. diuisionum. ca. lxiiij.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Morborum epatis quidam sunt a causa propria seu propria passione ipsius epatis et quidam a compassione. Morbus proueniens a propria causa diuiditur in tria. In morbos consimiles: officiales: et communes. Primo de morbo consimili epatis calido veniendum. Talis ergo mala complexio calida siue sit materialis: siue non: sitim generat: et ardorem: et siccitatem in lingua. Sed si adest materia sequitur nausea vel vomitus: si vero non: non fit: Item cum materia vrina est magis citrina: et magis turbata: et sepe adest febris: et dextrum hypocondrium sentitur calidum. Si in frigiditate sit mutata in hoc habet sua propria signa: nimiam famem: quod est: quia frigiditas comprimit cibaria ad fundum stomachi et ita fit inanitio in ore stomachi: et ita fames et appetitus sequuntur. Hanc sepe sequitur dyarria ptisanaria. quia deficit attractio in epate: et digestio: sanguis minuitur: quia minuitur digestio: et non est febris: sed est magis via ad hydropisim: nisi forte post longum

tempus quādo ingrossatū est corrumpitur: vnde putrescit et facit
febrem: subtilis est vrina: quia liquidius cōsumitur in humore: et

Cura male cōplexionis calide epatis.

ingrossatur humor: et non exit: nisi qđ liquidius est. Cura male cō-
plexionis calide epatis est aqua ordei: et aqua citrulli: et aqua cu
curbite: ꝛ syrupus acetosus purus: et aqua endiuie: ꝛ aqua sola-
tri ꝑple: et assiduatio emplastrationis epatis cū sandalis ꝛ ros.
et camphora: ꝛ nō sit cibariū nisi acetosum: comedātur carnes he

Cura male cōplexions frigide.

di et lactentis vituli: ꝛ berberis: agresta: et potetur aqua veri fri-
goris: et sit dimissio vini omnino. Cura male complexionis frigi-
de est omē qđ calefacit epar ex medicinis et cibis: sicut piper ꝛ ca
lamentū ʒinʒiber cōditum ꝛ vinū vetus purū ꝛ emplastratio ex

Cura apostematis calidi

trifer⁹ cū ciperis ꝛ spica ꝛ squināto ꝛ myrrha et costo et vino odo
rifero stiptico veteri. Cura apostematis calidi epatis cū est inci-
piens: et vsq ad hebdomadā ꝯm Ra. est phebotomia cephalice
in latere dextro: et emplastretur epar sandalis et cāphora et ros.
añ. et infrigidetur epar semp: ꝛ sit cōtētus ꝓ cibo ordeaceo et detur
in potu aqua granatorū acetosoꝝ ꝛ aqua endiuie et aqua solatri
cū syrupo acetoso de ʒuccaro puro. Cū ergo alleuiatur febris: sint
cibi ex herbis ꝛ agresta cū pullis: et dimittat vinū oīno vsq quoue
rificet ei sanitas. Cura apostematis duri epatis est vt in potu su

Cura apostematis duri epatis.

mat dyacucurmā ꝛ athanasiā et trociscos de bdellio: quorū cōfe
ctio ꝯm Rasim est hec. ℞. Rosarū tritarū. ʒ. x. spice nardi. ʒ. ij. cen-
tauree. ʒ. j. lacce. ʒ. j. ß. myrrhe. ʒ. j. costi. ʒ. j. ß. masticis. ʒ. ij. amigda.
amararū. ʒ. ij. bdellij. ʒ. iij. resoluatur bdelliū cū vino: ꝛ cōficiātur cū
eo medicine: ꝛ fiant inde trocisci. ꝛ sumātur de eis in potu. ʒ. ij. aut

Cura oppilatiōis epatis.

iij. cum aqua endiuie si fuerit caliditas: ꝛ si nō cū aqua mellis: aut
cum aqua et vino. Cura oppilationis epatis est si cū ea fuerit ca
liditas: syrupus acetosus cū aqua endiuie: et si fuerit cū ea frigi-
ditas diacucurma maior cū aqua radicū: ꝛ dimittat cibos gros-
sos viscosos sicut pultes: et panis azimus: et pedes et caseus: et
omnia dulcia que habent grossitiē: et comedat res cū quibus fit
abstersio. et multiplicetur sal in pane suo ꝛ fermentum. Cura debi

Cura debilitatis epatis.

litatis epatis est emplastratio cum rebus calidis stipticis: sicut
sunt masticis ciperi spice thuris nucis cipressi gallia muscata: vi-
num vetus purū. Et fiant cibi eius ex granis granatorū ꝛ passu
lis cum suis interioribus: ipse enim confortāt epar et impinguāt
ipsum. Epar adip exsiccatus teratur optime et bibatur ex eo co-
clear vnum et aure. ij. cum vino dulci. et si habeat febrem cū aqua

Syrup⁹ de epatica.

frigida solū. confert enim vt vult Rasis iuuamentum maxime ei
qui in epate suo hꝫ egritudinem. Syrup⁹ de epatica ad epatis ca
lefactionē et debilitatē mirabilis. ℞. epatice. M. j. lenticularum

aque.M.j.ß.florum cucurbite:violarum rosarum.añ.℥.j.cinamarus squinãti.ʒ.j.ß.zuccari tabarzet lib.j.irroretur cum succi granatorum.℥.iiij.et aromatizetur cũ sandal.vtriusq; ꝛ spodij.añ.ʒ.j.Alius syrupus.℞.succi endiuie:succi solatri succi cucurbite.añ.lib.j.succi granatorũ muzorum lib.ß.zuccari lib.j.et aromatiza.vt supra. Da.℥ ij.cum aqua rostri porcini ꝛ vno trocisco de camphora. Solutiuum bonuz filij serapionis ad oppilationem epatis ex grossis ꝛ viscosis humoribus.℞.hierepicre simplicis.℥.j.agarici puluerizati.ʒ.j.da cũ aqua polipodij absinthij apij anisi assari et masticis.añ.ʒ.j. Syrup⁹ valens contra oppilationem epatis et splenis dissoluit ventositatem ꝛ digestionem iuuat:colorem reparat:renes ꝛ vesicam aperiendo mundificat.℞.masticis cinamomi croci gario.nucismuscate galange zinzibe.añ.ʒ.j.apij anisi carui feniculi petrosilini capparis.añ.ʒ.iij.saxifragie sticados folliculorũ sene thimi epithimi.añ.℥.ß.zuccari quod sufficit.Pilule experte ad iomnem oppilationem viscerum antiquã valẽt hydropisi in ycterícia et qrtana.℞.succi eupatorij cuscute absinthij fumiterre epithimi folliculorũ sene.añ.ʒ.ß.agarici albi reubarbari hierepicre.añ.ʒ.ij. spice ligni aloes squinanti zinziberis gariofi.se.anisi apij.añ.ʒ.j. pulpe coloquintide serapini armoniaci lacce lote oppoponaci lapidis lazuli loti pluribus vicibus cum succo buglosse foliorum mezereon repressorum in aceto salis gemme polij.añ.ʒ.ij.turbith.myrobala.citri.añ.ʒ.ij.dissoluãtur gummi in vino odorifero:et cũ succo fumiterre vel endiuie informẽtur pilule.dosis est a.ʒ.j.ad.ij.cũ prudentia tamen medici et virtute patiẽtis.Descriptio emplastri resoluentis apostemata epatis laudibilis.℞.storacis cere.añ.℥.j. ß.olei masticis.olei rosarum.añ.℥.ß.vini.℥.j.liquefiat cera et oleũ et misceatur cum eis.Aliud.℞.aloes.℥.iij.masticis.℥.j.camomille:et mellilloti.añ.℥.iij.olei de lilio quantum sufficit. Puluis valens ad percussionem epatis et casum.℞.balaustiarum ciperi.violarum myrrhe boli amidi.añ.ʒ.iij.sanguinis draconis lacce añ.ʒ. j.ß.dosis.ʒ.j.cum apozimate de rosis masticis et arnoglosse.

Syrup⁹ magistralis.

Solutiuum filij serapiõis

Syrup⁹ cõtra oppilationẽ epatis.

Pilule experte ad oppilationem visce rum.

Emplastruz apostemata resoluẽs.

Puluis ad percussionẽ epatis.

¶De hydrope quam nostri corrupto vocabulo hydropisim vocant. Caput. iij.

¶Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Ydrops grece latine aqua intercus dicitur.Serenus. Samoniacus. Corrupti iecoris vicio vel splenis acuto. Crescit hydrops: aut cum siccate felle medulle. Atq; auide fauces gelidum traxere liquorem . Et vt dicit firmicus maternus libro tertio matheseos.Si a

saturno defluens luna sit minuta luminibus faciet circa ventrem frigus acciduuz: qd greci psychrocrelio vocāt: et infinitis phlegmatum vitijs laborātes macros: splenicos: lipeletricos: hydropicos: phlegmaticos vel .disiriacos zc. hydropisis si dicitur apd illustres nescio: nōdum enim legi. Ventrem indecorum reddit hydropesis: cuius species ascites dr: ex qua extrahende rō aque in alijs libris dicetur locum enim ad illa versus deligimus. vbi peritonei sola fere nuditas est. Suminis enim crassitudo omnino vitāda est: cutisqz digito dimouenda: immissoqz cultello vsqz ad omētum: quod primum sub peritoneo occurrerit: penetrādum est: qd paracentesim vocat paulus egyneta. Nec id mimium audacter: nec temere intestina vulnerentur tātūqz humoris colligendum est: ne vires intermoriātur vitalem enim spiritum is humor continet: demum remissa cute: vulnus per se obstruitur atqz ita sensim singulis diebus demitur aqua: quare vires idoneo cibo tuentur medici. Iecinore ergo vehementer frigefacto: aut inflāmato: aut obdurato: vel quoquo alio modo languēte cum membrorum aliorū languore frustratio quedā est sanguinis conuersionis: vocaturqz morbus hydorus in quo creber intus est spiritus cum exiguo humore congregatur inter intestina: vt si pulsetur venter tympani sesonitum edat. Ideo ab alijs tympanites: ab alijs tympanias humor vocitatur ab inflationibus que circa stomachum et aluuz et colon intestinum: z in veteratis febribus: quādoqz a duritia peritonei: vel in mulieribus vulue. Quādoqz ecōtrario vis magna humoris est cū exiguo spiritu in eisdem coit locis tāqz in vtre aliquo contentus: inde morbus Ascites humor nominatus qui ex predictis iam causis ipse quoqz constat. Plurimum autem a duricia que in splene z iecore fluxibusqz circa intestina diuturnis: ex quibus contingit ventrem turgere: et reliquum corpus altum eliquari. Est autem cum per vniuersi corporis tumorem frigidior et pituitosior comprehenditur sanguis modo ab iecore delatus: modo ab omni corporis carne: quasi instillāte aqua: vt album et pituitosum corpus videatur mortuo per simile vocatur leucophlegmatias hyposarcidis humor vel anasarca qui fit ex longis febribus: et stomachi malo habitu: et vetustis sanguinis fluxibus: et fluxu muliebri: z spirādi difficultate: z vigilijs immoderatis: ac huiusmodi de causis. hos igitur curabimus a detractione incipiendo: verum in ascite: et tympanite medicaminibus vtemur aqueum humorem educentibus. in Anasarca vero sanguinē detrahendo curabimus presertim hemorrhoidibus: aut purgādo languorē mēstruum in malo habitu precesserit sanguinis detractio. Hinc igi

Paulus egyneta.

tur vt in malis habitibus expedit particulatim delectionem administrare: inde stercus bubulum bene arefactuz aliquare in oxycrato coqui: vel oximelle: z sulphuris quarta parte: inde emplastrum toti apponito ventri. Aut spyratuz capre in vrina capre vel pueri: z ventri cataplasma facito. Hec vehementer purgant. Clysteribus aūt vtendum acribus: nisi venter sponte humectet: tū eñ arefacere potius expediet. In mulieribus aūt hydropicis pesso vtendum hmōi. aniso: cardamomo: cumino: nitro: aristolochia: te li: glichone interno ficuum z naturalibus aquis: postea ac psamis mo. In anasarca vero reliquisq partibus enudent: z quoad fieri pōt in sole aridis rebus fricent. Reliqs aūt virtus aridior fit. Sal samenta igit in sinapi comedant: z allia: agrestes volucres z ari das comedant ex oleribus asparagum: gingida: porra: sinapi: z cancalidas: z reliqua agrestia z theriacas: vino vtant vetere te nui vrinam ciente atq ex infusa marina aqua: parum tñ potent: aque nihil prorsus: scilz cum aqua intercute febricitent: a calidis z acribus edulijs adminiculisq abstineāt mixtimq eis vtant pur gamine corporis probent eliquentia: z vrinam cientia: queq atte nuent distrahantq spiritus tum intus: tum foris: perpetuisq vtē dum inanibus cucurbitulis: que ventri impingātur: qui ascite op pumentur superioribus vtantur opitulamentis.

¶ Ex traditione penorum z arabum. §.ij.

Ydropisis est errare ṽtutē in epate naturalē: virtus enim digestiua epatis cū mutare cibi succos in sangui nolētos hūores defert: cū qbus z tres hūores. Cū in ꝙ hec virtus pigrescat in cōplēda actione sua necesse est sanguinē corrūpat: q̄ īdigestus corpus male nutrit. vnde fit vt totum corpus tumescat. Hydropisis ergo ex sola defe ctione virtutis est mutabilis: corruptio enim sanguinis ex infirmi tate est huius virtutis. Gale. dixit impossibile est hydropisim si ne passione epatis esse. Non enim nascitur nisi ex debilitate virtu tis digestiue z sanguinis generatiue: quod proprium est epatis. Sed tñ non qñcunq epar in sua proprietate deficit: vel in aliorū membrorum vicinitate deficit hec virtus: non cessat tamen a com plemēto sue actionis. Epar eñ aliqñ patit: z tñ hec virtus actio nem naturalē suā nō pretergredit. Augmentata tñ ipsius passio ne z maxime dñante: necesse est hanc deficere. Necq succum cibi mutat vt sanguinem inde faciat. Qui cum sit crudus z indige stus permanebit: hydropisim faciet. ¶ Serapio. Hydropisis fit aut ex epate quādo forte fit frigus eius: aut ex sanguine frigido

Ysaac. v. viatici. c. vij.

Serapio quarto breuiarij. vij.

qui aggregat in reliquo corpore. et fit et ex multitudine frigiditatis membrorum aliorum: de proprietate quorum est vt infrigident corpus. Species vero hydropisis sunt tres: et vna quidē earum fit ex multitudine humiditatis que aggregat in peritoneon: et est velamē qd ē inter superiora membra et inferiora: et inter intestina. Et alia fit ex ventositate: que replet illa loca. Et in tertia corpus totum videt: sicut corpus mortui: quod iam inflatum est. Et prima harum noiat ascites: et secunda tympanites et tertia hyposarca. Et in omnibus speciebus hydropisis inflatio pedū est accidens cōmune: et illud qm̄ caliditas innata in eis est debilis: et non expelluntur vapores ad illud quod apparet de corpore: propter id ergo fit qd venit ad pedes s̄m modum cibi: et resoluitur ibi: et mutatur ad superfluitates malas. et si dixeris quare non inflatur manus: dicemus quoniam manus sunt propinque cordi: et qm̄ cor est fons caloris naturalis: tunc iuuantur a calore naturali: et non consequitur eas corruptio. Et nobis est vt dicamus: qz hec est causa alia: et est qz manus sunt facilioris motus q̄ pedes: propter ergo multitudinem suorum motuū resoluitur quod effunditur ad eas. Et hec est causa tertia. Et est qz de proprietate vaporum grossorum est vt descēdat materia inferius: propter illud ergo ponunt pedes inflatos. Et diaria est accidens cōmune in hydropisi que accidit in locis vacuis viscerum qm̄ accidit eis apostema. Et si leduntur per apostemata: tunc est egritudo hydropisis. Et differentia inter hydropisim que accidit ex epate et inter speciem que fit ex locis vacuis viscerum est: qm̄ inflatio que fit ex epate descēdit sub digitis: qm̄ tangis eam super molliciem: et remanet locus eius submersus et post paululum redit ad habitudinem suam primam: et non est altera s̄m hoc: qd est: qz causa inflationis illic est phlegma: et hec causa eius est ventositas. In hydropisi aūt que fit propter membra anhelitus: et tussis ast accidens proprium: et inflatio crurium etiā: et proprie in hydropisi que fit ex pulmone. Hydropisim aūt que fit propter apostema epatis: sequuntur motio tussis: et diminutio in eo qd descendit ex fece et siccitas. Si aūt cum tussi fit sputum: et fetor: tūc non speratur de infirmo. qd est: qz hoc significat qz pulmo iam repletus est istis materiis: propter illud ergo moriuntur velociter qm̄ anhelitus eorum cōstringitur et prefocatur. Et si hydropisis est cū febre non oportet vt administres que calefaciunt: nec exterius super viscera: neqz cum cibis et potibus: imo est necesse vt detur infirmo aqua solatri: et aqua alkekengi: et aqua apii cū lacca abluta et rauedseni et croco et myroba. citri. Et conferūt proprie species endiuie amare. Et non oportet in potu sumant cōfectiones

calefacientes: neq3 medicinas solutiuas multe caliditatis: qm̄ ip-
se confortant sitim. ⁊ adurunt apostemata ⁊ viscera. ¶ Auicēna. Auicēna fen. xiiij. tertij ca= nonis.
hydropisis est egritudo materialis: cuius causa est materia exu-
berans frigida ingrediens membra: ⁊ crescunt per eā quidem mē-
bra manifesta oia aut loca vacua partium in quibus sunt regimē
nutrimenti ⁊ humores. Et dignius est vt sit asclites malignior oi-
bus speciebus hydropisis. Et homo de quo vehementius timet
cum aduenit ei hydropisis: est ille cuius complexio naturalis est
calida ⁊ sicca: non enim egrotat per contrariū sue cōplexionis: ni-
si pp rem magnam. Et fluxus ventris in hydropisi est mortalis.
Et plurimū statio aquositatis non est nisi inter zirbū ⁊ syphac in
trinsecum. Et qñ expellit natura ex hydropico aquositatem hy-
dropisis p seipsam significat euasionem. Et fluxus quidem ven-
tris qñq3 est iuuatiuus valde in hyposarcha: sc3 virtute forti. Et
plurimū causarū tympanitis est corruptio digestionis prime: p-
pter virtutem aut pp materiam. Et cū asclite est grauitas sensi-
bilis in ventre: ⁊ cū percutit venter non est ei sonitus: sed qñ com-
mouet ex ea audit sonitus aque cōmote: ⁊ similiter qñ pmutat hñs
eā ex latere ad latus Et cū est hyposarcha apparet cū ea inflatō
in corpe toto: sicut accidit corpori mortui: ⁊ imprimunt digiti in
omni loco corporis eius. In tympanite egredit fumen plurimo
exitu: ⁊ eius venter est quasi chorda tensa: ⁊ cū venter percutitur
manu: audit ex eo sonitus ventris in quo est inflatio. Et scias qđ
euacuatio cū medicinis laudabilior est: q̄3 que fit sectione ⁊ resu-
datione: ⁊ fit difficile succurrere eis. Et spes est ad oēm hydro-
pisim in dyacucurma. ⁊ syrupo squillitico ⁊ thyriaca ⁊ pprie in fi-
ne hydropisis. Et oportet vt euacuatio cum solutiuis non sit subi-
to: immo sm̄ vices. Nam illud qđ subitū est mortale est. Et nocu-
mentum paruu3 debilitat epar. Aloes aūt valde malū est epati.
Non respicias aūt ad illud qđ dicunt sophiste q natura lactis est
contraria hydropisi. imo scias q est medicamen iuuatiuū pter
illud qđ in ipso est de abstersione: ⁊ est ite3 conueniens propter il
lud qđ in ipso est de proprietate sua. Lac aūt camelinum ⁊ capri
num in potu det cū eis que solutione ventris educūt aquositate3
⁊ subtiliant ⁊ prouocant. Et de incisione myrach scias q parum
proficit nisi in corpore valde forti: ⁊ oportet vt non audeat fieri dū
possibilis est cura alia. Pilule de mesereon vltime sunt in asclite: ⁊
pilule de reubarbaro in hyposarcha. Oportet vero vt cibus hy-
dropicorum sit paucus ⁊ semel in die: ⁊ si possibile est abstineat a
pane tritici propter suā viscositatē ⁊ oppilatione3: ⁊ sint contenti
pane ordei cū seminib9. Et ius galline est iuuamentū eis: ipm cū

aggregat ad prouocationem et rectificationē epatis. Vino aūt non appropinquet calidam habens hydropisim. In frigida aūt non oportet vt bibat ex eo nisi subtile et antiquū parū: non cū est ieiunus: nec super cibum: imo post horam: et cū est cibi descensio a stomacho: et oīa diuretica cōferūt eis. Et in hyposarcha que fit a cālida: opz vt phlebotomia fiat: vt egrediat virus malum et prouocet. Et phlebotomia non ingredit in tympanite nisi raro. Et qñ

Rasis in diuisioni b⁹.c.lxix. ꝙ necessarium est in tympanite ponere ventosas euacuatiuas sup ventrem eius multotiens. ¶ Rasis. Emplastrū asciti conueniēs ℞. farine ordei stercoris o uini veteris ciperis baurach bollarmeni añ. partes equales. Ex his oībus tritis fiat epithima sup ventrem. Et si in palpebris et extremitatibus fuerit apostema mollez et testiculi apostemant facies ac totū corpus mollicie quadaz teneant: erit tunc hypocrisis species que hyposarcha noiat. Egro itaqꝫ hac laboranti trocisci de lacca cuz apozimate de radicibus sunt tribuendi: et venter qua qꝫ hebdomada ex pillulis de reubarbaro est soluendus: et patiens in arena calida sepeliendus. Et preterea est precipiendum vt exercitio vtat: et famem ac sitim sepe patiat. Si vero vēter inflatus ac tensus fuerit: et cū pcutit sonuz reddit vt tympanum hydropisis species adesse significabit: que tympanites dr. Quā qui patit a comestione olerum abstinere dz: atqꝫ eoꝝ oīuz que ventositatis sunt generatiua. venter quoqꝫ oī die ex panno est vaporandus: et ventose super ventrē ponende: medicamina tumorem dissoluentia danda sunt vt diaciminū: electuariū: de bacchis lauri. Eger preterea exercitio vti assuescat: et famem pati: et ex collyriis que ventositatem dissoluunt sibi subiiciat. Venter quoqꝫ cuz mantili donec incipiat rubere: fricetur: et ex oleo rutaceo clysterizetur.

¶ Ex traditione recentium auctorum. §.iij.

Ydrops est passio chronica ex frigiditate epatis generata: qꝛ ṽtus epatis cibos non coquit: nec in sanguinis substātiā cōuertit. In hoc cōueniunt oēs auctores: ꝙ cā hydropisis est ppie materialis frigida lz aliqñ calor supfluus pōt esse causa remota. Hydrops autē est apostema aquosum vniuersale: sicut vult Aboali in.c. de apostemate. licet alicubi dicat: hydrops mala complexio: sed hoc est impossibile. Dicit autez alexander ꝙ hydropisis tria sunt genera. Unum est qđ ex tenui humore: et ex ventositate generatur et vocatur ascites: aut ex ventositate spūs: et dr tympanites: tertium est de phlegmatico sanguine supfluo in toto sanguine: et dr hyposarcha: siue leucophlegmantia: cuz quo

conueniunt auicenna ⁊ serapio ⁊ isaac in viatico: q̃uis dicat esse
constãtini: qđ sibi falso ascribit. Cause hydropisis due sunt in ge
nere. Aut pp ꝓpriam passionem epatis: aut pp compassionem.
Propter passionem ꝓpriã tribus modis: aut pp suos consimiles
morbos: vel officiales: vel cõmunes pp maliciam complexionis:
pp malam complexionem quattuor modis ſm quattuor malas
complexiones: propter malas complexiones compositas: ⁊ mate
riales: quia calor superfluus operatur ad innati caloris epatis
resolutionem: ⁊ corrumpit naturalem: vnde epar spiritibus reso-
lutis ⁊ calore innato resoluto infrigidatur. De frigiditate epatis
satis patet siue sit ꝯiuncta sicco: siue humido. Vñ patet ꝙ hydro
pisis generaľr est morbus aquosus licet q̃nq; fuerit a calore: qđ
est: quia calor innatur alis operatur ad apertionem pororũ ⁊ cor
ruptionem caloris naturalis: qui cum debilis sit cito resoluitur:
vnde corpus infrigidatur: ⁊ ita generatur humor aquosus: ⁊ hy
dropisis. Itez morbi officiales epatis sunt sicut oppilationes vel
apostemata eius: que debilitant materiam vel digestiuam. Cali
dum enim apostema ad resolutionem caloris innati operatur.
Oppilatio ſimiliter constringendo humiditates: vnde calor inna
tus suffocatur. Dupliciter enim contingit corrumpi calorez natu
ralem interiorem sicut exteriorẽ. p viaz resolutionis: ⁊ compressio
nis ⁊ condensationis: sicut patet in igne non cooperto. Morbus
cõmunis: siue solutio continuitatis epatis: sicut incisio vel corro-
sio operatur eadem. Per cõpassionem aũt generatur hydropisis
qñ compatit epar stomacho aut intestinis spleni vel matrici: vel
renibus vel pulmoni. vel dyafragmati vel spine dorsi: ⁊ vniuersali
ter in oibus membris errore debilitatur ⁊ virtus epatis: vnde de
ficiens in decoctione chimoꝝ: sicut patet in apostematibus cuius
cũq; nobilis membri: vnde fit febris: q2 apostema ad se trahit ip̃z:
⁊ calorem innatum sicut ventosa: vnde infrigidatur epar: vel etiã
ex sola febre acuta. cum fortis calor extraneus resoluat ⁊ corrum
pat calorem naturalem. Iuxta illud, Omnis hydrops in acuta
egritudine malum. Hydropisim factã pp apostema stomachi vel
meseraicarũ vel intestinoꝝ vľ lumborũ significat diuturna vẽtris
solutio: q2 chilus in stomacho vel in intestinis non põt generari:
q2 cibus non tandiu retinet in his membris lesis propter aposte-
ma vel solutionem continuitatis: vel si oppilent meseraice chilus
non penetrat ad epar: ⁊ propter hoc est continuus fluxus chili:
materia hydropisis non euacuata: vnde non deficit calor ⁊ tu-
mor. Sed hydropisis propter apostema epatis significatur per
tussiculam: quia virtus nititur expellere nocumentum: sed deficit

Item adest difficultas egerendi: et quod egreditur cum angustia exit: quia fortis calor epatis ad se trahit stomachi et intestinorum succositatem: residuum vero induratur et transit in squibala. Item minuta fiunt apostemata que cito recedunt: quia materia subtilis est et vaporosa: sed statim redeunt: quia nimia est materia. Mutatio autem caloris naturalis in non naturalem signum est cacochimie et hydropisis: et tumor universalis vel particularis et squaliditas et pruritus propter vaporem corruptum ad exteriora prorumpentem. Et commune accidens in omni hydropisi est tumor pedum et inflatio. Sed quia pedes remoti sunt a fonte caloris: et propter hoc nutrimentum non convertitur: et quia ibi remanet non conversum: tumorem facit. Signa autem distinctiua sunt hec: quandoque in hyposarcha est tumor equalis per totum corpus quia epatis virtus fortis expellit a se: et membra attrahunt: quia intendunt se nutrire: et materia non est eis proportionalis: non convertunt eam. In tympanite vero et aschlite manus brachia collum et caput gracilantur: quia ad ea nihil attrahitur nec mandatur ab epate iam defecto: color mutatur: ita habent liuiditatem. Differt autem aschlites a tympanite: quia aschlites ventre commoto sonat: sicut venter semiplenus aqua. In tympanite sonat ad modum tympani: et multum iuuantur per oscitationes et eructuationes: et non convenit in aliis. Aschlites vero magis per sudorem et aquositatis resolutionem iuuatur. Cause autem remote hydropisis sunt timorose valde: sicut nimius fluxus ventris vel matricis: vel nimia retentio superfluitatum: vel nimius potus aque frigide et precipue in ieiunio vel subita complexionis mutatio: vel debilitas totius corporis suas superfluitates ad epar refudantis: quas omnes difficile est transcurrere. Et facilior ad curandum est hyposarcha. Alie due difficiles: omnes tamen sunt curabiles in principio si virtus sit fortis et necessaria exterius applicentur. Medicine efficaces et virtutis non valde molestae: et aschliti multum congruentes sunt iste. Solutiuum aquositatis hydropisis. ℞. pilularum de rauet mesue. ʒ.ij. agarici radicis yreos ana. ℈.j. salis gemme zinziberis ana. gra.iij. eupatorij. ℈.ß. pulverizanda pul. et cum syrupo de absinthio fiant pilule. vij. pro. ʒ. Solutiuum aquositatis et ipsius exsiccatiuum. ℞. Unguenti arthanite quantum pro unguento sufficit: aceti acuti quod sufficit ad incorporandum: misce hoc unguento ungatur venter manu calida. Epatis et stomachi confortatiuum: oppilationum aperitiuum: et aquositatis exsiccatiuum. ℞. seminum agni casti apij anisi ana. ℈.j. feniculi. ʒ.ß. calami aromatici spice ana. ℈.j. calamenti. ʒ.ß. absinthij sicci. ʒ.ij. se. endiuie. ʒ.j. solatri. ʒ.ß. pulverizentur omnia ut decet: et cum syrupo de absinthio fiant pill. vij. p. ʒ. Assumat. v. in singula hebdomada duobus diebus preterque tempo

Contra aschlitem a causa frigida cum aliquali naturali lapsu epatis ad caliditatem.

Unguentum.

Epatis confortatiuum

te calido. Aliud fortius. ℞. radicis cameleonte.ʒ.ß.bethonice.℈. j.cuscute.℈.ij.cinamomi.℈.j.eupatorij.ʒ.j.radicis enule.ʒ.ß.macis ℈.j.origani:polij.an.ʒ.ß.reubarbari electi.an.ʒ.j.ß.radicis squinā n.℈.j.se.solatri.ʒ.j.puluerizent̄ pul.⁊ cū sirupo de absinthio fiāt pilule.vij.p.ʒ.vtatur vt supra. Aliud solutiuū aliqualiter.℞.hie≈ re archigenis.ʒ.j.ß.aque absinthij quod sufficit ꝑ potione et fiat potio. Aliud efficacius solutiuū.℞.trisere feruginate descriptio≈ ne Rico.ʒ.j.ß.aque absinthij quod sufficit ꝑ potione ⁊ fiat potio. vtat aliqñ in mane. Medicine remisse potētia virtuti familiares ⁊ cum hoc vsuales. Solutiuuz vsuale ⁊ propriū.℞.seri caprini.℥. iiij.radicis yreos pulueriзate grosso modo.ʒ.ß.зuccari albi.ʒ.ij. misce:⁊ fiat potio. Assumat omnib⁹.xv.diebus ordine solutiuoꝝ. Si ꝟo vult fortius:tunc huic toti addat iteruз radicū yreos.ʒ.ß. Epatis confortatiuū:sed nō solutiuū.℞.vrine hois masculi pue≈ ri etatis intra terminum a.v.anno vsq ad.xij.annū inclusiue.℥.vj. eupatorij.ʒ.j.spice gra.ij.coralli rub.℈.j.semi. endiuie.ʒ.ß.зucca≈ ri albissimi.ʒ.ij.misce ⁊ fiat potio vtatur aliqñ. Aliud vt supra.℞. lactis capre calidi dū mulgetur ab vbere.℥.iiij.eupatorij.ʒ.j.spo≈ dij.gra.iij.зuccari albi.ʒ.ij.misce capiat in mane ad libitū. Epatis confortatiuū.℞.specierū cōfectiōis de eupatorio Mesue.ʒ.ß.dya rodon abbatis.ʒ.j.macis.℈.ij.seminis anisi integroꝝ.ʒ.ß.spodij: gra.v.seminū endiuie.℈.j.solatri.℈.ß.coriādrorū preparatorū.ʒ.j. зuccari albi.lib.j.puluerizent̄ pul.misce ⁊ cum aqua absinthij fiat confectio solida in morsellis.iij.ʒ.pro quolibet. Assumat vnū mor sellum in alternis diebus cum surgit. Hec omnia supradicta valēt in alchilite. Syrupus solutiuus pro hyposarcho.℞.radicū feni≈ culi:petro.apij:sparagi:brusci:acori radicuз spine albe.an.℥.j.sco lopendrie passij melisse eupatorij.an.M.j.radicū capparis ciperi seminis anisi:feniculi:cinamomi.an.ʒ.ij.camedreos tamarindoꝝ an.℥.ß.turbith agari.an.ʒ.iij.polipo.℥.j.ß.passula.℥.j.sal gē.ʒ.j. зuccari lib.j.fiat syrup⁹ vtat ad discretionē medici. Puluis exper tus in hyposarcha.℞.anisi.ʒ.ij.cinamomi.℥.j.cataputie.℥.ß.зuc≈ cari albi.℥.ij.fiat puluis dosis.ʒ.iij.vel.iiij.in mane cum vino vel aqua. Syrupus in tympanite.℞.lactuce siluestris:epatice:scolo pendrie:endiuie.an.M.j.eupatorij:melisse:tamarindorū.an.M. ß.radicum feniculi petro.liquiritie:spodij corticis radicum ebuli. an.℥.j.caparorū passularū.an.℥.ß.sandalorū rub.seminis endiuie anisi cinamomi.an.ʒ.ij.зuccari albi lib.j.fiat syrupus dosis.℥.ß.cū pauca aqua calida:in qua extinguatur ferrum. Ex omni mane se mel vsq ad decem dies: postea purgetur cum.ʒ.iiij aut.v.huius mixtionis.℞.electuarij ad melancholiā diamezereon: dyasinico

Aliud.

Solutiuum aliq̄liter.

Solutiuū vsuale

Cōfortatiuū epatis.

Aliud ad idem.

Syrup⁹ ꝑ hyposarcho.

Puluis laxatiu⁹ in hyposarcha.

nis.aā.ʒ.iiij.reubarbari.ʒ.iiij.misceātur.sumat in mane cum aqua
calida: cōsidera tamē virtutē patientis. Et fiat confectio de qua
Confe- sumat mane et sero ante cibum. ℞ trociscorū de spodio liquiritie
ctio. aā.ʒ.j.cinamomi: macis: seminis endiuie: xiloaloes assari masticis
gallie muscate corallorū rubeorū. aā.℈.ij.margaritarū sandalorū
seminis ozimi.aā.ʒ.j.zuccari lib.j.fiat confectio in vase: dosis.ʒ.v.
Puluis. cum pauco vini puri. Et fiat puluis quo vtatur in cibis suis tem-
Sacculꝰ poribus frigidis.℞.cinamomi.℥.j.ß.croci.ʒ.j.fiat puluis. Et fiat
ad stoma sacculus ad stomachū.℞.absinthij squinanti calamenti myrtillo
chum. rum rosarum masticis.aā.ʒ.ß.bulliant in vino aromatico et pona
tur ad stomachū ante cibum. Et cum surgit a lecto inūgat stoma
Unguen chum ex hoc.℞.olei nardini olei masticini olei absinthij.ana.℥.ß.
tum. misceantur et vnguatur calidum cum abstersione: ꝙ si aliquando
apparet distemperatū inungatur ex hoc.℞.sandalorum triū spo
Aliud vn dij.aā.ʒ.ij.olei rosati.℥.iij.olei absinthij.℥.j.cere quod sufficit fiat
guentū. vnguentum. Cruris fiat lotio ex aqua decoctionis radicum ebu-
Lotio li et florum origani. Si apparet aliquod vestigiū emorroidarum
cruris. erit bonum eas prouocare. Si sumendo syrupū predictum appa
ret fluxus ventris. vnde suspicarentur medici de solutiuo predicto
dimittant illud et nihilominus detur.℥.ß.dyacatoliconis cum.ʒ.
ß.reubarbari: et dissoluatur cum aqua decoctionis radicum cor-
ticis myrobala.citrinorum.ʒ.v. In ascite vero remota que posset
esse causa primitiua: quod fit per malum regimen: et etiā antece-
De ascli- dente mala complexione epatis calida: tunc veniendū est ad eua
te. cuationem aque citrine a concauitate epatis que ſm quosdā est
causa antecedens: et ſm aliquos est causa coniuncta licet Auicē
na dicat.iij.canonis: ꝙ debilitas digestiue epatis est causa coniū
cta: non dicit simpliciter ꝙ sit coniuncta causa: sed dicit est quasi
coniuncta causa: quasi vt plurimum debilitatem sequitur cacesia:
que est mala complexio: dispositio precedens ad hydropisim: et
ipsa aqua que videtur fere causa coniuncta citrina: non tñ inde cu
randum est quecunqꝫ sit ista aqua. Sed ad euacuandum ipsum et
Mirāda exiccandum omnes auctores studeant: qua euacuata cessat tumor
hic dicūt aquosus qui est ipsa hydropisis. Euacuatur autem infallibiliter
de herba vt poteris experiri: cū succo kachile: que latine dicitur soldania.
quā ara- herba est nascens in littoribus maris et precipue meridiani no-
bes. ka- stri: de quo succo sumat a media libra vsqꝫ ad.℥.viij.cum.℥.j.zuc-
chile vo cari rubei tepefiat aliquantulum sumātur in matutinis: et videbis
cant lati mirabilia de euacuatione aque citrine et illo die nihil vel parum
ni vero sol comedat eger. et hoc fiat de decimo in decimum diem. Hec enim
daniam. herba a tota specie confortat epar: et educit aquam citrinā: que

duo sunt quasi basis in cura hydropisis. Et notatu dignuz est sci
reqꝫ apud arabes inuenitur cacele et kachile. Cacele est carda-
momum: sed kachile est herba soldania iam dicta: et in hoc appa
ret error gerardi cremonensis in translatione. Nam in tertio ca-
nonis capitulo de cura asclitis: purgetur cum aqua cardamomi:
nunqꝫ enim cardamomũ euacuat: neqꝫ est solutiuũ: sed errauit nõ
intelligendo vocabulũ. Hic error manifeste apparet inde simplici
bus. ipse enim ponit duo capitula: videlicet cacele id est cardamo
mum ⁊ cachile idest soldania: de qua nos magnam habemus co
piam. Hec etiam Rasis. iij. almansoris tangit dicẽs. cachile aquã
citrinam euacuat. et vrinam prouocat. Et ipse Gerardus translu
lit vtrũqꝫ librum: et ideo vtrobiqꝫ errauit: licet sit error in vocabu
lo tñ: non tamen est paruus. nam quãdoqꝫ error resultat maxim⁹
in opere: post tertiam purgationẽ oportet vt volutentur in arena
maris subtilissima tempore estatis et meridie tẽpore magni estus
bene cooperto toto ventre ab hora sexta vsqꝫ ad vesperas tribus
diebus continuis: ita vt sit totus sepultus in arena. Si vero non sit
ibi mare: et sit in hyeme: calefacere oportet arenã maris: vel aliã
arenam cuz admixtione octaue partis de sale in furno calido: ita
ꝙ arena sit multum calida: ⁊ tunc in solio domus sepeliatur eger
in arena predicta calefacta in tres partes: ita vt cũ vna pars in-
frigidatur: alia renouetur videbis ventrem diminui ⁊ ad nihiluz
deuenire tumorez. In cura asclitis cum apostemate calido vel fri
gido: non te intromittas. In cura vero hyposarche procedas eua
cuando ⁊ purgando, cum electuario facto in hunc modũ. Acci-
piatur fructus cucumeris asinini tempore canicularium dierum: ⁊
exiccetur ad solem semper proijciẽdo aquam: que supernatat do-
nec siccetur: tunc. ℞. eiusdẽ succi. ℥. j. bdellij. ʒ. j. masticis. ʒ. ß. salis
gemme. ℈. ij. incorporentur simul. et cum volueris dare: forma pi-
lulam istaz ad modũ piperis ciceris vel fabe: da in sero eunti dor-
mitum vnam solã: et videbis mirabilia: verũtamẽ sit medicus pru
dens in exhibendo cucumer asininũ: nam a solis prudentibus me
dicis exhiberi debet. Confortetur epar cum oleo nardino et em-
plastro quod scribit Rasis nono almãsoris capitulo de egritudi
nibus epatis: in quo egreditur calam⁹ aromaticus spice ros. ⁊c.
Et detur eadem mixtura ex diacucurma et rosata nouella. Vlti-
mo deueniat ad arenam calidã. Ad asclitem cum tympanite fiat
iste syrupus: et sumat de eo omni mane. ℥. j. ℞. scolopendrie meli-
lisse. añ. M. j. radicũ feniculi: petrosilini: tamarisci: liqritie: eupato.
añ. ℥. j. se. portulace: capparũ. añ. ℥. ß. feminũ anisi: endiuie: feniculi

Et forsitan desiccantia exterius apponere: et medicinas abstergẽtes est euacuare: quemadmodũ hydropisim patiẽtes faciũt iuuamẽta sepeliẽdi in arena. Cura hyposarche notabil. Mixtura.

sandalorū rubeorū.an̄.ʒ.ij.zuccari lib.j.fiat syrupus:sumatur cum decoctione scolopendrie. Itē̄ fiat sacculus in quo bulliāt hec. ℞. absinthij:seminis aneti:capparoꝝ:tamarisci:camomille: calamē̄ti.an̄.ʒ.ß.ꝛ frequēter ponat ad splenē̄ ieiuno stomacho. Sero ad minus vna hora ante cenā̄ sumat.ʒ.ij.dyarodon abbatis cū̄ pauco potu vini puri:vel parū̄ limphati:comedat carnes pullinas vel perdicum:bibat vina mediocria parum limphata.

Saccu-lus.

¶De regio morbo:quem Ictericum seu Ictericiam recentiores vocant. Caput.iiij.

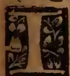
¶Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. §.j.

Cterus a grecis:a nobis morbus regius dicitur. Est eñ morbus cum per totū̄ corpus bilis suffunditur que interdū̄ nigra interdū̄ flaua est. Et dicit ab ictero aue:de qua plinius lib.xxx. naturalis historie.c.iij. Auis(inquit) icterꝰ vocat a colore:q̄ si spectetur sanari id malū̄ tradūt:ꝛ auē̄ mori. Hanc puto latine vocari galbulā̄.hec ille. ꝙ autem alij dicūt morbū̄ vocari ictericiā̄:vix inuenies apud receptos:ꝙ si aphorismi hippocratis ita habeāt:ꝛ alie recē̄tiores trāslationes:non mihi faciunt auctoritatē̄ dū̄ ego de fonte vnde hauriunt:ꝛ ex illustribꝰ auctoribus me accipere ꝓfitear:nec in hoc accusandus hipocrates:sed librarij imperiti qui optimos libros mē̄dosissime exscribere consueverunt:nec viciositas codicū̄ nisi in librarios retorquenda. Sed redeamus. Ictericus dicitur qui patitur icterum:quibus diuersis aliis nominibus appellatur. dicitur eñ a plinio: varrone horatio ꝛ sereno morbus regius:et quare sic dicatur reddit Samonicus rationē̄ duobus versibus. Regius est ꝟo signatus nomine morbus. Molliter hic qm̄ celsa curatur in aula. Aliter hic morbꝰ a Celso aurigo appellatur:ꝛ homo auriginosus:qui patitur. Dicitur ꝛ arquatus:a colore celestis arcus:vt dicit Nonius. Et vt dicit acron super artem poeticam Horatij.quidam demoniacū̄ nōnulli comitiabilē̄:alij aquariū̄ vocāt. et Iuuenalis ictericon satyra sexta. Consulit icterice lento de funere matris. De hoc morbo hippocrates ait. Si post septimū̄ diem febricitantē̄ egro superuenit tutum esse:mollibus tm̄modo precordijs substantibus. Dyocles ex toto si post febrem oritur etiam prodesse:si post hūc febris occidere. Color autē̄ eum morbū̄ detegi maxime oculoꝝ:in quibus quod albū̄ esse debet:fit luteum Asclepiades aquā̄ quoqꝫ salsam ꝛ quidē̄ per biduū̄ purgatiōis causa bibere cogebat: ijs que vrinam mouent reiectis. Est aūt icteros(auctore paulo egyneta) morbus cum per totū̄ corpus bilis suffundit: que interdū̄ nigra:

interdū flaua est. Potionandi sunt arquati apij: vel adianthi: vel lapathi: vel serpilli trita decoctione: aut absinthium potui ingere. Prodest autē multū raphani succus cum vino potus cyathus: et succus cichorij cyathorū.ij. vel.iij. per se vel cū vino. In inflāmatione pro iecoris arquatos potionato: cenomelle aut coctione tenuis aristolochie: aut hyperici: aut adiāthi: aut struthij: aut erythrodani: aut abrasure cornu ceruī.ʒ.j. cū vino: aut sulphuris apyri.ʒ. in ouis absorbeat. Hec plurimū ad oppilationē faciūt: dato cinamomū triū digitoꝝ quātitate tolle cū cenomelle cyathū: aut myrrhā fabe magnitudine cū piperis granis.v. tātūdē cinamomi.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Ictericia quidē fit aut propter caliditatē epatis multam per seipsum natā: aut qm̄ epar calefactū est ex ciboꝛis: aut medicinis calidis: aut apostemate: aut oppilatione: aut ppter multitudinē cholere rubee: aut propterea q2 natura expellit eam ad exteriora corporis: aut ex morsiōe vermiū: aut animaliū venenosorū calidorū: aut propter debilitatē fellis ab attractione cholere rubee: aut ppter oppilationē meatus quo attrahit cholera ab epate: aut propter oppilationē meatus quo expellitur cholera ad intestina: et illorum quidem quorū epata ſm naturam sunt calida colores sunt citrini semper: et in albugine oculorū eorum semper est citrinitas: et non accidit eis inde maximū nocumentū: nisi cū illud superfluit in eis. Rasis in lib. diuisionū. ca. lxxiij.

¶ Serapio. Ictericia non est nisi victoria cholere citrine in toto corpore: et non vincit hec nisi aut quoniā non mundatur ab ea corpus ſʒ qđ est necesse: aut quoniā ipsa generat super illud quod est necesse: aut ex aggregatione duarū rerum simul. Et causa prima non est nisi ex egritudine que accidit in epate: aut in felle. Qđ est: q2 epar quando apostemat: aut induratur sicut lapis: aut oppilatur meatus eius: donec oppilant materie meatus: quibus mundificatur fel et coarctat ipsos: tunc necessario quando permiscet sanguis cum felle: et effunditur sanguis cōmixtus cum felle ad oīa membra corporis: accidit ex eo ictericia: et fortasse totum corpus fellis leditur: et fortasse accidit in vno meatuū eius: scilicet aut in meatu superiori qui recipit choleraʒ ab epate: aut inferiori in quo descendit fel ad intestina: et vnusquisqꝫ eorum leditur: aut propter debilitatē que consequitur eum ex malicia cōplexionis: aut ex aliqua re apostematis: quod accidit in eo: et prohibet a penetratione. Quod est: q2 meatus superior quando debilitatur: tunc oppilatur: donec non attrahat choleram ab epate: et mundet ipsum tunc fel apud ipsum permiscet cum sanguine: et spargit in reliquū Serapio iiij. breuiarij ca. ix.

corpus. Et fm hanc formã etiam in meatu inferiori quando non expellitur fel ad intestina fm consuetudinẽ naturalẽ: tunc ipm redit ad superiora cũ acuitate: et figitur in reliquo corpore: et in ipso corpore fellis fortasse accidit quod accidit in vesica recipiente vrinam quando impletur super mensurã. Quod est qz quãdo ipsum extenditur ex multitudine fellis: quod aggregatur in eo: mollificatur adeo donec non potest expellere cholerã ad inferiora: sed redit ad superiora ecõtrario rei naturali. Et iam accidit ictericia ex doloribus splenis etiam. Et fortasse ictericia accidit fm viam crisis preter quod sit causa eius aliquid eorum que narrauimus. Et iterum accidit ex phlegmone in epate aut in duobus meatibus mũdificantibus fel: et sequunt grauitas in latere dextro et febris. Tibi ergo inest vt differentiã facias inter ictericiã que fit ex epate: et inter illam que fit ex felle: quando diligenter consideras vrinaz et stercora. Quod est: qz si tingitur egestio cũ felle: tunc nõ est egritudo in felle: et in meatibus eius: sed in epate: quod si egestio est alba: tunc significat lesionẽ duorũ meatuũ mundificantiũ fel: et si vrina est remanẽs fm colorẽ suũ naturalẽ tũc nõ est egritudo in epate: quod si color vrine est cholericus acutus tunc significat lesionẽ epatis. etiaz vrina declivis ad nigredinẽ significat dolorẽ splenis. Et egestio facta etiam in ictericia ex splene non est multe albedinis: quod est: qz natura constringit: et exiccatur multũ in his causis.

Auicẽna fẽ. xv. terti) canonis.

Auicẽna. Ictericia est alteratio coloris corporis feda ad citrinitatem tendens: aut nigredinez propter cursum humoris citrini vel nigri ad cutem: et que sequuntur ipsam sine putrefactione: que si ei associetur faciet accidere tertianã in citrina: et quartanã in nigra. Et membrum quidem generans cholerã in natura est epar. Nam cum valde calefit complexio epatis facit choleram. Ictericia que est in colica fit propterea quod humor viscosus glutinat faciẽ meatus: quare cholera non effunditur ad intestina. Ictericia aũt nigra splenetica ipsa in modum sue generationis est fm ictericiaz cholericam. Et in illo qui habet ictericiam factam: et non curatur neq resoluitur eius materia est timor: et pluribus eorum associatur mors subita. Scias quod in pluribus ictericis citrina et nigra tingitur vrina: et quanto vrina est plus citrina et acutior: est magis significatiua sanitatis epatis et virtutis ipsius. Et facta a complexione calida epatis non albescit cuz ea egestio ea albedine quam habet in oppilatiua: immo quandoq tingitur plus: et non sentitur grauitas que sentitur in oppilatiua. Et albificatur ex oppilatione egestio in primis: deinde accidit ictericia. Et cum epatica non albificatur egestio nisi gradatim. Continua non fit a splene

omnino: licet nigra quãdoq3 fiat ab epate: verum nigra splenetica maioris est nigredinis. Et vomitus iuuatiuus est in omni citrina Et istis quidem non conceditur vt bibant vinum nisi plurime per mixtum: et vt nõ perueniat nisi ad illud quod est lene ex carnibus ⁊ ad ius carnis auis. Et omnis qui habet ictericiam ex causa calida: oportet vt deuitet vigilias: ⁊ iram: et motum plurimũ: ⁊ balneum. Et dicitur ꝙ ictericiam patientes iuuãtur per consideratione in rebus citrinis. Illud enim mouet naturam ad expellendum materiam citrinam totam ad cutem. Ego vero non sum ex illis qui negent huiusmodi curationes: sicut negant plures eorũ qui philosophãtur ad eas. ¶ Constantinus. Nomen ictericie a similiter sumptum est: a volucri: scilicet aureivel crocei coloris: que media estate solet esse in colore deserta. Ictericia autem est cõmixtio cholere ⁊ sanguinis: diffundens se per omnia membra corporis cum sanguine: et apparens in corporis superficie. Nutriamus cũ chrisolocanna: portulacis: bliti: cum amydaleo: demus ptisanam pisces recentes: pullos: cum aceto ⁊ zuccaro. Trocisci valẽtes ad ictericiam oppilationem epatis et splenis. ℞. hierepicre absinthij succi eupatorij. añ. ʒ. ij. rose: spodij. squinanti: folij: asarij. añ. ʒ. j. ß. lacce reubarbari. añ. ʒ. j. croci: scamonee. añ. ʒ. ß. tempera cum succo endiuie: fac trocis. de. ʒ. j. ß. et da. j. cum succo endiuie: et oxizacara in mane. Constantin⁹. v. viatici. ca. x.

¶ Ex traditione recentium auctorum. §. iij.

Ictericia est cutis defedatio vniuersalis propter humorem innaturalem in exterioribus corporis dispersum. Et differt a morphea: quia morphea est maculosa non continua. Item ictericia fit propter vitium in secunda digestione: morphea autem propter vitium in tertia digestione: quia deficit virtus assimilatiua. Ictericia autem quandoq3 generatur a rebus exterioribus: vt a morsu reptilium scorpionis: aut a veneno sumpto interius sanguinem corrumpentibus. Quandoq3 causatur a causa interiori: et hoc dupliciter: vt aliquando vi nature: aliquando vi sinthomatis. Vi nature quando natura confortatur ad expellendum feces in die septimo: vel alia die cretica sibi proportionata: et hec est bonum signum. Vi autem morbi: sicut ex abundantia materie in die non cretica ad exteriora exeunte et prorumpẽte: et precipue si fiat in febre ante septimum diem. et talis semper est mala: quia mortem et morbi prolixitatatem significat. Item

icteritia aliqñ fit cũ febre: aliquãdo sine febre: et ẽm hoc est regimẽ eius diuersificãdum. Diuiditur autem icteritia in tres species: scz in aurea: in agriatapegaseleãtos: et in melanchiron. Aurea fit de cholera mala: nõ tamẽ adusta: vnde retinet proprium colorem scz ruffum vel subruffuz: vnde denominatur ab auro: tales enim icterici similes sunt auro. Agriatapegaseleãtos nomiatur a psitaco habente viridem colorem: qui psitacus dicitur: ab agriata quod est agreste: pegaseleãtis qd psitacus: tales enim sunt virides: qr cholera adusta exterius eos sic depingit. Melanchiron vero dicitur a melã qd est nigrũ: et chimus: qr fit de chimo nigro melãcholico cutem exterius denigrãte. In cura autẽ istius passionis necessaria est cognitio cause: que per ppria signa est cognoscenda: hoc tñ ab initio sciẽdum q ictericia ex febre ante. vij. diem generata a medico est relinquenda: rarissime enim ista curatur: nisi sit cum fortissima virtute: põt aũt generari in febre: et sine febre. Sed in febre nõ est ex eadem causa ex qua generatur sine febre. In ictericia vero curanda siue curabili primo vidẽdum est vtrum sit cum febre: aut sine febre. Si sit cum febre: primo febri subueniendum est: materiam digerendo: et eius maliciam reprimendo. Cessante febre attendendum est vtrum materia remaneat euacuãda: et si hoc in declinatione febris acute digeratur: et similiter expellatur: si fiat ictericia sine febre: mala materia existens in corpore digerenda et euacuãda est: et corpus perfecte mundificandum: sed si in corpore postea infectio remaneat cum dissolutiuis est insistendum. Si ergo ictericia sit ex mala epatis complexione: vel venarum: insistaẽ cum alteratiuis corpore mũdificato. Si fiat ex apostemate fiat mundificatio ẽm causam apostematis et epatis. Si aũt fit ex oppillatione vtendum est deoppilatiuis: que ab auctoribus ponunẽ Contra infectionem in corpore remanentem sic proprie operandũ est. singulis diebus. ʒ. ij. bibãtur de succo lactuce: et loco eius ponitur lactucella si inueniaẽ. Itẽ fiat stupha vt pori cutis relaxẽtur postea vero lauetur facies cum succo maligranati et forti aceto: et due gutte succi maligra. oculis instillentur. Item aliter. fiat puluis de spodio: rasura eboris sandaẽ. rub. rosarum mirobala. citri. et reubarbaro. et illo puluere vtatur singulis diebus cum succo endiuie: et cum vino tepido albo et subtili. Solutiuum minoratiuum in ictericia. ℞. casiefistule. ℥. j. tamarindorum. ʒ. ij. reubarbari electi. ʒ. j. aque fumiterre. ℥. j. seri caprini qd sufficit pro potione. Reubarbarum prius minutim incissum infundaẽ in dicto sero per horas. xij. deinde optime exprimatur: coletur: et substãtia abijciaẽ: et expressioni reliqua oĩa addãtur: misce et fiat potio. Digestiuum

Stupha.

Puluis ad ictericiciam.

Solutiuum minoratiuũ.

Digestiuum.

℞.syrupi acetosi simplicis:iulep violati.ana.ʒ.i.aquarum endiuie cu custe raphani.ana.ʒ.i.misce. Solutiuum eradicatiuum.℞.cassiefistule. Eradicatiuum.
ʒ.i.tamarin.ʒ.ij.reubarbari electi.electuarij de succo rosarum.ana.
ʒ.i.aque fumiterre.ʒ.i.seri caprini quod sufficit pro potione. Reu barbarum in frustra minuta diuisum et non pistatum infundatur in dicto sero vt supra.reliqua omnia addantur:misce et fiat potio. Confectio.℞.specierum dyarodon abbatis.℈.i.triasandalorum.ʒ.ß.trocis scorum de reubarbaro.℈.ß.seminum communium maiorum frigidorum ʒ.ʒ.
ij.zuccari albi.ʒ.ij.misce.et cum aqua cucuste quod sufficit ad incorporandum fiat confectio in morsellis.ʒ.iij.pro morsello. Solutiuum vsuale.℞.lactis caprini:cartami contusi infundatur in dicto lacte tribus horis:deinde totum aggregatum cum coagulo coaguletur:et taliter dimittatur per horas.xij.vltimo in dicto lacte in frustra diuiso auferatur serum:deinde.℞.dicti seri.ʒ.iiij.zuccari albissimi.ʒ.i.aque endiuie.ʒ.i.misce.hoc enim singularissimum est. Digestiuum vsuale loco syrupi.℞.aquarum endiuie.ʒ.ij.cucuste.ʒ.i.zuccari albi.ʒ.i.misce. Ad sanandam ictericiam vtatur quotidie scariola cum cibis et potibus. Experimentum in ictericia est vt coquatur cortex fabarum in aceto et mixta palea ordei fiat suffumigatio:et si vis admisce parum de absinthio.

¶De passionibus lienis seu splenis. Caput.v.

¶Ex traditione grecorum et latinorum. §.i.

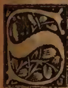
In sinistra parte aduersus iecur lien parum inferior suillo similis habetur:purgamenti sanguinis receptaculum cum humorem atram bilem nostri: greci melancholiam dicunt.hic non vt iecur precordijs: sed sinisteriori ventriculi parti et omento committitur. Eius quidem materia mollis est rara ac fistulosa longitudinis crassitudinisque modice:sed lienosis ita plerumque intumescit ob humoris confluuium.vt zona veluti cingere hominem videatur cum sordibus(vt plato inquit)iecur abundat:lienis raritas id purgat:et eas combibit.quoniam concauum est et exangue:vnde purgamentis impletum excrescit cursoribus(vt tradit)peculiare impedimentum.propterea quibusque nonnullis laborantibus splen inuritur. Adimi posse homini sine vite periculo:verisimile non est. Liene solito ab iecore humorem attrahere melancholicum:qui veluti corporis est lutum:si eius attrahendi vis infringatur debilliteturque:aut meatus oppiletur quo prius atrum humorem venabatur:sanguis impurus per totum dilabitur corpus. Uerum si tenor dolorque in liene sit oppilatio:indicatur quod si horum nihil sitque potestatis attrahendi imbecillis:sitque atre bilis vomitus sicce lebri:aliaque cacoetes qualitate lienis ostendit re

tentionē vim̄q3 debilitati. Si excernendi ipsius imbecillitas amo ueat appetitum: neq3 fertur melācholici humoris redūdantia ad os ventris: vt exacuat appetitum. Obstructo in liene humore melancholico. Primo quidem inflāmatio fit feruore et dolore tenoreq3 demonstrata. Posterius etiam in cirum cadit: feruore et dolore pacato. Tumore autem et duricia permanente his nimirum corpus male olens euadit: et gingiue abrodūtur: et in cruribus vlcera sine cicatrice permanent: in quibus iecore pariter elanguēte vt diximus: aqua intercus euadit: lienisq3 distemperantias propemodum: vt iecoris curabimus. Permanente vero inflammatiōe ab ancone sinistro venam secabimus. aut in extrema manu quod ex longiore interuallo fiat conuulsio: aut ob aliquam naturalem affinitatem. Inde apponēda cataplasmata per attenuātia: ne manifestus aliquis calor appareat astringenda apponendo aliqua. id autem est sue nature quod salis flos appellatur: idq3 cataplasma mirificum est: telis. ℥. iiij. ordeacee cardamomi. ana. ℥. ficuum pinguium. xxxj. peristerionis herbe aride. ℥. ficus irrigandi sunt acerrimo aceto: et coquendi cum aliis iam discissis. Inde rursus coquendus fimus capre cum cruda lysi: coquendo in oxycrato cataplasma facito: habeat quoq3 si velis salis florem calefacto cyprino cum pauco aceto vtere. In cataplasmatis primo quidem simplicioribus cuiusmodi est cere. ℥. xxxij. tauri tantūdem. nitri. ℥. iij. rhesine terebintine agni semine: capparis radicis corticis. ana ℥. iij. coquendo: inflammatione in aridam duriciem incidente validioribus vtendum vt superficies remollescat: vt est ex caprarum fimo: qui spirachi dicuntur: et citrino. Conferunt etiam duriciei capparis cortex aceto eliquatus: et cataplasma factus: qui sane etiam potus ex aceto: vel oxymellie exhaurit crassos et tenaces humores. Est etiam salicis quoq3 cortex similiter illitus. centaurij quoq3 succus foris appositus: et potus: et lupinorum amarorum decoctio cum ruta et pipere pota farinaq3 ipsorum impacta per cataplasma: necnon aqua in qua sepe candens ferrum extinctum sit per se data cyathis iij. febricitantibus: sine febri autem cum vino: et cum aceto cyathus: vel lapathi agrestis radicis cū scilla triobolus: vel dato acetum scilleticum vel oxymel et composita panacis radicis ammoniaci capparis radicis corticis struthij scille tosté internum equis partibus. ℥. dato. facit etiam hoc aschmaticis et hydropicis. Epithema iecori superimpositum leuans eius tumorem mirifice ex alexandro traliano. Cydoniatum: tolle farinam ordei: fenum grecum contusum equis portionibus: omnia subige oleo rosaceo: et iecori superimpone. nardus

Ex alexā dro tra- liano.

cū aqua frigida pota hepaticis: ⁊ nephreticis ⁊ ictericis succur= rit.lapbatus cocta in aceto ⁊ apposita splenimedetur.

¶ Ex traditione penorum ⁊ arabum. §.ij.

Plenis passio duricies est sui:que in ꝓpatulo ē sen sui:qꝛ facile potest tangi:vnde fit vt non alia signifi catio necessaria sit:⁊ cum splen magis magnificat: multoplus corpus maceratur. Aliqñ splenetici vo/ munt sanguinem cholere nigre pertinentē: ⁊ aliqñ emittit cum egestione:qñq₃ eorū appetitus ad co mestionem augmentat:⁊ aliqñ pigritia totius corporis cum tri= stitia ⁊ risus paruitate contingit ex sanguinis corruptione ⁊ par uitate eius in eorum corporibus:vnde Fledius alexandrinus. Splen inquit est instrūm risus:cuius actio est turbulentias sangui nis trahere sibi. Cum aūt virtus deficit in turbulentiam trahēdo sanguinis:remanet in sanguine clausa:⁊ obscuritatem cum nigre dine prestat:vnde per totum corpus obscurus vadit ⁊ melancho licus.⁊ ideo color naturalis immutatur ⁊ niger efficitur. Cū aūt splen trahat sanguinis turbulentiā:⁊ feces clarificet sui subiecti: necesse est vt sit clarus:⁊ temperatus:⁊ per totum corpus disper gatur sanguis: cum huius temperamenti sit atq₃ clarificationis animam non sollicitam ⁊ gaudentem reddit. quod Fledius itel lexit cum splenem esse instrumentū risus dixit. Si splenis passio certificetur anteq̄₃ confortatior ⁊ durior sit:facilius fit in curatio ne:⁊ obediens in medicamine.ꝙ si neglexeris donec in oppilatio nē ⁊ apostema indurauerit durus est ad curandum:⁊ cū splen ha bet duriciem: medicari oportet cum cataplasmate ⁊ epithimate: ⁊ emplastris non solum exterius:sed fortis ad bibendum detur: quia splen medicinam accipit epate fortiorem ⁊ grossiorem.

Cōstanti nus siue isaac li.v. viatici. c. xi.

¶ Serapio. In splene quattuor sunt virtutes sicut in epate. Una est earum que attrahit sanguinem melancholicum ab epate. Et secunda virtus digerens hunc sanguinem quo nutritur. Et tertia eius virtus est que expellit superfluitates melancholicas ad sto/ machum. Et quarta virtus qua retinet melancholia ⁊ sanguis grossus qui effunditur ad ipsum:donec recipiat digestionem. Dū ergo virtutes iste pmanent remanentes ſm dispositionem suā na turalē tūc corpus mūdificat a supfluitatibus melācholicis: sicut oportet ⁊ splen ē est sanū:nec est egritudo in eo. Et qñ debilitat vna earū:tūc nocumentū ingredit super operationem que com= pletur per eaꝫ:quod est:quia si debilitatur virtus attractiua qui est in eo tūc effundit sanguis melācholicus ab epate ad totū cor

Serapiō iiij.breuia arij.ca.x.

pus preter qđ fit mundus: ꝛ propter illud denigraẗ color eius ꝛ accidit ab eo ictericia nigra. Et si debilitaẗ virtus mutatiua que est in eo: tunc ſm q̄ntitatem qua mutaẗ eius humor melancholic⁹ qui effunditur ad ipsum: sunt accidentia in corpore. Quod est: q2 si est decliuis ad acetositatem: facit accidere ꝑrutez appetitus ci bi q̄n fundiẗ ad os stomachi: ꝛ si aduriẗ facit accidere tristiciā me lancholicam: ꝛ fortasse facit accidere subuersionem stomachi: ꝛ fortasse facit accidere accidentia alia multa q̄n sunt ei dispositio nes multe. Uirtus autem retentiua que est in eo q̄n debilitaẗ: tūc sequiẗ illud euacuatio humoris melancholici indigesti: q̄nq3 p vo mitū cū nausea: ꝛ q̄nq3 per solutionem ventris ſm declinationem supfluitatis ꝛ q̄ntitatem eius. Apostemata aūt que fiunt in splene non sunt ſm plurimū nisi dura lapidosa pp grossitudinem humo ris qui venit ad ip̄m. ꝛ fortasse fit in ipso ēt phlegmon: qđ est. q2 in eo sunt arterie multe continentes sanguinē calidū valde. Et iam extenditur ꝛ coarctaẗ splen: ꝛ opprimiẗ ēt ex ventositate inflatiua que contineẗ in eo. Et cognoscuntur apostemata facta in splene ex grauitate que accidit in latere sinistro vbi ē splen. Quod si apo stema est phlegmō tunc accidit ebullitio ꝛ dolor ex tensione ꝛ gra uitate. Et si apostema est melancholicū est absq3 ebullitione: ꝛ ne q3 est caliditas neq3 dolor: immo accidit grauitas in duricie fixa. Cōmunitas autē splenis ad epar in dolore q̄n dolet facit accide re etiam sicut diximus ante. Et ventositas que inflat splenem: ꝛ apostemat ipsum ꝛ opprimit eum: cognosciẗ in alia contrarieta tum opprimentem tactū: per hoc q̄ apostema expellit tactū ꝛ ten

Auicen. fen.xv.ter tij canōis

sionem vehementem absq3 grauitate. ¶ Auicenna. Extenuatio splenis significat bonitatē humoꝝ: ꝛ pinguedo ipsius maliciā ip sorū. Et eius cura ꝑxima est curatiōibus epatis: ꝛ indiget vt sint medicine fortiores ꝛ penetrabiliores eis. Plura igiẗ apostemata splenis sunt dura. Et spleneticus est ille qui habet duriciez in sple ne suo. Et cum scis q̄ causa in illo est oppilatio ex sanguine pluri mo melancholico: oportet vt phlebotomes basilicam ꝛ saluatellā ꝛ dimittas saluatellam constringi per seipsam cum constringitur ante casum virtutis. Et omne lac preter lac camelarum est malū splení. Et q̄n non conferunt medicine: oportet vt ponantur vento se ꝛ scarificatio super ipsum. Et aqua ipsorum sit aqua ferrariorū ꝛ omnem in quo extinguitur ferrum ignitum multotiens. ¶ Rasis.

Rasis in diuisioni bus. cap. lxvj.

Egritudines splenis aut sunt debilitas eius ab attractione me lancholie: aut magnitudo ipsius: ꝛ magnitudo eius: aut fit post febres aut cum febre: aut sine febre: est autem ex apostemate du ro vehementi: aut sine illo: aut est inflatio eius sola. Debilitatis

nũt eius ab attractione melancholie signa sunt corruptio coloris et conuersio eius ad nigredinem: et conturbatio albuginis oculorum cum casu appetitus. Et cura eius est positio ventosarum super splenem sine incisione vice vna: et emplastret cum medicamine confortante splenem altera: et fricatio et cõmotio eius: et motio ipsius cum manu: et equitatio: et exercitium.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iii.

Splen est membrum oblongum spongiosum porosum cauernosum in sinistra parte collocatum a media parte stomachi vsque ad sinistram pelliculam epatis porrectum. Et ad magnitudinem eius sequitur extenuatio corporis. Et eius extenuatio et paruitas significat bonitatem cõplexionis. Ex magnitudine vero splenis multarũ egritudinũ fit generatio: sicut hydropisis: pthysis: et oium febriũ cõpositarum. Spleneticiaũt continuũ patiunt dolorem in sinistro latere: mesticiam multotiens patiunt propter vapores melancholicos ventriculos cordis ingredientes. Crassi vero vel repleti maiorem dolorem sentiunt propter splenis repletionem. Splenetici aũt colorem habent fedum: quia vel citrinũ ad liuiditatem pertinentem vel pallidum aut nigrum. Grauedinẽ patiunt in tybijs propter descensum melancholie: ascensus montis eos grauat: quia eis deficit anhelitus: Appetitus aũt in quibusdam confortat: in quibusdam corrumpit propter diuersitatem materie calide corrumpentis appetitum vel frigide cõfortãtis. Spleneticis multotiens cõtingit vomitus: et euomunt choleram: quod est signum splenem egrotare de causa calida: vel euomunt melancholiam acetosam que cadens super terram ebullit sicut acetũ. Spleneticorum vrina quanto subtilior tanto deterior: quia significat humorẽ cõpactũ. quanto autẽ intensior et magis substantiata: tanto melior: quia significat malas splenis humiditates: cum vrina currere: et malas splenis habitudines. per talem autem vrinã splenis frequenter soluit egritudo passio aũt splenis calida materialis vel sine materia sinistrum latus inflãmat.: sit im generat lingue ariditatẽ et coloris citrinitatẽ: casum appetitus propter caliditatẽ replentẽ stomachũ: frigiditas pro contraria consequitur et addit multũ rugitũ et acetosam eructuationẽ. In sicca pro passione multa est duricies: et sanguis grossus: et vrina ẽ subtilis. Passio vero humida molle vel lene efficit latus sinistrum: et humidũ colorẽ cũ paruitate sitis abundantia saliue. Splen positus est in obliquo: vnde a medicina transeunte cito non imutat: et fortiori indiget medicina quam epar: et propter sui remotionẽ a vijs medicine: et propter sui imobilitatẽ. Epar ẽt nobile est mẽbrũ et substãtie tenerioris. Phle

botomia de basilica multū valet in causa materiali calida: ꝛ phle
botomia de saphenis in frigida passione splenis: ꝛ etiam in cali
da de saluatella. Hec autem cōmunes sunt cure in oppilatione vel
apostemate. Apostemata autem generantur de quattuor humo
ribus simpliciter: vel de eorum cōmixtione. Raro autem de mate
ria phlegmatica generātur. Et inter passiones splenis oppilatio
est frequentior. Est autem differentia inter oppilationem ꝛ apo
stema: q: in oppilatione omnes cauerne ꝛ pori sunt repleti absq
molesta extensione: ꝛ continuitatis solutione. In apostemate ve
ro materia est in vno loco aggregata violenta. violentam disten
tionem ꝛ solutionem continuitatis faciens: qua apostemata sple
nis quandoq sunt rotunda: quandoq oblonga: quandoq tortu
ram habentia vel formam triangularem: que visu ꝛ precipue ta
ctu discernitur: ꝛ signa materie predicte cognoscuntur. Malicia
autem complexionis splenis absq materia solum indiget altera
tiuis: sed si sit cum materia fere indiget omni medicamine: sicut in
unctionibus: infusionibus: euaporationibus fricationibus ꝛ em
Syrupus ꝯ duriciē splenis. plastris: digestiuis: euacuatiuis: ventosis: scarificatione: phlebo
tomia: cauterijs. Contra duriciem splenis cum aliquali calidita
te epatis regatur regimine conuenienti: ꝛ fiat syrupus iste. ℞. ta
marisci mediane corticum salicis scolopendrie prassij hortulani
endiuie siluestris an. M .j. radicum feniculi petrosilij apij acori
corticum capparorum passularum an. ℥. j. seminis portulace. ℥. ß.
camedreos camepitheos an. ℥. ß. seminis feniculi anisi ēdiuie an.
℥. ij. prunorum numero quinq: pulueris zuccari lib. j. fiat syrupus
parum acetosus. dosis. ℥. j. ß. vsq ad. ij. cum aqua calida. Sūpto
Pilule ꝯ duriciem splenis. syrupo purgetur cum pilulis de lapide lazuli ſm mesue: ꝛ pilulis
aggregatiuis ſm eundem an. ℈. ij. Et facta purgatione quiescat
aliquibus diebus: postea reconficiatur syrupus predictus ꝛ addā
Syrupus tur sibi ista. ℞. polipodij sene an. ℥. ij. eupatorij. M. ß. epithimi. ℥. j.
zuccari. ℥. iij. ponat epithimum in fine decoctionis: ꝛ sumat. ℥. ij. in
mane cum aqua calida. De tertio in tertium vel de quarto in quar
tum diem cum interuallo octo dierum sumat. ℥. ß. dyasene ſm ni
colaum ex illo in quo intrat lapis armenus ꝛ lapis lazuli: ꝛ si vꝰ
necessitas additiōis pauci reubarbari fiat. Et in oībus medicus
ponderet virtutem infirmi cum medicina ne succumbat virtus a
forti pharmaco. A principio cum incipit sumere syrupum: incipiat
Unguentū ad duriciem splenis. vngere his duabus vnctionibus ad partem splenis ieiuno stoma
cho bis in die: prima ē hec. ℞. muscilaginis seminis altee. ℥. ij. mu
scilaginis seminis fenugreci adipis galline an. ℥. ß. olei camomilli
ni. ℥. ij. olei amygdalarum dulciū ysopi humide an. ℥. ß. cōquassen

tur oia simul: ꝛ si expedit inspissetur cum pauca cera citrina. Secundum vnguentum est qđ ponit mesue in capi. de pane porcino. Utatur aqua extinctionis ferri: quaꝫ bibat post euacuationes factas. Et si expedit pp distemperantiam epatis vt epithimetur: illud cum sandalis fiat. ꝙ si hoc totum regimen ꝛ assiduatio ꝛ iteratio eius non perducit ad sanitatē: intendat regimini impinguatiuo cum electuarijs factis ex pineis amygdalis fisticis ꝛ similibus: vt exhibitiōe lactis capzioli: nec (vt vult gentilis) dubitetur de eo qđ dr̄ lac est malum splen. Regimen aūt impinguatiuū est notum. Quando aūt durícies splenis est cum aliqua distemperātia epatis in calore: cura est difficilior: ꝛ si res prolongabitur suspicandum est de hydropisi: nisi preueniatur alia accidentali egritudine. Cōfectio trociscorū alexandri ad duriciem splenis ꝛ eius oppilatiōem ab humoribus viscosis ꝛ pinguibus. ℞. seminis anisi assari: seminis apij absinthij amygdalarum amararum añ. qđ sufficit: fiat puluis: ꝛ postea trocisci fiant. Confectio leuis stomacho ꝛ spleni dolentibus. ℞. galange cimini añ. ʒ. ij. misceantur cū melle ℞ ℥ ʒ. x. ꝛ detur coclear vnum. Unguentum ad splenem durum. ℞. succi panis porcini ꝛ succi qui emulgetur ex radicibus salicis añ. lib. j. succi extremitatuꝫ tamarisci. ℥. ij. olei yrini lib. ij. ysopi humide. ℥. iij. acori. ℥. ij. bdellij armoniaci añ. ℥. j. ß. cere citrine. ℥ vj. fiat vnguentum. Cura apostematum splenis ex cura oppilationum ipsius ꝛ apostematum epatis innotescit. Curam ergo illorum prosequere ſm illorum intentiones ꝛ modos. Et ex appropriatis in apostemate calido est alumen: in eo enim est incisio aliqua cum qualitate equali: ꝛ stipticitas: ꝛ virtus frigiditatis: quare oportet vt misceatur cum medicinis cinis eius apocrusticis. ꝛ resolutiuis. Et acetum etiam est ex illis: ꝛ aqua foliorum salicis: ꝛ aqua portulace: ꝛ capillorum veneris humidi. Et sumere in potu de semine portulace. ʒ. j. cum aceto arnoglosse exiccate ꝛ puluerizate omni die coclear vnum: ꝛ alia que a proprietate operantur frigida.

Cōfectio alexādri ꝯ duriciē splenis.

Cōfectio Unguentum.

Cura apostematum splenis.

¶ De dolore intestinorum Colica ꝛ Yleaca. Caput. vj.

¶ Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. §. j.

Colica passio est egritudo maximi cruciatus in ventre sub cingulo in intestino quod dicitur colon. Supra aluum collocatur colon crassioris intestini pars: paruū est ac late fusum cellulis plurimis insinuatum: in quibus excrementa diutius immorant. Indeqꝫ quandam

recipiunt effigie: catocelliam greci vocant: ab aliquibus aluum et vocari scio: reni sinistro inuolutius annectitur: unde nephreticis coliciscqʒ morbis dolores consimiles sentiuntur: abstinentia tamen inter ceteras notas discernunt: illos eleuat hos aggrauat cibus. Deinde id intestinu lienem attingit: sursum versus ad dexteram stomachum scandit: huius ob id intestini noxius humor os stomachi afficit: et precordia. Unde lipothymia sepe concidut egri in se la aluum deficientes: nec sine ratione id intestinuʒ inter inferiora annumeratur. ¶ Serenus. Cum colon inuisum morbi genus intima carpit. mande galeritam volucreʒ quam nomine dicunt. Hic morbus cordapsos etiam dici solet: et cordios apud celsum in .iiij. Ileaca passio est morbus gracilioris intestini: eleos enim non illos: inde ileosi qui laborant eo morbo. Illosi vero dicuntur qui illorum dolore torquentur. Lagonoponos etiam apud grecos dicitur illorum dolor. Illa enim greci lagonas appellant laborem vel dolorem. Remedia itaqʒ colice passioni sunt adhibenda. primum quibus ex frigidis et tenacibus et crassis humoribus sunt dolores excitati. Prouidendum ergo ne vehementer incalescant. Nam si multum incaluerint huiusmodi humores magis inflantur: quos interscindere concoquereqʒ oportet medicaminibus minime inflantibus attenuantibusqʒ ac arefacientibus citra nimiam calefactionem in morbi primordio: ex aluo igitur stercus educendum commodis ei morbo clysteribus. Adhibendum oleum in quo coctuʒ sit cuminum: vel ruta cum adipe anserina: vel gallinacea: vel ex radicibus agrestis cucumeris ex coctis: et myrrha: et blito: et oleo cucumerino: ac sepe oleo comuni iniecto excernitur vitri faciem habens pituita infestantemqʒ confestim dolorem placat: quod si ob doloris magnitudinem costernentur est balneum admouendu ex melle cumino nitro rute semine arido brassice caule probe feruefacto et salsore irrigato: aut brassice cinis melle ammixtus: anus autem illiniendus succo cyclamini cum melle et nitro: aut centaurio cum melle et nitro. Alexandri cura probat vt paru vmbilici excisi ab infante cu nascitur argento: aut aurum inclusum sale maceratu ne corrumpatur quod gestauerit morbi colici erit expers. Mirifice prosunt etiam cucurbitule circa vmbilicu ad dolores auferedos. Caprinum epar vre dissolue et da potadu cu vino et proderit. Stercus lupi si fieri possit habens officula da ferendu coxe alligatu aut lubis: vt neqʒ terram: neqʒ aquam attingat: et leuabitur dolor: vt alexader tradit. At Diogenes tere inquit in puluerem et cribella: da languenti ex aqua calida dimidium cochliarium. Potiones autem sint absinthium et cuminum equis partibus: vel panace cum aqua: vel castorij et anesi:

Colice cura.

Cura colice ex alexandro.

et piperis ʒ.cum oximelle. Attenuata autẽ pituita cataputijs hu iusmodi purgabimus. Aloe euphorbio gnidio coceo puro scamo nia equis partibus dentur.ʒ.ij. His autẽ congruit victus calidior z aridior. Acutissimus tenuioris intestini morbus ileus a grecis appellatus: dolor est cum periculo: casum graue secum ferẽs: eo namq; detenti miseranda morte euocanf: stercus per os postremo euadente. Constat autẽ hic morbus cruditatibus z oppilationi= bus cum corrupta permãserint: z mortifera medicamina cladeq; afferũt intestinis freqũeter inflãmatis colica succedẽte affectiõe. Pueri igit irrigatiõib9 z cataplasmatis iniectionib9 z balneis: vt in colicis diximus curandi. Adolescẽtes pro z puberes sanguine leuandi sunt: si minus cucurbitule admouẽde sunt per totum ven triculum multe z inanes z vbi dolor confricãda astringẽdaq; sunt membra. efficacibus clysterib9 quoq; vtendũ: z in oleum iniectio= nibus antidotis et purgationibus omnibus quibus et in colicis omnibus preterq; qui acribus z vellicantibus vexantur colici: de quibus dictum humoribus: z si mirifice humores vellicãtes euo= muerint anetum coctũ potiusq; detur: post potũ panem in calidam aquam immissum: statim dato manducandũ: cibos calidos pre= terea non cohibentes nutrimentũ rhun z cuminũ terẽdo dato po tandum in oximelle cyathos sex: qui in lethalem ileum lapsi fue= rint vomere cogito aque calide potione: inde oleo calido potio= nãdus: aut iure pingui quo adhuc euomãt: post aliquot dies the riaca potionãdi: durãte pro oppilatione scisso lacte cũ pauca sca= monia: vel aloe: aut purgante aliquo aluus deijcienda est.

De te= nuioris intestini morbo.

¶ Ex traditione penorum z arabum. §.ij.

Egritudines que accidũt in intestinis ex colica: non accidũt nisi aut ex apostematibus: q̃ sunt in eis: aut ex humoribus acutis mordicatiuis ẽm aliquẽ mo= dorum difficilis dissolutionis fixis in eis: aut ex ven tositatibus grossis vaporosis retentis in eis. Et ac cidentia cõmunia que cõtinuanf in hac egritudine z renum sunt nausea vomitus dolores retentio magna nature et ventositates quarũ vie sunt vt egrediantur superius et inferius: verũtamen ista accidentia in hac egritudine sunt vehementiora: z plus consecutiua q̃ ipsa sunt in dolore renum: z non figitur do= lor in loco vno: sed permutaf permutatione. In dolore renũ sunt debiliora: z sunt in loco vno. Urina est etiam in principio egritudi nis clara aquosa: deinde post illud fit grossa: z habet sedimẽ: z in fine fit in ea arenosum sedimen: z ppter quando est dolor colice ex apostemate quod est phlegmon: tunc enim necessario sequif ipsum

Serapio tertio bre uiarij.ca. xxxij.

febris: ꝛ dolor grauis: ꝛ sensus inflāmationis: ꝛ sitis. Et sequunt̄ ista accidētia etiam illum qui habet hāc egritudinē ꝓpter humores mordicatiuos cum dolore mordicatiuo ꝛ siccitate in lingua et sentit cum acuitate vrine. Et si hec egritudo est propter phlegma grossum vitreū: aut ventositatē ꝛ inflationē: tunc accidens cōmune in ea est frigiditas inferiorū: ꝛ dolores chronici grossi propter humoris ipsius frigiditatē ꝛ tensionē mēbrorū in quibus est contentus. Et ꝓprie si est ex humore grosso viscoso tunc est cū grauitate tensio. Et si est ex ventositate vaporosa: ꝛ inflatione: tunc est tensio absq̄ grauitate: ꝛ si expellit natura fecem declarat̄ ꝙ in ea sunt vētositates: ꝛ fortasse natat supra aquā: ꝛ similant̄ in substātia sua stercori vaccino. Et egritudo ileos accidit quādo opplāt̄ intestina gracilia: aut ex apostemate: aut ex stercore duro: aut ex humiditate grossa ꝛ viscosa.

Constantin⁹ siue isaac. iiij. viatici. c. xvij. ¶ Constātinus siue isaac. Causa colice passionis est septiformis. Prima est cū augmētat̄ calor igne⁹ ꝛ cholericus super stercus: vnde ꝛ humiditas stercoris desiccat̄: ꝛ induratur: ideoq̄ non egredit̄. Secūda cū cibus in sua essentia est siccus ꝛ stipticus egestionē exire ꝓhibēs. Tertia est cū phlegma viscosum intra illud augmētatur intestinū ꝛ inuiscat̄: vt opplet vias eius: ꝛ prohibeat exire stercus. Quarta cū grossa ventositas in hoc intestino inuiscatur vel causa frigide cōplexionis. vel ex defectione stomachi ad digerendū: vel epatis: vel ex cibo in sua essentia ventoso et inflatiuo. ꝙ si inueniat intestinū defectū: et ad hanc passionē paratū: generat colicā passionē propter constrictionem ventositatis in egestione stercoris. Quinta cū nascit̄ apostema in hoc intestino prohibens exire stercus. Sexta cū augmentātur in vētre lūbrici ꝛ ascarides: qui inuiscati ꝛ intorti stercora non permittūt exire: vnde in colicā incidūt passionem. Septima cum sensus intestini deficit: neq̄ nocumentū stercoris sentit: vnde stercus in intestino remanēs non exit. Multi antiquorū dixerunt hāc passionem esse ex defectione in intestino expulsiue virtutis: vel ex defectione sensus intestini: q2 si expulsiua ad expellendū digestionem ab inferiori parte deficiat qualibet ex causa: vel sensus intestinorum lacertorū innatus exire nō permittat: neq̄ extvtroq̄ latere intestinū opprimat. vt ad inferiora deponat: necesse est in ileō deueniat. Ileos ꝓo dolor est intestinoꝝ ꝓhibēs stercus exire ab inferiori parte: ꝛ aliqñ cogens manere: cuius causa est bifaria: vel de

Auicēna fen. xvj. tertij canonis. calido apostemate in subtili intestino nascēte: vel de humorib⁹ frigidis grossis ꝛ crudis inuiscatis. Accidētia sua insepabilia sunt vomitus spissus: omnia que bibit euomit: dolor est nimius: tortura in ventre superiori. ¶ Auicenna. Colica est integra intestina-

lis passio dolorosa: cũ qua difficilis fit exitus eius qđ egreditur per naturã. Et colica quidẽ ƀm veritatẽ est nomen eius in quo est causa in intestinis grossis: q̄ si est in intestinis gracilib⁹: tunc proprium nomen ei ƀm scientiã verã est yleos. Et maliciã cõplexiõis humide singularis non semper est causa colice: nisi per accidens: scilicet q̄ sit calida frigida ꝛ humida materialis. Et quãdo accidunt colica ꝛ yleos ƀm semitã accidentis egritudinũ pestilentialium aduenientiũ: et perueniunt de regione ad regionẽ: et de homine ad hominẽ: et iam retulit illud quidã medicus de antiquis: et dixit q̄ perueniebant quidam eorum ad epylepsiam que erat mortalis. Et plurimũ quidem accidit colica a phlegmate grosso: deinde a ventositate forti facta ꝛ penetrante in tunicis intestinorum: ꝛ villis ipsoꝝ propter solutionẽ continuitatis ipsorũ. Et colica quidẽ multotiens permutatur ad paralysim: ꝛ sanatur p eã: et similiter quandoq; sanatur per dolores iuncturarũ: et quãdoq; ad dolorem dorsi: et quandoq; ad melancholiã et epylepsiam: et quandoq; ad hydropisim. Fortitudo doloris vomitus: post vomitum sudor frigidus: frigus extremitatũ: singultus: post singultuꝫ turbatio rationis: spasmus: retẽtio eius quod egredi oportet saltem cũ ingenio est res mortalis. Et dolor lapidis est paru⁹ quasi sit acus: et colicus est magnus scilicet spacio. Et colicus incipit ab inferiori parte dextri lateris et tendit ad superiora sinistri: et quando confirmatur dilatatur in dextra et sinistra. Renalis vero incipit a superioribus: et descendit paulatim: et est declinior ad posteriora. Ren alis fit fortis in hora vacuitatis: et colicus allevlatur in ea: et si fit fortis consumitur aliquid. Colicus fit fortis subito: et lapidosus paulatim: et fit fortis in fine suo: colicus ad partes mouetur plures: et renalis figitur. Clysteria et exitus vẽtositatis et fecis alleuiant colicum et non alleuiant renalem aliquo modo de quo sit curandum in pluribus dispositionibus: et econuerso lapidem frangentes. Et yleos accidit ex omnibus causis ex quibus accidit colica: et quãdoq; accidit propter potationem specierum venenosarũ facientium yleos. Et deterior yleos est ille in quo expellitur stercus ad superiora: et nominaꝫ fetidus: deinde ille in quo est sudor fetidus: deinde ille in quo est anhelitus fetidus: deinde ille in quo est eructuatio fetida: deĩde ille in quo est inferior ventositas fetida. Signa yleos sunt vt sit dolor super vmbilicũ: et nõ egrediaꝫ aliquid oĩno desubtus: et non fiat iuuamẽtũ magnũ cũ clysteri sicut dicit Hippo. ꝛ qñq; vomunt vermes et ascarides in hac egritudine. Cura yleos appropinquat cure colice: verum est fortior: ꝛ illud qđ bibiꝫ est magis iuuatiuũ

in eo: et est necessariū clystere etiā. nam illud est adiutoriū bonū bibito: et equale est siue premittatur siue postponatur. Et phlebotomia magis hic est necessaria: nā si fuerit apostema nō erit ei⁹ excusatio: et si fuerit dolor fortis ex quo timeatur apostema: oportebit uti ea. ex hac enim qn̄q3 accidit separatio humorꝝ malorꝝ in corpore propter retentionē eorꝝ a dolore. Curat etiā cū vētosis plurimis positis in superiorib⁹ vētris. ¶ Rasis. Cōfectio pilularꝝ soluentiū colicā velociter. ℞. aloes. ʒ. x. scamonee. ʒ. ij. ß. interioris coloquintide. ʒ. iij. tertiā salis gēme. ʒ. ij. serapini. ʒ. iij. sebrā tantūde3: et sunt decē doses ſm rasim. Confectio ad colicā frigidā. ℞. cimini: anisi ameos. an̄. pugillū vnū bulliāt bn̄ et in colatura resoluant penidiarum. ʒ. v. et medulle casiefistule. ʒ. vj. et fundat desup oleū amygdalarum dulciū. ʒ. iij. Confectio medicaminis: qd̄ datur cū dolor vehemēs cōmouet: et sedat dolorē qn̄ timet q̄ egro supueniat sincopis ꝓpter vehementiā doloris. ℞. zinziberis macropiperis: storacis liquide croci se. iusquiami. an̄. castorei: apij. an̄. partē ß. fiant pilule sicut cicer: dosis ab aur̄. ß. vsq3 ad aur̄. vnum. Modus confectionis ad colicā mirabilis. ℞. cartami. ʒ. j. serapini. ʒ. x. conficiatur cum penidijs dosis. ʒ. v. Confectio olei quo vngitur venter et spargit ventositatem. ℞. olei rutacei. ʒ. x. cum quo dissoluant castorei. ʒ. ij. euforbij. ʒ. j. et fiat inunctio cum eo.

Rasis in diuisioni bus. cap. xxxix.

¶ Ex traditione auctorum recentium §. iij.

Colica ꝟo quedam est mala et desperata: sicut illa in qua est vomitus continuus: sudor frigidus: et frigiditas extremitatū: et multus singultus: et spasmus: et permixtio rationis: et omnimoda ventris cōstipatio. Hec omnia sunt mortalia. Item si appareat pustula nigra sicut faba super ventrē: sequēti die morietur. Significatio ꝟo bona dolor mutabilis: et euacuatio ꝑ ventrem aliquāta: et alleuiatio post suppositoria: vel clysteria: et priuatio signorū malorꝝ prenominatorꝝ. Signa specialia diuersaru3 specierū colice partim sumunt ab indicio patiētis: sicut ab eo qd̄ precessit ad regimē: et iterū a rebus naturalibus: et nō naturalib⁹: et eorꝝ que sunt cōtra naturā. Ileos similiter queda3 incurabilis est: vt illa in qua est spasmus: vomitus ꝯtinuus: singultus: et permixtio rationis. Item ileos in qua vrina exit cū distillatione mortalis est in septimo die: nisi soluat per febrē superuenientē. Item ileos in qua est inferior ventositas multum fetida mala est: peior autē est illa in qua eructuatio est fetida: et in qua anhelitus est fetidus: et illa pessima in qua stercus est fetidū: et exit per superiora. Cura aūt colice prepostérat et permutat propter vehementiā do

loris. Cura eñ recta ⁊ ordinata in colica debet inchoari a remo-
tione cause antecedētis p suppositoriū vel clystere: ⁊ per medici-
nas laxatiuas ab interiori sumptas. In hoc tñ casu aliqñ compel
limur inchoare ab accidentib⁹ morbi: ⁊ non a causa mitigādo ni-
mium dolorem per saccellationes: embrocationes: epithimata: ⁊
quādoq per narcotica: sicut dicūt auctores. Cura autē ileos cu-
rabilis multū est difficilis: fit ergo per mūctiōes: epithimata per
phlebotomiā ⁊ p fricationē extremitatū: ⁊ per medicinas laxati-
uas: ⁊ per syrupos: ⁊ per clysteria: ⁊ p alia q̄ comedunt ⁊ bibun-
tur. Est autē cura colice ⁊ iliace cōsimilis: sicut morbi cōsimiles
sunt: ea tñ que bibunt ⁊ per superiora sumunt: magis sunt ꝓpria
in iliaca q̄ clystere: ita tñ q̄ post assumpta p os mouētia materiā
clystere adhibeat. materia eñ prius mota facilius cū clysteri edu
citur. Itē in ileon multū cōfert phlebotomia ab initio. Dētur syru
pi in causa calida: ⁊ oximel in frigida cū aqua multū calida: post-
ea fiat clystere. Itē aqua valde calida per se bibita: vel exteri⁹ per
vesicā eneā applicata multū valet. Itē in frigida multū cōfert hie
rapigra. Contra colicā ventosaz ⁊ partim ex fece fiat tale enema. Ad coli-
℞ oleoꝝ aneti. spice. añ. ℥. iij. olei lilioꝝ alboꝝ. ℥. iiij. vitella ouoꝝ camvēto
ij. misce. Aliud. ℞. olei camomille. ℥. v. oleoꝝ aneti lilioꝝ sisamini. saz reme
añ. ℥. iij. vitellū oui. j. misce. Aliud. ℞. decoctionis capitis castrati dia.
arietis. ℥. xij. oleorū spice liliorū alborum aneti sisamini. añ. ℥. iij. Clyste-
vitellum oui. j. hierapigre. ℥ ß. misce ⁊ fiat clystere. Enema aliud. ria.
℞. vini albi vinosi. ℥. viij. butyri. ℥. vj. vitellos ouoruz. ij. croci. ʒ. ß.
misce dormiat super vētrem cōpressum. Si leniatur ex aliquo isto
rum postea fricet suauiter locus doloris cū manu versus dorsuz.
Dormiat multū si potest. Lenitiuum ⁊ mitigatiuū doloris. Vitelli
ouorum sine albumine sumpti ante cibum cū modico croci iuuat. Mitiga
Mitigatiuum doloris ⁊ resolutiuū. ℞. aque camomille. ℥ iij. cina tiua do-
momi. ℈. j. croci gra. ij. zuccari albi. ʒ. ß. misce ⁊ potetur stomacho loris.
ieiuno. Lenitiuū doloris. bibat olei cōmunis. ℥. vj. stomacho ieiu- Leniti-
no si nō habet stomachi debilitatē. Solutiuū. ℞. hierepigre Ga. ua.
ʒ. iij. casiefistule. ʒ. vj. sebesten. ʒ. ij. aquarū rute aneti. añ. q̄d sufficit Soluti-
misce et fiat potio. Resolutiuū. ℞. pulueris seminis rute. ʒ. ß. pul. uum
seminis carui. ℈. ij. aque feniculi vini albi aliqualiter vinosi antiq. Resolu-
℥. j. misce et potetur stomacho ieiuno. Euaporatiuū. ℞. milij par- tiuum.
tes tres quod sufficit pro sacculo. salis partes. ij. furfuris florum Euapo-
camomille: florum aneti. añ. partem. j. misce et fiat sacculus ⁊ debi ratiuum
te calidus loco dolenti appone. Confectio resolutiua. ℞. specie-
rum dyacimini. ℈. ij. specierum diagalange. ʒ. j. cinamomi. ℈. ij cro
ci. ℈. j. zuccari albi. ℥. vj. misce et cum aquarum rute et feniculi. añ.

quod sufficit: fiat cōfectio solida in morsellis triū. ʒ. pro quolibet
Fomētatio euaporatiua morsello. Fomētatio euaporatiua. ℞. floꝝ aneti. M. j. ß. floꝝ camomille mellilo. an̄. M. ij. absinthij. M. j. ß. folij rute. an̄. M. j. squinanti. M. j. ß. arthemisie. M. j. eupatorij. M. j. ß. pulegij. M. ß. rorismarini. M. j. ß. calamēti camedreos camepitheos. an̄. M. ß. radicis aristologie ro. ℥. j. se. cartami. ℥. ß. se. iuniperi fenugreci. an̄ ℥. j. se. anisi feniculi carui ameos sileris montani. an̄. ʒ. iij. Contūdantur oīa grosso modo: deinde misce ⁊ bulliāt in sufficiēti quātitate aque vsq; ad consumptionē tertie partis aque. Solutiuū facile. brodij galli decrepiti. ℥. viij. polipodij quercini. M. j. florum aneti.
Solutiuū facile M. ß. se. cartami contusi. ℥. ß. salis. ʒ. j. gallus prius optime fustigetur: deinde occidatur et euisceretur: vltimo reliqua oīa in eius ventre
Mitigatiuū doloris. includant: ⁊ cum ipsis optime decoquat: cuius decoctiōis sumat dieta: et fiat potio. Unctio mitigatiua doloris: et resolutiua. ℞. oleoꝝ absinthij camomille. an̄. ℥. j. oleoꝝ spice liliorū alboꝝ. an̄. ʒ. iij. olei rute. ℥. ß. pulueris cinamomi. ʒ. j. pulueris sileris mōtani casieligneae spice. an̄. ℈. j. cere qđ sufficit: misce ⁊ cū modico aceti fiat
Suppositorium. vnctio mollis. Suppositoriū resolutiuū ventositatis. ℞. pulegij: spice. an̄. ʒ. ß. radicū yreos radicum aristologie ro. an̄. ℈. ij. se. apij: petrosilij. an̄. ℈. j. se. rute. ℈. ij. semi. sileris montani anisi feniculi carui ameos. an̄. ℈. j. cinamomi. ℈. ij. cimini. ʒ. j. amygdalarū amararū ℥. ß. bdellij. ʒ. ß. casieligneae storacis sicce asse. an̄. ℈. j. croci. ʒ. ß. salis cōmunis. ʒ. j. mellis quantū sufficit p suppositorijs conficiēdis. Sy-
Syrup⁹. rupus conterēs colice ⁊ iliace phlegmatice ⁊ ventose. ℞. calamēti origani ysopi sansuci. an̄. M. j. anisi feniculi siseleos carui se. apij raphani. an̄. ʒ. ß. radicis enule. ℥. ß. yreos. ʒ. iij. meu. fu. anisi acori. an̄. ℥. ß. squināti: se. vitice. an̄. ℥. ß. floꝝ rorismarini boraginis buglose. an̄. ℈. j. mellis cōmunis dispumati lib. ij. aceti squilitici. ℥. iiij. in petia bulliant zinziberis galange gariofili. an̄. ʒ. ij. spice. ʒ. j. Et qñq; sufficit syrupus ex melle squillitico cū gelentabin. an̄. ℥. j. cū aqua
Pilule. feniculi. Pilule de quattuor rebus expertissime. ℞. coloquintide: serapini salis gēme dyagredij cocti. an̄. partes equales: terantur ⁊ conficiātur cum succo porri. an̄. ʒ. j. Clystere benedictū p nobili-
Clystere sanās colicā singulare. bus cum suauitate educens phlegma ⁊ melancholiā: ⁊ sanat colicam. ℞. anisi triti polipodij triti. an̄. ℥. ij. ß. bulliāt cū aqua lactis caprarū. lib. v. ⁊ dissolue hierepigre. ℥. j. mellis. ℥. ij. salis. ʒ. j. ß. olei violati. ℥. ij. fac cum reiteratione si oportet.

Ⓒ De dyaria dysenteria seu dysenterion: lyenteria et vermibus. Caput. vij.

Ⓒ Ex traditione grecorum ⁊ latinorum. §. j.

Diaria iugis ventris cursus sine vomitu. liquida aluus et sepius q̄ ex consuetudine fertur: atq̄ interdum tolerabilis dolor est: interdum grauissim⁹ idq̄ peius est. Sed vno die fluere aluum sepe pro valitudine est: atq̄ etiā pluribus: dum febris absit et intra septimū diez id conquiescat. Purgatur eni corpus: et quod intus lesurum erat: vtiliter effunditur: verum spacium periculosum est. Proxima his inter intestinorum mala: tormina esse cōsueuerunt. Dyssenterion grece vocitatur: latine vero tormen dicitur: et est intestinorum exulceratio: a dys quod malū significat: et enteron qđ est intestinū. Tormē vel tormines masculini generis (vt ponit Noni⁹) a torquēdo dr. Et vt plini⁹ inqt: mēstrum torminibus efficacissimū. Inde torminosi: et dyssenterici qui patiuntur. Recētiores medici accipiunt pro cruciatu ventris: sicut et baptista mātuanus de patiētia: sed vix ita apud idoneos reperitur: sed ille vt hic: ita sepe alias cum vulgo sentit de noībus morborum. Intus intestina exulcerātur. Ex his cruor manat vsq̄ modo cum stercore aliquo semper liquido: modo cum quibusdaz squaminosis excernitur. Interdum simul quedam carnosa delcēdunt: frequens deijciendi cupiditas: dolorq̄ in ano est. Lyenteria grece hoc est intestinorum solutio latine: lyo enim dissoluo valet: enteron intestinum. Est autem morbus vbi cibus nō pficitur ꝛ digeritur: sed incoctus egerit̄: inde lyēterici qui aluini dicunt̄. Lyēteria est exire comesta: vel bibita in eadem qualitate qua sunt accepta. Galenus hāc passionem diffiniuit dicēs. Lyēteria est digestionis ablatio cū cib⁹ in stomacho nullatenus mutet̄ in liquorē nec in colorē nec odorē. Et cū sit lyēteria duplex. Una qđē in superficie itestina exulcerās in multis dyssenterie cōsilīis: ex alijs facta distillationib⁹. Altera vero que ob imbecillitatē cibū in ventre distinet: incoctaq̄ egerit nutrimēta: leniaq̄ exeūt incocta ꝛ humida ventre in totū distillāte. In lyentericis facile incōcoctus euadit cibus: eoq̄ celiacis distinguūtur. Est ergo ventri cataplasma faciendū linosperm̄i cū dactilis ꝛ echino et bato cū oxymelle coctis quod si inflatio affuerit misceātur cuminū anethum ꝛ ruta: aucta porro distillatiōe pariter apponimus mala cydonia: alumē humidum acatiam hypocystida cecidem: vel ex his aliqua: vel omnia. Cerote vero ex myrrha: vinoq̄ aliquo astringente. Potus aūt simplex arnoglossi semē: aut lapathi semē: malipunici cortices: vua arida: vel vue p̄mature succ⁹ aridus. Presentaneū vero remediū lapathi agrestis semē adūciā: arnoglossi seminis vncia. Hypocystidis. ʒ. vj. gūmi vel acatie tantūdem. Sume contritis cydonijs

coctionem facito cumini piperis: rhois: styraces: balaustii. an. ℥. ij. corticis mali punici. ℥. silphij. ℥. vel aridi. ℥ et potui infunde: vel misce oximel mane: et in vespera myrti atri cochliarius et dimidiũ anesi rosarũ aridarum fac pastillos. et dato. ʒ. iiij. cum aqua. Theriaca quoqz ex viperis prestans remediuz est. Dysenteria vero q̃ a latinis tormẽ appellatur: intestinorum exulceratio est: quãdoqz ex cessante tenesmo: vel ventris fractura quapiam: quandoqz inde est morbi principium vbi sunt varia billosa excrementa: dein iuxta proportionem cruenta: et postremo purulenta cuiusmodi e morticinis effluere cõsueuerũt. At que ab atra bile tormina principium ducunt: lethalia sunt: quippe que cum exulceratione cãcruz subesse indicãt. Ex eo igitur quod effluit cũ stercore egritudinis causa dinoscitur. excernitur nãqz aliquãdo nigrior q̃ esse cõsueuerit sanguis: iecore exceptum cibum non satis cõmode concoquente: ac ob ipsius infirmitatem: vel vim extrariam sepe e vẽtre excernitur quiddam simile eis: que ex ablutis recentibus eijciturcarnibus ob hoc he patriam hãc vocitãt dysenteriam. Communiter igitur vtendum est remedijs: quibus in celiacis alijsqz cõtra naturam vtimur excretionibus: at propria commoda erit lemnia sigillata seu pota: seu abiecta prius clystere facto ex mellicrato: inde salsor et portulace succus idoneus a dysentericis potus ipaqz portulaca cocta in oxycrato mãsa. conuenit etiam arnoglossum et bati fructum ac folia: et altee radicis coctio. Hippuris ex aqua vel vino pota: eiusqz succus. Fluores etiam alui arefaciunt oua ex aceto tosta et mãsa. Nõnunqz aũt (vt Celso placet) lumbrici occupant aluuz: hiqz modo ex inferioribus partibus modo fedius ore redduntur. Atqz interdum latos eos: qui peiores sunt: interdum teretes videmus. Si lati sunt aqua potui dari debet: in qua lupinum aut cortex mori decoctus sit: aut cui adiectum sit contritum vel ysopum vel piperis acetabulum: scamonee paului: vel etiam pridie cum multum allium ediderit: vomat. posteroqz die mali punici tenues radiculas colligat quantum manu comprehendet: easqz cõtusas in aque tribus sextarijs decoquat: donec tertia ps supersit. huc adijciat nitri paulum et ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis duas potiones sumat aut aque: vel murie dure sic adiecte. tum desidat subiecta calida aqua in pelue. Si vero teretes sunt: qui pueros maxime exercent: et eadem dari possunt: et quedaz leuiora: vt contritũ semẽ vitice: aut brassice: aut cumini cum aqua: vel menta: vel absinthiũ decoctum: vel ysopuz ex aqua mulsa: vel nasturcij semen cũ aceto contritum. Edisse etiam et lupinum et allium prodest: vel malue oleum subter dedisse.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Uando autem euacuatio est supra consuetudinē: tūc Serapio
est aut ꝓpter grauitatem multitudinis eius quod retertio bre
cipitur supra stomachum. aut quoniā mordicat sto= ulari cap.
machum acuitate sua: et vadit ꝓpter illud ad expel xvij.
lendum illud. aut ꝓpter viscositatem ciborū ꝛ lubrici
tatē eorū: ꝛ proprie quādo ambulat q̄ accipit ipsos successione su
sceptionis eorū: aut ex debilitate eorum: qm̄ cibaria sunt, diminu
ta a necessitate sunt superfluitates eorum diminute: etiā et si sunt
grossa ponticia: tardaꝛ in descensione. Et nō est tarditas euacua
tionis superfluitatis: et antecessio eius ꝓpter debilitatē stomachi
et intestinorū tm̄: sed propter debilitatem lacertorū qui sunt sup
stomachū et pectus etiā. Et euacuatiōes cōtinue quidē fiunt: aut
ꝓpter debilitatē: aut mordicationem. Scias ꝙ lubricitas stoma
chi nō est nisi egritudo ventris et intestinorum: que accidit vt lu=
bricent comesta velociter ꝓpter quod alterētur penitus: nec qua
litate sua: nec ipsorum substātia. ¶ Cōstātinus siue isaac. Lienteria Isaac si=
nascitur ex defectione virtutis cōtentiue in stomacho: vel ex vulne ue Cōstā
ribus in superficie stomachi ꝛ intestinoꝝ. Defectio contētiue est ex tinus in
mala cōplexione stomacho dn̄ante: vel intestinis. Hec complexio Isaac. iiij
si est perfecta et firmata vt exire nequeat: aliquādo inter stoma= viatici. c.
chum et intestina humor proprius vnde nascitur est phlegma: pa= xiiij.
titur infirmus semꝑ oxiremiam. id est inseparabile accidens: exit
cibus ilico cū ingreditur sine vlla digestione vel expressione virtu
tis: vulnera in superficie stomachi vel intestinorū causam habent:
humores acutos calidos pūgitiuos insequētes cōtentiuā virtu
tem velociter anteq̄ digerere incipiat: hoc modo infirmus sentit
puncturā ꝛ ardorē: ꝛ nisi festinemus medicinā in dissinteriā muta
tur. Hec species lyenterie non habet oxiremiā in principio: que si
quādoq̄ appareat cibū morari in stomacho tādiu ibi esse signifi=
cat donec natura aliquātulū mutat: vnde naturā intelligimus in
suā actionē reuersam. Sed cū videaꝛ infirmus nihil tenere intra
stomachum: vnde hoc fiat inquirendū est: aut em̄ est ex defectione
virtutis cōtētiue in stomacho vel intestinis: vel ex vulneribus. Si
ex defectione virtutis contentiue: videndnm est vnde defectio sit:
aut ex mala complexione sibi dn̄ante: aut de materia ibi coadu=
nata. Si sit ex materia ibi coadunata: mūdificādi sunt humores
cū medicina que cū expressione deponat. Si ex mala cōplexione
sit sola: interrogemus infirmū vtrū ardorē sentiat intra stomachū
ꝛ sitim: ꝛ fumosam eructuationē. Ex his em̄ intelligimus: q2 ex in
cēsiōe caloris sit. Si nō senserit ꝛ multū comederit ꝛ parū digesse

rint perpendimus q ex frigore fit: deinde medicanda sunt contraria contrarijs. Dissinteria est egestio sanguinis cū excoriatiōe vel vulneratione sui. Causa eius vel interior est vel exterior. Interior sicut digestio al's egestio cholerica acuta pūgitiua: quam patitur infirm⁹ cū p intestina cholera acuta trāseat psorans et excoriās: vel ex suo acumine vulnerans: vel ex salsi phlegmatis acumine: et sua salsugine idem in intestino faciēte sicut videmus in vitri actione: vel in vitreo phlegmate vel aquosa humiditate. Exterior sicut de pharmacia. que ex virtute sua et acumine facit simile. Cum enim intestinum inueniat defectum et discoopertum excoriat velociter ipsum. Uniuersalis significatio dissinterie est tortura: et angustia: et egestio sanguinolenta mixta cum cholera rubea: vel cū re alia coagulata alba et viscosa in interiori quasi vestimentum intestini. Particularis significatio dissinterie est cum hec apparent in digestione. Si enim est cholerica: intelligimus esse ex cholera rubea. Si phlegmatica cognoscitur esse ex phlegmate salso. Si exterior sit causa ex inquisitione infirmi est intelligenda. Ascarides et lūbrici solent nasci in intestinis qui vniuersaliter ad rem extra naturam pertinent: vnde expelli oportet. Causa eorum est saturitatis multitudo: et indigestibilium ciborum acceptio: de quibus in intestinis crudi adunantur chimi: quibus cum calor dominetur excoquentur: et inde animalia illa generantur. Sunt qui dominantur in subtili intestino superiori: hi vocantur lumbrici: quia longi sunt: et quidam nascuntur in grosso intestino quod est sub vmbilico: et ascarides vocantur et cucurbitini. Qui hanc habent speciem: multum comedunt: et si non comedant: sentiunt puncturam: et incisionem sub vmbilico et in ventre. Sunt quidam nascentes in inferiori intestino quod vicinum est ano: hi sunt vermes minuti: qui si ibi remaneant vt crescant: patitur infirmus molestationem ceteris prioribus maiorem: sicut ablationem desiderij cibi: stuporem: mentis alienationem: febrem et aliquando stridorem dentium in somno: maxime si non saturentur cibo: aliquando dormientes garriunt: et cum excitantur trementes surgunt: plurimi linguam emittunt ab ore: et quasi masticant cum nihil in ore habeant. Oportet ergo vt festinemus ad eos emittendos: quia si in visceribus remaneant: corpus consumunt: membra emolliunt: neq3 expellentur nisi prius interficiantur.

Auicēna fen. xvj. iij. cano. ¶ Auicenna. Scias quod omnis fluxus ventris aut est ex cibarijs et cibis: aut aere continente: aut ex membris. Et fluxus apostemosus sanior est q̄ epaticus: et ille qui est ex debilitate est susceptibilior curationis. Quecumq3 autem excoriatio melan-

cholica est eueniens fm semitam iceptionis: est mortalis. Et mul totiens quidam perforant intestina habentis vlcera: ꝛ morit fm plurimum. Inquit hippocrates. omnis fluxus ventris post egri/tudines subito est malus: ꝛ significat mortem ꝓpinquam. Et sin gultus in fluxu ventris est significatio mala. Et fluxus stomachi sanguineus sine dolore plurimo: ꝛ absqꝫ nocumento sequente ipꝫ in appetitu ꝛ aliis: est saluus. Fluxus ventris prohibet inqꝫtum est fluxus cū stipticitatem facientibus ꝛ ingrossantibus materias ꝛ facientibus conglutinationem: qñqꝫ etiam necessaria sunt nar cotica. Et qñqꝫ curat fluxus ventris cū diureticis: ꝛ sudorem fa/cientibus: ꝛ dilatantibus poros: ꝛ vomitum facientibus: omnia namqꝫ hec mouent materiam ad contrariam partem fluxus. Et scias ꝙ dormire est ex rebus magis iuuantibus ei qui hꝫ fluxum ventris. Et ex retinentibus fluxum est positio ventosarum sup vē trem: ꝛ balneum: ꝛ fricatio. Et interdicat eis vinum: si aūt nō fue/rit excusatio pp virtutem: tunc sit nigrū saporis stiptici ꝛ paruꝫ: ꝛ si expectauerint vt non bibant omnino: curatur per se. Oportet vt cū sciueris ꝙ causa in ipso est oppilatio in epate ꝛ meseraica/rum: vt intendas cū apertione oppilationis. Et scias ꝙ adeps ca prarum bonum est supra totū illud qđ aggregatur in clysteri ex glutinatiuis: est enim succurrens: ꝛ sedans mordicationem: ꝛ por tat super locum egritudinis velociter. Scias ꝙ clysteria pinguia glutinatiua sedant dolorem eius q̄ habet vlcus in intestinis suis corrosiuuꝫ: sed non sanant. Et non cures in corrosione nisi de me dicinis conferentibus corrosioni: licet qñqꝫ ledant: ꝛ dolorem fa/ciant non tñ respiciatur ad id. Non oportet vt retineatur fluxus creticus cū non perducit ad timorem. Si tesnamon fuerit ab vlce ribus ꝛ corrosione: nō cibentur amaris: neqꝫ salsis valde neqꝫ acu tis: neqꝫ acetosis valde: omnia enim ista faciunt egestionem mor/dicatiuam dolorosam aut excoriatiuam. Et scias ꝙ frigus facit tenasmon in pluribus horis. ¶ Rasis. Excoriationis aūt que fit in ano ꝛ est tesnamon: signa sunt frequentia assellationis pauce si cut sputum. Uerbi gratia: cū dolore ledente ꝓpe anum: ꝛ illud cū quo egreditur egestio non est pmixtū cū fece: ꝛ iuuant habentes eam suppositione collyrii plusqꝫ reliquis curatōibus. Confectio trocisci ad tenasmō exptī. ℞. seminis iusquiami se. aneti se. fenicu li añ. ʒ. v. ameos. ʒ. ij. ß. opij. ʒ. iij. seminis apij. ʒ. j. fiant trocisci auř. j. detur. j. ꝛ administretur cum non est caliditas.

Rasis in li. diuisio num. cap lxviij.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

In hoc loco agitur de triplici fluxu vētris: sicut de diaria lyenteria ꝛ dissinteria. Differentia aūt ponitur inter diariam: lyenteriam ꝛ dissinteriam: qꝛ in diaria est simplex fluxus humorum: vt ciborum sine ventris excoriatione: vel cōtinuitatis solutione. In lyenteria est egressio ciboꝝ indigestorū nōdū in humores conuersoꝝ. Dissinteria est fluxus humoꝝ. sed cū excoriatione ꝛ continuitatis solutione. Dyaria vero de facili conuertit in lyenteriam ꝛ in dissinteriam. Fit aūt dyaria vel ex nimia repletione humoꝝ: vel ex eoꝝ nimia liquiditate: vel a nimia fluxibilitate: vel a nimia vasoꝝ vel orificioꝝ largitate: vel a nimijs reumatismis a capite ꝛ ab alijs membris ad stomachum ꝛ intestina deriuatis: vnde viscera oīa ꝛ eoꝝ orificia lenia ꝛ lubrica efficiunt vnde continenda nequeūt retinere. Lyēteria autē fit aut ex cibarijs: aut ex supflua humiditate: aut ex mēbris. Fit aliqñ ex cibarijs nimis pinguibus ꝛ viscosis: qui non tandiu possunt sustineri vt digerant: sed talis lyenteria cito recipit correctionem. Itē fit lyenteria ex mēbris id est ex vitio membrorū: vt qñ lacerti q̄ sunt instrā virtutis retentiue: sunt paralyticati: ex paralysi enim taliū deficit retentiua. Itē fit lyenteria post dissinteriā pp abrasionem villorum stomachi ꝛ intestinoꝝ: ꝛ hec est incurabilis. Itē fit lyenteria ex vulneribus intrinsecis stomachi ꝛ intestinoꝝ que sunt ab humoribus acutis. Item fit lyenteria ex defectu virtutis retentiue pp maliciā complexionis soluꝫ: ꝛ iterum fit pp phlegma viscosum in villis adherens: vnde oīa reddunt lubrica: ꝛ talis lyenteria lubricitas stomachi ꝛ intestinorum appellat pp phlegma viscosum ꝛ lubricum: ꝛ villos stomachi replet: vnde cibus lubricus non pōt retineri donec imutetur. Signa aūt lyenterie incurabilis habent per dissinteriam precedentem. Signa lyenterie ex paralysi habentur per insensibilitatem ꝛ frigiditatem. Signa lyenterie ex vermibus habētur: qꝛ dolor ꝛ mordicatio precessit. Signa aūt lyenterie ex viscoso phlegmate sumuntur ab egestionibus viscosis phlegmaticis. Lyenteria vero ex defectu virtutis contentiue dignoscitur per hec: ꝛ p priuationem alioꝝ. Fluxus aūt qui est cū sanie ꝛ sanguine aut fit ex dubellati que erumpitur: ꝛ illud fit ex percussione: ꝛ ꝑuenit aut subito plurimū eius: aut paulatim: aut pp venam ruptā: aut pp debilitatem epatis a digestione: aut pp excoriationem: ꝛ excoriatio fit in intestinis superioribus: aut inferioribus: aut in ano. Et excoriatio alia est mala putrida antiqua ꝛ alia cum qua non est putrefactio: ꝛ alia que fit a cholera: ꝛ alia q̄ fit a phlegmate salso: ꝛ alia q̄ fit a cholera nigra: ꝛ de istis

alia est in intestinis superioribus: et alia in inferioribus. Egestio sanguinis puri fit propter solutionem continuitatis. Egestio vero sicut substantia carnis causa est massa sanguinis coagulati et condensati. Et aliquando est fluxus ventris ex splene: aliquando a capite propter catarrum descendentem a cerebro ad stomachum: et appellatur cerebrellaris. Aut fit fluxus a stomacho cum non est digestus cibus: aut fit a toto corpore: et quandoque ad bonum: quandoque ad malum. Et aliquando dissinteria est epatica: aliquando ab intestinis cum rasione et dolore. Et aliquando fit propter meseraicas propter malam dispositionem ipsarum. Et aliquando egestiones sunt chilose: et causa est debilitas attractiue: que est in epate aut oppilatio vel apostema que sunt in sima epatis: vel in meseraicis: vnde non potest chilus penetrare ad epar vt fluat chimus. Cause vero aquose egestionis vel ablutiue vel lauatiue est debilitas digestiue vel retentiue. Causa vero cholerice egestionis est multa cholera cum forti expulsiua Causa vero virulente egestionis est fortis adustio humorum et corruptio: et quandoque ruptura apostematis: et iste fluxus aliquando est periodicus. Egestio vero nigra vel grossa vel subtilis est propter rupturam apostematis venenosi: aut corrosiones vel vlcera: aut sanguinis adustionem circa epar vel in vasis. Egestio melancholica est a splene: quando videlicet oppilatio aperitur. Medicine simplices que valent contra fluxum ventris. Primo coagulum leporis vel hedi sumatur. ʒ. j. cum ℥. j. aque plantaginis tepide. Secundo tyriaca recens propter opium: que si non recens reperiatur: sumatur de ipsa. ʒ. j. opij gra. v. et misceatur cum aqua plantaginis tepida: vel vino grosso de torculari. Tertio sunt lentes excorticate quia cum corticibus sunt laxatiue et fortissime bullite: et postea in patella assate cum pinguedine mutonis: et ministrare cum pauco aceto. Quarto est sanguis mutonis fortiter decoctus sine sale et pinguedine cum brodio mutonis. Quinto est sanguis turturis antique datus in potu cum vino grosso de torculari: et non coquatur sanguis. Sexto est semen nasturcij integrum assatum in sartagine ministratum cum lacte butyroso in quo ferrum vel lapilli sint extincti. Item magna ventosa si patiens eam tolerare potest sine scarificatione super vmbilico. Item aliqui faciunt suffumigationes ab extra cum sella perforata: et fumus recipiatur per anum cum aceto fortissimo in quo proiciantur prune ignee: vel lateres antiqui igniti. Item electuarium ad idem ℞. corticum citri cum zuccaro conditorum minutim incisorum: carnium citoniorum conditorum: conserue rosarum antique ana. ℥ ß. conserue buglosse antiqua. ʒ. iij. interioris. cinamomi electi: florum cameleon ana. ʒ. j. ß. coralli albi et rub. fortissime abluti cum aquis

De cura fluxus ventris quando fluxus est simplex vel solitaria.

Electuarium in fluxu.

exciccatiuis añ.ʒ.ij.ſang.draco.ʒ.ij.ß.ſandal.albi ꝛ rub.coriandri preparati acatie hypoquiſtidos añ.ʒ.j.ʒuccari lib.ß.aque bugloſſe ſucci citoniorum añ.℥.ij.fiat electuarium per bolos. Item potus aque prunellorum ꝛ ſorbe ꝛ neſpile comeſte ante prandiuȝ mirabiliter ſtringit. Item in tenaſmone qñ patiens ſurgit de ſella lauando pudibunda cum aqua frigida:ꝛ poſtea bombacem ſuper ponēdo in eo quod ſequitur.℞.olei roſati antiqui.℥.j.vitelli ouorum fortiter conquaſſatoꝝ duo:opij pulueriȝati.ʒ.j.miſce ꝛ tepefiant ꝛ hoc facto inūgaᵗ bombix bene carminata que pōatur intra pudibunda quantum poteſt. Contra diſſinteriam que ſequuntur fiāt. Clyſtere primo pōt fieri tale.℞.aque decoctionis ordei torrefacti:qꝺ ſufficit pro decoctione herbarum infraſcriptarum: foliorum plantaginis.M.iiij.corrigiole ſeu centinodie.M.ij. ꝛ vitellū oui numero.j.olei roſ.℥.iij.gūmi arabici.ʒ.ß.pinguedinis hirci.℥.j.ꝛ fiat decoctio:cuius colature.℞.℥.xv.reliquas ꝓo medicinas adde miſce ꝛ fiat clyſtere. Iſtud clyſtere ſibi imponat tepidum ſtomacho ieiuno ſaltē ſemel in die. Iulep potabile delitioſum in diſſinteria.℞.vini granatoꝝ.℥.vj.granorum ribes.℥.ij.ſumach.℥.ß.tamaridoꝝ.ʒ.iij.margaritaꝝ.ʒ.ij.ſyrupoꝝ de acetoſitate citri.℥.vij.roſaꝝ.℥.vj.aquaꝝ plātaginis ptes.ij.acetoſe ptē.j.aqua ciſterne calibeate ptes.iij.de his trib⁹ ſimul qꝺ ſufficit ad oīm ſupradictoꝝ decoctionē:ꝛ fiat iulep vt decet ꝺȝ artē. Puluis ad idē.℞.coriādroꝝ prepatoꝝ.℥.ß.ſe.plantaginis.ʒ.ij.coralloꝝ rub.ſe.acetoſe añ.ʒ.j.pulueriȝenᵗ ſubtiliter: deinde miſce ꝛ aliqñ capiat cū cruſta panis aſſata in principio prādij.ꝛ cene:ꝛ poſt comedat bolos tres citonij optime decocti.bibat aquā ciſterne ꝛ calibeatam:ꝛ ipſam aquā aliqñ bibat mixtā cū tātūdē vini nigri nō multū vinoſi. Solutiuū facile ventrem ſtipticū relinquens.℞.mirmiclete.℥.ß.reubarbari torrefacti ꝺm canones.ʒ.j.aquaꝝ plantaginis partes.ij.acetoſe pteȝ.j.de his adꝺ ſimul qꝺ ſufficit fiat potio vt decet ꝺm artē. Iſtud aſſumat in aurora : ꝛ poſtea dormiat per duas horas:ꝛ poſtea ſtet ieiunus horis quattuor:ꝛ non ſumat lauatiuū aliqꝺ. Poteſt etiam dari aliud remedium ꝺm tamen diſcretionem medici vt.℞.abſinthij viridis.M.j.ß.mente viridis.M.ß.maſticis.℥.ß.gariofiloruȝ.ʒ.j.macis.℈.ij.calami aromatici.℥.j.roſarum florum labruſce añ.M.j ſumach myrtilli ſimul bulliant in vini nigri ꝛ aqua fluuialis munde ꝛ clare quod ſufficit ꝑ fomētatione vſqꝫ ad conſumptionem quarte partis ipſius liquoris:deinde reliqua pulueriȝenᵗ groſſo modo:vltimo ipſa pulueriȝata dicte decoctioni addanᵗ. Digeſtiuȝ humoꝝ aqueoꝝ ꝛ cholere ſimplicis ꝛ aduſte ꝛ phlegmatis ſalſi:fluxūqꝫ itercipiens: aut aliqua

Remedium in tenaſmone lauamen.

Clyſtere in diſſinteria.

Iulep in diſſinteria delitioſum.

Puluis valde bonus.

Solutiuū facile.

Aliud remediū in diſſinteria.

Digeſtiuum.

liter sistens. ℞. aquarum rosarum. ℥. xij. acetose. ℥. vj. sumach. ℥. ß. masticis. ʒ. j. spodij. ʒ. ß. sumach spodium et mastix contundantur grosso modo: deinde simul bulliant in ipsis aquis ad lentum ignē vsque ad consumptionem quarte partis ipsarum aquarum: et vsui reserua. Syrupus contra dissinteriam in gracilibus intestinis et peruenit ad exeuntia epatica et ad singultum prauum. ℞. passularum. ℥. ij. liquiritie. ℥. j. ß. sandalorum rub. absinthij radicum feniculi petrosilij seminis endiuie berberis cinamomi ana. ℥. j. rosarum semi. anisi squinanti ana. ʒ. ij. spice. ʒ. j. reubarbari. ℥ ß. zuccari. ℥. vij. aque endiuie. ℥. iij. fiat syrupus. dosis. ℥. j. ß. in mane. Julep ad fluxum ventris. ℞. aque endiuie aque lupuli ana. ℥. vj. ponatur in infusione cinamomi. ʒ. ij. zuccari. ℥. v. fiat iulep. Ad dissinteriam pueri lactentis cum febre. ℞. aque arnoglosse. ℥. viij. passularum torrefactarum. ℥. ß. seminis ro. ʒ. ß. zuccari tabarzet. ℥. vj. fiat iulep. Ad idem in initio. ℞. olei onfancini olei de citonijs olei masticini ana. ℥. ß. inungatur stomachus. Clystere in excoriatione intestini recti quando esset ibi tenasmō. ℞. thuris albi sanguinis draconis terre sigillate boli armeni ana. ʒ. j. croci. ʒ. ß. accipiatur ex istis pulueribus. ℈. ij. et cum cyatho succi arnoglosse et pauca aqua ordei: vel cum vno cyatho plantaginis fiat clystere bonum et expertum. Contra vermes et exitum ani. ℞. succi absinthij quod sufficit ad infusionem infrascripte mice panis in canone infrascripto. aloes epatici. ʒ. j. gentiane. ʒ. ß. nigelle. ℈. ij. masticis. ʒ. ß. lupinorum. ʒ. j. myrrhe. ʒ. ß. coriandrorum preparatorum. ʒ. ij. corallorum rubeorum. ʒ ß. fellis tauri aut bouis. ℈. ij. puluerizanda puluerizētur seorsum et difformiter vt decet secundum canones: deinde in dicto succo absinthij infundantur: et ex dicto succo imbibatur mica panis grossitiei vnius digiti et figure scutalis siue in modū scuti: postea ipa mica panis taliter imbibita aspergatur ex dicta mixtura pulueris in felle tauri aut bouis: vltimo mica taliter imbibita et aspersa suauiter in velo serico subtili et raro etc. Clystere contra vermes. ℞. lactis caprini. ℥. xij. mellis. ℥. ß. Unctio. ℞. oleorum masticis. ℥ ß. absinthij amygdalarum amararum ana. ℥. j. pulueris aloes absinthij gētiane ana. ʒ. ß. nigelle. ℈. ij. seminis portulace coriandrorū corallorum rubeorum ana. ʒ. ß. fellis tauri. ʒ. j. baurach. ʒ. ß. cere quod sufficit pro vnguento puluerizanda puluerizentur deinde omnia simul misce et fiat vnguentum. Pilule solutiue vermiū et humorum ipsorū. ℞. aloes. ʒ. ij. myrrhe. ʒ. j. croci. ʒ. ß. reubarbari. ℈. ij. corticum radicum capparorum baurach thimi ana. ℈. j. puluerizentur subtiliter deinde omnia simul misce: et cum syrupo de absinthio quod suffi-

Syrupus in dissinteria.

Julep ad fluxū ventris.

Clystere contra excoriationem.

Contra vermes remedia.

Clystere Unctio.

Pilule contra vermes.

cit ad incorporandū reformentur pillule.viij.pro.3. Potus digesti uus.℞.agrimonie.M.ij.radicis graminis.M.j.siliginis.℥.ß.coriādrorū preparatorū.3.iij.se.portulace.3.j.misce:deide oia bulliāt in sufficienti aqua ad consumptionē tertie partis: deide exprimātur ⁊ colaturā vsui reserua. Puluis.℞.aloes absinthij aā.3.j.baurach.℈.j.gentiane.3.ß.calamēti masticis nigelle mente abrotani aā.℈.ij.coriādrorū preparatorū corallorū rub.aā.3.j.fellis tauri.3.ij.succi cepe.℥.ß.pulue.puľ.deinde oia simul misce:⁊ semel aut bis in die inungaľ stomachus ex oleo de absinthio calido:postea aspergaľ ex isto puluere supra stomachum.3.ß.Confectio.℞.dipta mi albi.3.j.nigelle.℈.j.se.portulace.3.ij.coriandrorū preparatorū.℈.ij.cornu cerui vsti.3.j.zuccari albi.lib.j.misce:⁊ cū aquis agrimonie gentiane aā.qđ sufficit fiat confectio solida in forma rotūda. Electuarium.℞.tyriace antique.3.ß.Emplastrū.℞.radicis enule.℥.j.foliorū viridiū absinthij rute mente abrotani aā.M.j.nucleorū persicorum lupinorū aā.℥.ß.baurach.3.j.thimi nigelle gētiane aloes aā.3.j.ß.fellis tauri.3.iij.cepe.3.j.coriandrorū preparatorū sumach semi.portulace aā.℈.ij.olei absinthij olei amygdalarum amararum aā.qđ sufficit.Radices herbe nuclei ⁊ cepe contundātur:⁊ deinde sufficienter bulliant.Ultimo oia cum reliquis incorporentur:⁊ fiat emplastrum ad lentum ignem.

Potus digestiuus.
Puluis p epithimate.
Cōfectio ɔ vermes
Emplastrum.

¶De hemorroidibus ⁊ egritudinibus ani. Caput.viij.

¶Ex traditione grecorum ⁊ latinorum. §.j.

Aui exitus anus dī vbi musculi sunt:qbus astringitur cū opus est:aut laxaľ.ibi venarū ora sunt tanq̄ ex capitulis qbusdā surgētia:que sepe tetrū sanguinē supfūt:sicut e naribus.Hemorroidas greci vocāt: eo pro fluuio purgatiōis vice vtunľ:nec valde imbecilliores ob id fiūt:ideo iportune qdam curati:cū sanguinis exitum non haberent inclinata in precordia ac viscera dira illa materia subitis: ac grauissimis morbis correpti sunt:in eadem parte:que corona est ⁊ sedes dicta condilomata innascunľ tubercula quedam q̄ nunc dura:nunc mollia que ex inflāmatione oriri solēt: verū si vetera ⁊ iam induruere:medicamētis causticis interdū adurunľ.Anus sicut ⁊ vulua pcidit quā sedis pcidentiā vocamus vel sedem conuersam quā stipticis retro agimus:vlcera eidē ⁊ fungi similiaq; innascunľ:que aduri solent.Marisce itē ⁊ rhagades anū infestāt cute circunsissa.Hos morbos(ait benedictus alexander)lasciua luxurie procacitas:⁊ estuans libido facit;non sine nature ⁊ maiestatis diuine iniuria:⁊ vtriusq; lege calcata vitiorū inuentrix libi-

do:que neglecta natura: diuerticula querit at: hoc est genus hu=
manum perdere. Anus multa tediiq3 plena mala recipit: nec inter
se multū abhorrētes curationes habet. Interq3 vitiū est cum ora
venarū tanq3 ex capitulis quibusdā surgentia videntur: que sepe
sanguinē fundunt hemorroidas greci vocant: atq3 in quibusdam
parum tute supprimitur: qui sanguinis profluuio imbecilliores nō
fiunt. Habent enī purgationē hanc non morbū: ideoq3 curati qui=
dem cum sanguinis exitu3 non haberēt: inclinata in precordia: ac
viscera materia subitis et grauissimis morbis correpti sunt: si cui
ergo nocet succurrendū. Hemorroidū nimirum significatio nobis
indicatur ex operatione: que ex delectione euacuationeq3 fuit: vt
multis vtendū sit clysteribus: simul intestini superflua deiicientes
simulq3 anū irritātes conuersionē ad exeundū ex ano expeditiorē
faciamus. Egrotū itaq3 supinū ad apertā lucē sistemus. Si astri=
ctione vtemur filum multipliciter obuolutū adhibētes laqueo: he
morroida astringemus vnū modo erūpendi locum sanguini sup=
fluo relinquētes: qđ ita iubeat hippocrates post astrictionē oleo
⁊ vinculo vsi eo loco cōmodo: oleo tepenti mellicratoq3 ventrē cu
rabimus. postea ex frigidantib⁹ ⁊ croci cataplasmate vtemur. Et
post hemorroidū lapsum vinsi tollemus. Leonidas autem filo nō
vtitur: sed vna agrelli cohibēs aliquādiu hemorroidas excisorio
scalpro execat: post manus iniectionē: quā chirurgiā vocant gre=
ci. māna ⁊ amylo: ⁊ chalcitide: vel adusta spongia cu3 pice curat.
Utendū alii aiunt faustino pastillo ad absolutā adustionē. Cōdy
loma tuberculum est: quod ex quadā inflāmatione nasci solet: in De cōdy
anoq3 intumescere: cum pluribus locis cutis exciditur rhagada lomatis:
greci vocant condiloma. Igitur inflāmatione: vel rhagade ante= vel exo=
cedente est. Primū igitur exochia nuncupaē. Cum autē callosum chiis et
factū est condyloma. Expedit ergo vt illa ita hec mydio retenta rhagadi
excisorio scalpro excedere: crustaq3 enata curare: rhagadas por= bus.
ro stercore maxime obduratas: ⁊ circa cicatricis ortū quod calo=
re euadentes diutius durent recētes faciende sunt vnguibus: vel De tene=
scalpro dissecando: ac statim in cicatricē deducamus. Est autem smo inte=
aliud leuius omnibus primis: quod tenasmō greci vocant id neq3 stinorum
acutis neq3 longis morbis annumerari debet: cum ⁊ facile tolla= morbo
tur: neq3 vnq3 (vt Celso placet) iugulet. In hoc eque atq3 in tormi quem te
nibus frequēs desidendi cupiditas est: eque dolor vbi aliquid ex= nasmon
cernitur: descendūt autem pituite mucisq3 similia: interdu3 etiam greci vo=
leuiter subcruenta. Sed his interponunē nōnunq3 ex cibo quoq3 cant.
recte coacta. Desiderare oportet in aqua calida: sepiusq3 ipm ma=
nu nutrire. Cui plura medicamenta idonea sunt: butyrū cum ro=

ſa acatia ex aceto liquata. Emplaſtrũ id quod tetrapharmacon greci vocant: roſa liquatũ: alumen lana circundatũ ⁊ ita appoſitum: eademq; ex inferiore parte indita: que torminũ auxilia ſunt: eadẽ verbene decocte. vt interiores partes foueantur: alternis ꝓ diebus aqua: alternis leue ⁊ auſterũ vinũ bibendũ eſt. Potio eſſe debet egelida ⁊ frigida: proprior ratio victus talis qualem in torminine ſupra precepimus.

Ex traditione penorum ⁊ arabum. §.ij.

Iſaac. i iiij. viat capi. xix

Emorrois eſt apertio oris illius vene que eſt in ano: vnde ſanguis effluit: ſicut videmus in multis ſanis temporibus interpolatis. Cauſa huius humores ſunt groſſi ⁊ viſcoſi in inteſtinis: quos virtus expulſiua expellit ⁊ a natib⁹ eijcit: ſicq; fit hemorrois apoſtema et vulnera. Aliquando hemorrois eſt propter acutos ⁊ pũgitiuos humores de potiõe acuta: ⁊ forti malos humores ad nates trahenti: ⁊ has paſſiones efficiẽti. Hemorroides ſemper ſequunt̃ iſta accidẽtia: mutatio coloris in citrinitatem: et maxime ſi inueterescant: anguſtia in precordijs: dolor dorſi: grauitas in coxis ⁊ cruribus: inflatio in laterib⁹. Que ſi ſint ex groſſis humoribus ⁊ viſcoſis: nimiã gurgulationẽ et inflationẽ in ventre habent. Si ex acutis humoribus ſit pruritus in natibus. et dolor: tenaſmus. Putat infirmus ſe debere egerere cum nihil habeat. Uniuerſaliter ad medicandum hec infirmitas duraleſt. Paſſiones ani ſicut hemorrois apoſtema vulnera ⁊ fiſſura nocent: ⁊ dolorẽ faciunt: nates infirmũ exprimere cogentes: quaſi ex quadã ſuauitate: vnde exit anus. aliquãdo quoq; egredit̃ ex mollitie lacerti voluntarij. Ideoq; ſtercus infirmi ſine volũtate exit. Si ex depreſſione naſcantur dolorẽ nimiũ faciunt. ¶ Auicẽna. Scias ꝙ egritudines ani ſunt difficiles ad ſanandũ: propter ea que aggregant̃ in eo: quoniã eſt callis: ⁊ q2 eſt diuerſum penetrãs ab inferiori ad ſuperius: ⁊ q2 eſt vehemẽtis ſenſus: ⁊ q2 eſt poſitus in inferiori. Hemorroides diuiduntur: in verrucales et ſunt deteriores alijs: ⁊ in vueas ⁊ morales: ⁊ in exterius natas: ⁊ ꝓfundas ⁊ ſunt deteriores: et proprie ille que tendũt ad partẽ virge: quãdoq; eñ ſtringũt vrinã cum apoſtemate. Et plurimũ quidẽ generant̃ hemorroides ex melancholia ⁊ ſanguine melancholico: ⁊ parum ex phlegmate ⁊ ſunt quaſi ipſe ſint veſice ventriũ piſciũ. Et non eſt poſſibile vt accidant hemorroides niſi aperiantur orificia venaꝝ in ano. Et non oportet ꝙ ex hemorroidibus apertis currẽtibus ſanguis currẽs

Auicẽna fen. xvij. tertij canonis.

retineatur donec perueniat ad debilitatē et mollificationē genuū: et cōprehēsionē sincopis: et videatur sanguis non niger. Et pluri-mis quidē habentibus hemorroidas adest color proprius eis: et est citrinitas declinās ad viriditatē. Oportet vt in inceptione ei9 rectificetur corpus: et euacuet sanguis malus: ita vt phlebotome tur saphena. Et ventosatio eius quod est inter vtrasque spatulas confert ad eas et ad humores melancholicos. Et earum curatio perducit quandoque ad fistulas et ad ragadias. Scias quod in sangui ne qui currit ab hemorroidibus: et ex ano est securitas ab herpete estiomeno mania melācholia epilepsia herisipila milio cācro ex-coriatione scabie glabie idest tinea lepra pleuresi peripleumonia et ceteris huiusmodi. Et impēdatur studiū in lenificatione natu-re vt nō noceat duricies fecis ano: et magnificet labor. Et quādo retinetur sanguis ex eis qui cōsuetus est manare timet aliqua ha rum egritudinū: et hydropisis et phthysis. ¶ Rasis. De egritudi-nibus ani sunt hemorroides et fistule: et inflatio venarū: et mollifi-catio ani: et ragadie: et vermes parui: et exitus ani cum fit egestio. De hemorroidibus alie sunt eminētes: alie profunde. De eminen tibus qdā sunt verruce dure: et quedā sunt molles: crudū emittē-tes humorē et nominant morales: et quedam sunt humide sangui nee. Confectio medicaminis eradicantis hemorroidas mirabili-ter. ℞ Jusquiami succi nigri au. ij. succi iusquiami albi au. iiij. alu-minis iameni calcadis. añ. au. ij. affius au. j. ceruse tantūdem: te rantur et misceātur cum cera dissoluta cum oleo ro. et liniatur su per pannum: et ponatur desuper. Rasis in lib. diui-sionū ca. xcvj.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Emorrois nomen est equiuocū ad quinque ramos vene hilis: qui terminant in ano: et ad passiones illorū ramo rum siue venarū: verūtamen sepe estimat aliquis habe re hemorroidas propter sanguinis exitū ab ano et non habet: sed habet vlcera in recto intestino interi9 vel ex-terius: vel in illis venis q̄ sunt supra ipsum. Hemorroidarum species tres sunt: quedā sunt similes verrucis oblongis: vnde ab auicēna dicuntur verrucales: et iste oībus aliis deteriores sunt: et iste aliqñ sunt apib9 siles et lōge. Alie sunt siles vuis: et dicunt vue: et sunt ce teris leuiores. Alie sunt moris similes: et dicunt morales. Itē pro funde deteriores sunt. Itē quedā sunt anteriores ex parte testicu lorū: et sunt valde male: et quedā posteriores: et sunt minus male. Et fiunt hemorroide quādoque vi nature: qñque vi sinthomatis. Si autē vi nature s̄m periodos vt de mense in mensem: qñque semel in

m iiij

mēſe: qñqȝ ſemel in anno: ⁊ maxime in autunno: qñqȝ ſua grauita-
te deſcendit ad illas venas inferius: que ſi non aperiant̃ dolor fit
magnus: et ſi aperiant̃ quod ſuperfluū eſt ſine dolore egreditur.
Mollificatio ſiue paralyſis ani aut eius egreſſus inuolūtarius: fit
qñqȝ propter caſus ſupra dorſum: et ꝓpter percuſſionē vnde lacer
ti rumpūtur vel deſiccant̃: qñqȝ ꝟo ex nimia humiditate relaxan-
te: fit etiā ex retentione ſuperfluitatū: vnde longaon paralyticat̃:
⁊ fit inſenſibilis: fit etiā ꝓpter nimiā retentionē vrine: qñqȝ fit ex ni
mia cōpreſſione ⁊ nimio conatu ⁊ appetitu egerendi: vnde ꝓpter
nimiā cōpreſſionē exit anus. Poteſt etiā fieri ꝓpter apoſtema: vñ
anus expellit̃ ad exteriora: vel ex continua ſeſſione ſuper lapides
⁊ ſuper ſedes frigidas valde: vndecūqȝ contingat paſſio eſt mul-
tum doloroſa. Contra dolorē hemorroidarū cura eſt ſuaue ꝓuo-
catiuum ⁊ aperitiuū illarū: vt. ℞. folioꝝ ficus ⁊ cum dorſo eiꝰ fri-
cet eas: ⁊ hoc qñ vniuerſaliter volumus eas aperire vt ſanguinē
educāt. Iſta vtatur fricatione pluries cū hemorroide tumēt ⁊ do
lent: et ſanguinē querit educere: verū hanc precedāt euacuatiōes
Vnguen- debite ad hemorroidas. Vnguentū mitigatiuū doloris earū ſi cū
tum. eis eſt ardor. ℞. olei roſati olei violarū albuminis oui cum vitel-
lo cere albe fiat vnguentū molle: inungat̃ petia in dicto vnguēto:
deinde ducat̃ circa candelā ⁊ imponat̃: ⁊ vltimo extrahat petia re
manente. Et ſi non ſentit ardorē tñ dolet: addatur modicū croci.
Si eſt ſine ardore apponat̃ adeps anatis cū ſubſtātia corpulenta
accepto fruſto longo aliqualiter filo alligato: ⁊ ſic integrum ano
apponat̃ dolore infeſtāte: ⁊ ꝓpẜe ſi eſt ſine dolore. Contra exube
rantem fluxum hemorroidarū. ℞. myrobalanos kebulos nume-
Conſtri- ro. ij. pulpas iſtoꝝ comedat in aurora quattuor diebus continuis
ctiuū he- in quibꝰ exuberantē fluxum patit̃: et poſt ſtet ieiunus horis quat
morroi- tuor: dormiat deſup per horā. Aliud medicamen efficacius. ℞. pi
darum. lularum de bdellio ⁊ a. v. vſqȝ ad. vij. ſumat in aurora cum modico
Pilu. ſin vini nigri. Quidā patiebatur fluxum dictum vnde erat pallidus
gulares. et diſpoſitus ad hydropem: incipit ſumere omni mane vnum cya
thum aque diſtillationis chelidonie in fritellis cum vitello oui et
liberatus eſt. Ad dolorem earum. ℞. olei roſati viol̃. añ. ℥. j. ceru-
ſe. ℥. ß. camphore. ʒ. j. ß. fiat vnguentū. Puluis conſolidatiuus he-
morroidarum. ℞. aloes thuris. añ. pulueriȝent̃ et accipiatur tela
aranea molendini et albumen oui conquaſſati: madefiat: deinde
puluere aſpergatur ſupradicto orificio hemorroidarū a quo fluit
De exitu ſanguis ſupponatur. De exitu ani. Confert eis ſeſſio in aquis ſti-
ani ⁊ eiꝰ pticis ⁊ inungantur cum oleo roſarum: et pulueriȝet̃ deſup medi
cura. camen ſtipticū: et infrigidētur. Medicaminis aūt ſtiptici cōfectio.

ỽ.karabe thus:balaustias gallas:antimoniũ: acatiã: ⁊ alumen cribellata ⁊ simul pulverizent ⁊ ano aspergant post inũctionẽ olei rosati:⁊ qñq3 additur in ipso cerusa ẽm mensurã vnius illorum.

¶Expletur liber quartus.

¶Liber quintus eiusdem aggregatoris ⁊c.
¶De egritudinibus renum ⁊ vesice. Caput.j.
¶Ex traditione grecorum ⁊ latinorum. §.j.

Renes mẽbranulis integuntur: quibus sentiũt calculo laborant:qꝛ multi renes laborare vident. Duplices cõstituti sunt:vt equale corporis libramentum Galeno auctore animalibus prestarẽt ex superabundãti calore incontinẽtia ⁊ vrine stillicidia sequunt. In meatibusq3 arene materia ac calculi generant. Uesica ꝟo neruosa est: aliter viris atq3 feminis posita: nam in illis iuxta rectũ intestinũ potius in sinistrã partẽ inclinata: in his supra ora genitalia cõstituta est:superq3 elapsa ab ipsa vulua sustinetur. Duo itẽ meatus ab aborta validi ⁊ perpetui ad vesicam procedũt:nullusq3 a vena maiori huc tendit. Qui ꝟo de cauo renum veniũt cum vena maiore continuatã non habent materiam:vesice ꝟo ceruix carnosa est:musculis referta: quibꝰ humor continetur atq3 laxetur:cũ opus est. Incisa sola coalescit:reliqua pars coire non potest:quod eiuerso cõtigisse refert Aristoteles. In masculis vrine vie longiores atq3 cõpressiores ad imũ vsq3 ad colem descendũt. In femineo ꝟo sexu breuiores plenioresq3 communiq3 demũ via,ad vulue ceruicẽ se ostendũt:quapropter mulieres calculis minus afficiunt:in vesica preter calculos setarũ veluti quedam capillamẽta non sine diro cruciatu innascunt ex muco sa equidẽ materia. Quibus modis extrahi lapides cõueniat:ne si chirurgus loci errore letaliter egrotis vulnus inferat cultello locus aperiendus indicandusq3 modus est. Aliquibus quedã in vesica concrescit:que nihilo a cõchilijs spem differũt. Sed iã ad renum egritudines:transeamus. Cõmune est colicorũ:⁊ in renibus calculos habentiũ a principio cohiberi ventrem:⁊ multũ dolere:⁊ appetitũ amoueri:suum colicorũ est in his extendi. Nephreticorũ autem minus colicorũ potius in dextris ilibus dolorem habere: et ad stomachũ vsq3 penetrare:⁊ iecur ⁊ lienem: ⁊ stercus prorsus inhiberi:vt neq3 in flatum euadat:cum vero necessario excernatur inflatũ sit:et par stercori bubulo:et qñq3 etiã vitiosum phlegma

De calculorũ morbo.

excernatur: et vrine plus ac ipsa editur pituitosa. Dolētibus autē ex renibus: in ipsis dolor heret renibus: quasi perforantis paxilli vicem gerens: e regioneqꝫ testiculus dolet: rariuscule educit excrementum. Clysteribus autē omnino aluus inflata stercus edit biliosum. Urina vero pauca et harenosa editur: meatusqꝫ vrine obstruitur: hec sunt in renibus calculorū signa: in etate perfecta genitorum: at in vesica calculorū cōcretio pueris potius esse consueuit. Horum autem signa sunt: cruda vrina: ac subalbicās continue cum harenosa hypostasi. Itendūturqꝫ pudibūda: strangulaturqꝫ vrina. Materialis igitur causa ad calculos gignēdos est crassus ac terrestris humor. Effectrix ꝟo flagrās renum calor: aut vesice. Uerum in renibus que calculos atterant: secentqꝫ vtendū medicaminibus: ne tamen admodū calefaciant. Sunt autem huiusmodi asparagi radices ꝛ bati: vtrūqꝫ exustū ꝛ aggrestis radix: ꝛ adianthum ꝛ bdellium: lauriqꝫ radicis cortex et altee semen: ꝛ ciceris nigri ius: spongiarūqꝫ lapilli: et scilleticuꝫ acetum: ꝛ phu: ꝛ minij et carpisia ꝛ saxiphagos. Sīc etiaꝫ mansum ꝛ potum scolymiqꝫ radix ꝛ erysimū: et pironites: lauacrisqꝫ iugibus vtendū: ꝛ post lauacrum eorum que dicta sunt potent aliquid. Irrigationibus autē vtendum ꝛ cataplasmatis: ꝛ calefactionibus diminuentibus et placabilib⁹ ex collicis assumendo. Renū purgantia sunt cuncta sectantia arnoglossi radix et folia et fructus arida dissoluta pota. Asparagus: myacintinus peonie radix: cicerum nigrorūꝫ coctio: amygdala presertim amara: eringij radicis coctio: damasonium: adianthum: apij semen: feniculi: dauci: petroselini: ameis: anesi: lybistici: asari: coctio: rupi: phu: iunci flos: seselis: acori radix: agrestis vitis lachryma: et cortex. Sanguis hircinus aridus. Opem autem ferunt hec pota postqꝫ pubescit inflāmari. Impedit nāqꝫ durescere calculosqꝫ gigni. Urinā seu lotium libet appellare vesica agit acori coctio pota: asari: amaracinū oleuꝫ: amygdala amara cum vino dulci pota. Altee radicis coctio: hematitis lapis solutus cum vino potus: gallinarum stercus aridū. Anchuse coctio: abrotani: anesi semē: sanguis hircinus aridus: atraphaxis semē: arthemisie coctio: aristolochie coctio: brathyis solutissimi. ℥. j. cū hydromelle: non febricitantibus autem cum vino: balsami fruct⁹: glandis coctio: bdelliuꝫ: bati semen: balaustis: bryonie radix: glycirize: succus glichon: glycisides fructus: dictanum: dracontiuꝫ: elates coctio: erythrodani coctio. Hec non permittunt gigni in vesica calculos ꝛ crassitudines feculentias substantiasqꝫ tales amouent: necnon impetiginosas et vlcerosas affectiones medicantur. Cum plena vrina fuerit vesica: nec possit prouocari exprimiqꝫ vri

Renum purgantia.

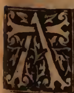
Que vesicam purgent.

na:apponimus genitalis membri glandi hec:nitrum aqua dilu= tum salsuginem fel ciclaminum. ¶Calculos tum renum:tum vesice purgātia:que eos quoqꝫ cōfringunt. ¶Cardamomū cum lauri ra dicis cortice potum cyperum amygdalinum oleum:palliuri semē bdellium:feniculi radix thus oxymyrsine folia:fluctus cerasorū precipue nuclei poti cum vino albo:pruna apri vesica arida:lito= spermum:tecolithum:bethonica:amygdalaruꝫ amararum:lapa thi radicis coctio:triboli viridis coctio : adianthi coctio : vitis lachryma:saxifragis:lapides qui in spongijs helectrum. ¶Com= ponantur autē potiones hoc modo. Rute agrestis:ꝛ malue agre stis ꝛ apij. radices coquito cum vino ꝛ humorē exprimito aquāqꝫ ammisceto:datoqꝫ cyathos. ij. Item balsami fructus:calculi qui in spongijs glichonis:aride malue agrestis seminis equas potio nes secato dato cum vino diluto cyathos duos:ꝛ arefactū san= guinem hircinum cicadas arefactas absqꝫ alis et pedibus ad ex cernendos calculos:pleruꝫqꝫ sanguinis iuuit detractio.

Que ap= positapre putio vi= nam irri= tent.

Compo= site potio nes.

¶Ex traditione penorum ꝛ arabum. §. ij.

Apostemata facta in renib9 sequitur dolor in locis va cuis:fm hoc tamē ꝙ si apostema est i substātia renū carnosa:sentitur cum eo grauitas in loco: et si apo= stema est in pāniculo continente eos:aut in concaui tate ipsorū:aut in vijs urine que procedūt ex eis: tūc dolor est acutus:ꝛ sequitur illud ꝙ infirmus nō pōt stare tectus:neqꝫ ambulare. Et si est ibi mot9 volūtarius : aut nō volūtarius sicut sternutatio:aut alius ex illis que sunt eis similes tunc clamat infirmus:et cōqueritur et nō fit ei facile dormire sup ventrem suū:immo plurimum quietis eius est vt sint accubitata et quieta vt non sint suspensa. Et propter id plurimum quietis eo rum est in resupinatione super dorso suo. Et dolor qui accidit ex apostemate renum:quādoqꝫ extenditur vsqꝫ ad epar :et quādoqꝫ tenditur vsqꝫ ad anchas ꝛ vesicam ꝛ virgam . Et quando vesica apostematur. dolet cum ea virga annexa collo eius:ꝛ nō forsitan descensus huius doloris sentitur:ꝛ nocumētum eius ad hunc lo cum semper neqꝫ frequēter:immo intercisim:sparsim:et dolēt cuꝫ ea etiam anche:ꝛ infrigidātur extremitates membrorum ꝛ ꝑpue crurium ꝛ pedum. Urina autem in principio fit subtilis:ꝛ aquosa et tingitur: et in fine rubet. Et qn̄ apostemata renuꝫ sunt vehemē tia et velocis lapiditatis:tūc ex eis sunt in quibus nō est omnino curatio:ꝫ firmant ꝛ plongant:ꝛ liquefaciunt corpus:ꝛ extenuāt ipsuꝫ. Et apostemata ex quibus fiūt dolores in istis mēbris nūqꝫ

Sarapio iiij. breuia rij. c. xlj.

fiunt niſi ex ſanguine qui reſudat in eis. Et vlcera que fiūt in mē bris vrine: aut fiunt in renibus: aut in veſica: aut in vijs vrine: et ſequuntur ex accidentibus cōibus eis vt currant cum vrina ſanguis multus et ſanies: et accidit eis difficultas vrine: donec ꝓhibetur id quod currit: ſi aūt abſcindatur illud quod currit: erit inter iſta accidentia ꝓpꝛie differētia in ſitu et operatione: et ſpeciebus ſolutionis ventris ⁊ virtute. In ſitu quidē quoniā ſi vlc⁹ eſt in renibus: eſt ſenſus dolozis poſteri⁹ in anchis ⁊ alcarin: ⁊ ſi vlc⁹ eſt in veſica verſus duo emūctozia: tūc doloz ſentitur anteri⁹ verſus pectinē: ⁊ ſi eſt in vijs vrine tunc doloz eſt in medio. Et ſi dolorem ſequitur difficultas vrine et diſtillatio eius: tūc vlceratio eſt in veſica: aut in vijs vrine. Et ſi deſcenſus vrine eſt ſm equalitatez abſqꝫ leſione ⁊ ſine difficultate: tūc vlcus eſt in renibus. Et ſi vlc⁹ in renibus eſt. egrediūtur cum vrina lamine et fila carnea: ⁊ vrina eſt equalis in groſſitudine. Et ſi vlcus eſt in veſica egrediuntur cum eo cortices ſimiles panniculis ex veſica cum vrina fetida: ⁊ vlcera que ſunt in veſica ſunt difficilis curationis ꝓpter illud qḋ currit ex ſuperfluitate aquoſa ſalſa ſemꝑ et illa que ſunt in renib⁹ ſunt facilis curationis. Iſaac. Apoſtemata in renibus fiunt ex humorib⁹ ad ipſos deſcendentibus: vnde doloz in anchis ſentitur: ⁊ rigoz cum febribus. Iaceat ergo infirmus ſuper ſiniſtrum latus ſi doleat in dextro: et econuerſo. Si quis ſuſpenſos et graues ſentit renes et apoſtemate eſt. ſi nimiū grauatur ſanies ibi colligit̄: ⁊ cito aperitur: ſanies et ſanguis cum vrina egrediūtur. Si apoſtema ſit ex cholericis humozibus nimia ſitis ⁊ dolozes maximi ſequuntur: vrina rubea: febris acuta. Si ex frigidis humozib⁹: paruus doloz eſt in renibus: ⁊ febris lenis: ⁊ vrina alba. Aliquādo humozes calidi et acuti deſcendunt ad renes: ⁊ inuiſcantur in eis facientes vulnera ex acuminibus ſuis. Idem faciūt humozes ad veſicam deſcendentes: medicina eozum eſt equalis: ⁊ dieta ſimilis. Et ſanguinis egreſſio cum vrina quattuoz modis fit: vel de apertione vene epatis rupte: vel de aptione epatis ſoluꝫ: vel de inciſione venarū inter renes ⁊ veſicā. Et in renibus generatur lapis: et in veſica pariter duobus modis: vt ſi coquātur humozes groſſi ⁊ viſcoſi ex caloze igneo in renibus in calozē extra naturā exeūtib⁹ vel ſi in renibus naſcātur vulnera vnde ſanies efficiatur: neqꝫ purgetur: ſed remanēs in renibus coagulat̄ lapiſqꝫ efficiatur. Plurimum iuuenibus lapides naſcūtur in renib⁹: pueris in veſica: cui⁹ collū in eis ſtrictū eſt: ꝓhibēs materiā exire: vnde lapis concreat̄: ei item veſica eozū calidioz eſt. Maioz cauſa lapidum in pueris eſt groſſities vrine naturaliter groſſe: et ex groſſitie viſcoſe: qꝛ caloz

Iſaac. v. viatici. ca pi. xlj.

eorū naturalis bene digerit et excoquit. Res autem viscosa coagulatur magis ꝛ cōglutinat. In mulierib⁹ vero raro nascitur: qꝛ materia vnde lapis cōcreatur: nō adunat multis ex causis in mulieribus qꝛ collū vesice earū curtū est: ꝛ foramina sunt larga: ꝛ nō multū tortuosa sunt: et minus bibūt aquā ꝙ pueri: lapis eīn maxime nascit: qꝛ aqua diuersa ꝛ turbida bibit: ex qua humores grossi ꝛ viscosi ad cōcreādum lapidem coadunātur. Accidētia ei⁹ sunt febris et angustia vrine: dolor cōtinu⁹: si in renib⁹ et in anchis q̄si punctura acus intolerabilis sentit. Si in vesica sit sentit dolor in pectine: prurigo in virga: ita vt puer eā scalpere cogatur et tenere in manib⁹: ꝛ semp virga erigitur. Passionē dyabeticaꝫ habent etiam renes ex defectu cōtētiue virtutis: vnde semp sitiunt infirmi: neqꝫ aqua possunt saturari: quaꝫ ꝛ quātam bibūt: similiter eā mingūt: sicut videmus in canino appetitu: quicquid enim comeditur cū ferre nequeat mouet natura: ꝛ eijcit foras similiter cum cōtentiua in renibus deficiat nō pōt retineri: quam habet aquosa humiditas: necesse est ergo ad vesicam effluat. Renes enim cū humiditate exinaniūtur ꝛ mouētur: ꝛ aquosa humiditas de venis sibi attrahitur: sanguis in venis desiccat: humiditas ab epate cum appetitiua trahit virtute: et epar similiter fugit a stomacho: sicqꝫ pars a parte sibi sumit donec puenlatur ad os stomachi vbi inde generat sitis: cū aquā biberit vene exeūtes epar a stomacho sibi eā appetūt: et sic vicina a vicinis quousqꝫ puenerit ad renes: qui ex calore sui cito trahūt sibi: ꝛ ex defectione sue cōtentiue expellūt eā ad vesicā: et inde exit cū vrina: vnde fit vt aqua nequeat satiari: neqꝫ cesset sitis. Et passio est etiā vesice in expellenda vrina anteqꝫ multa coadunetur quātitas appellat guttatavrina: qꝺ duobus fit modis: vel qꝛ vesica qualitatē vrine nō potuit pati: que acuta et pūgitiua: vel qꝛ defecta sit vt grauet anteqꝫ vrina coadunetur sed que ex acumine qualitatis cōtingit vrine: subsequitur ardor nimius. pūctura vesice. qꝺ duob⁹ fit modis. vel de passione renū. vel ꝑm crisim in quam natura expellit materiā morbi. vnde morbus fuerat et transit per renes ꝛ vesicam. Et quidam ignorāter lectos cōmingunt nō sentientes qꝺ pueri plurimū patiuntur propter grauitatem somni: et multitudinem humiditatis aliquādo in maiori etate cōtingit cū cōplexio sit humida: maxime senior ib⁹: qꝛ vesice eorū molles sunt ꝑpter humiditatē corporum. E' vrina aliqñ impedit exire de vesica vel renib⁹: sed in iuuenib⁹ plurimū de renibus ꝑpter calorem cōplexionis sue: pueris vero de vesica ex inordinata dieta. Et hoc fit vt vult Rasis in libro diuisionum ꝑpter egritudineꝫ in emūctorijs: aut ꝑpter egritudinē

De distillatiōe vrine.

De commingentibus in lecto.

Rasis in libro diuisionū. ca. lxxi.

virge: et egritudo aut est lapis i meatu virge: aut caro nata: aut
De reten oppilatio sanguinis aut saniei. Signa itaq; ei⁹ quod fit ex emū-
tione vri- ctoriis: sunt grauitas in dorso: et repletio vesice ex vrina: cui⁹ cu-
ne ex Ra ra est sumere in potu medicinas que lapidem frangunt. Et signa
si. eius que fit ex oppilatione meatus virge sunt repletio vesice: et inflatio eius: tentio vt chorda grauitas quedam in pectine ꝛ ancha cum dolore vehementi: ꝛ tentione superflua. Et fit aut propter lapidem obsessum: aut propter apostema: aut propter carnē natam: aut propter oppilationem sanguinis aut saniei. Carnis autem orte signum est: ꝙ fit ſm plurimum post vlcera accidentia in hoc meatu: et non prohibet totam vrinam: sed modicum eius: et quādoq; est inceptio extura similis verruce in hoc meatu: qđ ergo ex ea est in emūctoriis curationem nō habet. Oppilatio autem sanguinis et saniei fit post mictum sanguinis ꝛ saniei. Apostematis autem in vesica signa sunt febris valde fortis caliditatis adustiua: et vehemētia doloris: et pūctura in vesica. Et quādoq; fit difficultas vrine ex lapide cadēte in ore meatus non in meatu et signum eius est ꝙ cum proiecerís infirmum super dorsum suū: et leuaueris pedes ad superiora: et vehementer cōmoueris egredietur vrina: et istud sine cessatione fiat: ita donec egrediatur lapis. Et quandoq; fit difficultas vrine ex mollificatione lacerti vesice: cuius signum est ꝙ habens eam mingit cum facilitate: quādo super vesicam fit compressio: et eius cura est inunctio eius cuꝫ oleo nardino costino et castoreo. Et quādoq; fit difficultas vrine post vehementem retentionem vrine: et signum est ꝙ si fiat compressio super vesicam: egreditur vrina tunc. Et confert pluribus modis difficultatis vrine introitus in aquam calidam: in qua decocta sunt folia caulium humida: ꝛ cartamū: fenugrecum: et rubea tinctorum: ꝛ emplastra pectē ꝛ alchatin cum eis: et conferūt quidem medicine prouocantes cū vesica est vacua: ꝛ nocent vehementer cum est plena.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

Renes parua sunt corpora rotūda rubea plurima pinguedine inuoluta in fine spine circa caudam: ꝛ super lumbos posita. In renibus adeo paruis accidit mala complexio: ꝛ statim extendit se ad lumbos. Sūt eñ lumbi carnes ille maculose: q̄ spine adiacēt a dextris et a sinistris valde tenerrime et passibiles. Practici large sumūt renes ꝓ cōtinēte id est ꝓ lūbis et renib⁹ cōtētis. Renū aūt passiones triplicis sunt gñis: sed spēs diuersificāt: qꝛ ꝓpter hoc qđ fit morb⁹ in renibus

ex mala complexione cum materia: vel sine materia: & solutio cō tinuitatis: fit in eis etiam officialis morbus fere & s̄m omnes suas species. Oppilantur enim renes ex lapide vel humiditate. Magnificantur autem aliquando: vel constringuntur: vel paruificantur. In positione etiam possunt diuersificari: potest enim in renibus fieri corrosio: vlcus: vulnus: collectio saniei: scabies: & nimia amplitudo in visis: vel constrictio: vel virtutis corruptio vt in dyabete: vnde secundum hoc diuersa capita a Rasi Auicenna Ysaac & a Serapione constituuntur. Apostema vero in renibus fortiorem efficit dolorem: quia operatur solutionem continuitatis: & malam cō plexionem: que sunt due cause doloris. Apostema etiam vesice fortem dolorem efficit circa renes: & pectinē: & circa anchas cum difficultate vrine. In vtroque autem apostemare adest frigiditas extremitatum: & proprie crurium & pedum: vrina in principio subtilis est & aquosa: sed in fine tingitur & rubet: quia nocumentum extē ditur ad epar in statu apostematis: vnde corrumpitur digestio in epate. Ulcera renū & corrosiones eorum frequēter post apostemata male curata fiūt vel quando ex sanie corrosiua sine apostemate: vel ex humoribus acutis cholericis ad eos venientibus. In sanie vero renū nō est multus fetor: sicut in sanie vesice: & propterea dolor in vesica acutior est magis descendens ad inferiora sicut circa pectinem & peritoneum. Significatio aūt talium vlcerum renum est dolor cū grauitate: & mictus sanguinis saniosi cū forti commixtione: quia ab vlceribus vesice exit sanguis & sanies nō fortiter cōmixta: sed quasi separata. Exitus aūt sanguinis aliquando fit a sima: & per intestina & egestiones: & aliquando fit cū vrina nec differunt nisi loco: quia si cause sint ex parte sime: tūc exit sanguis cū egestione. Si aūt ex parte gibbi cū vrina. Renes ēt & vesica cōicant in lapidis generatione: non aūt in istis solis sed in pulmone: & in qualibet corporis concauitate generatur lapis: sicut dicit Galenus in de interioribus: quia fatetur se aliquē vidisse a pulmone lapidē eiicientē: vel excreantem. Generatur aūt lapis ex duobus: scilicet ex materia patiente: & causa agē te coopērāte dispositione loci. Materia aūt est viscosa similis vel phlegmati vel sanguini: saniosa grossa vel viscosa phlegmatis me lancholie vel sanguinis saniosi: quod est raro secundum Auicennā. angustia meatuum ad hoc etiam operatur. Alia est passio renum: que tria habet nomina apud Serapionem. dicitur enim dyatos idest sitire faciens. Dicitur dyabeten: quod interpretatur penetratio dicitur samida idest perforatio. Hoc autem prouenit ex debilitate virtutis retentiue in renibus: est enim virtus attractiua. Attrahit enim humiditates a toto corpore ad ipsos re-

De passione dyabetica.

nes aggrauatur retentiua ex multitudine eius qd attrahitur nõ figitur ergo: sed succumbit pp pondus attractoꝝ: vnde vincit sup illam expulsiua: ꝛ expellit ad vesicam a renibus totuȝ illud vnde renes exsiccantur: ꝛ ex siccitate renuȝ caloꝛ magis intenditur: calor enim renũ magis efficiẽs est mala complexio renũ: aut est absq materia: aut est cum materia que retentiuam debilitat: ꝛ attractiuã cõfoꝛtat pꝛimo loco: ꝛ inde expulsiue foꝛtitudo sequit: vnde humiditates coꝛpoꝛis liquefiunt. He aũt passiones lubꝛicitati intestinoꝝ cõparant in velocitate euacuationis: ꝛ desiderij intẽtione: qꝛ caninus appetitus dr. sicut enim cibi accepti velociter egrediunt p intestina retentiua ꝛ digestiua superatis: sic est hic: qꝛ qd aliunde bibitur auidius attrahit ꝛ attractũ euacuat: neq hic neq ibi accepta imutantur. Differẽtia est tñ in hoc q caninus appetitus est ex passione ventris ꝛ totius coꝛpoꝛis: dyabetes vero ex sola renũ passione. Item appetitus caninus attrahit cibos tantũ: sed dyabetes non desiderat nisi potum. Et in canino appetitu ad est lubꝛicitas intestinoꝝ: hic aũt est lubꝛicitas vesice per vꝛinam.

Documentuȝ in emissione vꝛine: vt ex pꝛedictis patet: aliqñ fit ex superfluitate sui exitus: vt in dyabete: aliqñ ex inoꝛdinato exitu ꝛ in voluntario: aliqñ ex totali retentione vel eius diminutione: nõ tñ omnis diminutio est nociua: qm aliqñ diminuit vꝛina secundũ cursum nature vt in nimio fluxu ventris: vel in sudoꝛe copioso: vt dicit Ysaac in vꝛinis. quia vna euacuatio aliam diminuit: vñ hippocrates in apho. Urina multa facta nocte modicum secessuȝ ꝛc. Sed ad curationem renum pꝛimo veniendum. Et contra ipsoꝛuȝ caliditatem fient hec remedia.

De exitu vꝛine.

Solutiuum facilitatiuum. ℞. tamarindoꝛum casie electe añ. ℥. j. succi violarum recentium ꝛ in cõserua zuccari. ℥. ij. succi rosarum. ℥. j. ß. myrobalanoꝛum kebuloꝛuȝ puluerizatoꝛum. ℈. j. dꝛagaganti zuccari cãdi añ. ℥. ij. iulep violati aque endiuie añ. qd sufficit p dissolutione casie. ꝛ tamarindi minutim incisi dissoluentur cum dictis iulep ꝛ aqua sufficienti ipsis remanentibus in foꝛma electuarij: vltimo reliqua omnia addantur fiat electuarium. Unctio p renibus. ℞. oleoꝛum nenupharis. ℥. v rosati ꝛ viol. añ. ℥. ij. dꝛagaganti ꝛ gummi arabici añ. ℈. ß. seminũ iiij. minoꝛum frigidoꝛum cõmunium videlicet lactuce: poꝛtulace endiuie plantaginis añ. ℈. j. rasure eboꝛis sandaloꝛuȝ rub. añ. ℈. ß. cere albissime quod sufficit. fiat vnctio mollis pꝛo renibus. Si congruit efficatius pꝛiori. ℞. vnguenti supꝛascripti. ℥. j. ß. muscilagi nis psilij. ℥. ß. musce. Si iterum efficatius adde camphoꝛe grana. vj. Si vero adhuc efficatius conueniet remedium sup loco renuȝ ex directo ponat vnam lamã plumbeam latitudinis quattuoꝛ di=

Solutiuum p renibus. Unctioꝛenum.

Medicamẽ singulare.

gitorum z longitudinis saltem sex: z grossitiei saltem vnius coste cultelli conuenientis ad incidendum panem: perforatā pluribus foraminib⁹ latitudinis partis grossioris vnius acus subtilis seu conuenientis ad suendum: hanc teneat super renibus secundū necessitatem. Doloris mitigatiuum: lapidis cōminutiuum causaruz dolorum z materierum omnium eductiuum: ventositatisq; resolutiuū z eductiuū. ℞. oleoꝝ liliorꝝ alboꝝ. ℥. iiij. spice. ℥. iij. aneti. ℥. x. camomille. ℥. iiij. vitellos ouoꝝ nūero. ij. pulueris cinamomi. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. pulueris zuccari. ℥. j. salis cōmunis. ʒ. ij. misce fiat clystere. Istud debite calidum debite imponat dolore ipsum vexante: aut dū vexationi ex dolore proximus est. Solutiuum z propriuz. ℞. cassiefi. ℥. j. benedicte. ʒ. ij. electuarij indi: ʒ. j. aquarum sparago/rū scolopendrie añ. q̄ sufficit ꝑ potione: misce z fiat potio. Istud solutiuum assumat debite calidum in aurora. z cum custodia. Doloris mitigatiuum z lapidis cōminutiuum. ℞. pitarie. M. iiij. pulegij: camedreos: calamēti senationum sauine camepitheos abrotani añ. M. ß. radicis altee frustatim incisarū. ℥. j. se. lini fenugreci cartami añ. ℥. ß. anisi feniculi ameos carui añ. ʒ. ij. floꝝ camomille meliloti alkechengi añ. M. j. semina contundanꝫ grosso mō: deinde oīa simul bulliant in sufficienti q̄ttitate aque fluuialis vsq; ad consumptionem medietatis aque postea optime exprimanꝫ: z colentur: cuius colature. ℞. ℥. xv. vel. xij. oleorum liliorum alborum aneti spice añ. ℥. ij. cassiefistule. ℥. j: bñdicte simplicis zuccari rub. añ. ℥. ß. vitellos oui. ij. numero: salis cōmunis. ʒ. ij. misce z fiat clystere. Item. ℞. dyacinamomi. ℥. j. assumat aliquibus diebus vnū morsellū ieiuno stomacho. Aliud dolorum mitigatiuum. ℞. spongias. ij. grossiorum trium digitoruz z latitudinis ꝓportionalis loco dolenti: z ex decoctione precedenti fiat fomentatio cuz spōgia sm canones quacunq; hora dolore vexante preterq̄ renibus dolentibus quibus hec fomentatio non fiat. Simplicia que calculū cōminuunt singularia libet sub ordine quodam describere. Et ab herbis principium sumā: ex quibus est ruta agrestis: cardus: pulegium: abrotanum: arthemisia: apium siluestre: calamentum: absinthium: extremitates vitis albe: camomilla: capil. veneris: politricū: senationes: paritaria: pentafilon: malua: polium montanuz sauina: vrtica: serpillū: ypericum: vsnee: gallitricū: tribulus: scolopendria sparagi: sisimbrium: cicorea: cotula: berbena: bethonica: trifolium crespula seu herba cancri: folia rafani: matricaria: aliq̄ autem arthemisiā ꝑ matricaria suis in receptis ponūt: sed falluntur in hoc. Harū aūt herbaꝝ vsus talis erit. ℞. Decoctionem ex qua libuerit cum vino vel aq̄ ab. ℥. j. vsq; ad q̄ttuor: z sit tibi dosis.

Contra calculum renalez z ventositatem.

Clystere.

Solutiuum.

Doloris mitigatiuum i forma enematis.

Aliud medicamen.

Singularia simplicia ad calculum, renum z vesice.

Usus simplicium.

sublimenk quoqꝫ ⁊ fit ex his aqua: cuius eadem sit dosis: vel ex his in vmbra desiccatis fiat puluis: cuius a.ʒ.j. vsqꝫ ad.ij: cū vino albo dabis solum: scilicet aut cuꝫ vino vel alio liquore vt libuerit. Et inter istas succus maxime cōmendatur: vt sunt folia raphani: ⁊ maxime siluestris: folia similiter cardi comestibilis: ⁊ istarū dua rum succus ceteros excedit. fit item ex gallitrico: tribulo pulegio folijs vitio albe: ⁊ saxifragia: vrtica: cretano marino ⁊ pollitrico: sparagi leniter cocti manducentur. Senatōes vero ex aceto oleo ⁊ sale condiunk: ac cretani quoqꝫ marini: ⁊ de his tribus ferculuꝫ aliqñ. Ex seminibus ꝯueniunt puluis seminis cardi: ⁊ semen mal ue: carui: dauci: semen genestre: nigella: semen porri: sinapis: mili um solis: semen sparagi: ⁊ tribuli: canapis: ciperi: rafani: anisi: car damomi: feniculi: citruli: cucumeris: melōis: ⁊ cucurbite. Ex isto rum parte maiori fit decoctio: cuius vsus in casu nostro ⁊ in om ni calculo ⁊ arenulis renū est vtilis. Et super oīa nigra cicera cō mendātur: de quibus fit cōiter decoctio: iusculum quoqꝫ laudak. Potes tñ puluerem ex aliquibus facere si vis: vt est semen malue: anisi: cardamomi: ciperi: feniculi: rafani: carui: dauci: genestre: ni gelle: porri: sinapis: milij solis: sparagi: ⁊ tribuli: ⁊ talis puluis cū vino aut decoctione rubedrum cicerorum seu aqua mellis cōiter datur: ⁊ sit dosis a.ʒ.ß. vsqꝫ ad.ʒ.j.ß. Ex radicibus laudantur infra scripte: vt radix cardi: tamarisci: xilobalsami: cutruli: thimi: tribu li: costi: pentafilon: capparis: yringi: cortices radicis lauri: radix saxifragie: ciperi. radix caulis: radix apij agrestis. berbene: lapa tij: feniculi graminis: sparagi: rafani agrestis ⁊ tenelli: altee ⁊ aco ri. In istorum quoqꝫ numero squillam: atqꝫ scordeon ponere libꝫ: ⁊ acetū squille: ⁊ oximel maxime cōmendātur: ⁊ ex istis decoctio nem in vino vel aqua potes facere: vel eas sublima ⁊ q̄ꝫ maxime radices cardi: ⁊ tam de decoctione q̄ꝫ de aqua sublimationis ab ℥.ij.ad.iiij. dabis. Ualet ⁊ ipsarum succus cuꝫ vino potui datus: vel fiat puluis qui cum vino subtili: aut ouo sorbili dari potest. Et inter ceteros laudatur puluis corticis radicis lauri. costi: saxifra gie: ciperi: yringi: capparis ⁊ acori: ac cinis radicis caulium. isto rum autem dosis fit a.ʒ.ß. vsqꝫ ad.ʒ.j. ⁊ sic de ceteris potest vti. Ex fructibus conueniunt ossa cerasorum siluestrium ex quibus sub tilissime contritis fit lac: cuius.℥.iiij. stomacho vacuo date maxi me ꝓsunt. Conueniunt oliue cum aqua ⁊ sale condite vt mos est apud montēpessulanū. Cōueniunt melones fistici: ac pinee: amyg dale amare cum rob subtilissime terantur: ⁊ potui in ieiuno den tur: ⁊ aliqui ipsoꝝ oleū cū modico pulueris yreos potui quoqꝫ tri buunt. puluis baccaꝝ lauri: lac ficus cū aqua bibitū: ac ficus ipse

Semina q̄ in calculo valent maxime.

Radices conueniētes in calculo.

comeste: et trocisci quoque ex succo pomorum: aristologie rotunde facti. Item trocisci septem qui ex granis septuaginta piperis fiunt quorum unum omni die patienti tuo cum aqua mellis stomacho vacuo dare efficacissimum copertum est apud Auicennam. Ex gumis valet guma prunorum: amygdalarum: guma pini: guma vitis guma cerasorum. Valet serapinum ac bdellium: et iste gume cum vino dissolute: vel in puluerem subtilem redacte potui stomacho ieiuno dentur. Ex foliis seu lignis: vel corticibus arborum valent folia amygdalarum amararum: quoquo modo dederis: seu in decoctione aut in puluere: valet et decoctio foliorum rubi: et lac foliorum fici. Ex oleis conueniunt balsaminum: cuius dosis sint gutte quattuor cum vino maluatico: vel consimili dissolute. Valet oleum de sauina: de piperibus: amygdalarum amararum: et benedictum seu de lateribus: et si ex his fit inunctio: aut per siringam iniectio valet. Item oleum de granis citri cerasorum ac citrangulorum: tam inunctum scilicet quam bibitum. Ex mineralibus conueniunt lapis iudaicus: coralli: lapis ematitis: lapis renum seu quod ab humana vesica per incisionem extrahitur: et lapides qui inueniuntur in epate apri lapilli ventrium gallinarum vel palumborum ac lapis spongie. Et inter mineralia multi nitrum enumerant: quod (vt inquit Auicena) est inter lapides sicut stultus inter homines: et talia debent subtilissime teri. Et aliqui ponunt quod isti lapides debent super cote confricari: dehinc vero cum vino: aut decoctione cicerum: aut mellis aqua dari. Istorum tamen dosis variatur. Nam lapidis lincis spongie et iudaici dosis a.ʒ.ß. vsque ad.j. aliorum vero a.ʒ.ß. vsque ad j. Ex animalibus infrascripta a veteribus plurimum commendantur vt cinis seu puluis vesice apri sua cum vrina desiccate: puluis renum asini: cinis testarum coclee: ac etiam totius coclee puluis: pellicule ventris galli: puluis iecoris hirci: ac eius desiccati sanguinis: puluis stercoris columborum ac gallorum turturis quoque: sed illa stercora debent puluerizari subtilissime: et cum aqua mellis propinari. Conueniunt quoque infrascriptorum omnium cineres: vt cicade ac pullorum yrundinum: ex quibus quoque fit ferculum de quo infra laudatur. Item scarabeorum cinis: scorpionum: ericij cum suis spinis: grilli: locuste: lumbricorum terrestrium mille pedes: testa oui a quo sit pullus egressus: vermis de nocte lucentis ac alarum anserum suis cum plumis: ac auicule parue: que hyemali tempore apud nos sepius apparent quam quidem caudam tremulam vocamus. Hoc tamen infra quod vis istorum in olla rudi pane extracto in furno ad desiccandum pone: in quo tam diu stet: quod comode teri possit: cauendo tamen ne desiccetur in tantum quod carbo fiat. Et secundum Apuleium que esui

Olea contra calculum.

in caſu iſto aialia nobis ſunt:luna creſcente capi debent. Vitellus item oui recentis valet durus cũ croco trito comeſt⁹. Valent paſ ſeres comeſti atq turturis decoctio. Et ſola quoq vrīa apri por ci:atq capre conuenit:que cum tanto vino albo non dulci dari de bent. Et iſta ſunt ſimplicia que huic crudeli morbo valere cõperi.

Contra ardorem vrine.

Contra ardorem vrine ℞.ſyrupi de papauere pulpe caſie. añ.℥.j.pulueris ſubtilis trociſcorum deſcriptorũ a Raſi nono almaſo. ca.de mictu ſangui.ʒ.iij.deſtemperent oĩa cum aqua decoctionis ſeminum cõium:que decoctio ſit colata:⁊ totũ det tepidum añq dormitum vadat:⁊ continuet hoc toto vno menſe de ſero.

Contra mictuʒ in lecto.

Cõtra mictum in lecto. Euitet diuretica ꝓuocantia vrinam. Euitet bro dialia:⁊ ferculum in cena:ſed in prandio comedat ferculum:vtat vino nigro non vinoſo. Solutiuũ põt fieri tale. ℞.caſieſiſtule.℥.ß.myrobalanoꝝ citrinoꝝ kebuloꝝ añ.℈.ß. aque acetoſe qđ ſuffi cit ꝓ potione:miſce ⁊ fiat potio:capiat in aurora ⁊ dormiat parũ per poſtea. Vnguẽtum ad idẽ. ℞.oleoꝝ roſati.℥.j.myrtilloꝝ ma ſticis añ.℥.ß.dragaganti gũmi arabici añ.℈.ß.albuminis oui optime ſpumati ⁊ conquaſſati.℥.ß.ſandaloꝝ rub.ʒ.ß. boli armeni.ʒ.ij.raſure eboꝝ.ʒ.ß. cere noue qđ ſufficit ꝓ vnguento molli ⁊ cum

Remedium in diabete.

pauco aceto fiat vnguentum ad lentum igneʒ vngantur renes ex hac vnctione actu frigida in ſero dũ vadit dormitũ: ⁊ vti incipiat die tertia poſt ſolutiuum. Confectio emplaſtri ad diabetem. ℞.ſe minis portulace:ſolatri:carnis porcine ſe.melonis citroli: aut ra

Cõfectio ad diabetem.

ſure cucurbite:qđcunq preſto fuerit:⁊ emplaſtret cũ eo patiens: ⁊ permutet quando fuerit tepidum:ſitq cibus eius lentes excor ticate:acetum:agreſta:⁊ oĩa que ingroſſant ſanguinẽ.

Cõfectio retinens vrinam.

Confectio diabetis. ℞.ſpodij ſucci liquiritie añ.ʒ.x.ſe.lactuce.ʒ.x.ſe.portu lace.ʒ.xxv.roſaꝝ coriandri ſicci.añ.ʒ.v.acatie:gũmi ſandali citri ni lentium excorticatarum:balauſtie boli armeni añ.ʒ.ij.campho re.ʒ.ß.fiant trociſci.ʒ.iij:⁊ detur vnus in potu cũ aqua roſarum ⁊

Alia ad idem.

aqua granatorum acetoſoꝝ. Confectio que retinet vrinaʒ valde.

Cõfectio ad diſtillationeʒ.

℞.glandiũ.ʒ.j.thuris maſculi.ʒ.xxx.coriandri infuſi in aceto.my robalanorum nigroꝝ boli armeni añ.ʒ.x.fiat puluis:⁊ ſumat ex eo omni ſero ⁊ mane.ʒ.iiij. Alia confectio que retinet vrinam. ℞.glandiũ.ʒ.x.roſaꝝ myrtilloꝝ añ.ʒ.iij.acatie ʒ.ij.amili gũmi arabi

Cõfectio vrinam ꝓuocans.

ci boli ar.añ.ʒ.j.lentiũ excorticataꝝ.ʒ.x.oĩa miſceãtur ſimul vt de cet ⁊ vtat ſm diſcretionem medici. Confectio ad diſtillationẽ vri ne ſine ardore. ℞.glandiũ thuris añ.ʒ.xxx.ciperi:mirthe:galãge: cinami:enule:acori añ.ʒ.iij.terantur ⁊ ſumantur de puluere eo rum.ʒ.ij.ß. Confectio prouocans vrinam. ℞ ſe.apij meu.ſeu. dau ci rubee qua tingitur:petroſilini ſauine aſari ameos feniculi gala

de costi amygdalarū amarar excorticatarū.añ.ʒ.x.se.melonis.ʒ. v.cantaridarū.ʒ.j.armoniaci aur.℔.dissoluant cum vino ꝛ fiāt pilu le similes auellanis:dosis.ʒ.ij.℔.est em̄ bona ad difficultatē vrine: ꝛ mollitiez in corpore hydropysim hyposarchā:ꝛ egritudines in quib⁹ necessaria est subtiliatio corporis:ꝛ qñ est caliditas addat in ea se.melonis et detur de ea.ʒ.j.plus vel minus. ¶Confectio ad mictum sanguinis experta.℞.boliarmeni karabe.añ.ʒ..x.acatie: balaustie:gūmi hypoquistidos.añ.ʒ.iij.se.apij:iusquiami.añ.ʒ.ij. fiant decē trocisci ꝛ dentur in potu cū robub stipticis ꝛ detur.j.¶Cō fectio emplastri ad rupturā experti.℞.nucis cipressi partes.ij.ci peri sansuci gallarū acatie thuris gūmi arabici.añ.partes eq̄les: dissoluat gūmi in vino ꝛ aggreget cum eo et fiat emplastrum. Ad mictum sanguinis. Emplastrum ad rupturā.

¶De egritudinibus membrorū generatiuorū. Caput.ij.

¶Ex traditione grecorum et latinorum. §.j.

Satyrias vel satyriasis est morbus qñ fit pulsus testium:et velut singultus quidā inguinis sequēs inflammatā quādā passionez seminalis receptaculi cū intēsione ꝛ tentigine.Qđ si non cessauerit pulsus ille:solent seminis receptacula intēdi:vel spasmus nasci:vnde celeriter moriunt hoies. Et dicit satyriasis qñ ea affecti faciē similē satyris habēt:nasuz crassa labra aures leuigatas.vt scribit Galenus. Priapismus ꝟo est cum genitales partes in suā longitudinē protendunt: ꝛ in circulū intumescūt sine appetitu veneris. Satyriasis(vt iā dictū est) pudēdor est tremor inflāmationis quadē affectione seminalia sequēs vasa cum tenore intestino:ꝛ nisi tremor leniat consueuit vasa seminalia abolere:aut distentionē neruor spasmūq͙ inuehere: et inde statim necare. Morientes autem inflant ventrē:ꝛ sudorē excutiunt frigidū: raro hic apparet morbus:ꝛ mulierib⁹ potius. Subito igitur sanguis e vena detrahendus victusq͙ sit tenuis nec vinum potet languens. Beta prodest ꝛ malua: ꝛ aliquantulū liuozostis nō improbantur simplicia clysteria:que ad mingendū cient prohibēda: cōfert in natibus refrigerantia adhibere.vt strychnochylus aut succus portulace:aut hyosciasmi:aut conij:penis ꝛ vicina loca illinēda refrigerantibus:vt lithargyro:cimolia:cerusa:aceto eliquata in aqua:aut vino dulci:supinuz quiescere perniciosum est. Potare expedit nympheā radicem ꝛ irim:et adianthū:et rute succus:nutrimentum sit paucus cibus:sitis toleranda:languore durante cucurbitule a principio sunt admouēde:si multitudo exurat sanguisuge admoueant:vēter cruda lysi cataplasmate illiniat.¶Priapismus vero est penis mēbriq͙ genitalis explicatio in longitudi- Priapismus. Satyriasis. De priapismo.

nem et in gyrum tumor. Turget enim absque venere. Indicatur namque manifesta inflatio cum ea pars spiritu turget mediocri: quadam caliditate factus ex humidis tenacibusque ac crassis humoribus certum est eam partem calefaciendam non esse: sed apte refrigerandam rosacea cerote cum aqua discissa: ac chamemelo pudendisque epithemata ponenda. Medicamina pro inducenda que vim attenuandi habeant: vt manifesta absit calefactio admouendaque sunt que naturaliter exerceant: nymphea his potanda est: et agni semen: rutaque viridis cibis ammiscenda. Hoc tamen non est in ipso faciendum principio: quandoquidem satis calefacit: sed posterius: vt aliorum attenuandi vim habentium vsus adueniat delectione vtendum est: idque vomitum faciendum ne inferne ventris partes stillantes ob vicinitatem ledant: exercitium frictioque admittenda ob spirituum distractionem. Coitus in his duobus prime memoratis morbis prorsus est alienus: nisi coniectura consequamur aliquam redundare materiam. Est etiam circa naturalia vitium seminis nimia profusio continua siue pudendorum intentione: siue venere: siue nocturnis imaginibus: sic fertur: vt interposito spacio tabe hominem consumat: id ex imbecillitate potentie fit et succumbentibus viribus: vbi quies custodienda: contegantur nates et pecten: apponatur vinum et melinum: vel cenanthinum: cataplasmata fiant diaphenicon malorum cenanthes acatie et hypocystidis: et rhois: et similium. apponantur tunc: et bati: et huiusmodi in vino excoctiones: vel etiam aqua. Cibis vtatur arefacientibus: reliquis temporibus exercitium ducatur: quo totum corpus et languentes partes in fluorem perducantur. Cubile profuerit storina frigidior: et medicamina frigida omnia subillitanatibus: et sub coleis: cuiusmodi sunt coriandrum et cicuta: que conium nominatur et cerusa et portulaca: cunctaque cum aceto.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Isaac. vj viatici. c. ij.

Si arterie et nerui virge impleantur ventositate: necesse est virgam erigere: et rectam diu permanere: quod si diu permaneat: neque residеat: sine tamen voluntate et concupiscentia coitus: passio est que porgesmos vocatur: cuius causa est ventositas inflatiua et grossa humiditas viscosa et calor moderatus. Galenus omnis inquit medicina vel dieta: que coitum augmentat: huic passioni est nociua: cui medicandum est dando contraria ventositatem mitigantia et refrigerantia. ¶ Rasis. Quandoque accidit erectio assidua nocens et perducens ad spasmum et egritudines assiduas. Cura eius est si est caliditas phlebotomia: et si adest albedo coloris et paucitas sanguinis: adhibea

Rasis in lib. diuisionum ca. lxxxj.

tur medicamen calidum minorans sperma. ¶ Serapio. Scias q̄ euacuatio spermatis extra naturā aut fit ex spasmo instrumentorum spermatis: sicut accidit in epilepsia: et est corruptio sensus et mollificatio: aut ex debilitate virtutis retentiue: que est in instrumentis spermatis donec non potest retinere sperma: et totum hoc accidit etiam quando mouetur virtus euacuatiua: que est in instrumentis istis motu malo. Et sumat in potu ex medicinis quib⁹ est proprietas in curatione huius egritudinis: sicut est nenufar cū vino stiptico: et aqua decoctionis lentium: et aqua portulace: et semen eius cū semine lactuce. Et si non est caliditas apparens: permisce etiam semen agni casti: et rute recentis in cibis eorum. Et oportet vt hoc administretur in fine: non in principio: quoniā calefacit valde. Medicamen ad gomorreā. ℞. seminis agni casti et rute am borum. añ. ʒ. j. teratur et cribelletur: et detur cum aceto permixto. Aliud. ℞. seminis rute anisi. añ. ʒ. ij. castorei seminis iusquiami al bi. añ. ʒ. ß. rosarū rubearū balaustiarū. añ. ʒ. iij. teratur et cribelletur. dosis sit. ʒ. ij. cum aqua frigida. Aliud. ℞. seminis lactuce. ʒ. iiij. sehedenigi. ʒ. ij. ß. seminis rute. ʒ. j. ß. teratur et detur dosis. ʒ. ij. cum secaniabin. Et post istos potus fiat vt infirmus vtatur exercitio donec stringatur corpus eius. Et res q̄ valent ad coitum: et faciūt ad emissionē spermatis sunt semen vrtice: et bulbus: et est cepa cāpestris: et semen napi: et napi ipsi: et baucie: et semen earū: et menta et eruca: et cicer et fabe: et piscis qui dicitur multorū pedum: et grana pini: et calamentū: et radix serpentarie: plane quando coquitur et comeditur et loca que sunt in circuitu renum: stinci: et oua perdicum addunt in erectione: et costus etiam quando accipitur cum gelaniabin de melle: aut cum syrupo de melle: testiculi vulpis etiam quando accipitur ex eis cochlear vnum addunt in erectione: et cepe: et sparagi: et cerebella passerum. ¶ Isaac lib. eodem. Et apostemata et vulnera virge seu pustule sunt ex humoribus a corpore descendentibus: quod palam est sensui: cum hoc in propatulo sit intelligendū vnde nascatur: quoniam ex infirmorū complexionibus. Et humores a corpore ad testiculos descendentes apostema ibi facere solent: qui si sint acuti vel calidi: color rubeus vel citrinus inde exit cum ardore dolore et pulsatione. Si materia sit frigida color apostematis fit talis qualis est color corporis: et sine dolore. Si vero ex percussione vel scissura fuerit: infirmus bene manifestabit. Vulnera autem in testiculis deuenientia si sint calida sic sunt medicanda. Accipiatur chimolea cum aqua: et acatia: cerusa cum oleo rosato lithargirum catinia argentea: oleum rosatum: et superponantur: et omnis crepatura

Serapio v. breuia rij. c. xlj.

De reb⁹ ad coitū valētib⁹.

Isaac. vij. viati. cap. v.

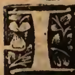
De apostematibus virge et testiculorum.

De vulneribus testiculorum.

De ruptura siphach.

in pelliculis ventris ꝛ testiculoꝝ existēs circūdatorijs est ex motu forti: sicut si post saturitatē graue tollat̄ pondus: vel fortiter tussiat seu alte vociferet̄: vel post saturitatē coeat seu luctetur: vel ꝓpter lubricā humiditatē. vnde ꝛ membrū lubricū fit: ꝛ sic locū suū dimittens: ꝛ aliū non accipiēs. vnde ꝛ pellicula illius loci est fissa: scȝ ita ꝙ si neruus crepuerit nō solidat̄: sed tñ quedaȝ crepatura est leuior altera: que cum incensione curatur: ꝛ ad dilatationē retardatur ꝓpter colligantiā extremi neruí seu pellicule: quod maxime contingit in pueris plusꝗ̄ in alijs etatibus.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

In mēbris viroꝝ generatiuis multe accidūt passiões scilȝ paucitas coitus: vel defectus: vel effusio seminis sine delectatiōe ꝛ sensu: vel immoderatus appetitus. Coitus paucitas aut defectus approximeron dici solet. Et huiusmodi passionis causa est in virga: aut in mēbris spermatis: aut in membris principalibus vel generatiuis vel inferioribus: vel ꝓpter inflationis paruitateȝ in toto corpore: vel circa mēbra generatiua. Causa ꝟo facta in virga: aut est malicia sue cōplexionis: aut superflua eius mollificatio. Itē causa facta circa testiculos: aut est eoruȝ siccitas immoderata: aut est frigus congelans humiditates: quare non calefit sperma: necꝫ subtiliatur. Causa aūt mēbroꝝ principaliū aut est a parte cordis: qꝛ denegat̄ calor testiculis: aut vapor aereus: aut ex parte epatis qꝛ non mandat̄ materia spermatis generāda: aut a parte cerebri: qꝛ spiritus sensibilis ꝛ motiuꝰ nō potest penetrare: aut ꝓpter impedimentū: qđ est in via: aut ꝓpter id qđ est in cerebro: aut propter causas exteriores. vt qñ leditur caput casu vel ꝑcussione: ꝛ cōsimilibus. Itē causa est qñ mēbra vicina nobilibꝰ: vt ꝓpter nocumentum quod est in stomacho: aut renibus: aut in dyafragmate. Aut cā est ab inferioribꝰ sicut in forti dolore ani: vel ꝓpter hemorroidas. vel propter concussionē: vel propter constrictionē in inferiori parte spine: vnde mēbra spermatis cōpatiunt̄: ꝛ ventositas inflatiua aufertur. Item accidētia anime horribilia virtutē coeundi debilitant: sicut est dolor: sollicitudo: inhonestas coeūdi verecundia conuersio anime ad intellectū: ꝛ fit obliuio generādi sperma: sicut obliuiscitur natura generare lac in māmillis femine remouētis filium a lacte. vt dicit Auicēna. Priapismus autē ꝛ satyriasis passiones etiā sunt membrorū generatiuorū: sed he passiones inter se conueniūt ꝛ differunt. Conueniūt qꝛ vtracꝫ operatur immoderatam virge erectionē. Differūt tamē: qꝛ in priapismo non est concupiscentia coitus: ꝛ non per coitū mitigatur. In satyriasi est concu

piscentia coitus: et per coitũ sedat. Priapismus vero est passio diffi- cilior ad curandũ: et contingit propter multitudinẽ grosse ventosi tatis: que in mẽbris spermatis est inclusa: vel superueniẽs ex arte rijs ex superfluo et aquoso sanguine repletis: que ad integritatem virge conueniũt. Satyriasis autẽ magis generat ex amore alicu- ius persone desiderate: et circa quã diu fuerit fixa intẽtio. Hec eñ materias mouet ad vasa spermatis: que per easdẽ vias querunt euacuari: vel etiã humiditatis spermatice multa collectio ex q̃cũq; causa. Hec ergo causa diu perseuerans vasa spermatis pducit ad spasmũ et thetanũ: vel apostemata calida et venenosa: et interficit ad vltimũ. Gomorrea autẽ passio fit ex abundantia humiditatis spermatice naturã aggrauãtis et debilitãtis: vnde nihil põt retine re: aliqñ eñ ex spasmo didimos et vasa spermatis replente vnde similiter aggrauat natura aliqñ fit ex paralysi lacertorũ: aliquan do vero ab acumine spermatis vel nimia subtilitate: aliqñ aũt sua nimia liquiditate. Aliqñ fit in nocte pollutio que quattuor habet causas: vel nimiã ciborũ repletionẽ vt crapulã: vel amorẽ nimium et cõtinuã delectationẽ supra psonã mulieris dilecte: vel decubitũ longũ supra spinã dorsi: q̃ quidem tria sunt cause primitiue: vel ni mia humorũ sup abundãtia: que est causa antecedẽs. Cause primi tiue ab indicio patiẽtis cognoscunt. Pollutionẽ sepe habẽtes cũ frigida medicina siue cibarijs: siue vnguẽtis curent. Ad multipli candum sperma: et confortandũ vias spermatis sic est proceden- dum. Caue at ab herbis crudis: et oleribus et a pomis: et aqua pu ra: et a vino brusco. Comedat carnes agni castrati annualis et he di lactẽtis: carnes perdicũ: piponũ: et porci: et oua sorbilia et cor pus cicerũ delecto cortice: et cepe decoctũ: et pisces fluuiales con ditos cum speciebus recentibus: et bibat vina declinantia ad ma gnitudinẽ non nimis subtilia: nec multũ limphata. Comedat pa- nem mundũ a furfure. Sumat de ista confectione omni sero quan do vadit dormitũ. ℞. auellanarũ amygdalarũ dulciũ añ.ʒ.j. pi- nearũ mũdatarũ.ʒ.ij.ß. testiculorũ vulpis elixatorũ in lacte capri- no.ʒ.ij. fisticorũ passularũ añ.ʒ.ß. ligue auis.ʒ.j.ß. been albi et rub. zinziberis galange se. eruce añ.ʒ.j.ß. zuccari albi q̃d sufficit fiat cõ fectio. Et vtatur puluere isto. ℞. cinamomi piperis longi galan- ge añ.ʒ.j. macis croci añ.ʒ.j. zinziberis albi.ʒ.ij. calamenti.ʒ.iij. et fiat puluis quo vtatur cum quodãmodo decoctionis ceparum in furno: et postea tritarũ: et postea iterum decoctarũ cũ istis specie bus. Pilule mirabiles ad prouocandum coitum. ℞. eminũ cepa- rum albarũ testiculorũ vulpis florum palme thuris albi cerebello- rum passerũ añ.ʒ.ij: informẽtur pilule cũ aqua calida in modũ ci-

Conferẽtia ad multiplicãdũ sperma.

Cõfectio.

Puluis

Pilule

ceris z dentur quinq; vel sex z non plures. Ad gomorreã siue sper
Ad go: matis incontinentiã fiat hoc vnguentũ. ℞. succi solatri: succi plan
morreaz taginis: succi vngule pastoris. añ. ℥. j. vnguentũ populeon olei ro
remedia. sa. añ. ℥ iij. olei nenupharis. ℥. j. cãphore. ℥. ß. fiat vnguentũ z inun
gantur renes z pectinis partes. Sumat in sero quando vadit dor
Puluis. mitum: et aliquãdo in mane de puluere radicũ nenupharis quan
tum tribus digitis potest capi cum pauco potu vini limphati.
Quod si ista non sufficiant: vtatur aqua distillationis plantagi
nis in qua bulliant semina agni casti z continuet: et iteretur mul
totiens. Ad pollutionem inuoluntariam fiat tale vnguentum. ℞.
olei rosati: olei nenupharis. añ. ℥. j. succi foliorũ salicis: succi lactu
ce: succi solatri: aque portulace. añ ℥. ß. coriandri: gallarum masti
cis: seminis agni: casti. añ. ʒ. j. aceti. ℥. j. que sunt terenda terantur:
et fiat vnguentum pro renibus et testiculis. Emplastrũ ad ruptu
Empla: ram et herniam longe compositionis: quod laudibus multis ex
strũ ma: tollendum est. ℞. colofonie armoniaci galbani. añ. ʒ. v ß picis na
gistrale i ualis. ℥. j. lithargyri cere albe et rubee. añ. ʒ. v. visci quercini gypsi
ruptura thuris myrrhe. añ. ℥. ij. ß. boli armeni: nucis cipsii. añ. ℥. j. ß. caballi
z hernia. ni masticis consolide maioris et minoris. añ ℥. ß. z. ʒ. j. aristologie
longe et rotũde. añ. ℥. ij. z. ʒ. iij. galle. ℥. ij. et. ℈. ij. terebenthine lote
cũ aceto. ℥. ij. et. ℈. iiij. sanguinis humani. ℥. iiij. acatie: sanguinis
draconis: mumie. ana. ℥. ß. pellis arietine depilate incise: que bul
liant in aqua donec liquefiant: postea addantur glutinis scripto
rum: glutinis carpentariorum: glutinis piscatorũ: glutinis licode
monum. ana. ℥. j. fiat em plastrum. Hoc enim emplastrum diligen
tissima compositione paratũ superextendere oportet sufficiẽti sin
doni aut corio subtili: et rupture applicetur: partibus demũ cum
bombaci plumazolũ habente superligare. In primis tamen decẽ
Mixtu: diebus continuis laboranti et ieiuno danda est hec mixtura. ℞.
ra. edere contrite. ʒ. j. ß. radicum consolide maioris et minoris recen
tis minutim incise et contuse aut sicce puluerizate. ʒ. ij. ß. z conficiã
tur cum ouo similiter et coquantur et administrentur omni die.
Aliis decem diebus sequentibus offeratur hec. ℞. pilorum lepo
ris minutorum vt puluis sanguinis draconis. añ. ʒ. j. preparentur
vel exhibeantur ß. n eum qui dictus est modus. Modus autẽ con
Alia mi: diendi cibos eius cum medicinis est. vt in illis quos assumit pa
xtura. tiens hora cene: imponat huiusmodi puluis. ℞. fauces lucii ma
gni separatas a carne et combure eas in olla noua cooperta in cli
Puluis. bano: postea puluerisa. deinde accipe puluerís eius. ℥ ß. et cõsoli
de maioris et minoris. añ. ʒ. iij. millefolij arnoglosse. añ. ʒ. ij. sangui
nis draconis: masticis: thuris volubilis minoris. añ. ʒ. j. ß. gariofi

lorum:cynamomi zinziberis cardamomi.an̄.ʒ.ij.zuccari quātum vis:reducātur in puluerez:ꝛ commisceātur omnia:de quo sumat patiens frequēter cum cibis. Syrupus huic intētioni appropria tus. ℞.succi lacee nigre:succi epatice terrestris consolidaruz oīz añ.lib.j.succi corrigiole:succi plātaginis.añ.lib.ß.succi rute virē tis.℥.iiij.depurētur hi succi cū decoctione harū rerum in illis.℞. mumie masticis thuris rosarū boli armeni san.draco.añ.ʒ.iij.myr ti sumach nasturcij coralli rub.cipert.añ.ʒ.ij.nucis cypssi.ʒ.ij.myr rhe gariofilorum.añ.ʒ.j.bulliant hec oīa in succis vsqꝫ ad consum ptionem tertie partis ipsorum:post collātur ꝛ syrupizentur,cum zuccaro aut melle ꝭm naturam patientis:de tali igitur et taliter constructo syrupo decursu vigintiquinqꝫ dierum vel alicuius tem poris:emplastratione nequaqꝫ pretermissa exhibeatur laborāti Necesse est etiam exhibere de huiusmodi apozimate.℞.Ra dicuz herbe sancte marie radi.prouence.herbe sigilli salomonis foliorum graminis ꝛ radi.ana .M.ij.radi.gariofilate. M.j.te rantur ꝛ coquantur in vino optimo ꝛ subtili quod vinum reserue tur ꝛ distemperetur cum eo syrupus in hora sue exhibitionis ꝭm notam proportionalitatem:ꝛ perduret huiusmodi exhibitio per singulos dies vniꝰ septimane aut duarū si fuerit egritudo inobe diens et difficilis. Pillule mirabiles in ruptura.℞. limature ferri ℥.j.pilorum leporis puluerizatorum.℥.ß.nucū cipressi.ʒ.iij.num me sang.draconis olibani.añ.ʒ.j.cum succo millefolij incorporen tur.dosis earum est.ʒ.iiij.oportet autem nocte qua porrigūtur pil lule sufficientem portionem magnetis leuem simul et applanatā loco superponere patienti emplastro deposito.

Syrupus ad rupturas singularis. *Apozima in ruptura.* *Pillule experte.*

¶De egritudinibus matricis. Caput.iij.
¶Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. .§.j.

Ostiuz vulue in muliere:ac in ceteris animalibus na turam atqꝫ os genitale vocari vidimus: in medio tunicula vtrinqꝫ apparens:nympha et cletoris dici tur:partem interiorem matricem:locosqꝫ appella mus qui desiderio coitus sepe descendunt in ijs que acetabula sunt dicuntur:quibus per vmbilicum fe tus augetur. Uulua nulla vim immutādi feminis:sed ꝯseruatricē tantū possidet. Ex ijs acetabulis a partu menstrua ꝓfluūt:siꝯlis in maribus est que in semen genitale per concoctionem vertitur menstrua. Cum plurimum lune motu singulis mensibus ꝓfluūt: quo ꝓfluuio virginibus vox mutatur:vt in maribus primo coitu

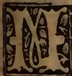
mãme inde tumescũt: locorum ostium in cõceptu aperitur: ꝛ exin de claudit: nec amplius recluditur: nisi mulier superfetet: vel fluxionibus laboret: vel si mẽses fluant: os id adeo occlusum est vt aer subire nequeat: loci ipsi posituram habent inter spine ime partem: quam os sacrũ vocamus: supra vesicam: cõtra mediã positi aluum inde paulum ad dexteriorem coxam cõuertuntur: postea super rectum intestinũ progressi illis. Uulua in virgine exigua est in muliere nisi vbi grauida est: nõ multo maior ꝙ̃ manu cõprehẽdi possit. Ea cordi arterijs neruis cerebro spineq; medulle cõmittitur precordijs item mãmis renibus ventri ilijs coxis: publ: que oĩa in vulue strãgulationibus percipiũtur: quibus anima subducitur: vertigines sentiunt: capilli in vertice vel occipitio cõuelli arbitrantur: lũbos preterea femora inguina et stomachum dolent. Menses non nisi semen incoctum ab aristotele appellãtur: ex partibus que supra infraq; renes sunt: et a lumbis minimis venis ꝓdeunt ad vulue acetabula. quib⁹ fetus in vtero alitur: vel a puerperio iuxta naturaliũ ora: ex venis quoq; duabus ẜm os pubis: iuxta vrine exitum erũpunt: ex ea parte ꝛ feminarum non prolificum semen in coitu effunditur: tãto in plerisq; impetu vt masculorum more longius exiliat: diuerse equidez nature ab eo quod in vulue cauo ꝓlificũ restagnat. Ex vulua quoq; feminis vehemẽs malũ nascitur: proximeq; a stomacho vel afficitur hec vel corpus afficit: interdum etiã sic exanimat: vt tãq; comitiali morbo ꝓster nato. Distat tamẽ hic casus: eo ꝙ neq; oculi vertũtur nec spume ꝓfluunt: nec nerui distenduntur: sopor tãtum est idq; quibusdam feminis crebro reuertẽs perpetuũ est: vbi incidit: si satis viriũ est sanguis missus adiuuat. Si parũ est cucurbicule tñ defigẽde sunt in inguinib⁹. Si diuti⁹ aut iacet: aut alioquin iacere cõsueuit: admouere oportet naribus extinctuz ex lucerna linamẽtuz: vel aliď ex his que fedioris esse odoris rettuli: qď mulierẽ excitet. Idẽq; aque frigide perfusio efficit: adiuuatq; ruta cõtrita cũ melle: vel ex cyprineo ceratũ: vł quolibet calidũ ꝛ humidũ cathaplasma naturalibus pubetenus impositũ. Inter hec etiã ꝑfricare coxas et poplites oportet. Deinde vbi ad se redit circũcidendum vinum est in totum annũ: etiã si casus idẽ nõ reuertitur. Frictione quotidie vtẽdum toti⁹ quidẽ corporis: precipue vero ventris ꝛ poplitũ Cibus ex media materia dãdus. Sinapi super imũ ventrẽ tertio quoq; aut quarto die imponẽdũ donec corpus rubeat. Si duricies manet mollire cõmode videt solanũ in lac demissum: deinde cõtritũ: ꝛ cera alba atq; medulla ceruina cũ irino: aut seuũ taurinum vel caprinum cũ rosa mixtum. Dandum potui etiam vel ca

De vulue morbo et curationibus ex celso.

floreum est vel git vel anethum. Si parū pura est purgatur iunco quadrato. Si vero vulua exulcerata est: ceratuȝ ex rosa fiet: et recens suilla adeps: ꝛ ex ouis album misceatur: idq̄ apponat: vel albū ex ouo cū rosa mixtum adiecto quo facilius consistat cōtrite rose puluere. Dolens vero ea sulphure suffumigari debet. Atsi purgatio nimia mulieri nocet: remedio sunt cucurbicule cute incisa inguinibus: vel etiam sub mām̄is admote: ꝛ si maligna purgatio est: subijciēda sunt coeūtia. id faciūt etiā albe oliue: ꝛ nigruȝ papauer cū melle assumptum: ꝛ gūmi cū trito semine apij liquatum: ꝛ cū cyatho passi datū: preter hec (vt Celso placet) in omnibus vesice doloribus idonee potiones sunt: que ex odorib⁹ fiunt id est spica nardi croco cinamomo casia similibusq̄. Item etiam decocta lentisc⁹ prestat. si tamē intolerabilis dolor est: ꝛ sanguis profluit: etiā sanguinis detractio apta est: aut certe coxis admote cucurbicule cute incisa. At cum vrina sup potionū modū etiam sine dolore profluens maciē et periculū facit: si tenuis est: opus est exercitatione ꝛ frictione maximeq̄ in sole vel ad ignē. Balneū rarū esse debet: neq̄ longa in eo mora: cibus comprimens. Uinū austerū mer acū per estatē frigidū: per hyemē egelidū: sed tantuȝ quātū minimū sit. Infinita aluus quoq̄ vel ducenda vel lacte purganda est. Si crassa vrina est: vehemētior esse dȝ ꝛ exercitatio ꝛ frictio: longior in balneo mora: cibis opus est teneris: vinū idem. In vtroq̄ morbo vitanda oīa sunt: q̄ vrinā mouere cōsueuerunt. Pota vero a podice sanguinē agūt cūcta vrinā citātia: et eryſimū ꝛ asarum cū mulso: calamus odoratus. Alumē castorium ciceruȝ decoctio cum pipere et ruta. Asphodeli radix in vino decocta. glichonis in vino decocte: eringij radicis decoctio: abrotani fruct⁹ origani thymi thymbre rute decoctio crithinus cuminum sinapi porri semen balsami fructus: glycysides fructus daphnidis myrrha cardamomū cyclaminū sagapenū feniculi semen nardi spica costus styrax centaurij magni radix brathy iris aristolochia cicodoniorū flos ꝛ succus: lapathi radicis decoctio. Artemisia dictamus. Horū singula decocta cuȝ vino: vel dissoluta et pota sanguinē agere credūtur: cōgruūt aūt in quibus purgationes prepediuntur: vel strāgulationes purgātur: vel musculus podicis cōtractus et inclinationib⁹: ꝛ recursib⁹ podicis et suffocationibus.

Que porta citent menstrua ex traditione grecorum.

¶ Ex traditione penorū ꝛ arabū. §.ij.

Menstrua mulierib⁹ eueniūt cum etatem .xiiij. annorū subeūt: sed tamē si festinauerint mēstrua .in. xij. hec faciet natura: que sic cōtingunt mulieribus: sicut pollutio masculis: causa eorū est: qꝛ corpora mulierū frigi-

Isaac. vi. viatici ca pi. ix.

da et humida sunt: vnde multos humores colligunt: qui cum ad inferiora descendunt cū menstruis exeunt: sicut in arboribus sepe videmus quarum humores cū gummis egrediuntur. Cū exeūt menstrua ſm ꝙ oportet in quātitate et tempore purgātur humorum superfluitates: quod si fiat contra in quātitate siue tempore vel si auferantur diuersitates passionum generātur. Eorum ablatio aut est naturalis aut nō naturalis que mulieribus post quinquaginta annos cōtingit: alijs in quadraginta: alijs in. xxxv. maxime multum pinguibus ꝛ carnosis. Ablatio accidentalis est vel ex virtute: vel ex organis: vel ex materia. Ex virtute vt si mēbris dn̄entur alique cōplexiones male: scʒ naturaliter vel accidentaliter. Ex organis ꝑpter substātiaʒ vulue: vel venarum suarum. Ex substātia vulue vt si sit spissa et viscosa naturaliter vel accidentaliter. Ex venarū substātia: si sint stricte sicut pinguibus euenit: quibus venaꝝ ora sunt cōstricta naturaliter vel accidentaliter: sicut ex oppilatione que innascitur eis ex humoribꝰ grossis ꝛ viscosis. De materia ſm quātitatem vel qualitatem: vel ex motu suo. De quātitate si sit parua: que paruitas vel est ex subtili dieta: vel ex magnis exercitijs. Rursus mulieres se exercētes et nimiū mouentes: nō multuʒ habēt mēstrua: sed que quiescūt et multū comedūt et suauiter viuūt multa indigent purgatione mēstruorū. Ex qualitate materie: vel ex grossitudine ꝛ viscositate: vel de frigiditate ꝛ siccitate: sanguis enim ingrossatus claudit vias neqꝫ faciliter exit. similiter infrigidatus vel exiccatus non currit per venas facile. Ex motu materie in alia mēbra se mouētis: sicut ꝛ in anum ꝛ dicitur hemorrois: vel in nares: ꝛ dicitur fluxꝰ sanguinis. Rursus si quedam mulieres multū fluxum sanguinis habuerint: et q̄dam ab hemorroidibus: vel de pectore: vel de venis que crepuerint multum emiserint. He oēs et similes menstrua descēdētia nō habēt. Item mēstrua auferūtur ꝛ corrūpūtur ex cōtinua tristitia motu gemitu timore ira ꝛ alijs talibus anime passionibꝰ. Cū vero ablatio mēstruoꝝ ab eis diu elōgef: passionē in stomacho patiūtur: vtpote defectionē appetitiue virtutis: abominationē: malū appetitū: sicut pulueris terre carbonū laterū ꝛ similiū. Alia adhuc passio sequitur maior: sicut colli dorsi capitis et oculoꝝ dolor. Patiūtur etiā acutas febres. Urina earū ptinet nigredini ꝛ rubori. Aliqn̄ est sicut lauatura carnis recētis. Uniuersaliter em̄ earū corpa morbis maximis sunt apparata: sicut phtysi hydropisi manie morphee ꝛ talibꝰ phlebotomemꝰ ex vena media donec hora mēstruoꝝ ablata erit maior. ¶ Fluxꝰ aūt sanguinis exiēs cū mēstruis plusqꝫ opʒ: vł ð organis erit: vł aptis venis vulue scʒ crepa

De retentione mēstruoruʒ.

De fluxu mēstruorum.

nis:z tunc sanguis subito z velociter exit rubeus z clarus: vel ex materia cū augmentetur sua q̄titas ꝓpter multam suauitatem: z nimiam comestionē: vel ꝓpter qualitatem: vt si sit acuta cholerica. vel salsa phlegmatica: vel ex acumine sanguinis: quez vulua retinere nō pōt z festinat vt expellat. Si materia sit cholerica: color eius citrinus fit. si phlegmatica albus: si sanguinea rubeus: h̄ fit cum totius corporis corrumpit̄ sanguis z descendens ad vuluam effluit qd̄ non possunt cōpati membra corpis pp corruptionē sui. z malignitatē sue equalitatis. Si augmentat̄ fluxus iste: neq̄ cesset: patiuntur mulieres colorꝫ mutationes: fastidia: macilentiaz: hydropisim: qz epar ꝓpter hoc necesse est refrigescat z actio sua deficiat: vnde opz vt si augmentet̄: z eū extinguere velim⁹ mulieres in superioribus phlebotomemus vt materie ad superiora trahat̄: hoc fit si sanguis cā fuerit. Si cholera rubea sit catarticum dandū est: qd̄ eam purgare debeat: z siliter in phlegmate: vel in cholerica nigra faciamus catartica sibi cōueniētia: deinde redeamus ad medicinā stringentem sanguinē. ¶ Aliqñ mulieres patiunt̄ suffocationez matricis: vnde eaꝝ appetitus deficit: z cor pus refrigescit: sepe mulieres inde deficiūt z subtiliantur: pulsus earum paruissimus z debilissimus. Aliqñ ex toto auferi. Aliqñ mulieres adeo coartant̄ vt eaꝝ capita genibus implicent̄. Unde Galenus. Uidi mulierē huiusmodi patientem: que z flatum perdiderat vere z pulsum quasi mortua esset: neq̄ distulit a mortua: nisi qz parū erat in medio corporis calida: multi medicorum eam mortuam esse putabant. Qd̄ certificare volentes lanam carpinatam rarissime acceperunt z naribus apposuerūt: de cuius motu eam viuere certificati: qz flatum habebat: z omne aial flatum habens viuit. Causa cuius passionis multitudo est spermatis: vel corruptio sui. Hec contingunt: qz diu remote fuerunt a viroꝝ coniunctione: vnde necesse est vt augmentet̄ sperma z corrūpatur: z quasi venenum efficiat̄. Hāc egritudinē vidue plurimum patiunt̄ maxime prius maritate z parturientes sepissime. Similiter puelle patiuntur cū ad etatē veniūt: neq̄ cohabitēt cū masculis. Sperma enī coadunat̄ in ipsis: qd̄ expellere sicut z masculis necesse est hoc enim nature actio expetit: cum mulier habere masculum nō valeat adunatur in ea sperma: z ab ipso factus fumus ascēdit ad dyafragma: qz dyafragma z vulua cōiuncta sunt: qz ꝑo dyafragma cōiunctū est cum gula z instrumentis vocis: suffocatio inde contingit. Iterum hic morbus est ex menstruorum ablationibus Nam si menstra auferant̄: z sperma augmentetur multo plus peioratur: z maxime in autumno z hyeme. z primo in hac egritudie

De suffocatōe matricis.

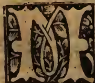
machinandū est vt manus et pedes mulieris fricemus. ¶ Et aliquando apostemata nascuntur in vulua multiformia. Si ergo adsit cholera rubea: calidū generatur apostema: quod tamen fit de ventositate grossa: vel de percussione: vel de menstruorum ablatione. Si enim apostema in vulue fit prora: sequitur dolor cum stranguria: si in ore vulue vmbilici et natium aderit dolor: si in eius puppa: sequitur dolor dorsi: constipatio digestionis: dolorque sub hypocundriis. Si apostema sit cholericū vel sanguineum febres habet acutas sitim et dolorem. Si de humoribus sit grossis: tumor et duritiea et grauitas in anchis et coxis: vnde opus succurri. ¶ In vulua vulnera generantur de acutis apostematibus: et aliquando de acutis medicaminibus vel de aborsu: que certificantur ex sanie inde effluenti: et ex dolore et pulsatione in matrice. Si sit putrefacta sanies fit ex cholera nigra cum putredine horribili et ardore nimio: vnde mulieri est precipiendum: vt in vuluam ponat illa quibus vulnera mundificentur: et calor extinguatur: et dolor mitigetur. ¶ Et aliquando vulua patitur mollitiem propter humiditatem nimiam: vel in loco frigido multam sessionem: seu aque frigide infusionem: his enim emollitur: et a suo loco egreditur. aliquando egreditur propter nimiā expressionem in partu. ¶ Auicēna. Menstrua temperata in quantitate et qualitate. et tempore suo currentia secundum consuetudinē naturalē in omni spatio sunt causa sanitatis mulieris: et mundificationis corporis eius et faciūt ipsam acquirere castitatē et paucitatē desiderij. Menstruatio equalis est vt menstruetur mulier omnimē se vsque ad triginta dies: et quod est supra illud et infra illud scilicet quod cadit in .xv. vel .xvij. est nō naturale. Ex nocumento menstruorum scilicet in euacuatione superflua peruenitur ad additionē debilitatis mulieris: et alterationē forme illius: et paucitatē conceptionis: et multitudinē aborsus: et debilitatē fetus cum nascitur. Et retentio menstruorum et paucitas eorum cōmouet in eis egritudines repletionis oēs vt apostemata: dolores capitis: tenebrositatem visus: et conturbationē sensuū febres repletiones vasorum spermatis quare fit desiderans nō casta: et non suscipiens filium in impregnatione propter corruptionē matricis et spermatis et presocationem et syncopim: et quandoque moritur. Et de mulieribus est cuius alteratio menstruorum festinat in .xxxv. vel .xl. anno vite sue: et de eis est inqua tardatur vsque quo veniat ad quinquagesimū annum.

De apostemate matricis

De vulnere matricis

De mollitie matricis.

Auicen. fen. xxi. tertij canonis.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §. iij.

[M]atrici accidūt cōplexionales passiones instrales et cōmunes. Et accidit mulieribus suffocatio matricis: vt quando matrix propter vaporem distensa: vel superius eleuata cōprimit dyafragma. Item accidit

cis precipitatio.s.vt descendat plusq̃ debeat vt in viris intestina: huiusmodi autem egritudines accidunt quandoq̃ ex proprio vitio matricis: qñq̃ vitio aliorum mẽbrorum quibus matrix compatitur: inter quos morbos agitur primo de retentione menstruorũ preter naturam: q2 ẽm naturam retinentur vsq̃ ad.xij.annos vel xiij. vel post.l. vlterius: 7 aliqñ citius ẽm naturam mulierum. In tempore aũt intermedio retinentur preter naturam: aliquãdo languore: exercitio plurimo: fame: siti: 7 accidentibus anime: vbi non valet calefactio aromatum: q2 menstrua consumuntur interius p predicta. Item in tempore intermedio retinentur iterum ẽm naturam: vt in pregnantibus: qđ medicus habet considerare: ne tunc prouocãs mẽstrua fiat homicida vel cã abortus: nec semp credat feminam non esse impregnatam si mẽstrua emittat: licet hoc in paucis accidat: sicut in valde fortibus que sunt replete habitudinis 7 complexionis: in quibus plurimus sanguis est generatus: qui totus non est necessarius ad fetus nutrimentum: neq̃ etiam tunc temporis ille sanguis prouenit a matrice cu3 sit vehementer clausa: sed a venis exterioribus orificij exterioris: qđ semper est apertum. Retinentur iterum menstrua pp alias causas sicut propter sanguinis grossitudinem vel propter oppilationem factam in venis: vel ppter constrictionem que accidit in vijs 7 orificijs eaz: ẽm plurimã frigiditatem: vel viscositate3: vel ppter apostema factũ ibi vel in locis vicinis vnde sequit̃ fortis constrictio: vel ex pinguedine superflua: vel ex pãniculo etiam denso qui generat̃ in orificijs venarum aliqñ vnde phibentur menstrua currere. In omnibus his prodest aromatum calefactio. Retinẽtur ẽt ppter alias causas: sicut pp debilitatem virtutis: q2 sanguis ad alia loca deriuatur. Aliquando mulieres patiuntur nimium fluxu3 menstruorum: 7 hoc aliqñ fit: q2 orificia venarum matricis nimis aperiunt̃ 7 sanguinem nequeunt retinere: aliqñ fit q2 ipse vene rumpũtur ex saltu casu percussione: aliqñ vero ex nimio cibo 7 potu 7 assidua quiete: aliqñ vero propter abortum: aliqñ ex acuitate sanguinis 7 nimia subtilitate: aliqñ vero propter difficultatem partus: aliquando propter hemoroidas in collo matricis: vnde pregnãtes aliquando mingunt sanguinem: aliqñ vero ex ragadijs vel vlceribus malis antiquis matricis: aliqñ vero ex dominio mali humoris in corpore naturalis vel inaturalis. sicut abũdat sanguis aduitus: 7 sanguis crudus aquosus phlegmaticus. Est alia passio matricis que suffocatio nominatur: 7 causa istius passionis est plurima spermatis aggregatio circa testiculos mulierum: vt contingit in puellis adultis vel viduis cõtinentibus: cũ non vtunt̃ cõ

sueto coitu. Item ergo sperma corruptū nō valet exire: et inde vapor plurimus malus natus matricē eleuat ad superiora. Itē puenit ex retētiōe mēstruorum: q̄ cū in matrice aggregant: et nō euacuantur: in vaporem resoluta idē operant. Prouenit ēt ex quocūq̄ humore i matrice p̄ter naturā collecto. In cura vero istarum egritudinū caute p̄cedendū est. Et primo contra preter naturalē retentionē menstruorum medicine efficaces et remisse ponende sunt. Digestiuum subtiliatiuum apritiuum incisiuum mēstruorum et prouocatiuum. ℞. syrupi de bizātijs oximellis simplicis añ. ℥. ß. syrupi de absinthio ℥. j. aquarum capil. ve. et matricarie añ. ℥. j. ß. misce. Uentris solutiuū aperitiuū subtiliatiuū menstruorum prouocatiuū. ℞. aloes succotrini electi. ʒ. j. myrrhe. ʒ. ß. croci agarici añ. ℈. j. salis gēme zizibetis añ. gra. j. misce et cū syrupo de absinthio formentur pilule. vij. pro. ʒ. Subtiliatiuū apritiuū mēstruorum: matricis confortatiuū. ℞. dyacori. ℥. vj. florū rorismarini. ℥. j. misce ambo simul in conserua dyacori. Subtiliatiuum aperitiuum vt supra. ℞. granorum pini. ʒ. j. calami aromatici casieligne añ. ʒ. ß. cinamomi. ℈. j. se. feniculi: gallie muscate añ. ʒ. ß. ligni aloes. ℈. j. nigelle. ℈. j. musci. gra. viij. zuccari albi q̄d sufficit: et cū aq̄ matricarie fiat cōfectio vt supra. Alia cōfectio ad idem. ℞. amygdalarum ama. ℥. j. se. anisi et baucie et carui añ. ʒ. ß. iuniperi. ʒ. ij. cinamomi. ʒ. j. ß. zuccari albi. ℥. xij. pistent oia subtiliter: deinde cum aqua capil. vene. fiat confectio solida i mor sellis de. ʒ. iij. Digestiuum vt supra. ℞. aquarum ypericonis. ℥. ß. feniculi et capil. vene. añ. ℥. j. ß. cinamomi gra. iij. zuccari albi. ʒ. ij. misce. Pilule ad idem non solutiue. ℞. trociscorum de capparibus ʒ. j. specierum dyarodon abbatis. ʒ. ß. dyamusci dulcis. ℈. j. absinthij. ʒ. ij. cuscute. ℈. j. zuccari albi. ʒ. ß. et cū syrupo de absinthio formentur pilule. vij. pro. ʒ. Uentris lenitiuum. ℞. oleorum de been. ℥. vj. liliorum alborum. ℥. vij. absinthij. ℥. ij. amygdalarum dulcium ℥. j. gallie muscate. ℈. ß fiat clystere: et tota quantitas est pro duabus vicibus. Puluis. ℞. croci spice trociscorum de myrrha rubee tinctorum añ. ʒ. j. misce et fiat puluis pro tribus vicibus: et detur cū brodio aut vino albo. Nota q̄ q̄ primum menstrua effluunt debite: tūc non vlterius medelis ad hoc vtatur dña patiens. Contra fluxum menstrualem dent trocisci de karabe: phlebotomet basilica: ventose apponantur sub mamillis nutriatur stipticis: supponatur vulue hoc. ℞. balaustie: olibani gallarum antimonij acatie aluminis añ. fiat puluis et misce. Femur deorsum epithimetur ex stipticis. Si fuerit ex repletione sanguinis fiat phlebotomia. Si ex cholera fiat cholere euacuatio. ligētur extrema ligatura: imo et coxe apud inguina: vētose ponant inter duas anchas. Nutriat

Marginal notes: Cura retentionis menstruorum. — Digestiuum. — Solutiuum. — Subtiliatiuum. — Aperitiuum aliud — Cōfectio — Digestiuum. — Pilule. — Lenitiuū — Puluis. — Cura fluxus.

vitellis ouorũ sorbilium: aqua carnis valde nutritiua: acetosis ex succo sumach: aqua acetose: potibus boni odoris: ex carne bona: sorbitionibus humidis ꝛ sumach ꝛ amilo: vino grosso nouo dulci Euitet vinũ antiquũ subtile: cibet omni cibo velocis digestionis confortatiue. arnoglossa ꝛ est ꝓpꝛium bibita ꝛ iniecta: cāphoꝛa bibita ꝛ supposita: lac decoctũ cũ ferro ignito in quo est scoꝛia ferri: det in potu cum stipticis omni die acetositas citri ꝛ est ꝓpꝛiũ. Dieta

Contra fluxũ sanguinis menstruoꝝ post aboꝛsum aut post ptum naturalē accipiat sequētia. ℞. pillularũ de bdellio. ʒ. ß. trocisci de terra sigillata. ℈. ß. misce ꝛ cũ sirupi myrtini qd̓ sufficit fiāt pillule. nr. p. 3. Itē. ℞. trocisci de karabe de terra sigillata añ. ʒ. ß. misce ꝛ cũ sirupo myrtilloꝝ qd̓ sufficit fiāt pillule vt. s. Istaꝝ pillulaꝝ assumat. ʒ. ß. in auroꝛa. Cōtra retētionē secūdine ℞. elleboꝛi al. ꝛ cum eo ꝓuocet sternutatio. Itē aliquotiens ipsa sternutāte teneat os clausum ꝛ nares ꝛ stet ad coxā ꝑ collũ eius. Itē obstetrix imittat manũ oleo sisamino inūctā: deinde ꝓuocet sternutatio: fiat sternutatio sꝑ tꝑe quo nō descēdit stomacho ieiuno tā de die ꝙ̄ d̓ nocte cũ tāta ꝙ̄titate elle. al. q̄ ꝓuocet sternutationē trigesies aut amplius ꝛ sufficit insufflādo in nares: ꝛ ad hoc sufficit parua ꝙ̄titas Itē supponat stercoꝛis accipitris. ʒ. ß. Suffumiget cũ stercoꝛe columbino: cũ radice ari. ro. det in potu stercoꝛis accipitris. ℈. i. Nota re debes q̄ oīa ꝓuocantia aboꝛsum educũt secūdinā: ꝛ oē genus gūmi: oē genus salis: oēs medicine calide in quarto: quas oēs require. xxi. tertii. c. de ꝓuocatione aboꝛsus. Item suffumiget ꝑ embotũ cũ hac decoctione. ℞. rute p̄rassii abꝛotani añ. M. ß. olei de lilio. ʒ. ii. misce oīa simul. Contra p̄fecationem matricis. suppositoꝛium. ℞. gallie muscate. ʒ. i. supponat adintra vuluā ligata pilus in petia: vel sindone rara. Aliud ad idē. ℞. ligni aloes. ℈. i. musci gra. v. ambꝛe garioꝑi. gallie muscate. añ. ℈. ß. cōtundant grosso mo ꝛ misce. supponat hoc medicamē in petia vt in alio. Suffumigiũ ad nares. ℞. pēnas ꝑdicis vel fasiani qd̓ sufficit his ignitis suffumigent nares. Itē cũ assa fetida sup carbōes ꝓiecta. Itē cũ coꝛio ignito veteri. Iste suffumigatōes fiāt tꝑe paroxismi p̄focatōis aut qñ timet sup ei⁹ aduētu ꝑrimo icipiēdo a leuioꝛi. Fricet os vulue cũ digitis tīctis ĩ oleo lilioꝝ alboꝝ. Clystere. ℞. malue floꝛũ camōmille: melliloti. floꝝ aneti añ. M. ß. vitellũ oui. i. olei lilioꝝ alboꝝ: olei spice añ. ʒ. iii. sal cōis. ʒ. ß. isto clysteri vtat stomacho ieiuno ꝛ añ paroxismũ: qm̄ valet ꝓulsioni a p̄focatōe. Itē ꝯ̄ ventositatē ꝯ̄ febꝛem: aboꝛsum ꝛ vomitũ ꝛ ꝯ̄ tumoꝛem mēbꝛoꝛũ solutiuum facillimum. ℞. mane. ʒ. ii. aque absinthii. ʒ. i. bꝛodii perdicis: pulli vel fasiani quod sufficit misce: vel loco manne pone casiam. Ad Pillule

exitum matricis vel ani suffumigatio facta ex corio anguille saltē valet. Et ad idem valet suffumigatio facta ex limatura plūbi.

¶ De egritudinibus iuncturarum. Caput.iiij.

¶ Ex traditione grecorum ꝛ latinorum. §.i.

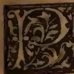
Greci dicunt arthreticam: quē nos morbum articularē ꝙ arthron greci articulum vocāt. Est aūt morbus qui articulos infestat: nec idem est morbus articularis: ꝛ in greco chiragra ꝛ podagra: qꝺ luculentissime ostendit nobis plinius naturalis historie lib.xxvi.cap.xi. dicens. Podagre morbus rarior solebat esse: nō mō patrū auorūq; memoria: vñ ēt nostra: peregrinus ꝛ ipse. Nā si italie fuisset: antiqtas latinū nomē inuenisset: cū ergo latinū nomē nō hēat: nō pōt esse articularis: cū ēt hic arthreticus dicat. Recentiores semp artheticam vocāt: de quo Serenus sic. Si vero articulos tabes inimica p oēs Inseserit: ex ficu betas ac melle ligabis. Enni⁹ ipse pater dū pocula siccat iniqua. Hoc vitio tales fertur meruisse dolores. Podagra pedum est dolor. pus idest pes: ꝛ agra atrocitas vel infirmitas. Ouidius. Soluere nodosam nescit medicina podagram. vel ꝙ podas id est pedes agrene id est capit. Chiragra manuum dolor est. chir enim manus est: ꝛ agra dolor. Ec sciatici dicuntur quibus in coxendice seu in coxe vertebra: que scia dicit: dolor inest: ꝛ ppterea claudicant. Podagra raro castratos vel pueros ante femine coitū: vel mulieres nisi quibus menstrua suppressa sunt tentant: vbi sentiri ceperunt (vt celso placet) sanguis mittēdus est. Id enim inter initia statim factū sepe annuam: nōnunq; perpetuā valitudinē prestat. Quidā ēt cum asinino lacte epoto se eluissent: in perpetuū hoc malū euaserunt. Quidam cum toto anno a vino mulso venere sibi tempassent: securitatem totius vite consecuti sunt: idq; vtiq; post primū dolorē seruandum est ēt si qe uit. Coxap morbus de genere articulari est: nisi qꝺ insedit coxe eius cā est multus ꝛ pituitosus humor in coxa concretus. Dolor aūt languētibus est ab vertebre loco: ꝛ inguine ad genu vsq;: in pluribus aūt ad pedem vsq; transit. ¶ Nō sola podagricū omnē ꝙ morbū articularē efficit imbecillitas mēbrop: sed ēt humorum contra naturā redundans multiplicatio. Nā cū mēbrop nutriendi vis subuulsa fractaq; est ciborum affluentia: inde cōcoctiones non sunt: redundatq; humor in articulos quosuis: vt crura ꝛ pedes manusq;: neruorumq; nexus reuinciens dolorem suscitat: mediaq; articulorum occupat loca crura media: vel coxas: vel cubitum: vel brachium. Cum aūt pedes occuparit perturbās humo

De coxarum morbis.

De podagra ꝛ omni articulari morbo.

podagra morbus appellat. At cũ in oẽs corporis trãsierit artus causa: iam articularis languor dici cõsueuit: quo vertebre spine: et scapule: et coxẽdices: et oĩs artus morbo subiicit quibusdã aures quoq; et dentes et guttur: et qñq; iecur et lien articulari dolore oblanguet: quibus nisi celeriter succurrat: confestim imminet exitiũ. Redũdans itaq; et affluens humor aliqñ biliosus: aliqñ sanguineus: aliqñ melancholicus: frequẽter autẽ pituitosus ac crudus est ex ciborũ redũdantia et incoctionibus et ocio conflatur. In articulis nãq; inueterascens densescit: et glutinescit. Est et quãdoq; mixtus: ex pluribusq; constat: tum non facile dinoscit: curaturq; difficilius aut prorsus incurabilis egritudo. Principiũ morbi frequenter labor immẽsus: et valide deãbulationes excipiũt: iugisq; equitatio: veneris intẽpestiuus vsus: insuetaq; frigida potatio frigidorũ: aut multarũ aut noxiarũ escarũ vsus: aut vinũ multum et austerũ. Principales autẽ cause que suscitãt sunt anxietates et exitiales cure et vigilie: et relique animi egritudines: que non modo admouent sed etiam malũ humorẽ gignũt. Varia nimirũ hui9 languoris est causa. Inde humorẽ differẽtie multifarie biliosus igit fluxus coloris liuentis: et rufi: et calorem ingerit: acutiorẽq; efficit dolorem: et propere editur in cutem absq; ingenti tumore impositis calidis rebus exacuitur. vt refrigerãtib9 remittitur is lãguor. Plus aliis aduenit precipue biliosis: et in febribus frequẽter aduenit in ipsis paroxismorũ accessionibus cum sitibundi sunt. Atrũ vero colorẽ in melancholicis videas. Albũ vero et aquosum in pituitosis tardiorẽq; dolorez: vt turgescat: vt sanguineus color est: quibus sanguis humor redũdarit: victum in cũctis suum esse expedit. Vnguentuz ad podagrã. fabe solide: lupinorũ. añ. ℥. iiij. tere simul et misce adipis suilli. lib. imponitoq; ad calidam: frigidum: et frigidã calidum. Itez stercus ciconie cum adipe porcino mixtũ et podagrã curat. Item acatia cum aceto inducta. Iterũ rafaninum oleum cum nitro et sale mixtum et inductum curat. Itidem hyoscyami folia tenera cum axungia et myrrha: aut cum albugine oui: necnon fel taurinũ cum aloe mirũ creditur. Stercus quoq; pauonis in aceto acerrimo dilutũ calefactũ podagre impositum sedare mirifice creditur. Cum senseris pedes a podagra inflãmari: cape allium contere: et illine ad diem permitte ne soluas. Vnguentũ ad podagram.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §. ij.

Passio sciatica nascitur ex humoribus in neruum illum grossum descendentibus: qui scia vocatur: hec inter lacertos est coxe. Fit autẽ plurimũ ex humoribus phlegmaticis et viscosis in concauitate coxe se adunantibus: Isaac. vi viati. ca. xviij.

aliquādo ex humoribus ſanguineis cum cholere rubea mixtis ⁊ ibidē collectis. vnde patiunt̄ dolorē in coxis: aliquādo deſcendit dolor vſq̄ ad crura ⁊ calcaneū: ⁊ vſq̄ ad paruū pedis digitū: aliquādo eſt in vna parte: aliqñ in vtraq̄. Si aūt ſit in ſiniſtra peior ⁊ moleſtior eſt q̄ȝ in dextra. Si ex humorib⁹ ſanguinolētis ⁊ cholericis: ſequit̄ nimietas doloris ⁊ continuatio pulſationis: et ardor ⁊ incenſio: quod maxime cōtingit iuuenib⁹. Si ex calidis certificetur eſſe humoribus. vena minuatur que ſaphena vocatur de calcaneo. Si paſſio ſit in vtraq̄ parte phlebotoment̄ vtreq̄ vene. G. dixit tantū valet hec phlebotomia vt vna die infirmus euadat: aliquādo etiā vena in medio brachio eſt phlebotomāda de parte infirma: ⁊ maxime in initio hoc fiat: ſi nos adiuuerint tēpus etas cōſuetudo ⁊ regio. poſtea dāda eſt pharmacia que cholerā rub. purgat. ſimiliter clyſtere faciam⁹: nutriam⁹ cū dieta caloris extictiua ſepe balneent̄ in aqua dulci: dem⁹ pilulas de maſtice et aloe. Vngamus epithimatib⁹ frigidis.

De podagra.

Podagra eſt dolor calcanei: ⁊ plāte pedis cū diſtētione nerui ⁊ pulſatione ſui naſcēs ex malis humoribus ad calcaneū deſcendētib⁹. Qui ſi calidi ſint et acuti: dolor nimius erit: ⁊ pulſatio cōtinua incidēs calcaneū. ſi ſint frigidi ⁊ groſſi fit grauitas nimia: ⁊ extenſio ⁊ ſine dolore acuto et pulſatione nō eſt tumor. Apoſtemata autē podagrice ⁊ arthetice paſſionis nō ſunt tumētia q̄ȝ tumor in ſolis mēbris carnoſis naſcit̄ et multū ſanguinis habētib⁹. hoꝝ mēbroꝝ hūiditas viſcoſa ⁊ frigida eſt nutrimentū. etiā q̄ȝ ſunt carne nuda nō ſunt tumētia. plurimum naſcit̄ hec paſſio ſuauiter ⁊ quiete viuētib⁹ ⁊ exercitia negligentib⁹: vel purgatiōes ⁊ mūdificationes corpis nolētib⁹: maxime cū multū comedāt atq̄ bibāt. Hee eñi res in corpe creāt humores. Si aūt materia ſeu natura pedes inuenerit debiles: deſcēdēt ad eos humores. mēbra ꝟo cū ſint debilia nō poſſunt eos expellere ex defectione ſua: vnde hec paſſio venit maxime principib⁹ ⁊ ſuauiter viuētib⁹: ⁊ corpora humida habētib⁹: maxime ſi multo coitu vtunt̄: et cibis nimiis impleātur. cōcatenatio mēbroꝝ calefacit cum motus ad coitū fit: ⁊ calor humores ſibi attrahit. Itē aſſuefactione coitus nerui laxātur ⁊ rumpunt̄. plāte pedum ⁊ calcaneū mēbra neruoſa eſſe vidētur. vnde fit vt q̄ȝ nō coeūt eunuchi nō patiunt̄ hunc morbū. et ſi habuerint tñ raro: quod fit eis ex multitudine humorum ꝓpter inordinationē diete. Sicut etiā pueri non fiunt podagrici niſi ex inordinatione diete ⁊ ciboruȝ multitudine. Mulieres vero non fiunt podagrice: q̄ȝ non laborāt in coitu ſicut maſculi: ⁊ omni menſe purgātur mēſtruis. Quicquid diximus de podagricis illud intelligendū eſt de artheticis. G. podagra indigt

est passio incipiēs in vere ꝛ in estate: sanatur in.lx.dieb⁹ vel antea. Si in autūno ꝛ vsq; ad hyemē durauerit: durū est eā curari: et qū oportet nos eā curare phlebotomemus eos si multū sanguinē ha buerint: ꝛ maxime sup manū si in eis sanguinis abūdātia vel cho lera sit causa: q̄ si hūores sint phlegmatici pharmacia phlegma tis purgatiua sunt purgādi sicut pilulis de tapsia vel hermoda ctylis vt sunt iste. ℞. hermodact. myrobala. citrinorū. añ. ℥. iij. tur bith. ℥. j. ß. aloes. ℥. vj. tēpera cum succo porri. Alie. ℞. myroba. ci tri. belliri. ꝛ ēblici zinziberis. añ. ℥. vj. origani. ℥. xj. tapsie. ℥. iij. her modac. ℥. xxxiij. bdellij. ℥. xxj. tēpera cu3 succo solatri fac pilulas. Dyascorides dixit. opiū ꝛ crocum parū cum lacte tēpera: q2 miti gant dolorē calide podagre apostematū. Frigidis podagricis va let scordeon cū aceto temperatū vue passe mūdate ꝛ ruta insimul pistata ꝛ cōmixta valent axūgia vulturis cum stercore pecudum.

¶ Auicēna. Cū causa est in eis materia: tūc oportet vt prohibea tur quod efficit per attractionē ad contrariū: ꝛ p minorationem: ꝛ confortet mēbrū vt nō suscipiat ꝛ resoluat qd̄ inuectū est vt pri uetur: ꝛ redi in oib⁹ illis ad canones vniuersales. Et facta diuer sione cū phlebotomia in sanguinea administra vomitū ꝛ pp̄rie qū dolor est in inferiorib⁹: vomitus eni magis iuuatiu⁹ q̄ ventris so lutio: deinde administra solutiuū ventris. Et incipe a re forti si nō prohibet priuat: o maturitatis: ꝛ grossitudo materiei: q̄uis faci lis sit incolumior ꝛ gradatio couenientior: deinde sequet cū solu tiuis mūdificantibus fm gradationē. Et recti⁹ est in hoc si mate ria est cholerica subtilis festinare euacuationē cū videt matura tio: ꝛ si est grossa nō est malū premittere: qd̄ eam subtiliet ꝛ matu ret. Et si materia fuerit cōposita: fac vt solutiuū ꝛ emplastrū sint cōposita: 13 tn̄ melius sit vt blande tractet in principio: ꝛ non fiat phlebotomia: facit eni phlebotomia accrescere humores: et facit eos currere in corpus: ꝛ nō extrahit illud qd̄ necesse est vt abstra hatur. Epithimata ꝟo calida ꝛ narcotica omnia sunt nociua: ca lida quidē propter attractionē: sed narcotica pp̄ter cōgelationē ꝛ cruditatē. Et iterū epithimata infrigidātia grossum faciūt cru dum: ꝛ mortificāt subtile: ꝛ prolongāt egritudinē. Et aqua calida nociua est eis: qm̄ humectat iuncturas. Et semina fortia: sicut se men feniculi qn̄q; adurūt superfluitatē: ꝛ couertūt eā in lapideita tem. Et caue ne in potu des in primis nisi in medicinā debile3: qm̄ ipsa mouet materiā: et non facit currere aliquid de quo sit curan dum: imo subtiliat fortasse materias cōgelatas alias: ꝛ facit eas currere ad mēbra. Et facta euacuatione administra prouocatio nem. Nā p̄uocatio desiccat materiā doloris iuncturaꝝ: ꝛ propꝛie

Auicēna fen. xxij. tertij.

in podagra calida. Et plures habentiũ dolores iuncturarũ et cõplexiones humidas: non iuuant cum solutione plurima facta potatione ꝛ clysteri: ꝛ cuꝫ medicant diureticis sanant: extenuati vo non tolerant solutionẽ ꝛ prouocationẽ plurimã. Et repcussio materiei a mẽbro nõ oportet vt fiat materia existẽte fortis effusiõis ꝛ plurime resumptionis idest quãtitatis: qm̃ illud facit duas res malas: quarũ vna est ꝙ facit inobedientes materiã. quare accidit dolor magnus: ꝛ secũda est qm̃ fortasse conuertet ad mẽbra principalia: quare accidit timor. Et cũ materia non est plurima: aut nõ est magne effusionis. tũc non est malũ repellere eam in primis nisi in sciatica. nam repercussio in ea retinet materiaꝫ in profundo. Et non oportet vt approximentur ei resolutiua fortia in principio rei ante euacuationẽ: qm̃ facit euenire materias plurimas. deinde resoluet subtile earũ: ꝛ inspissat residuũ: ꝛ retinebũt ipsum. Cũ igit fortes sunt dolores: ꝛ nõ tolerant: nõ est excusatio quin tribuant sedãtia dolores ebibita ꝛ linita. Et non administres stupefaciẽs nisi apud necessitatẽ: et mensura illud qđ sedat doloreꝫ ꝛ maliciã summã doloris ꝛ vtere eo cũ audacia ꝛ temeritate plus. Et scias ꝙ rectius est ꝙ permutatio fiat cũ medicinis: qñꝙ eñ est medicina conferens vni mẽbro ꝛ non alij: ꝛ qñꝙ confert in hora: deinde nocet: et mouet dolorẽ. Et dimittãt vinũ omnino: cõsuetus tamẽ ẜm gradationẽ: ꝛ vtatur cũ ipsum dimittit, diureticis: ꝛ syrupus de diureticis confert eis. Et oportet vt deuitet caro in eo qđ frigidum est de hac egritudine: ꝙ si necessaria fuerit: tũc detur caro auis montane: leporis: gazell. et omnis caro paucarũ superfluitatum. Et in hermodactylis quidẽ credit causa plurimi iuuamenti: verũ sunt nociui stomacho. quare oportet vt misceant cũ eis que sunt sicut piper ꝛ ziziber ꝛ ciminũ. Et emplastratio cum stercore vaccino est fortis valde in doloribꝰ iuncturarũ ꝛ dorsi ꝛ ieiunium maxime prodest. ¶ Rasis. Dolores iũcturarũ ꝛ maxime in podagra plurimũ fiunt ex humore crudo cui permixtũ est aliquid cholere: ꝛ ẜm minus ex sanguine indigesto: ꝛ qñꝙ est cum eis caliditas vehemens: ꝛ non nominat podagra: nisi qꝛ est in iuncturis pedum quibus propriũ est ꝙ apostema eoꝝ non fit saniosum: ꝛ non facit collectionẽ saniei: sicut reliqua apostemata. Sed aut resoluitur: aut ingrossatur: ꝛ fit lapis: ꝛ rumpunt ex eo digiti: ꝛ egrediũtur ex eis res diuerse ex sicco ꝛ humido. Et signa doloris iuncturarum ex caliditate sunt rubedo coloris loci: ꝛ caliditas tactus. Cura eius est phlebotomia ex sinistra manu si est in dextro: ꝛ ecõuerso. Et si est in pede sinistro: ex manu dextra. Et si est in dextro ex manu sinistra: et nõ oportet vt dimittatur phlebotomia in hac

Rasis in lib. diuisionũ ca. cij.

egritudine propter propinquitatē temporis phlebotomie. Sed oportet vt fiat cū incipit apostema: et dolor: et pulsatio cum caliditate in iuncturis: et precipue si est apostema quantitatis magne et rubei coloris. Si nō est magne quātitatis: sed est parua caliditas extrahatur sanguis minus. ❡ Serapio. Et materia ex qua fiunt iste egritudines: fortasse est ex caliditate aut sanguinea aut cholerica. Et fortasse est ex frigiditate: sicut humor crudus qui non digeritur qñ aggregatur in iuncturis: et iste in essentia sua est similis faeci grosse: et cū moratur in iuncturis tēpore longo nō solū ingrossatur: sed acquirit viscositatē multā siccā. Et fortasse est causa hui⁹ egritudinis humor melācholicus. Iūcture autē quas consequitur egritudo sm plurimū nō redit aliqua earū ad formā suam naturalē: et plurimū accidit hoc in sciatica: et duabus anchis et podagra. Dolores autē iuncturarū reliquarū fortasse resoluuntur resolutiōe cōpleta. et propterea qñ sunt ex superfluitate sanguinea: nam quis redeant iuncture ancharū aut pedū in egritudine sciatica: et podagra in hora ad dispositiones suas naturales. tamen egritudo redit ex quibuslibet causis propter preparationē illarū iuncturarū ad recipiendum materiam velociter. Serapio iiij. breuiarij.ca. xxiij.

❡ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Gutta passio est ex reumatismis proueniēs ad iuncturas. et habet tres species: chiragrā: sciaticam: et podagram. Gutta autē et arthetica apud recentiores medicos ita differūt. Arthetica iuncturarū est dolor cum tumore vel sine a mala cōplexione humore seu ventositate in ipsarū existente cōcatenatione causatus. Membrū enim neruis seu ligamentis artarū artus dicitur: a quo arthetica nomen accepit. Gutta vero pro cuiuscūque interdum humoris stillicidio ad quāuis nostri corporis partē defluentis accipitur: qualiter vulgares humiditatē quālibet tam ad pectus quam indifferēter ad quoduis membrū aliud defluentē: guttam vocāt. Alio modo capitur gutta prout est iuncturarū dolor ab humore in ipsarū concatenatione a mēbris alijs defluente causatus. Quēadmodum enim membra ad seinuicē escam trahunt: ita ad seinuicē superfluitates deponūt vt. G. in de virtutibus naturalib⁹. Sciatica vero denominatur a scia. id est ab illo osse cōcauo in quo vertebrū vertitur in anchis abutraque parte: et generatur ab humore reumatizāte ad illam iuncturam: et imbibente ligamentū per quod illa duo ossa continuantur. hoc ergo reuma siue descensus humoris ad istam iūcturā multis modis

causatur:q2 tot modis quot generant̄ apostemata et pluribꝰ. g
neratur ergo sciatica passio ex superfluitate humorū ⁊ debilit
iuncture suscipientis que debilitas quādoqꝫ est a prima creati
ne:et quandoqꝫ ab alio euentu vt casu percussione. Item causat
a largitate venarū aut viarū:⁊ qn̄qꝫ per raritatē iūcture ⁊ capa
tatem:qn̄qꝫ ꝓpter superfluā attractionē ibi factā a calido acqu
to per motū et fricationē: ⁊ iterū q2 iūcture ceteris membris su
subiecte. mēbra eñ supposita subiectis mēbris superfluitates fr
quenter expellūt:fit etiam quādoqꝫ dolor in iunctura:vnde plu
mum fit attractio. Rūpitur etiā qn̄qꝫ ligamentū. sed tūc non est
rabile:⁊ aliqn̄ laxat̄ ⁊ lubricat. vnde resilit vertebrū a scia: ⁊ bn̄
ratur. Cause iste sunt antecedētes corporales. Cause aūt primi
ue plures sunt:sicut nimia satietas:⁊ paucitas:vel malitia dige
stionis:⁊ longa tranquillitas:et ociositas assidua:et coitus imo
deratus:ebrietas:⁊ crapula:⁊ cōsuetarū euacuationū dimissio:e
hemorroidarū cōsuetarū retentio:omnia ista caliditatē diminuū
innatā:sicut ligna plurima paruū ignē:vnde sequit̄ superfluitati
aggregatio:⁊ maxime frigida complexione iuuāte istas causas
Causa etiā guttarū primitiua est motus post cibū:vel coniestio in
balneo:⁊ potus etiā vini puri ante cibū maxime generat guttas:
q2 illius natura est penetrare ad totum anteqꝫ etiam digeratur si
vias reperiat apertas. Itē impuritas spermatis ⁊ sanguinis has
accelerat passiones. vnde nominant̄ hereditarie a patribus vel ab
auis:sicut lepra. Labor iterū immoderatus: ⁊ euacuationes at-
trahentes humores ad inferiora cause sunt guttarū:natura enim
superflua expellit ad viam illam:ad quam consueuerūt declinare.
Item fiunt iste passiones per solam ⁊ simplicē qualitatem absqꝫ
humoris vitio:sicut dicit alexander. vt per malā cōplexionē cali-
dam frigidā siccam ⁊ humidā. Sed hec per alterātia de facili cu-
ratur. Cause coniūcte humorales aliquādo sunt sanguinee: ali-
quando phlegmatice:aliqn̄ cholerice: aliqn̄ melancholice: aliqn̄
ex duabꝰ:aliqn̄ ex pluribus fit cōpositio. Sic ergo descripsimus
causas primitiuas antecedētes ⁊ coniūctas:q2 coniuncta appel-
latur humor replens. In iūcturalibus membris diuerse nascuntur
passiones:sicut sciatica:arthetica:apostema: spasmus: chiragra:
podagra. Apostema ꝓpo fit de materia coarctata in membro car-
noso. Dolor eñ fit ex humiditate vel ventositate in vno loco coar
ctata ad apostema. Spasmus fit ex neruorum repletiōe cōtrahē
te membrū ⁊ abbreuiāte. Sciatica ꝓpo chiragra podagra:que tria
generali nomine appellant̄ gutta:magis fiunt ex humiditate re-
plēte ligamētū ipm. Arthetica est dolor ⁊ tumor ꝗ in cōcatenatio

ne aut concauitate membrorum est descendens: aliquando a scia vsq ad genu: vel ad calcaneum: vel ad omnes digitos pedum. Arthetica igitur fit ex humore eodem vt gutta ad exteriora se extendente. vnde fit cum tumore: vt habetur ab Isaac in pantegni. In scia vero vel podagra non est tumor: sicut dicit Galenus sup illum apho. Podagrice egritudines in.xl. dieb⁹ &c. Unde aliqñ primo fit podagricus: et post artheticus cum a ligamento humiditas spargatur: cu3 ergo podagrici fiant: et post arthetici nō tamen impedit quin aliquando fiat econuerso: vt primo fiat dolor & tumor in iunctura: et postea materia in ligamentum profundetur et fiat podagra. Et que est comparatio podagre ad artheticam eadem potest esse sciatice et chiragre ad podagram. Idem enim regimen esse debet chiragre et arthetice. Et licet videatur esse eadem cura scie et podagre. hec in summa pauca repetamus. Dico igitur ꝙ cura podagre est per digestiua: et per laxatiua suauiter et per resoluentia eius quod est in iunctura imbibitum: et per cōpletam mundificationem: et per confortantia iuncturas: et simili ter loca vicina ne recipiāt amplius reumatismum: qualia sunt frigida & sicca: vel frigida cum pauca humiditate: vt si cholera acuta sit in causa. Et scias ꝙ vltimo loco ad confortandum membrū mortificatū pōt vti talibus mūdificatiuis cū excellētijs. In principijs confortationibus talibus est vtendum aliquādo: vt quando humor est in fluxu: vel quando acutissimus est dolor: et ad dolorem mitigandum: sed sic non debent esse fortia: sed quātūcūq potest debilia: ne humor indigestus induretur. Et huiusmodi patientes in abstinentia viuere debent: et vti paucis cibis et digestibilibus in frigida causa. In causa vero calida grossiori possunt vti dieta sicut carne bouina: et ventribus arietum vt vult Alexander qr ex his humor generatus: cum sit grossus nō penetrat ad iūcturam: et choleram vincens nō cōuertit dietam grossam in choleram adurendo: vnde sic causa antecedens: vel coniūcta nō generatur. isti tamen patientes de cholera nūꝗ debent vti vino: ꝙ si pati nō possunt in hyeme parum bibant vinum cum aqua plurima: in vere vel estate nullo modo. In frigida vero causa parum prodest vinum: qr subtilitate sua cito penetrat deportans secum humores: minus tamē ledit ꝗ̄ si esset de materia calida. Item tales acetosa semper fugiāt: qr eorum est proprietas percutere neruos: et iūcturas penetrare. Canones vniuersales cōtra sciaticā. Canonē primum⁹. Educātur materie sup̄flue in vijs ductuū. Secūdus. Ut vniuersaliter notatiue soluātur materie ppie doloris sciatice antecedentes et les in scia trāsiture i ꝯiūctas. Terti⁹. Diuertāt materie āncedētes a mēbro: tica.

vel membris mādātibus ad ſciaticā. Quartus digerātur pau ne materie antecedentes ⁊ cōiuncte dicte ſciatice. Quintus dicentur paulatine dicte materie. Sextus prouocentur per nā dicte materie. Septim⁹ educātur euaporatiue ſeu p cutis roſitates dicte materie. Octauus cōfortētur virtutes memb mittentiū ad ſciaticam: ne de nouo generent humores ſuperfl Nonus cōfortenṫ ambe ſciatice: ne humores ſuperfluos recip

Enema educens materias cōmunes

Enema reducens materias ſuperfluas cōmunes in vijs duci ℞. foliorū blitis maluarū. añ. M. j. mercurialis. M. ſ. ꝭ. florū momille mellilloti aneti. añ. M. j. ſeminum fenugreci lini carte añ. ℥. ꝭ. vitellum oui. j. caſiefiſtule. ℥. j. benedicte ſimplicis ſuc roſ. añ. ℥. ꝭ. olei liliorum alboꝝ. ℥. iiij. camomille. ℥. ij. ſalis com nis. ʒ. ij. herbe flores ſemina bulliant ſimul in ſufficienti quāti aque pro enemate vſq; ad conſumptionē tertie partis aque: de optime exprimātur ⁊ colentur: vltimo de duabus cyatis colature reliqua oia addantur et fiat clyſtere. Iſto vtatur hebdomada ſtomacho ieiuno ⁊ plus ⁊ minus ꝭm neceſſitat Minorantia materias proprias doloris ſciatici antecedent

De phlebotomia i ſciatica.

traſituras in antecedētes. Fiat phlebotomia baſilice ex man teris oppoſiti ſciatice egrote ex qua extrahātur. ℥. iiij. ſangu vſq; ad. vj. et plus ⁊ minus ꝭm vniuerſalem repletionem: et ticularem ſanguinis aut phlegmatis mixti cum eo. Iſta fia mane hora tertiarū ſtomacho ieiuno facto enemate in die p denti dictam phlebotomiam: ⁊ eodem mane prius habito v beneficio: ⁊ non iteretur niſi icūbente neceſſitate.

Solutiuum.

Solutiuum noratiuū materiarum propriarū. ℞. caſiefiſtule. ℥. j. reubarba ij. aque ſalute. ℥. ſ. ſeri caprini. ℥. ij. illud aſſumat in aurora qu vel quinta die poſt phlebotomiam cū modis ⁊ ordinib⁹. Mi tur materie proprie antecedens ⁊ cōiūcta cū abſtinētia et e tio ꝭm proportionem ipſarū ad virtutem: in oēm tamē euen ieiunet ſemel in hebdomada: in quo comedat oua non ipiſce caſeum.

Aliud ſolutiuum.

Solutiuū aliud. ℞. foliorū ſene. ʒ. j. myrobalal. citri et kebulorū. añ. ℈. ij. cū ſyrupo de abſinthio. ℥. ſ. aque iuniper ſufficit miſce et fiat potio. Si vero voluerit infuſionē ſolum druplicet ſene: et triplicet aut duplicet myrobalanos. Diu tur materia cum vomitu: et fricentur brachia.

Digeſtiua.

Digerētia pa ne materias antecedentes et coniūctas. ℞. ſyrupi de eupat ℥. ſ. mellis roſati colati. ℥. ꝭ. pulueris ariſtologie ro. ʒ. ꝭ. aqu uie. ℥. ij. iuniperi. ℥. j. Iſtum ſyrupū debite calidū aſſumat e tepidū in aurora: et ad minus p nouē horas poſt cenā: et poſ ieiunus horis quattuor.

Euacuātia eradicatiue.

Euacuātia materias dictas eradic

paulatine. ℞. Pilularū iuuamenti ſm Auicennam de lapide ar=
me. agarici. an̄. ℈. j. et cū electuario indo fiant pilule etc. Aliud. ℞. Aliud eua
pilularū de hermodactil. ℈. ij. fetidarū. ℈. j. misce et cū electuario in cuatiuū.
do formētur pilule. Aliud. ℞. cimini armeni zinziberis. an̄. gra. iiij Aliud so
hermodactylorū. ʒ. ß. aloes. ℈. ij. misce et cū succo aneti formentur lutiuum.
pilule. Completis duabus euacuationibus ordinariis ex mino=
ratiuis et digestiuis: tunc per sex dies post fiat phlebotomia et ex
trahatur ex sciatica. ℥. iij. sanguinis. phlebotomia tamē saphene
fiat si dolor est in parte siluestri sciatice: ex qua extrahat̄ sanguis
vt ante. Si suprascripte phlebotomie nō iuuent fiet conuenienter
tunc phlebotomia poplitis et est melior suprascriptis siue dolor
sit in parte domestica: siue siluestri sciatice per quam extrahātur.
℥. iij. sanguinis. Et hec fiat per sex dies post precedentem phlebo
tomiam ſm tamē tenorem virtutis. Euacuātia prouocātia mate Euacuā=
riam antecedentem. ℞. radicū feniculi petrosilij. an̄. M. ß. brusci tia mate
sparagi an̄. M. j. cicerū rub. ℥. iij. misce et bulliāt in sufficiēti quā riam an=
titate aque ad semidecoctionē: deinde colentur et decoctiōe vta tecedētē.
tur cum modico zuccari. Educētia materiam coniunctam a con= Educen=
cauitate sciatice cū euaporātibus. ℞. sauine rute. an̄. M. j. radicū tia coniū
vtriusque aristologie. an̄. M. ß. ysopi sicci. M. ij. calamenti. M. j. sul ctam ma
phuris viui. ʒ. iij. aque cisterne quod sufficit misce et bulliant vsque teriam.
ad consumptionem tertie partis. Rubificatiuū eductiuū materie
coniūcte a concauitate sciatice. ℞. Emplastri de sinapi mesue qđ Rubifica
sufficit ad rubificandum locum vbi est dolor fixus: pinguedinis tiuū in for
galline. ʒ. j. ß. radicis altee. ʒ. ij. misce. Cerotum. ℞. picis naualis. ma em=
℥. ij. sulphuris ℥. ß. olei spice quod sufficit ad conficiendum cero= plastri.
tum misce. Rubificatiuum et eductiuum ad idem. ℞. seminis ru= Cerotū.
te siluestris baccarū lauri. an̄. ʒ. j. pulpe coloquintide. ʒ. ß. ameos
calamenti sicci. ana. M. ß. oppoponaci armoniaci. ana. ʒ. ij. nitri.
ʒ. j. ß. sulphuris. ʒ. ß. picis naualis. ʒ. j. olei de costo ad impinguen
dum quod sufficit: misce pro emplastro. Euaporatiuum et est Rubifica
cerotum. ℞. oppoponaci. ʒ. iij. ysopi sicci. M. ij. radicum arist. ro= tiuū aliud.
tun. ℥. ß. calamenti. M. j. picis naualis. ℥. ß. olei costini quod suffi= Euapo=
cit: misce et fiat cerotum. Contra guttas et dolores earū. ℞. my ratiuum.
robala. kebulorum. ℥. ij. ß. turbith. ʒ. j. zinziberis. ℈. ij. se. petrosilij. Contra
ʒ. ij. ameos domestici. ʒ. ij. ß. zuccari albi ad pondus omnium pul= dolores
uerizentur et capiatur pro vice. ʒ. iiij. in aurora cum vino bono ca guttarū.
lido et facit asellare ter vel quater suauiter: et est medicina secu= Contra
ra: nec est custodia nisi quod cena ante assumptionem sit per octo nodosita
horas: vt melius operetur medicina. Contra nodositatem iūctu tem iun=
rarum manus et aliquantulū stuporem. ℞. muscillaginū seminū cturarū.

lini fenugreci muscillaginũ altee.añ.℥.ß.pinguedinis galline. draг gũti gũmi arabici.añ.ʒ.j.pulparũ sebesten.℥.j.pulueris lamenti.℥.ß.olei liliorũ alborũ.℥.i.terebẽtine.℥.ij.cere quod ficit pro ceroto:misce et fiat cerotum. Istud cerotum partib manuum lesis apponatur:et debite ligetur: ⁊ taliter trib⁹ di teneatur:deinde soluatur:et postea reiteretur applicãdo tali ſm necessitatem. Si vero vult vnctionem:tunc minoretur quan tas cere in hoc medicamine:et totum hoc redigatur in formã v guẽti et vnguãtur loca manuũ lesa stomacho ieiuno : videlice vnam horam ante prandium:et ante cenam tantũdem:etiam q do vadit dormitum.et eo taliter vtatur ad libitum frigido et r centi:et est singularissimum.

Unguẽtũ ad idem.

¶ Finitur liber quintus aggregatoris lugduneñ.

¶ De egritudinibus cutis per modum supplementi.

¶ Ex traditione grecorũ penorũ arabũ et latinorũ. §

Impetigo est que vulgo volatica dicitur:ſm alios datio cutis serpens cum prurítu : ſm alios sicca aspera scabies:⁊ prominens. Alij diffiniunt morbu imilem scabiei squamosum corpusq; dehonestantẽ Cassius vero felix ita dicit. Impetiginẽ greci lech ias dicũt:latini ʒernas.nascũtur ex melãcholico hu more rotũdo schemate in superficie cutis cum ingenti pruritu:d cit et serpiginem dici:cũ serpere ceperit:⁊ dicitur impetigo ab im petu.vnde samonicus. Si verõ vitiũ est qđ ducit ab impete nomẽ Hoc matutina poteris cohibere saliua. Ab impetigine venit im= petiginosus:quo nomine vtitur Ulpianus .ff.de edi.edicto.l. põ= ponius dicens. Trebati⁹ ait. Impetig nosum morborum nõ esse neq; vitiosum:si eo membro vbi impetigo esset q̃ recte vtatur.

Cassius felix.

Samonicus.

Ulpian⁹.

¶ Lepra ⁊ psora germani(vt volũt)sunt morbi:ideo a paulo egy nera simul describũtur in hanc sententiam. Lepra et psora sunt in superficie cutis asperitates cũ pruritu et resolutione ex melanco lico humore ortum habentes. Sed lepra quidem cutem profun= dius depascit in orbẽ procedens:atq; in ea quedam veluti squa mule resoluũtur. Psora vero magis in summo cõsistit:varijsq; mo dis figurat:et furfuracea corpora abijcit. Lepra igit apud pau= lum egynetam:est impetigo ex corticatiua.apud Auicẽnam.si= cuti impetigo non excorticata apud eũdem est licheri:apud gre= cos elephãtia vel elephãsiasis.teste paulo egyneta:est cãcer totũ corpus occupãs. Lepra vt inquit Galen⁹:passio soli⁹ cutis est:ſ; in elephãtiasi nõ mõ cutĩ:ſ; carnes etiã atq; ossa:vt Celsusquoq;

Paulus egyneta.

Galenus

Celsus.

testatur plerumque vitiant. Illud aut admonendum: aliud morbi genus significari verbo elephantiasis in libris arabum: aliud in libris grecorum. Rasis siquidem atque Auicenna elephantiasim accipiunt pro morbo in quo pedes et crura super modum intumescunt. Gale. et paulus egyneta omnesque greci auctores morbum volunt quem Auicenna et medici iuniores lepram appellant. Elephantiasi autem qui laborant (vt inquit Galenus) carnem habent nigram et tuberibus plenam. qualis est cutis elephantum. nonnulli dictam existimant ob morbi magnitudinem: quod nulli fere remedio succumbit. Et plinius differentiam inter lepram et elephantiam videtur velle: dum dicit lib. xxviij. ca. ix. Serum lactis quod schistum appellauere: datur comitialibus melancholicis paralyticis in lepris elephantijs articularibus morbis. Et idem lib. xxvj. cap. j. Diximus elephantiasim ante pompei magni etatem non accidisse in Italia: et ipsam a facie sepius incipientem in nare prima veluti lenticula mox inualescente per totum corpus maculosa varijs coloribus etc. Inde leprosi elephantiasi et elephantiosi: quibus omnibus vtitur Firmicus maternus non semel. Rasis. Auicenna Plinius. Firmicus maternus.

Vitiligo totius corporis est vitium. Nam vitiligines faciunt diuersi coloris macule per omnia membra dispersae. Et dicitur vitiligo a vitio vel a vitulo: propter eius membrane candorem qua nascitur inuolutus. Josephus lib. vij. iudaici belli. Nec enim leprosis siue vitiliginosis et femine fluentibus: quos Gonoticos vocant: neque mulieribus menstruo cruore pollutis: neque alijs inquinatis participare sacrificia permittebant. Ibi Josephus siue interpres rufinus videtur non multum distinguere vitiliginosum hoc est vitiligine infectum: a leproso. At perperam legitur gonoticos apud eundem: gonorrheos enim dicendum fuerat. Sunt enim Gonorrhei femine et genitura fluentes. gone enim semen humanum et genitura dicitur: et reo idest fluo. Alij etiam perperam gomorreos legunt. Josephus lib. vij. iudaici belli.

Porrigo est vbi inter pilos quedam quasi squamule surgunt hec quoque a cute resoluuntur: et interdum madent: multo sepius sicce sunt. et euenit modo sine vlcere: modo exulcerato loco. huic quoque modo malo odore: modo nullo antecedente: fereque id in capillo fit: rarius in barba: aliquando etiam in supercilio. Et dicitur porrigo. ginis. penul. produ. a porrigendo: idest extendendo: crescendo enim extenditur: et inde porriginosus: qui porrigine infestatur.

Parotides sunt apostemata secus aures: para enim ad significat. ota aures dicunt. paradontides siue paruludes sunt tubercula

iuxta gingiuas cum caro in gingiua excreuit.
¶ Lentigo est macula subrussa: ⁊ interdum nigra in facie ⁊ alibi:
ad lentis similitudinem. dicuntur ⁊ lenticule ⁊ greci hypopie.
¶ Clauus genus est vlceris: quod nõnunq̃ alibi sed maxime in
Ulpianus pedibus nascitur: doloremq̃ si nõ alias tamen ingredienti affert
Plinius. ⁊ qui clauum habet morbosus est: vt dicit Ulpianus.ff.de edi.edi
cto. Plinius.xxvj. Clauos pedum extrahit ladanum cum casto-
reo verbenaca ex vino. quo morbo p[er]iit Silius italicus egregius
poeta.
¶ Myrmecie sunt verruce siue vlcera duriuscula: que radices al-
tius exigunt: ⁊ nascuntur aut in palmis aut in inferioribus parti
bus pedũ: ⁊ sunt in lupini amplitudine: sic dicte: quia formice mo
do pungant: quas greci myrmecas vocant. Greci igitur que-
dam genera verrucarum myrecias ⁊ acrocordonas appellant.
Sunt aũt acrocordones amplitudine fabe. Uerruca aũt est tuber
culum carnis dura ⁊ callosa sine pruritu: porrus vulgo dicta. Se
Serenus. ren⁹. Interdũ existit turpi verruca papilla. Inde verrucosus fru
cis plenus: ⁊ verrucaria herba a latinis dicit̃ que verrucã tollit.
¶ Fistula est vlcus altum angustum ⁊ callosuz in corpore: siue ex
Iuriscon vulnere sit: siue ex vitio orto: quod ad suppurationem venerit: cu/
sultus. ius meminit Iuriscõ.ff.de varijs ⁊ extraor.cog. dicens. medicos
accipiet forsan qui alicuius partis ⁊c. vt puta si auricularius: si fi
stule: si dentium. Inde Auricularius medicus: ⁊ Dentarius: qui
aures vel dentes curat.
¶ Scrophula vel scropha dicitur esse tumor sub aure: de quo ita
refert perottus sipontinus. Est tumor in quo subtus cõcrete que
dam ex pure ⁊ sanguine quasi glãdule oriuntur. ⁊ a scrophis: q̃m
eo morbo afficiuntur nomen accepit.
¶ Gemursa morbus est inter pedum digitos gemitum inducens
Plinius. de quo Plinius lib.xxvj. in prologo.
¶ Sacer ignis est morbus quem sancti Antonij ignem vocant.
Dicitur ⁊ pruna: ⁊ ignis persicus: ⁊ carbo. ⁊ a Dioscoride vocat̃
Auicẽna Erysipelas. Alij formicam miliarem vocant. Dicitur itẽ Antrax.
Magna tñ est apud Arabes ⁊ medicos recentiores de pruna ⁊
igne persico vel sacro ambiguitas. Alij prunam atq̃ carbonez nõ
Galenus idem malum: sed diuersa existimant: cum tamen quod ab Auicẽ
na pruna dicitur: a Galeno carbo latine vocatur: ⁊ grece Antrax.
Alij quãuis idem significant grece antrax quod carbo latine: dif
ferre tamen volunt: sed de his modis ⁊ scrupulis nihil ad me. De
Plinius. carbunculo ita loquitur Plinius lib.xxvj.cap.j. Carbunculus
morbus est qui nascitur in occultissimis corporuz partibus: ⁊ ple

tumorque sub lingua duritia rubens: rarius modo: sed nigricans ca pite alias liuido corpus incendens: neque tumescens sine dolore. Et Celsus in sexto. Solent et carbunculi ex inflammatione nasci: nonnunquam in ipsis oculis: nonnunquam in palpebris &c. Inde carbuncu lantes dicuntur a Plinio: qui carbunculum patiuntur. Celsus.

¶ Fungus est vlcus in sede simile fungo terrestri: quem morbum recentiores putant esse ficum: sed Ficus vel Sycos vel Sicosis grece quod est idem (vt vult Celsus & greci) in barba: & capillo est hoc est germina quedam cum vlcere rotunda cum rubore: que do lor sequitur. Et dicitur ficus: quia fici similitudine caro excrescit. Martice vero tubercula quedam cum vlcere ex turpi confricatio ne circa sedem nata. Celsus.

¶ Condiloma morbus est qui nascitur circa coronam podicis: tu berculum videlicet sanabile: & nascitur ex quadam inflammatio ne: iuniores medici vocant eminentes tumores: nunc molles nunc duros figura rotunda nihil eminentes.

¶ Cancrena caro est mortua ex vlcere: vel inflammatione & rubore albescens: cum vero nigricans insensibilis fit: & fit maxime inter vn gues & alas & inguina: & in senibus fere: atque his quorum corpus mali habitus est.

¶ Furunculus est tuberculum acutum cum inflammatione ac do lore in carnosis maxime partibus. de quo Serenus. Cum san guis nimius puro commixtus atroci Estuat: & papulas alte su stollit acutas. Resina misces & saxis ordea fracta. dictus sic quasi fur noceat. Serenus.

¶ Ozena vt cornelius tradit: est cum vlcera circa nares sunt: plu resve crustę: & odorem fedum habent: cui malo vix mederi potest. Celsus.

¶ Polypus est humor preter naturam in naribus consistens a si militudine polypi marini piscis cognominatus: quod eius carni simi lis sit. In hoc autem morbo caro interiora nasi occupat intume scens: agitque radices plurimas: que tanquam pedes sunt. Inde polyposus qui patitur polypum: cuius meminit Ulpianus. ff. de edil. edic. dicens eum esse morbum. ibidem in glosa. Accursius po letarius grammaticus variam & falsam differentiam refert: quoad quantitatem inter polypum piscem & morbum dicens. Polipus est piscis: polypus lesio carnis. Ulpianus.

¶ Carcinoma est cancer morbus. fit maxime in superioribus par tibus circa faciem: nares: aures: labra: mammas feminarum: & in iecore: aut splene hic nascitur. color eius rubor est: curationibus ir ritatur. Cuius tres species ponit Celsus in quinto. Primum ca cethes cum vlcus quidem pressum est: sed que circa sunt intume Celsus.

scunt. Secundum sine vlcere. Tertium quod thymiuz vocant.
cancer canceris pro morbo enim gene ꝛ cancer cancri apud
Cato. tonē in masculino reperitur: ineptit vt alibi: in hoc vocabulo
cismus.

¶ Pterygium ƀm Celsum est quando recedit ab vngue caro
magno dolore: videturqꝫ diminutiuuz esse a pteron idest ala q
tunc maxime efficere vr̄ caro ab vngulis discedens. Ptery giu
Paulus egyneta. in oculis vocatur membranula quedam neruosa que oriens
angulo nonnunqꝫ ad pupillam venit: et quoqꝫ officit: vt dicit
sus in septimo. Pterygium vero in digitis apud Paulū egyne
est cum caro excrescit partem illam contegens: que est in vngu
Pterygiū inquit appellatur: qđ vitiū ex paronychia fere nasc
¶ Halopetia morbus est in capite humano ꝛ barba ex vitio h
morum: qui fit cum profluuio capillorum prouenìens: dicta a v
Celsus. pe que grece alopix dr̄: qꝛ ea crebro id genus morbi patiatur.
¶ Genera morborum que in pudibundis circa testiculos oriu
sunt teste Celso in septimo medicinaruz. Enterocela que dicit
cum intestina dilabuntur in scrotum. Epipocele cum omentuz
scrotum descendit: hydrocela cum in alterum ex testibus hum
confluit. Has omnis species generali vocabulo (quoniam spec
lia apud latinos non habent) nostri vocant hernias a duricie p
lis: que fit post intestinorum descensum. hernium enim durum
asperum lingua sabinoruz dicitur. Inde herniosus: vt dicitur
uitici. xxi.
¶ Ramex vero has habet species. Porocelam: que est cum ex
scessu aliquo circa scrotum materia subduruit. Sarcocelam cu
in ipso scroto concreuit caro. Cirsocelam: cum vene intumescu
tunicis testium integris: vel in ipso scroto: vel cum bubonocela
citur in inguine. Plinius tamen euterocelam dixit ramicem. Inc
Plinius. grece cilece: a nostris ramicosi ꝛ herniosi dicuntur. Est etiam
obiter tangam scrotum pellis: que testiculos ꝯtinet grece eschec
Celsus. dicitur teste Celso.
¶ Plauci appellantur qui supra modum pedibus plani sunt.
Scauri vero sunt qui extantes talos habent. panse quorum p
des incurui.
¶ Pernio est morbus pedum ex nimio frigore prouenìens: ꝛ ca
caneum infestans: cuius diminutiuum perniunculus.

¶ Hec sunt que tumultuaria tm̄ lectione de morborum
nominibus collegi: collecturus plura imposterum.
¶ Ex traditione auctorum recentium.

Impetigo et serpigo de genere sunt scabierũ: et sunt de materia calida et sicca multum ignita et superin censa. Impetigo tamen magis fit de materia ma gis ignita et ĩpetuosa magis ꝙ serpigo: vnde per ambulat: locum in circuitu sursum et deorsum occu pans. Serpigo vero fit de materia magis grossa et minus incensa: vnde nec ita mouetur sursuz sicut prima: sed ma gis deorsum in gyrum occupat locuz. Impetigo duobus modis fit: vel enim est equalis in superficie corporis: et fit de cholera ni gra et fece sanguinis: aliqñ cum prurigine: vel superficietenus cõ busta cuius color est citrinus. vel rubori continuus siue contiguꝰ: et est furfurea fissa et pruriginosa: nascens de materia melancholi ca vel cholerica nimis incensa. Prima species: vt vult Isaac medi cabitur cum phlebotomia et pharmacia humores incensos medi cantibus. Secunda cum medicina cholere nigre purgatiua. bal neum aque dulcis assuescat: lauet cum furfure farina fabe: vnga tur oleo frumenti: aceto pomi citri carui pistata furfure cum ace to: cinere cum feminino lacte: ellebori nigri cum aceto et acatie. ʒ. vij. gummi arabici. ʒ. vj. cum aceto vnge: post lauetur cum aqua dulci: et vngatur cum oleo rosaceo: et lapatium acutum mixtuz cũ aceto omnia extirpat. Differt autem a lepra et morphea: qr tales fiũt de materia frigida et sicca incinerata. Ista vero de calida: vn de locus vritur cum pruritu et asperitate cutis. Contra scabiem sumat patiens decem vicibus serum caprinum cum isto puluere quãtum capi potest tribus digitis. ℞. folliculorum sene ʒ. ij. ci namomi seminis anisi añ. ℈. ij. postꝙ sumpserit hoc sumat. ℥. ß. cõ fectionis hamech maioris secundum mesue. distemperetur cum aqua calida. Deinde de tertio in tertium diem sumat. ℥. ß. huius mixtionis in mane ante diem cum aqua calida. ℞. dyacatholico nis. ℥. ij. confectionis hamech predicte. ℥. j. misceãtur. Facta pur gatione lauet crura et brachia cum aqua extinctionis ferri et eris in qua bullierint radices lapatij acuti ieiuno stomacho. Unguen tuz pro scabie facta purgatõe. ℞. succi lapatij acuti: succi spatule fetide: succi scabiose: succi fumiterre cũ añ. ℥. iij. axungie porcine vetuste. ℥. ij. ß. auripigmẽti ellebori albi sulphuris viui thuris ma stices lithargiri añ. ʒ. ij. argẽti viui extincti. ʒ. j. ß. liquefiat axungia et misceatur cum succis predictis: deinde ponanẽ omnia subtilissi me puluerizata: et incorporẽtur simul: postea addatur aceti: et pa rum olei. Ad scabiẽ grossam balneuz. ℞. sulphuris aluminis añ. lib. ß. fumiterre camomille añ. M. iij. aque scabiose vbi extinguaẽ ferrum amphoram vnam: et sumatur de alia aqua quãtuz sufficit

De impe tigine et serpigine

Isaac.

Ad scabi em eua cuatiuuz

Ad idem vnguen tum.

et balneum fiat in tina.

de lepra. ¶Lepra ab Auicenna sic describitur. Lepra est infirmitas mala prouenie͂s ex dispositione male complexionis in toto corpore: quare corrumpitur complexio et forma et figura ipsius et forsitan soluitur in fine continuitas ita vt scindantur membra et vlcerent: et cadant pili: et est quasi cancer communis toti corpori: aliquãdo tamen vlcerantur membra: sicut in illa que fit de phlegmate: siue de melancholia phlegmatica. Et est quedam lepra que tarde augmentatur: vt est phlegmatica vel melancholica. Alia que cito augmentatur et confirmatur: sicut cholerica et sanguinea. Est autem lepra secundum Ysaac in viatico quadrifaria vel enim est de corruptione sanguinis et vocatur allopitia: altera de cholera rubea: et dicitur leonina: alia de cholera nigra: et dicitur elephãtia: quarta de phlegmate: et dicitur tyria. De corruptione sanguinis rubet cutis et putrida est nimis: tumet sanguis: et sanies inde fluit de cholera rubea est pectus siccum fissure manuum et pedum contractio et macilentia: huius calor si augmentetur magis q͂ siccitas: articuli separantur et cadent. Si de cholera nigra fit color erit niger: et putrescit et grossescit grauescunt sensus: scinduntur manus et pedes: contrahuntur digiti. Si de phlegmate humescit corpus: glandes nascu͂tur: color est albus: oculorũ fluxus. Oportet autem cu͂ medicari disposuerimus incipiamus a purgandis humoribus illis corruptis. Gale. diuturnum morbum medicaturi incipiant a medicanda sua materia: et a corpore expellenda. quod si de corruptione sit sanguinis phlebotomemus de vena mediana. Quod faciendum erit cu͂ materia intra vasa sit: si enim sit extra vasa phlebotomia erit cauenda: cum multum ei noceat: intelligitur extra venas esse de corruptione figure infirmi: et pustulis in facie et putredine in toto corpore: vnde dimittenda phlebotomia: et accipienda pharmacia. Nutriamus eum dieta subtili non conuertibili neq͂ corruptibili. Galenus in quadam sui particula vbi de melancholia loquitur inquit. secundum quod expertus sum: si quis voluerit purgare hanc materiam: et mundificare corpus. inde fortissima medicina incipiat: et ita forsan ne augmentetur materia prohibetur: et si fuerit cancer: idem oportet nos facere: si medicina nostra corpori proficiat: et color melioretur morbusq͂ declinet: et infirmus confortetur: medicinam hoc facientem assuefaciamus: et cum magnis medicaminibus adiuuemus: sicut hieralogo. et apozimate de epithimo. sero cum epithimo vtatur. In intermissione: et cum non sit tempus dare catarticum: demus tyriaca͂ magnam factam cum pinguedine et carne tyri. Gale. nunquã in-

quit vidi in vita mea hominē hac infirmitate plenarie liberatum: nisi qui biberit vinū in quo tyrus ceciderit: et ibi cōputruerit: hunc enī vidi excoriari: et cute expoliari cum vinū illud ebiberit: vñ certificaui cum testimonio visuali quod dixerūt antiqui de carne tyri: vel de pinguedine et sui iuuamēti magnitudine: in hac et omni du rapassione. Purgato autem corpore supradicto medicamine debemus seligere tyriacam et similia corpus custodientia: putredinē mundificantia: precipiatur vt balneetur: sed non tamē aquis dulcibus. Iterum iuuat incensio et diete obseruatio: et cibi paruitas: interrogatur autē Galenus que medicina summa habeatur inquit abstinentia.

¶ Morphea mutatio interpretatur: quando color naturalis cutis mutatur in colorem non naturalem: et est corruptio sanguinis: vnde nutritur corporis cutis sine macula intercutanea carnis: cuius causa est vniuersalis defectio virtutis digestiue que cum deficerit sanguinem corrūpit: et ad cutem veniens eam nutrit: si autē eius qualitas sit phlegmatica: alba fit morphea: si de cholera nigra: nigra erit morphea. Est autem morphea triplex: vel enī est liuidi coloris nascens de cholera et sanguine: vel nigra nascens de sanguine melancholico: vel alba: et est de phlegmate salso: in quibus tribus generib⁹ sanguis nō est minuendus: sed oportet vt forti purgetur medicamine: sicut hierapigra hieralogotheodo. et similia. Vomit⁹ detur semel in mense. Abstineāt a cibis malos chimos generantibus et dure digestibilibus: sepe balneentur. Gale. morpheam medicari precepit post mundificationem corporis: vngatur autem corpus cum calce et anacardo et tapsia: aloe: lithargiro: acatia: sulphure: elleboro albo. Item Galenus apij siluestris succus valet cum lacte ficuum mixtus sulphur et dragagantum idem faciunt. sanguis leporinus valet. capparis radix valet similiter cum aceto. bibat autem de hoc antidoto. ℞. mirobala. citrino. chebulorum belli. embli. añ. ʒ. xv. pulue. hierapicre. ʒ. xviij. sileleos. ʒ. xv. fumiterre. ʒ. xxx. sene. ʒ. xx. agarici turbith. ana. ʒ. xxx. tapsie acori añ. ʒ. viij. fac puluer. adde mell. quod sufficit dans. ʒ. ij. vel. iij. Unguentum morphee valens omnis coloris. ℞. tapsie condisi rubea sinapis nigelle radicis piretri. añ. ʒ. iij. coloquintide ellebori nigri capparis radicis rute aluminis sca phisagrie nitri. añ. ʒ. j. ß. euforbij scamonee salis armoniaci sandarace ameos. añ. ℈. ij. fac puluerem tempera cum aceto vnge.

¶ Scrofule et glandule morbi sunt consimiles: tamen differunt in materia: quia glandule fiunt de materia in qua phlegma do-

Margin notes: De morphea. — Morphea est triplex. — De scrofulis et glādulis

minatur. Scrofule ꝟo magis fiunt a dominio melancholie. fiunt autem huiusmodi apostemata siue passiones: frequẽtius in collo ꝛ sub ascellis ꝛ inguine. Scrofule semper plures reperiuntur: glã dula quandoq͡ʒ vna sola apparet. Glandule sunt molles: scrofule ꝟo dure ꝛ solide in modũ lapidis. ꝭm Ysaac in viatico. Scrofule sunt dura apostemata in molli carne nascentia: que sunt medican da vnguentis emollientibus: ꝛ emollitiua sunt superponenda pu tride carnis corrosiua. Deide alia medicamina desiccatiua ꝛ clau dentia. Dyascorides yreos cocta et cataplasmata valet: q꞉ hume ctat. Similiter ficus non mature ꝛ cocte. yreos cum aristologia ꝛ dyaltea mixta ad mundificandas scrofulas valet: farina lupini cum aqua temperata. Idem facit elacterij radix pistata cum rhã no valet: capparis radix cocta ꝛ pistata valet. Nitrum ꝛ frumen tum emolliunt. Confectio valens apostemati in collo ꝛ scrofulis. ℞. aristologie. ℥. j. zinziberis. ʒ. j. ß. tempera cũ aqua ꝛ desuper po ne. Aliud. ℞. eruginis eris. ʒ. v. armoniaci. ʒ. iij. sarcocol. ʒ. j. ß. fac puluerem: temperans cum melle et cum licinio impone. Item cine ris vitis picis vsualis. añ. ʒ. x. olei quod sufficit fac vnguentum.

De gutta rosacea.

¶ Gutta rosacea fit de sanguine vel cholera adusta vel melancho lia innaturali. Hec autem materia semper est grossa ꝛ dura ꝛ sic ca. vnde remollitiuis indiget ꝛ dissolutiuis vel digestiuis postea debet sequi euacuatio materie peccantis conuenienter preceden te tamen phlebotomia vel ventosa sub mento si videris expedire: deinde sequãtur localia aliquãtulũ calida: quia frigida nõ dissol uunt. Fiant ergo trocisci tales. ℞. boracis. ʒ. iij. farine cicerũ rub. ʒ. ij. farine fabarũ. ℥. j. cãphore. ʒ. j. Hec omnia trita cum succo ce pe distemperentur: et cum melle rub. dispumato trocisci informen tur et desiccentur in vmbra: cum opus fuerit cum eodem succo di stemperentur: vel cum melle: et inde facies vngatur. Deinde mo do predicto abluatur. Ysaac in viatico dicit. Si in facie pustule na scuntur dure sicce atq͡ʒ parue: alumen gummi lentes pulverizen tur: et inde facies lauetur. Similiter gummi arabicũ et nitrũ cum aceto tempera faciem de re omni mundificat. Aliud ꝭm eundem. ℞. cathimie argẽtee exagium. j. chimolee boli terre armenice. añ. ʒ. j. sandarace. ʒ. ij. tempera cum aqua rosa. et lini faciem. chimo lea idest terra sub mola fabri: vel terre hyspanie quam aliqui ap pellant cretam: sandarace idest auripigmenti rubei. Unguentum per me pluries expertum in pustulis faciei. ℞. sulphuris viui. ℥. j. camphore. ʒ. iij. axungie porci. ℥. ij. misceantur et fiat vnguentum liniatur facies dum vadit dormitum et in mane lauet faciem cum

aqua rosarum.

¶ Contra vestigia siue sint rubea: citrina liuida vel nigra. ℞. fari narum cicerum fabarū.añ.ʒ.j.amili.ʒ.ij medulle seminis melonū. ʒ.j.dragaganti gummi arabici.añ.℈.j.albuminis oui conquassa: ti.ʒ.j.cere rubee lote pluries cum aqua pluuiali.ʒ.j.decoctiōis vl: time carnium abstractarū quod sufficit pro linimento misce: et fiat linimentum. hoc linimento vngatur locus vestigiorum in nocte: in die vero lauetur cum ista decoctione. ℞. medulle melonis contu: se grosso modo.℥.ß.viol.M.ij misce et decoquant. Item. ℞. ami li.ʒ.iij.dragaganti.℈.j.cerufe lote vtsupra.ʒ.j.ß.lactis cuiuslibet: sed melius asine quod sufficit pro linimento: cum his similiter li: niatur locus vtsupra. Si vero locus est tumefactus retineatur ali quibus noctibus lamina plumbi subtilis ligata compressa super dicto loco: prius tamen alternatim ad libitum. Mollitiuum con: sumpti et aliqualiter dealbati. ℞. muscilaginum seminis altee li: ni.añ.ʒ.j.ß.fenugreci: seminis communiū maiorum frigidorū.ʒ.iij. sarcocol.cerufe lote pluries cum aqua angurie batece.ʒ.j.pingue dinis galline.ʒ.iij.olei liliorum alborū ʒ.j.cere albe quod sufficit pro vnguento molli: misce et fiat vnguentū: hoc vnguento vnga: tur: vtsupra. Ad vesti gia dele da.

¶ Aliquando (vt vult Rasis) exeunt in corpore vesice: inter quas est aqua subtilis similis eis que accidunt ex adustione ignis: et eius cura est phlebotomia si corpus est plenum: et detur egro assi: due aqua prunorum et aqua granatorum acetosorū et taxil. et oīa que extinguunt sanguinem: et rumpātur vesice: et currat ex eis to tum quod est in eis: et liniatur cum cerusa plumbi lithargiro: mix to cum aqua rosarum: et aqua mirti humide. Deformi ca milia: ri.

¶ Exeūt in corpore bothor parue: vna aut plures numero: et apo stematur locus apostemate paruo: et quandoque scinditur: et inci: pit vulnerari: et vadit de loco ad locū. Cuius cura est cū eis que educunt cholerā: et linire ipsam cū luto armeno dissoluto cum aceto: aut cum epithimate herisipile cum aceto. De igne persico.

¶ Herpes estiomenus cum accidit ab vlcere malo: aut bothor nigra: aut viridi: aut ea que habet colorem pauonis incipiens ambulare et dilatari velociter: tunc oportet vt festinetur ad ceu: terizandum ipsum: aut proiiciatur super ipsum medicamen acu: tum et liniatur in circuitu eius cum luto et aceto. Cum ergo deni: gratur et mollescit nigredo: tūc ponatur super ipsum sulphur con tritum confectū cum butyro vna vice post aliam donec cadat ca ro corrosa mala tota: deinde abluatur cum aceto et aqua et cu: De her: pete et estiome: no s̄m ra sim.

retur cum medicamine generatiuo carnis: et non ſit negligentia in ipſo:q2 occupabit ex corpore locum plurimum.

De aduſtione ignis ſm eundem. Raſim.

¶ Aduſtioni ignis confert vnguentū de calce: ⁊ vnguentū ceruſe: ⁊ magis vltimū: quod expertus eſt Raſis ad hoc: eſt vnguentū album: et cum eſt res magna ⁊ plurima indiget phlebotomia ex latere diuerſo: aut oppoſito. deinde curetur cum vnguēto albo: volo q2 intelligatur per vnguentū album: illud quod eſt factū de ceruſa ⁊ oleo roſato ⁊ cera ⁊ non de pluribus.

De panaritijs ſm eundē in diuiſionibus.

¶ In panaritijs confert vt igniatur oleum ne aduratur taliter et imprimatur in ipſo. Si ergo ſedatur pulſatio: ⁊ ſanatur: tunc illud ſufficit: et ſi non: tunc ponatur ſuper ipſum quod ſaniei faciat collectionem. Cum ergo colligitur ſanies ⁊ maturatur: perforetur foramine paruo ⁊ exprimatur. deinde curetur illud: vt non capiat radicem vnguis totius: et curetur cum medicamine generatiuo carnis: et quandoq3 confert ei in principio vt liniat cum erugine ferri ⁊ aceto: et ponatur in niue vſq3 quo obſtupeſcat.

Ad alopetiam.

¶ Ad alopetiam. ℞. ſpume maris. ℥. x. baurach ſulphuris gumme rute agreſtis euforbij. an. ℥. ij. ſtaſiſagrie ⁊ cantaridū. an. ℥. j. terantur omnia: deinde fricetur caput cum cepe donec rubeat: ⁊ qñ mordicat inungatur cum adipe vrſi: et liniat cum oleo antiquo: ⁊ liniatur cum hoc medicamine duabus vicib9 aut tribus cum vino veteri poſt fricationem cum cepe donec rubeat: ⁊ qñ mordicat inungatur cum adipe vrſi: deinde iteretur.

Ad ſahafati.

¶ Ad ſahafati recentem et in corporib9 teneris epithima. ℞. alcanne: ariſtolo. lithargi. corticis grana. an. terantur ⁊ cribrentur ⁊ liniantur cum aceto vini ⁊ oleo roſato. Confectio autem epithimatis ad ſahafati antiquam. ℞. ſalis ⁊ attramenti aduſti ſulphuris argenti viui galle lithargiri ariſtologie. an. teratur totū ⁊ adminiſtretur ſicut primum.

Medicina ad clarificandū faciem.

¶ Ad clarificandā faciem medicine. ℞. amygdalarū dulciū dragaganti farine ciceris ⁊ fabarū ⁊ conficiant cum aqua ordei et liniatur in nocte: ⁊ abluatur in mane cum aqua furfuris. Medicina alia clarificans faciem et rubificans eam experta. ℞. croci rubee: thuris myrrhe maſticis. an. aggregent cum aqua bulbi ⁊ liniant ⁊ fiant collyria ⁊ liniantur cum aqua et dimittatur tribus horis: deinde lauentur cum aqua calida et multū vtatur in mane cicerū et aqua ciceris etiam: et ſumant pondus. ℥. ij. pulueris yſopi ⁊ tertia. ℥. j. de croco aliquot diebus. Confectio rubificans faciem. ℞. ſinapis albe arſenici rubei conterant ſimul cum lacte ⁊ liniatur facies cum eis. vij. diebus: ⁊ vocatur Gūera. Raſis.

Ad botium gule puluis. ℞. piperis longi zinziberis nucis muscate gariofilorū aristologie piretri. añ. ʒ. ij. piperis nigri cinamomi aluminis salis gemme spongie cōbuste. añ. ʒ. ß. zuccari albi. ℥. iij. fiat puluis et deglutiatur paulatim detentus in ore. Ad idē. ℞. spongie marine galle marine aduste. añ. ℥. ß. ossiū sipie piretri zinziberis melegete cubebarū cinamomi galāge salis gemme pumicis. añ. ℈. ij. limature acuum cōmercij combusti. añ. ʒ. j. gallarum ci presti nūero. j. cocle marine. ʒ. ß. seminis sparagi brusci. añ. ʒ. j. mellis lib. j. vini boni et clari lib. j. fiat loch. Ad idem. ℞. spongiā nouā et incide in frusta et assetur in testa terrea noua multū calefacta: et sic assata pistetur et puluerizetur: et isto puluere vtatur in fercu lis per multum tempus. Medicine ad botiū gule.

Ad rubedinē faciei ex sanguine melancholico grosso. ℞. succi lupuli depurati aque endiuie aque buglosse. añ. lib. ß. folliculi. sene. ℥. ij. polipodij quercini. ℥. j. ß. sandali albi et rubei. añ. ʒ. ij. spodij. ʒ. j. ponātur in infusione per diem et noctem et bulliāt leni ebullitione. deinde coletur: et cū zuccaro. ℥. viij. fiat iulep. vtatur bis aut ter in hebdomada sm̄ quod videbitur sufficere ad laxandum. Ad rubedinē faciei.

Ad tineā capitis cum vlceribus capitalibus. ℞. succi cerfolij succi blitis succi chelidonie. añ. lib. ß. mellis. lib. j. lardonis porci. ℥. iij. saponis. ℥. ij. bulliant omnia simul: et cōmisceātur ad ignem: et ex eo lauetur caput frequenter pluribus diebus: et post hoc lauet sibi caput ex hoc. ℞. mellis lib. j. lixiuij boni. lib. j. ß. bulliant simul et capite loto aspergat super ipsum puluis thuris adusti. Emplastrum ad tineā. ℞. succi chelidonie lardonis. añ. partes equales et sit lardo liquefactus: deinde mittatur tantūdem de oleo terreo qui condensetur ad modū vnius emplastri: et ponat in die bis super capite raso: et de tertio in tertium emolliatur caput in rasione cum succo chelidonie et continuetur emplastrū vsque ad finē curę: et signum liberationis est quā do cruste sunt albe siue loca earum et signum optimū est rubedo. Ad idem. gallarū non perforatarū. ʒ. j. vrine pueri aceti. añ. vnum cyathū coquatur donec inspissetur. Ad idem. seminis bombacis. ℥. j. aque rosarum aceti. añ. ℥. j. ß. misceantur simul et lauetur caput. Medicine ad tineam.

Finitur tractatus de egritudinibus cutis. v. lib. aggregatoris per modum supplementi additus.

¶Simphoriani champerij Lugdunensis De generibus febrium et noibus veris ex traditione grecorū: latinorū: penorū: arabum: et nouitiorum auctorum.

¶Diffinitio febris. Caput primum.

¶Ex traditione grecorum et latinorum.

Febris est calor cōtra naturā cordis et arteriarum vitalem firmitudinē offendens: planeqȝ deijciens: sublata e pfundo et acuta: et vellicans tactui incēdēs precipue in thoraca et vbi arterie explicate sunt magne. Ad hmōi vero caliditatē inequalitas quedam et ordinis immutatio specie ipsa febris pulsib⁹ aduenit. Empedocles et zenon: necnō plerīqȝ hippocratei febres ita diffiniuerūt. Febris est cōtra naturā caliditas a corde sumēs initium: ex eoqȝ pcedēs p arterias et venas in totum corpus et naturales sensus offendit actiones. Febris a feruore dicta est: sicut pyrettus greca dictione ab incendio. Hinc ley pyretos medicamen finiens febres. Aristoteles in pbleumatibus. Totius inquit corporis excedēs caliditas ē febris. Alij a morbi feritate deducūt. Tria itaqȝ sunt febriū genera. quotidianarū vnū humidorū tabidorum alterum. tertiū hecticarum. Primum itaqȝ quotidianarum tractemus. Fiunt ergo hmōi febres citra humorum tabē solo conflāte spiritu: et ob hoc quotidiane vocitātur. Suum aūt et inseparabile signum quotidianarū febrium est per vrinas concoctio in prima die: et caloris specie. Post quietē vero paroxismi certiorē firmiorēqȝ cognitionē habebis: nam arteriarum motus omnifariam sanis assimilatur: quod in nulla alia febre inuenias. Languētis autem affluētia ipsa quoqȝ signum maximum erit liberationis: et vrine multo meliores post paroxismū: qui a pricipio febris fuit apparebūt: acsi lotis ipsis: neqȝ horror aliquis insuetus fuerit: neqȝ quepiam alia molestia: et si post ablutionem: inde affluentia maneat cōfidens: suggerito eis cibum: prebeasqȝ potādum intrepide vinum quātum ipsorum poscere natura videatur. Facile autem his febribus capi possunt: quibus meatus corpis non euaporosi: sed acutum quiddam et fumosum habent: et pinde si vnqȝ cohibuerint aggregatum ex ipsis calorem cōflagratio efficit. Precipue horū sunt cause: labores: frigora: vigilie: cure: merores ai irritatiōes in irā: rhigor: estus incōcoctio et cutis dēsitas vt difficillime possit erūpere spūs. At qm i diffinitiōe febris dictū

Quid febris.

Empedoclis et zenonis diffinitio.

De ephemeris febrib⁹ qs latiniquotidianas vocant. Nouicij vo ephimeras.

Quid na est caliditatē ipsam esse contra naturam: par erit primo quid sit na turalis ea naturalis aperire: quidq; cōtra naturam caliditas: genere nāq; caliditas ex manifesto: fortassis etiam cuius sit genus non ignorabitur. Naturalis itaq; est caliditas: talis inquam est et insitus calor: cuius natura est aialis principium: cum aiali nāq; nascitur: et ob hoc dicitur naturalis: instrumentum existens in totum animalis potentie. Neq; eni possibile est animā citra hmōi calorem in aliqd agēdi munus descendere. Omne nēpe instrumētum proportionale est eo cuius instrumētum esse necesse est. Id mirum fuerit si sec⁹ frustra instrumentum atq; ita in auribus per se aliquid frustra confectum fuerit. Oportet ergo et insitam caliditatem anime esse instrumentum: ac indissolubilem simplicēq; habet cōplexionē. Ceterum sublata in anime potētias: et in earū opera etiam illis erit proportionalis. et perinde re mixta frigido et humido et arido et temperata et moderata iureq; ob id fuerit appellata naturalis & insita complexio: sed magis ob ea naturalis et insita complexio dicta fuerit caliditas. Hec ipsa ob id in rationum cōplexione caliditas ceteras superat: exceditq; qualitates. Animalia nāq; calida perhibentur ob eam que in ipsis excedit caliditatē: reliquas vincentem qualitates: hoc nimirum ob eam que in ipsis excedēs est caliditatem: reliquas superātem qualitates: idq; qđ omnium aliarum qualitatum caliditas sit efficacissima: nulla siquidem ei vicina ipsam qualitas committāt vt eaipsa alias: hec igitur naturalis atq; insita caliditas. Que contra naturam est: ea ex aliqua extrinseca causa q̄ sit neq; familiaris nature: neq; ab ipsa capiēs principium corpori aduenlens nō proportionale existens instrumētum naturalium potestatum: neq; custodiens ad congrua opera rationem hec acquisiticia: et aliena est: que porro sua distemperātia mentiq; conseruās ad potentias et opera proportionem: eiusmodi etiā diceretur: contra naturā complexio ad maiorem calorem declinātem iuxta eā rōnem qua insita cognataq; caliditas. Nos autem ne pretereat q̄ queādmodum insitā: ita & aduenticiā dicimus caliditatem: nec tamen vt aduenticiam asciticiamq;: ita et cognata dicimus frigiditatem: cuius omnino causa non simpliciter: ac per se frigiditas nature opus induit sicut et caliditas extrarium enim et corruptorium aiatorium et in primis aialium frigiditas atq; incōmobilitatis potius q̄ motus causa: nā q̄uis naturā comitari quodāmodo videatur: nō vtiq; per se: sed per accidens. Ex eis igitur que dicta sunt: non dubium quin naturalis et insita caliditas ab ea que contra naturā differat: primo quidē causis: de in bona tēperie: ac mala tēperie ac omnino vt extremū

alexādro aphrodiseo.

Caliditas contra naturam siue febrilis sit a cā extrinseca.

Quare non dicif frigiditaf naturaf sicut caliditas naturalis.

medio. Nam quemadmodum virtus ad vitium: hinc quoque cōsequē ter spice ac forma tanquam sanum ab egroto corpore differt. Nempe ambo circa idem subiectum veluti contrarijs esse consueuit siue flatus siue humor siue aliqua portio fuerit in qua inter seinuicē faciunt et patiuntur sicut virtus vitiūque: huiusmodi itaque naturalis et contra naturam caliditas talibus inter seinuicem differentijs differunt.

¶ Ex traditione penorum et arabum.

Febris est calor preter naturam in initio petens cor per mediocritatē arteriarū: deide subito se diuidēs cum naturali calore per totum corpus naturali nocet actioni. Extraneo enim calore ad cor accedente naturalis egreditur a suo temperamento. Cumque ipse per totius corporis membra diuiditur vt eis vitam tribuat: quia egressus est a suo temperamento: necesse est vt eū mēbra recipiāt in ea qualitate in qua est: vnde calefacit et vrit ea: generatque toti corpori febrem actioni naturali subito nocentē. Palam ergo est quod febris nihil aliud est: nisi calor extra naturā preter naturali nocēs actioni. Sed cū absolute dicimus calorē: intelligitur tam de calore febrili quam naturali quam etiam de extraneo sicut solis ignis et balneorum et his similibus. Alij aūt diffiniūt febrem ita. Febris est calor extraneus accensus in corde et pcedēs ab eo mediātibus spiritu et sanguine per arterias et venas in totum corpus: et inflāmatur in eo inflāmatione que nocet operationibus naturalibus: nō sicut caliditas ire et laboris cū nō vltimatur: et impedit operationē ita vt retineatur. Et est duplex. Una est febris egritudinalis. Alia febris accidens. Egritudinalis febris est illa inter quā et causam: que nō est egritudo: nō est mediū sicut febris putridinis. putredo enim est causa eius absque medio: et nō est putredo in seipsa egritudo: immo est cā egritudinis. Febris vero accidens est febris apostematis existēs dū est sequēs ipsum apostema: et apostema est egritudo in seipso. Cumque dicimus calorē extra naturā diuersum dicimus esse eū a naturali calore: quia calor naturalis semper est ab animalibus inseparabilis et calor febris est extraneus et ab eis separabilis. Ergo cū diuidit per totum corpus: licet naturali noceat actioni: differt tamē a naturali et ab alijs caloribus: sicut a calore solis: balnei et his similibus. Horum enim calor quamuis sit extra naturā insimul tñ interiora et exteriora nō calefacit: nec actioni nocet naturali: et quamquam ei noceat: tñ lesio nō est primitiua: quia primū mutatur ad febrem: deinde febris nocet actioni. Illud ergo nocumentum est propter febrem: et non propter solis calorem. Cum natura

Isaac filius salomonis in libro febrium.

Diffinitio fe. scdm auicennam.

lem dicimus actionem: intelligenda sunt cibi appetitio: somnus et vigilia: ambulatio et alia his similia. Hec enim omnia deficiunt et mutantur propter febrem. Ideoque febris ceteris morbis est molestior: eiusque disputatio dignior: quia omnes morbi preter febrem uni tantum membro eveniunt: et permanent aliquo temporis intervallo: nec subito actioni nocent naturali: sicut sciatica hydropisis phtysis et his similia. Namunaqueque harum egritudinum uni corporis membro accidit: et non omnibus. Febris autem econverso est: quoniam per eam corpus intus et extra patitur. Nocet etiam spiritibus et virtutibus animatis actionibusque naturalibus. Et licet dicamus actionibus naturalibus esse nocituam: non tamen eas destruit. Actio enim naturalis nunquam destruitur: nisi cum fit separatio anime et corporis. ¶ Oportet nos ergo dicere sigillatim de unaquaque febre. Incipiendum igitur est ab ephimera: que fit in spiritu: sed erit eius disputatio brevis quia eius significatio et cura ad aliarum febrium comparationem facillima est et planissima. Caret enim materia. spiritus enim non habet materiam: per quam calor permaneat. ¶ Avicenna. Homines velocius cadentes in febres ephimeras sunt calidi et sicci: deinde calidi et humidi: deinde calidi tantum: deinde sicci tantum. Cause enim omnium specierum febrium ephimerarum sunt cause primitive calefacientes essentialiter aut per accidens. Et de eis sunt ex oppilationibus facte in qua causa non est primitiva. Cause enim primitive plerumque movent antecedentes. Et iste quidem febres plerumque recedunt in die uno: et raro pertranseunt tertium diem: nam si pertranseunt estimatur de esse earum quod ipse permutantur. Et hec quidem febris est facilis curationis: et difficilis cognitionis: et similiter principium ethice et est eius inflammatio non mordicativa aspera: primo bona: sicut caliditas laborantis et ebrii. Et cum est in prima die urina digesta et pulsus bonus: tunc iudica quod est febris ephimera. Et non festinat in ea pulsus plus quam naturalis: nisi raro et velocitate pauca. Plurimum eradicationis eius est per sudorem similem sudori naturali et non humoroso in quantitate simili naturali. Evacuatione autem non indiget aliquis eorum: nisi habens oppilationem repletionem et nauseativam, satietatem: et habens ephimeram ex soliditate cuius corpus est repletum. Et in febribus ephimeris sunt que omnino comparantur ad dispositiones animales: et de eis sunt que comparantur ad dispositiones corporeas: et de eis sunt que comparantur ad res que eveniunt de foris. Exemplum primi: ut ille que fit ex angustia: tristitia: estimatione: cogitatione: ira: vigiliis: somno: tranquillita

De febre ephimera

Avicen. fen prima quarti canonis.

tate:timore:⁊ gaudio. Exẽplum secundi de eis que sunt actiones ⁊ motus. ⁊ est illa que fit ex labore:tranquillitate:euacuatiõe: dolore:syncopi:fame:siti. Et de eis que non sunt actiones ⁊ motus: sunt illa que fit ex oppilatione nausreatiua satietate: apostemate: soliditate. Exemplum tertij:scz de eis que aduen͞it deforis sunt sicut illa que fit ex adustiõe:frigore:soliditate. ablutiõe ⁊ silibus.

¶ Ex traditione recentium auctorum.

Humana corpora tribus sunt modis composita: membris videlicet solidis:spiritu:⁊ humoribus. Cũq3 sint ex tribus composita necesse est. vt genus eius febris triplex sit. Unum in solidis membris:sicut carne:pinguedine:venis:neruis:cartilagine:⁊ his silibus. Aliud in humoribus quẽadmodũ in sanguine:phlegmate ⁊ vtraq3 cholera Tertiũ in spiritibus.s.in vitali qui est fundamentu3 caloris naturalis:⁊ in spũali:q̃ est fundamentũ sensus ⁊ motus voluntarij:⁊ in naturali:q̃ est fundamentu3 q̃ttuor naturaliũ ꝟtutũ. s. appetitiue. ꝯtentiue:digestiue:⁊ expulsiue. Unũmq̃ds3 corporis mẽbrũ has quattuor h3:sed tñ stomachus ⁊ epar fortius has habẽt ꝟtutes. Nã sunt eis familiares plus q̃ ceteris mẽbris. Qr ꝯ cum eis operent̃ pp nutrienda semetipsa. Nam tñ faciunt opationem pp oĩa corporis mẽbra. Quapropter quidã antiqui naturã stulto ⁊ iniusto regi assimilauerunt dicentes. Quedam enim membra facere delectari alia mẽbra:⁊ quedam laborantia eã iuuãdi alia. Ipsi etia3 arbitrati sunt stomachum ⁊ epar duas ⁊ diuersas hr̃e actiones. Quarũ vna sit ꝓpria ad eorũ nutrimentũ. Alia sit cõis oĩbus corporis mẽbris. Fecerunt et͂ augmẽtũ de harũ actionũ diuersitate ⁊ de remotiõe earũ non in vno tp̃e venientiũ. Dicũt eñ stomachũ in initio vl̃em facere actionẽ:⁊ cibũ mutare in chimũ quasi ptisanã. Deide suã particulariter opans actiõẽ: cũ ꝓpriẽtate q̃ h3:⁊ digerẽs cibũ:⁊ conuertit eum ad nutriendũ suã essentia3. hac de cã autumãt eũ duas hr̃e actões ꝓpriã v3 ⁊ cõem. Quorũ intentio sic est destruẽda:qr argumentũ eorũ duobus modis est corruptum. Uno si eñ duas ꝟtutes digestiuas ꝓpriã vcz ⁊ cõe3: put asserũt: stomachus h3:necesse est vt sint remote ac diuerse. Una3.s.in vno opans tp̃e:⁊ alterã in alio:aut sint cõmixte:vt vtraq3 in vna hora suas faciãt actiones. q̃ si vnius actio ab alterius differret operatione:⁊ tñ vtraq3 in vno fuerit loco:atq3 vno membro:impossibile est non mutari cibum f͂m illius membri naturã. Conuertitur eni3 ⁊ assimilatur essentie illius membri. Quemadmodum videmus cibum oĩbus corporis mẽbris assimilari. Naturalis eni3. actio nihil aliud in oĩbus membris vr̃ operari:nisi conuertere ad eorũ essen-

tiam illud qđ eis fuerit simile. Stomacus ergo qm̄ est vnum mē-
brumvnam ꝟtutem necesse est hꝫ digestiuam. ꝙ ille due virtutes
ꝓpria videlꝫ ꝛ cōis duo stomachi loca habuerint: necesse est vt il
le stomachi partes cibum ꝑ totū corpus digerentes permaneāt
absqꝫ nutrimento: ꝓpria enim indigent virtute: qua cibus digeri
possit ꝛ imutari ad eoꝝ similitudinē: qm̄ oīa membra ꝓpriaꝫ ha
bent ꝟtutem: ꝑ q̄ cibus conuertat̄ ad eoꝝ essentiam: vnde nutriū
tur: regunt̄ ꝛ augmentant̄. Rursus si fuerimus interrogati vtruꝫ
virtus digestiua vnius sit nature: calide videlicet ꝛ humide: an di
uerse: vt in quibusdam mēbris calide ꝛ sicce sit cōplexionis: ꝛ qui
busdā frigide ꝛ sicce: aliis frigide ꝛ humide. Respōdebimus vir-
tus digestiua in oī corporis membro calide ꝛ humide est nature:
sed tamen ab vnoquoqꝫ membro quandam sumit ꝓprietateꝫ: per
quam cibum mutat ad eorum simile. Quia si aliter esset: oīa cor-
poris membra fuissent equalia in forma ꝛ substantia: ossa scꝫ eēnt
caro: ꝛ caro ossa ꝛ sic cetera. Iterū si dixerint quō sensualiter ac-
tionem stomachi videmus diuersam esse: cū sit vna. Nam mō con
spicimus cibum in stomacho in ptisanuꝫ mutari: ꝛ postea videm⁹
eum conuerti in essentiam stomachi. Rñdet̄ sic. Quāq̄ actio vir-
tutis digestiue in stomacho videat̄ esse diuersa: vna tñ ꝛ eadeꝫ est
qm̄ digestio cibūm in stomacho mutās in ptisanuꝫ quedā est pre
paratio cibuꝫ postea cōmutans ad stomachi simile: deinde finita
digestione: quādam accipit partem que est ei similis ꝛ nutritur ex
ea. Ceterum aūt qđ ex cibo restat desinit abire: qꝛ est sibi contra
rium ꝛ superfluum: qđ ideo dimittit vt alia nutriat membra: sed
qm̄ stomachuꝫ aggrauat: nequit ab eo teneri. Unde. G. Causa in
quā nutrimenti quinqꝫ modis. prima est causa secunde. secunda
tertie. sic ꝛ alie. Prima enim est inanitio humiditatis membroꝝ: ꝛ
dissolutio eius que fit per corporis poros. Secunda est naturale
desiderium in omnibus membris consistens: ꝙ cogit membra vt
appetant cibum. Tertia est conculcatio substantie stomachi ac in
testinorū ꝑꝑ meseraicas eam sugentes. Quarta est sensualitas ci
bi inanitionē sentiens. Quinta est quedam virtus appetitum fa-
ciens: que fit ꝑꝑ choleram nigram a splene ad os stomachi ascen
dentem: qꝛ ipsa os stomachi mordicante fit appetitus. ꝙ si dixe-
rint cur non dixistis ꝙ cū appetitus sit inanitio ꝛ paupertas cibi
in stomacho existens: quemadmodum dixeratis sensum membro
rum inanitionem cibi sentientem esse causam euacuandi venas
ꝛ venarum euacuationem esse causam premendi stomachum. Fa
mes similiter quare non est causa stomachum constringens. Re-
spondendum est. Si appetitus sit in stomacho propter venarum

& mébrorum evacuationem: necesse est eius actio non sit naturaliter sed materialiter: quia cum actio eius fiat propter aliud & desideret aliquid longe ab eo remotũ: necesse est sit cum rõne. Quam rem si possibile est fieri in una qualitate: necesse est fiat in oibus. Oportet ergo vt ignis nõ ardeat: nisi cum volumus aliqd vrere. Cuius questionis falsitas palam patet intellectui. Hoc testatur hippocrates: cum dicit. Omne inquit digestionis cõplemẽtum fit cũ attractiõe rei attrahende & eius mutatione eiusdem. & causa oĩs attractionis est desideriũ. oĩs ẽt desiderij cã est paupertas & eius rei indigentia q̃ desiderat. Cuius sermonis intentio talis est. Uirtus digestiua nõ digerit nisi prius operetur virtus appetitiua: quia appetitiua semp est ante digestiuã. Siliter appetitiua nihil opatur: nisi prius sit inanitio cibi. Appetitio ergo cibi inanitio & sensibilitas non sunt in stomacho nisi vt nutriant se. Nunc ad febrẽ vñ digressi sumus veniendũ est. Febris fit pp aliqd accidẽs humores & spũs calefaciẽs: & eos exire faciẽs tẽperamentũ: q̃ trib⁹ modis fit. Est enim cã generãs febrẽ: est & alia custodiens eã: est & cã qua febris augetur & augmẽtatur. Causa vero febris generatiua: est fortis & nimia corporis & aie rõ: & putredo atq; humorum ebullitio. Causa autem qua febris custodit vt nõ dissoluatur: corpis est opplatio: & pororũ constipatio p quos fumus claudit in corpor interioribus. Causa vero eam augmentans: calida sunt cibaria: & calida medicina. Febris cã generaliter est triplex: scilicet generatiua: custodiua: & augmentatiua. Sed generatiua duobusmodis fit: aut est presens: aut preterita. presens sicut causa extrinsecus corpus percutiẽs: que tripliciter diuiditur. Una nimius est feruor sicut solis & ignis. Secunda est nimia frigiditas sicut nix & similia. Tertia putridus & horribilis & corruptibilis odor: sicut cadaueris bestiarum reptilium & his similibus. Preterita quemadmodum egritudo que fit ppter angustiam & tristitiam: & humorum copiam ad putredinem preparatorũ: sicut diximus de actione nature: quia natura non inueniens cibum oĩno laudabilẽ: & humano corpori similem: illam cibi partem que corpori est inconueniens ac dissimilis: separat a simili congrua. & claudit eam in qbusdã locis corporis. Pars vero que est mundificata & corpori vtilis: nutrit totum corpus. Superfluitate cibi augmẽtata: ac in loco quo clausa fuerat multiplicata egredit foras implẽs locũ cũ sua multitudine: que a natura dimittit nec ab ea regit. Quia cu fuerat in loco quo natura eã posuerit: rexit & custodiuit eam: egressa vero inde: odio tenet nature: nec ab ea regit sed permanet in aliqua mẽbrorum cõcauitate: vnde cũ aliqd euenit accidens sicut mutatio temporum: vel re

gionis: aut loci: vel aeris et his similium: illa superfluitas mutatur: et putrefiens morbos generat. Et quia in hoc loco nostre disputatio nis est finis: et nostram absolute compleuimus disputationem: oportet nos ergo de vnaquaque febre aliquid dicere. Incipiendum est ergo ab ephimera que fit in spiritu: sed de ipsa pauca: quia eius disputatio et significatio ad aliarum febrium comparationem: facillima est. et eius curatio leuissima. Ipsa tamen est quandoque causa aliarum febrium: et nulla alia est causa ipsius vt plurimum tamen non transit vnum diem: et raro ad quartum diem accedit. possibile tamen est vt causa ephimere in corpore diu manentis: vratur sanguis et febris nascatur continua: et aliquando mutatur etiam in causon. Causa eius fit multis modis: de quibus dictum est paulo ante. Habet tamen tres significationes quibus a febribus putredinum differt. Una quia calor ephimere est lenis et suauis: que cum ad statum venerit: nullam facit angustiam aut laborem nature. Caret enim materia in qua natura laboraret ad digerendum et expellendum. Secunda quia vrina habentium ephimeram. est quasi sanorum: in colore liquore. hypostasi: que licet inter se differant: modica tamen erit discordia eorum in colore et rubore. Tertia: quia pulsus ephimere non differt a sanorum pulsu: nisi in dilationibus velocitate et constrictionis tarditate. Tarditas enim constrictionis pulsus significat materiam in corpore partem arteriarum constringentem: vt illa exterius expellatur. velocitas vero pulsus acutam et calidam innuit qualitatem: vnde necesse est vt natura organorum partem velociter dilatet: vt multam aeris quantitatem attrahat: per quam illius qualitatis acumen refrigeretur. Ephimera enim febris: quia fit ex sola qualitate idest calore sine materia: non est sibi necesse vt constringat velociter partes organorum: quia non habet quod expellat: proinde fit motus pulsus in dilatatione ad attrahendam aeris subtilitatem: qua calor refrigeratur plus et velocius: quam cum pulsus constrictione.

De febribus tabidis: quas recentiores putridas vocant. Caput. ii.

Ex traditione grecorum et latinorum.

De continuis febribus ex philumeno.

Tabes mutatio est in corruptionem presentis essentie tabidi corporis a contra naturam calore producta. Causa vero continuarum febrium est quod humores extra vasa non excidant: aut copia: aut crassitudo: aut ipsorum tenacitas. Quemadmodum igitur aliqua inanimata corpora contabescunt antequam eiiciamus ab ipsis quantum iam contabuit inde reliquum diu custodimus in aere frigido flatus re-

frigerantes meditati: eodē modo medebimur tabi in hūanis corporibus qd̄ iam corruptū est exinaniēdo quoquo modo. Reliquū vero gestationibus mediocribus et difflationibus refrigerantib⁹ in integrā et naturalē mediocritatem reducendo curamus. Quare primum trademus de febribus neutiq̄ deficientibus: inde ex ordine reliquas prosequemur. Cōtinue febres eiusdem sunt cuius etiam deficientes generis. Eiusdem equidem voco tertiane quidē integre. integrum causum: amphemerino aūt quotidianum paroxismum nō cessantem in nō feruidū estum. Nam cum sincerus causus cunctas alias custodiens integre tertiane deprehensiōes. Solum vero neq̄ in rigores se imittit neq̄ ad non feruidum estum cessat; ab illa distat: que quotidie paroxismum exuscitat. Similiter cuncte habent deprehensiones: ac integre amphemerine. Quod vero in non feruidum estū cessat: eiusdem cum eis est generis. Hac autem rōne: que ex quarte febris est exuscitata ad non feruidum vero estum neutiq̄ cessans eiusdē generis est cum quartana. Certum aūt est rigorem paroxismos nō anteire: neq̄ sudorem conseq̄: sicut ne quidē causum in singulis paroxismis. In causo naq̄ rigore aduenta nte soluitur egritudo. Differt autem Causus ab intabe synocho: qꝛ ille in putrido sanguine consistit: et a principio ad solutionis vsq̄ finem vnum habent paroxismū. Causus vero in flaua bile tabidus cōflagrat: et tertio exuscitatus habet estus in minutionem quandam: et veluti remissionem: at synochus consimilis sibi est quoad resoluatur. Est igitur in flaua bile tabida succensa continua febris estuosissima: que neq̄ medicis: neq̄ languētibus seriem tenens. In his namq̄ lingua arida et nigra: a primordio: vellicatio ventris ingens. et sitis intolerabilis: atq̄ vigilia: et quandoq̄ delirium. Primum igitur ipsi consolando et suadendo oportet inherere. Cum vero ad vrine peruentum fuerit signa et cōcoctionis: et pubescit egritudo: tum demum est contentiose instandum: et ad frigide aque potum perueniendum est: nisi ex eis que dicta a Galeno sunt: aliqua prohibeant: quominus aqua frigida prebeatur. Prima causo ardentium sunt auxilia: declinatio ex locis refrigerantib⁹ bene spirantibus: aere puro respirantibus: stratumq̄ molle: et densum recenter instructum: circunductiones continue permutate et satis tenues et non sordide latitudinem largam habentes: vt alias atq̄ alias primitus calefactis membra trāsducantur: flabello continue dimoueat᷑ aer: sed epithimata ipsis conueniunt in pectore: stomachoq̄ imposita: diffundant᷑ circa egrotū folia salicū: et in hac et ī biliosa oī febre: circūuoluant᷑ āt herbis frigidis singulis mice panis: vel farine. In vehementissimis autem

Cura causi ex philume/no et Galeno

causis et acetū paucū circūfundere nō erit alienū erit nāqꝫ efficax victus aūt admouēdus causo detētis ex humidissimis cibis: nihilqꝫ acutū habētibus: vt caulis lactucarū decoctus cū oxicrato aquoso: vel exhibeatur ptisane succus tenuior absqꝫ sale: aut altera mixtione. Ubi confidimus nos aliqd intestinū nō oblesuros: sincerā puraqꝫ frigidā aquam damus: in qbus aūt metus aliqs etiā perexiguus īpedimento est. Primā vtiqꝫ potionē pferemus potū inquā frigidū quassatum. Quatitur aūt ac frangitur si qs eucrati calidi cyathū vnū cū quiqꝫ misceat intēperati frigidi sinceri liquoris. Hoc nāqꝫ corporibus apponitur valde suspectis. Qd si neqꝫ remedia pdesse possunt: neqꝫ quicqꝫ humanū: ad nature deum: q cuncta pduxit tollendus aius est. Illius vnicū semper est auxiliū. Is namqꝫ cum prestat: et vult: et potest optimus vsqꝫquaqꝫ bonis succurrere mortalibus.

Ex traditione penorum et arabum.

Ex cōstātino. vij. viatici.

Causon est febris magnū corpori prestans incendiū cuius signa sunt hec: sitis nimia et continua: dolor incensiuus et molestissimus nature repugnatiuus et ab initio corruptiuus propter acumē materie vnde generatur: materia enim acuta est et ignea et cholerica in concauitate venarū: que cordi vicine sunt: adunata maxime in venis oris stomachi et concauitate epatis et pulmonis. Ysaac filius salomonis. Differt causon a tertiana que est intra venas: qr tertiane cholera est in venis a corde remotis. Sed causon cholera de qua generatur: magis est in concauitate venarū que sunt in corde vel sibi vicinantes: hoc testatur duricia febris. furiositas suiqꝫ acumen: et fortitudo: et ptinuatio sitis. Cā pro fortitudinis et acuminis et cōtinuitatis febris est hec: qr materia est in venis que sunt in ore stomachi et in epate. Quod est duobus modis. Uno qr ē acutissima et feruētissima: sua enim materia cholera rubea est cū nulla humiditate mixta. Est et alia que nō est tāti feruoris: qr materia sua est cholera citrina cū quadā portiuncula phlegmatis: scȝ cōmixta. Pinde antiq vocauerunt primā causon pp suā vstionem. Eius enim materia est de pura cholera ardētissima. Secundaȝ vero noiauerūt acutam absolute: qr materia eius est aliquātulū sanguinolenta. Auicēna. Causon est de genere cōtinue: qm dria inter eius vehementiam et eius teporem est insensata: et accidentia eius sunt vehemētia. Et causa in eo est acuitas materiei: et multitudo eius cum eius causus sit circa cor: et in venis oris stomachi: aut in

Ysaac li. iij. febrium.

Auic. fen prima qr ti canōis.

partibus epatis proprie: et ad summũ in mẽbris nobilibus vicinis cordi. In tertiana vero periodica cholera est in carne: et ad partes cutis: et in continua cholera est sparsa in venis corporis que elongantur a corde. ¶ Rasis. Causon de genere est tertiane: ea tamẽ fortior existit: et maioris caloris. Que quidem vna die fit validior: alia vero minus calida. A corpore tñ non separatur: neq; horripilatio cũ ea accidit: neq; sudor nisi cũ recedit. Alia aũt tertiane accidentia sunt cũ ea: vehemẽtiora tñ et firmiora. Lingua preterea ac labia citrina fiũt: aut denigrantur: aut absq; dubio exasperantur si febris non valde fuerit fortis. Asperitas vero lingue cũ pãno lineo fricetur: deinde psilij muscillagine cũ zuccaro lambẽdo hauriat. Nucleus quoq; pruni parũ adhuc carnositatis retinẽs in ore retinendus detur: et pãni aqua rosacea infusi epati ac cordi in pluribus superponãtur horis. ¶ Serapio. Differẽtia inter tertianã assiduã et cõburentẽ est: quia tertiana assidua fit ex inflãmatione cholere: et eius ebullitione in eis: et in oibus instrumẽtis: et in reliquo corpore equaliter. Et in cõburente est inflãmatio proprie in instrumẽtis que sunt in circuitu cordis. Et quandoq; accidit causon sicut dicitur in libro subuenientium egritudinũ: ex phlegmate salso.

Rasis in x. ad almãsorem cap. v.

Johannes Serapionis vj. breuiarij. c. xiij.

¶ Ex traditione auctorum recentium.

Dicitur causon febris incensiua insultũ et impetũ magnum faciẽs secundum naturã: quia fit de cholera ignea acutissima pura in venis cordi propinquis. Et habet quedam accidẽtia inseparabilia et propria: per quã ab alijs febribus distinguitur. Habet et accidẽtia alia contingẽtia sibi: et alijs febribus pertinentia. Propria autem et inseparabilia sunt accidentia: vehemẽtia acuminis in calore: fortitudo et duritia intolerabilis: adustio corporis: et nimia sitis que in statu vehementissime sunt intensa. Accidẽtia vero inseparabilia ei et alijs febribus cõmunia duobus modis sunt: aut sunt signa significatiua salutis: aut timoris: aut deperditionis: aut desperationis: que Isaac in libro febriũ continuat ordinate. Signa aũt salutis his versibus cõprehenduntur. Vis: leuitas: sensus: mens: somnus: spiritus: ictus. Appetit. et calor est equalis: coctio: fluxus. Accidentia vero timoris significatiua sunt duobus modis. Quedam enim solũ timorẽ significãt: quedã vero perditionẽ manifestã. Signa solũ timorẽ significantia his versibus possunt notari.

Versus de causone.

Estuat atq; sitit: vigilat: stupet: est febris ingens.
Et calor est varius vomitus: fex ignea: crudus
Est liquor: et limus in dentibus: et cruor exit:

Insanit:sudat:febris acrior:z sitis instat.

¶ Signa vero perditionis hec sunt.

Virtus pulmonis:cordis:stomachi:cadit:heret.
Anxius:insanit:sudore:cruore fluente
Naribus absq crisi:riget:ycterus:alget:et absens.
Est sitis:os q sonat:plorat:decoctio cessat:
Liuor in extremis apparet:fronte citrina:
Est vrina minor egestio cruda liuescit.

Cura causonis z cõtinue tertiane. ¶ In causone fit dieta tenuis:qz cito venit egritudo ad statũ: et attendatur virtus egrotantis. Detur ergo mica panis bis vel ter lota in aqua cum zuccaro z bibat ptisanã colatã:deturq etiã succus granatorũ acetosorũ:qz feruorẽ caloris reprimit:sitim mitigat materiã digerit:z detur syrupus de aqua melonis palestini fact⁹. Sit domus lata habens septẽtrionales portas. Spargant ibi frigide herbe vt mirte:viole:frondes salicis z arũdinis. fiat ibi cursus aquarũ cum aliquo instrumẽto. Indumenta sint leuia: z non phlebotomentur nisi forte carnosi: et qui sanguine fuerint pleni: post septimũ diem adiungatur reubarbarũ syrupis infrigidãtib⁹. ℈.ij.vel.ʒ.j.z ponatur in sero in aqua endiuie z in aurora coletur: z cum syrupis conuenientibus offeratur. Purgentur cũ decoctione violarũ z prunorum casiefistule z tamarindorũ.z si fortis fuerit eger:purgetur cum decoctione myrobalanorũ citrinorũ. Consueuit superuenire frenesis:ideoq si alienare ceperit: radatur caput et lauetur cum succo apij z aceto. fricentur extrema z fiant auxilia freneticorũ que superius dixim⁹ capitulo de freneſi. Et si post materiei digestionem aqua frigida in multa quantitate bibatur: consueuit prodesse. Nam z calorem mitigat:z vomitũ prouocat. In tertiana continua eadem est curatio vt in causone:nisi q in tertiana continua mitius frigidis expedit vti.

Clystere. Dentur clysteria lenitiua.vt. ℞.malue:violarũ.aã.M.j.aq̃ fluuialis lib.j.ß.fiat decoctio ad consumptionẽ tertie partis:cui addantur olei violati.ʒ.iij.casiefistule nouiter extracte.ʒ.j.salis.ʒ.ß.fiat clystere. Statiz ergo cũ occurris infirmo febre acuta fac lenitiuum clystere ad vtilitates multas: etiã vt intestina preparent solutioni fiende in crastinũ per

Lenitiuũ per os. solutiuũ. Lenitiuuz per superius potest dari. Nam aliqñ clysteria plus ledunt:q̃ lenitiua per os vt sepe vidi. ℞.casiefistule nouiter extracte.ʒ.x.aut.ʒ.j.aque ordei.ʒ.iiij.cum aqua dicta casia extrahatur. Itẽ aliud. ℞.mãne.ʒ.j.syrupi violati.ʒ.iij. aque ordei.ʒ.ij.

Minoratiuũ cõe. Minoratiuũ commune quod dicitur tale:quoniã materias cõmu

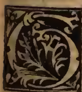
nes siue in vijs cōmunibus existentes. vt sunt stomachus et intesti na euacuat. ℞. tamarindorū. ℥. ß. vel loco illorū tantūdem prunorum decoquantur in. ℥. x. aque vsq; ad consumptionē tertie partis: et coletur et fortiter exprimatur: de qua colatura. ℞. ℥. iiij. et adde māne. ℥. j. vel casie tantūdem si māna careres. et hoc magis respicit cholerā. Et si volueris sanguinē a cholera mūdificare: pone tamarindos in decoctione. quod si phlegma et cholerā: sed principaliter phlegma: adde agaricū in dicta decoctione: et cum tamarindis bulliant. ʒ. ij. agarici non pistati: sed incisi non multū subtiliter. Minoratiuū proprium cholere: et maxime respiciēs cholerā tanq; peccantem materiam. ℞. decoctionis supradicte tamarindorū. ℥. iiij. aut. v. māne. ℥. j. vel casie tantūdem succi rosarū. ʒ. ij. vel loco succi reubarbari electi. ʒ. j. quod si fuerit phlegma. ℞. casie. ℥. j. electuarij indi. ʒ. j. ß. extrahatur cum decoctione lupulorū sebesten et tamarindorum. ¶ Ponitur autem hic (ne vacuus recedas) digestiuū et extictiuū febris acute. ℞. oxizaccare simplicis ℥. iiij. succi arāciorum. ℥. iiij. seminū cōmuniū frigidorū maiorū mundatorum. ℥. ij. seminis endiuie lactuce. añ. ʒ. ij. aquarū endiuie lupulorū. añ. ℥. iij. acetose. ℥. iij. nenupharis. ℥. iij. violarū rosarū. añ. ℥. ij. pistanda pistentur. deinde omnia misce et leniter ebulliant. deinde aromatizentur cum pauco sandalorū rubeorū et corallorū. añ. et omnia sic ad colatorium ponantur: quo digestiuo vti debet febriens vsq; ad statum inclusiue dando de eo. ℥. j. in aurora ordinate: et frigidis temporibus calidis: et calidis temporibus frigidis: et infra diem et noctem pluries ac abunde vt voluerit.

Cholere minoratiuum.

Digestiuum i febre cōtinua.

¶ Tertiane sincere cognitio. Caput. iij.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum.

Agnitur tertiana ex flaua bile putrida et cōmota et extra vasa delata. A principio statim rhigor nō segnis infertur: qui a quartane rhigore differt: quod in tertianis cōpungere videatur: corpusq; sauciare. Nam in quartanis infectio in frigiditatē euadit magnam: et magis ad intima penetrat: at amphemerinū rhigor frequēter precedit at magis refrigerant. Est etiā in tertianis febribus series integra pulsum et equalitas: suscitatur autē in ascēsib9 paroxismorum pulsus in vehemētiam ac magnitudinē: densitatemq;:

Tertianarū sincerarū et notharū cognitio

sitimqȝ fert homini pſertim in vigore ⁊ ardore vt enudētur ⁊ abij=ciat languens pallia: ⁊ multū ⁊ spisse respiret: ⁊ sufflet tanq̄ flam ma aliqua: frigidāqȝ aquā bibere concupiscat: et paulopost calor equaliter per vniuersum corpus extendit: ⁊ si in thorace manū po nas prima quidē iniectione cuncta calore multo ⁊ acuto concale scunt ⁊ tanq̄ vapore quodā sublata. Cum demū languēti iam bi=bendi tēpus est quo potante cōfestim vis multa penetrat vapo=ris calidi per cutem: sudores pronūcians vomitus apparet bilis: ⁊ aluus subducitur: vrine his biliose ⁊ subrutile ⁊ flaue: ⁊ medio=criter crasse: ⁊ aliquāto post: vel nebulā albam vel eleuamen bo=num efficiūt. Si vrine fuerint ignite: nec aliquod affuerit eleuamē: neqȝ nebula in prima periodo ambituqȝ appareat: egritudo ad se ptem vsqȝ periodos extendet: at sincera tertiana primo die in vri=nis pronūciabit hypostasim albā ⁊ lenē ⁊ equalē: neqȝ tertiā exce det periodū. Hec febris in non estuantē feruorē desinit ad paro=xismum: totū tēpus paroxismi faciendo horis non pluribus duo=decim. Hec demū sincera tertiana nominetur. Quā vero diuturnio=re tempore: q̄ quod diximus: in paroxismo oblanguerit: hāc pro=tensam appellamus tertianā. Sin autē quotidie paroxismus insur=gat cum rhigore ingenti: cunctaqȝ secum iam cognita ferat in pul sibus atqȝ vrinis: reliquoqȝ corpore: hoc duplicē tertianā nuncu=pamus. id euenit ob multitudinē ⁊ crassitudinem: ⁊ bilis partium inequalitatē: vt facile est intueri. Sincera autem tertiana in bilio sis natura corporibus frequentissime consistit: ⁊ in florida etate: precipue estatis tempore: et in calidis: aridisqȝ temperamento lo=cis: ⁊ statu circūfusi nobis aeris: cum vita in laboribus in curis: ⁊ vigilijs: in estubus: in vino austero minime diluto poto: in pau=cissimo nutrimento: eodēqȝ calido ⁊ arido: ceterum dulciū et cale=facientium ⁊ arefacientiū potuū: ac medicaminū vsus immodera tus facillime tertianā inuehit febrem. Abstinendū vero cum primū occupat febris: a dulcibus ⁊ acutis omnibus: ⁊ salsis ⁊ odoratis odore aromatico edulijs ⁊ potibus: necnon veteri ⁊ natura cali=do vino: his inquā tanq̄ a toxico abstinendū. Cibi sunt tradendi qui humectent: et refrigerent: ij nāqȝ sinceris tertianis vtiles: quā titas autem erit quanta ab ipsis concoqui potuerit. Holerū autē congrua erunt triplex: blitūqȝ ⁊ malua ⁊ lactuca ⁊ buglossa ⁊ pti sane succus: ex piscibus saxatiles volucrū que mollis fuerint car=nis: ⁊ gallorū testiculi. et porcorū pedes ⁊ cerebrū: et ouorū vitelli absorbendi: fructus dentur minime concoctu difficiles: vue pre=mature succus: pruna damascena. Huic febri vsquaqȝ syrup⁹ aci=dus potu cōuenit: syrupus violaceus: aqua ex ordeo cocta: aqua

quoq frigida: vt stomachi tamen ratio habeatur. aqua ex tertia vini parte cocta. At in non sinceris tertianis: que plurimũ calefaciunt: et arefaciunt: precipue pro aspersione absinthij vti licebit cõtinue post diem septimũ et oximel potũ multis profuit: aliquidq purgationis adhibendũ concoctione invrinis bona apparẽte. At in cibis vomitus prouocetur in hmõi longis febris languoribus: quibus feruntur a prestantissimis medicis multi plerũq liberati: neq statim a principio lauari bonũ est: sed cum iam signa concococtionis apparuerint. Aues eis confert: et fouean que ad hypochondria: sorbitiones: que bene cõcoquan clysmata inferni vẽtris non admodũ mollia. Ceterũ etiam aliquid secantis admittatur. vtpote crassiorẽ subiectã bilem: nec admodũ calidiorẽ: precipue congruet ipsis ptisane succus iniecto pipere: et ysopo quandoq vel origano coquendo cum mellicrato dato potionẽ: aliaq que vrinam moueant. Nothaꝝ cura tertianarũ.

¶ Ex traditione penorum et arabum. Cõstãtinus siue Isaac filius salomonis in pantegni lib. viij. et notanter dicit isaac. nam isaac dicit se cõposuisse librũ pantegni. vt patet li. iiij. febriũ ca. de diebus qbus fit crisis et tu ibi lege.

Ertiana febris aut de re naturali: aut de re extra naturã nascitur. De naturali cum calida et sicca est natura infirmi cui cholera dominat rubea. Etas est iuuenilis: tempus anni estas: aer calidus et siccus. De non naturali cum infirmus anteq cecide rit: calidũ aut siccum comederit: et habet tristitiaz: angustiã: vigilias: laborẽ nimiũ: longi temporis ieiuniũ: ars eius ferraria: aut fornacina. Que oĩa corpus calefaciũt et desiccant: et cholerã rubeã generãt. De re extra naturã: qr quedã febris cũ calore est forti: et sicut cuspis acus pungibilis: q ex cholere rubee est acumine. calor eius in tactu fortis et acutus atq pũgitiuus: pulsus in initio peryodi paruus et defectus atq rarus: sed tñ non permanens nisi per paruũ tẽpus: et in magnitudinẽ et diuersitatẽ mutatur. Magnitudo eius qr cholera rubea est leuis: nec grauat virtutem et itẽ ex magna necessitate refrigerãdi calorẽ. Urina eius est ignea: et ẽ cũ siti nimia. Angustia cũ vomitu cholere rubee: et nimio sudore pter subtilitatẽ materie. aliqñ succedit digestio cholere rubee et cũ has significationes inuenias: aut eorũ plurimas: iudicanda est esse vera tertiana. ¶ Auicẽna. Pura tertiana est subtilis leuis: cuius paroxismus consumitur a quattuor horis vsq ad duodecim: et non addit super eas multũ: et si addit additione multa: tũc non est pura: et est ꝑm plurimũ perueniens ad horas septẽ. Et calefit corpus in ea velociter: et vides caliditatẽ procedere ex corde: et extremitates adhuc sunt frigide. Pura non addit cũ non accidit error super septem periodos: et quandoq consumit pter Auicẽna fen pria qrti canonis.

subtilitatē sue materie in paroxismo vno in quo accidit vomitus: aut ventris solutio mundificās. Apparet digestio in vrina prima die: aut tertio: aut quarto: aut septimo. Et cū vides principiū cū rhigore: et statū cum sudore exuberāte: tūc non dubites quin ipsa sit pura. Et cū nō pura inuenit grauitas plurima in capite: et extēsio ꝛ plōgat rhigor donec perueniat ad horas. xxiiij. aut. xxx. vsqꝫ ad horā suam: ꝛ tepescit donec cōplentur. xlviij. hore. Et per quātitatem additionis paroximi super duodecim horas: est eius elōgatio a puritate. Et in tertiana quidē non pura tardatur apparitio digestionis: ꝛ non apparet in forma obfuscatio: neqꝫ extenuatio: ꝛ accidētia sua minorant in ea. ¶ Serapio. Et oportet vt inquiratur etiam de cholera citrina: et cholera nigra quomodo est possibile vt putrefiāt cū ipse sint sicce. Et causa dicitur esse in hoc quoniā illa que dicunt sicca: aut sunt sicca in corporib⁹ suis diuersa in cōplexionib⁹ suis: sicut lapides ꝛ ferrū: ꝛ q̄ sunt illis similia: aut sunt sicca in cōplexionibus suis: humida in corporib⁹ suis resoluta: sicut mel ꝛ vinū ꝛ cholera citrina: ꝛ cholera nigra que putrefiunt propter humiditatē corporū suoꝝ ꝛ eorū resolutionē: non propter cōplexiones suas ꝛ virtutes. In febre autē tertiana pura ea que fiunt sunt due res: scꝫ malitia cōplexionis materiei: ꝛ multitudo eius: ergo cogeris adhibere cōtraria eis simul. Quod est: qꝛ tu cōtraria adhibes malitie cōplexionis calide ꝛ sicce per illud quod infrigidat ꝛ humectat. Et adhibes ꝯtraria multitudini materiei p euacuationē. ¶ Rasis. Si eger fuerit debilis aut delitiosus. ꝛ tēpus fuerit estas: circa vnāquāqꝫ noctē pondus. ʒ. x. tamarindorū: ꝛ pruna sicca: ꝛ grossa. xx. sumant: ꝛ in duab⁹ libris aque vsqꝫ quo sint dissoluta coquant. deinde manibus fricata colētur ꝛ misceant huic colature zuccari tabarzet. ʒ. x. ꝛ in potu anteqꝫ dormiat sumat. cūqꝫ mane factū fuerit: et sol eleuari ceperit: ex aqua ordei ꝑm magnā quantitatē bibat: ꝛ in loco bene quieto vel olente moretur: donec cibus digeratur: deinde ex oleribus frigidis in quibus non est amaritudo nutriatur.

Serapio vi. breuiarij. c. xiij.

Rasis. x. ad almāsorem ca. iiij.

¶ Ex traditione recentium auctorum.

Causa putride febris calor est extra naturā operans in fece chimorū: que fit de tertia digestione in omnibus membris facta. Que fex ideo est: qꝛ quod accipimus siue sit potus vel cibus: non sunt omnino laudabilia. vnde cibi venientes ad stomachū: ꝛ facti quasi ptisanum: epar trahit colamentū eius ad se: quod digestum ꝛ in sanguinē conuersum: mandatur membris vt ex eo nutriantur quod sue conuenit complexioni. Fex autem qꝛ non cōue

nit per poros in fumo et sudore expellitur. Quod si membra sint defecta ad expellendum fecem ꝓpter mutationem suarū vel complexionū vel cōpositionum: vel ꝓpter oppilationē porotū: vel ꝓpter grauitatem materie si fuerit multa in quātitate aut grossa aut viscosa: fex ꝑmanet in cōcauitate mēbrorū et raritate eorum: sicut pulmonis et splenis et cōcauitate venarum stomachi et similium. Que si mouetur in quibusdam temporibꝰ aut ꝓpter mala cibaria eiꝰ qualitatē augmētātia: aut propter aeris mutationem ⁊ similiū: odio tenetur a natura ꝓpter sui corruptionem: nec regit eā: que sine regimine permanēs: calefit in interiore corpe calore suo et fumositate: proinde bullit et calefit et putrefit sicut humores cadaueris bullientes corrūpuntur et putrefiūt: cum naturalem perdiderint calorē ⁊ regimē nature. Que putrefacta generat febrem ꝯm suam complexionem vnde naturam accipit a suo elemento. Si enim materia sit cholerica: veram tertianam generat duodecim horas tenēs: et trigintasex requiescēs. Si sit phlegmatica: amphemerinam facit: et octodecim horis mouetur et vj. quiescit. ꝙ si sit melācholica: quartanam generat que .xxiiij. horis mouetur et affligit: et .xlviij. quiescit. Causa diuersitatis harum grauitas vel leuitas est materie ad putredinem cōuenientis vel inconuenientis: sicut dicitur de sinocha: quo fit ex putredine sanguinis. Omnis enim putrefactio non fit nisi cum calore ⁊ humiditate. Queciꝙ igitur materia huius fuerit complexiōis aut ei vicina: fit facilior ad putrefactionem: contraria vero contrarie. Unde quartana quia materia eius frigida est et sicca: et causa putredinis est calidum et humiduꝫ: repugnat putredini cum vtraqꝫ qualitate. Dimissio eius est .xlviij. horis: et motio .xxiiij. necesse est enim vt calor extraneus .xxiiij. horas habeat in mutanda illa vna qualitate: necesse etiam sunt alie .xxiiij. in mutanda alia qualitate. Quod si aliqui nos reprehendant dicentes: quare iste terminus non est maior vel minor .xxiiij. horis. Respōdemus quia omne quod generatur sub lunari circulo est ex quattuor elementis adinuicem compositis. Destruere enim est conuersio vnius in aliud. Verbi gratia. Elementa mutantur in cibum: cibus in mēbra. Item cum destruitur corpus: humores reuertuntur in aquā spiritus in aerem: ossa in terram. Actio enim elementorum adinuicem facta fuit propter motum solis et lune: et stellarum motum habentium. Sol quoqꝫ est causa ceterorum: et dominator: et cursus eius ab ortu suo exiens et vsqꝫ ad eundem rediens non manet enim nisi viginti quattuor horis. vnde si materia in aliqua parte putredini obediat: fit tempus actionis eius certius.

Ideo tertiana quia calide et sicce est materie. et cũ vna qualitate id est calore conuenit putredini: et cum alia non: necessario calor extraneus moratur in tertiana. xxvj. horis in mutãda siccitate in putredinem. Unde si querãt alij cur calor extraneus in quartana xxiiij. moratur ad vnã qualitatem scꝫ siccitateꝫ: et in tertiana ad eãdem siccitatem moretur. xxxvj. horis. Respõdeo qꝛ siccitas corporis duobus modis fit. Aut cũ calore: aut cum frigiditate. Calor autem desiccat corpus: qꝛ illud rarificat: et humores desiccat Frigiditas ꝓo materiam coadunat et congelat: vnde humor in ea clauditur: ad quem calore extraneo accedente constipata aperitur materia et humor eius defluit: putredini obediens. In ea autem que propter calorem est desiccata: qꝛ humores non sunt in ea clausi: nec coagulati: necessario calor extraneus tardatur in ea liquefacienda et diuidenda. Similiter si opposuerint de amphimerino cur amphimerinus sit facilior putredini ꝙ tertiana: cur etiã repugnet putredini cum vna qualitate: id est frigiditate? Respõdeo phlegma esse sanguinẽ secũdo coctum et in albedinem et frigiditatem mutatum: vel vt alij volũt esse sanguinem diminute coctum: videmus enim naturã mutare mẽstruũ sanguinẽ in lac ĩ mamillis: et in sperma in testiculis. Ideo natura mãdauit phlegma cum sanguine per totum corpus: nec clausit illud in aliquo loco: sicut vtraꝗ choleram. Quia aliquãdo corpus ex eo nutritur: cũ paupertatem sanguinis habuerit ergo phlegma erit cõtinuatim obediens putredinis sicut sanguis: nisi propter paruitateꝫ sue frigiditatis: in qua calor extraneus aliquanto tempore moratur in mutãdam illius qualitatem in putredinem. Propterea dicimus febrem tertianam de cholerico humore et putrido nasci: propter id quod diximus. Quia cholera cum dominatur corpori: aut putrefit: aut non. Que nõ putrefit: aut est in toto corpe: aut in vno mẽbro. Et si sit in toto corpore: ycteritiam generat sine febre. Que autem est in quibusdam mẽbris facit pyriam. Putrefacta autẽ aut est in toto corpore: aut in vno membro. Si sit in vno mẽbro generat apostema qđ dicitur herisipila. Si sit in toto corpore: aut est intra vasa: aut extra. Si sit intra vasa: tertianam sine rigore generat aut causon. Si sit extra vasa: faciet tertianã interpolataꝫ. Ea enim materia que est intra vasa nõ facit rigorem: eo ꝙ est in vasis clausa: nõ põt trãsire per loca sensibilia et pongere ea. Rhigor enim nõ est aliud nisi materia pũgẽs mẽbra sensibilia. Sed hec febris licet sit cũ interpolatione in die tñ dimissionis nõ quiescit: sicut ea q̃ est extra vasa: qꝛ materia eius est mixta cum sanguine: et cũ eo mouetur: sed tamen in die illa trãquilla mitigat aliquãtulũ

Terniana vnde nascatur.

vnde a die exacerbatiõis differt. Et mouetur cholera de tertio in tertiu3 phlegma omni die: et melãcholia de quarto in quartum. Et causa est hec: videlicet quedam proportio inter ipsam naturã et ipsos humores. Et prout natura ꝓpinquior est ipsi humori: et humor ipsi nature. Et quãtum inter eos maior cõcordãtia et conuenientia ꝛ amicabilitas cõsistit: et minor mutabilitas: tãtum natura citius ad ipsum mouetur: ꝛ ideo citius mouetur ad sanguinem: secũdo ad phlegma: tertio ad choleram: quarto ad melancholiam. Sufficit quãtum diximus de signis tertiane. Oportet nos plane dicere: quare et quomodo cholera rubea recipit putredinem: cum eius natura calida sit et sicca: q2 diximus ꝙ putredo non est nisi caliditatis et humiditatis. Iterum diximus ꝙ quedã sunt naturaliter sicca: et substãtia eorum est liquida sicut mel: vinum: cholera rubea: aqua salsa et similia. Sũt etiam quedam in natura humida: et in substantia sicca: sicut piper longu3 zinziber cicer ꝛ similia. Sunt et alia in natura sicca ꝛ dura: ꝛ etiam in substãtia: sicut ferrum lapis et similia. Quod ergo in substantia est siccum: et in natura humidum: recipit putredinem: q2 calor extraneus humiditatem in eo inueniens: dilatat eam faciens eam fluere. Item dicitur ꝙ omnis ebullitio et perturbatio que sunt extra actionem nature: faciũt putredinem. Quod etiã in natura est siccum: et in substãtia liquidum suscipit putrefactionẽ: q2 calor extraneus inueniens liquorem in eius substãtia dilatat: et facit ea3 fluere. Quod autem in natura et in substãtia siccum est: nũꝙ recipit putredinem. Nam ex vtraꝗ parte siccum est: proinde calor extraneus nullam in eo inueniens humiditatem: sit causa eam siccioren et duriorem facere. Palam ergo intelligimus: quia quod in suo corpore fuerit humidum: suscipit putredinem: licet natura liter siccu3 sit: vnde cholera rubea: licet in substãtia sit liquida: in natura tamen est sicca: recipit ergo putredinem. Similiter ꝛ cholera nigra. Palam ergo est ꝙ cholera rubea et nigra nõ recipiũt putredinẽ propter earum cõplexionem et naturam: sed propter substantialem humiditatem illarum atꝗ liquorem. Et quia complevimus causa3 putredinis cholere rubee absolute: oportet nos diffinire speciem cholere rubee que recipit putredinem: et que nõ. Unde dicimus choleram rubeam diuersis modis esse. Est enim naturalis: ꝛ non naturalis. Naturalis est rufa habitans in felle ꝛ virtus eius in epate. Nõ naturalis est in stomacho. Est autem diuersa q2 quedã est vitellina: quedã crocea: alia prassina: ꝛ alia eruginosa. Uitellina ꝛ crocea minoris sunt coloris, et siccitatis ꝙ̃ rufa: que est naturalis. Prassina autem et eruginosa maiorem ha

Quedam sunt naturaliter sicca substãtialiter vero humida ꝛ econuerso.

Cholera rubea est duplex.

bent calorem et siccitatem q̄ naturalis. Causa quia naturalis cholera est ad stomachum veniēs miscetur cuȝ humoribus in stomacho existentibus. q̄ si fuerint laudabiles et temperati sicut humores qui oriūtur de pane bene fermētato: agno annuali: hedulo lac adhuc sugente: conuertitur cholera rubea in croceam natura li vicinantem. Quod si humores quibus cholera est mixta fuerit ad humiditatem z frigiditatem pertinentes: sicut ei qui nutritur de piscib⁹: mutatur cholera in vitellinam: ideoq̄ vitellina minus est calida z sicca q̄ crocea: z crocea minus q̄ rufa. Quod si inuenerint humores i stomacho calidos et acutos sicut ij qui generantur ex pipere: sinapi: porris allijs: z similibus augmentatur calor: et cholera fit prassij coloris. Si autē illa cholera in suo p̄manserit acumine: et calefacit eaȝ calor extraneus: aut caliditas temporis et aliarum rerum intēditur fitq̄ eruginosa. Crocea vero aliquādo nascitur in epate: cū sanguis sit humidior q̄ decet: p̄ inde naturalis cholera in iuuenibus est rufa: senibus vero z pueris est crocea: senioribus vitellina: prassina aūt impossibile est generetur in epate: nec transit a stomacho: nec generat febrē: quia nō tanto tempore in corpore permanet vt putrefiat et febrem generet. Natura enim semper se adiuuāt: vt eam a corpore expellat p̄pter eius malignitatem. q̄ si natura defecerit eam expellere, nequiens: incēditur corpus: et homo moritur. Ergo si talia de prassina accidūt: quanto maiora et sicciora de eruginosa eueniunt. Necesse est ergo vt rufa crocea et vitellina: recipiant putredinem et febrē generāt. Sed si materia febris fuerit vera cholera idest rufa generatur causon. Si fuerit crocea: generatur tertiana. Si est vitellina: nascitur hemitriteus. Febris tertiana molestior est ceteris putridis febribus: propter acumen eius materie: et quia est causon vicina. Que cum fuerit vera fit eius crisis in septem periodis: sicut hippocrates dixit. Si non sit vera: transit hunc terminum et secundam materiam cum qua miscetur: fit longitudo sue determinationis. Que aliquando incipit in autumno et dimittit in vere. Solet autem patientibus in nocte euenire antequam accessio veniat angustia et vigilia: veniente autem accessione accedunt parua frigiditas: sitis z calor: vnde oportet medicum in hac febre sibi cauere ab initio vt non det infirmo rem calefacientem ne materia calefacta cum sui acumine ad caput salliat: z frenesim generet fiātq̄ timor z molestatio peiores. Cholere enim rubee acumē z velocitas nō sustinēt medici stultitiā z ignorantiam infirmi. Cura tertiane vere si materia est in stomacho in principio detur syrupus acetosus cum calida: aut vinum malorum

Cura vere tertiane.

granatorum acetosorum coctum cum zuccaro usque ad spissitudi
nem: propinetur ieiunus cum calida. Dieta sit panis et aqua la
ctis: scariol. malua: atriplex. spinachia: malagranata acetosa: pru
na damascena: et detur decoctio violarum et prunorum. Pro dolo
re capitis vngatur frons et tempora de oleo rosarum et aceto vel
populeon. Contra sitim et lingue siccitatem indigemus assidua
tione in ore et gutture patientis rebus prohibentibus exciccatio
nem. Rx. quattuor seminum frigidorum minorum seminis psillij: se
minis citoniorum fortiter conquassatorum ana ʒ. ij. seminis bom
bacis mundati ʒ. j. succi liquiritie ʒ. j. fiant parui saccelli in forma
amydalarum in latitudine tenues ligati: qui saccelli madefiant
in muscillagine: quarum recepta sequitur. Rx. seminum immedia
te dictorum ana ʒ. ij. conquassata fortiter infundantur per horam in
aquis nenupharis: capill. veneris cucurbite cucumeris et alijs si
milibus omnibus: vel quas habere poteris: et postquam aque et semi
na simul per horam steterint videbis supernatare muscillaginem
quam collige et post ibidem tempera saccellos dictos et pone vnum
in ore patientis: postquam ibidem parum steterit: abijce et remitte vt
temperetur quousque os sufficienter humectetur. Clysteria quoque
fiant que in capitulo de causone docuimus. Si materia est in ore
stomachi vomitus prouocetur cum decoctione atriplicum semi
nis raphani aut cum syrupo acetoso. Quod si non sustinent vomi
tum: purgentur cum decoctione violarum prunorum tamarindo
rum addita casiafistula. Si non: cum decoctione myrobalanorum
et infusione reubarbari. Fomententur autem manus et pedes cum
aqua vbi cocta sit malua: atriplex: viole rose et papauer. Et si ma
teria est in epate: et vrina sit spissa: phlebotometur de vena basilica
maxime si sanguis abundet: et fac minutionem post duas vel tres
accessiones. Aer quoque artificialiter sit frigidus: et epar epithime
tur si in eo est materia multum calida. fiat cataplasma de sanda
lis albis et rubeis cum oleo violarum et rosis et spodio. Contingit
quandoque vt nimio vomitu ac ventris solutione molestent. ad vomitum ita
que compescendum spongia in aceto infusa bulliente: et cum puluere ma
sticis stomacho apponatur. Ad fluxum ventris comprimendum fiat fo
mentum de plantagine: mirta. corrigiola rob. in aqua pluuiali. Vtan
tur coctanis coctis. Facta purgatione si dolor capitis perseuerat:
detur rubea in sero cum aqua tepida. In tertiana notha eisdem fere
curis vti debemus: nisi quod minus frigida sunt danda. Quandoque admiscenda cura tert
da sunt calida: atque in diebus quietis vtantur vino aqua multa diluto. tiane no
Pullis ouis sorbilibus: pedibus porcorum et filibus vtantur ptisana the.

in qua bullierint carice: vue passe: ysopus: pulegium. Ad materiei incisionem & divisionem syru. aceto. & oxizaccara: & oximel. Ad purgationem aũt eisdem decoctionibus vtimur: sed addimus polipodium se. anisi maratri. purgamus cum trifera saracenica bene dicta picra. G. reubarbaro. post purgationem nõ solũ rubeam: sed & triferam magnam: aut auream: aut metridatũ administramus. Sed nunc aliqua ponenda sunt remedia magis specialia: tam in

Syrup⁹. magr̃alis in tertiana pura.

cura tertiane vere q̃ nothe. Syrupus magistralis in tertiana vera. ℞. florum borraginis buglosse ros. añ. M. ß. viol. lactuce papa. albi. endiuie: scariol. añ. M. j. se. endiuie lactuce añ. ʒ. ß. se. quattuor fri. añ. ʒ. vj. decoquant de qua decoctõe. ℞. lib. j. saccari. ʒ. iij. aceti. ʒ. ij. vini granatorum. ʒ. j. fiat syrupus. q̄ si volueris facere longum dabis de eo. ʒ. iiij. loco digestiui. Si breuis fuerit siue debile

Syrup⁹. beati ambrosij.

coctus da. ʒ. ij. cum aqua endiuie. ʒ. iij. vel. ℞. syrupi acetosi simpl. ʒ. j. oxizaccare. ʒ. ß. aque endiuie. ʒ. ij. aceti. ʒ. j. & sic de aliis. Syrupus sancti ambrosij faciens sudare mirabiliter & sitim extinguit ℞. milij excorticati q̃titatem conuenientem: & fac eum decoqui vsq̄ ad eius aperturam. Deinde. ℞. ʒ. v. vel circa eius brodij ebullientis & infunde vini albi odoriferi. ʒ. ij. & sic calidum da patienti: & bene eum tunc cooperias: sudabit mirabiliter. curabat sic Mediolanenses: & adhuc eo vtuntur. Emplastrum factum ex fuligine sale apio aquatico super volas manuum & plantas pedum posi-

Emplastrum.

tum ante accessionem per tres horas tollit illam. Item dicitur q̄ ʒ. j. radicis gentiane bibita cum vino ante paroxismum tollit illum similiter succus ypericonis. Ista tamen sunt emperica: quibus non assentio satis: sed a Nicolo scripta inueni: & propterea hic ap-

Emperica.

Solutiuum.

posui. Solutiuum. ℞. casie extracte cum aqua endiuie & absinthij ʒ. j. reubarbari electi. ʒ. j. ß. spice vel squinanti grana. iiij. misce. Da omni hora dyarodon abbatis. Ex expertis in febre tertiana

Expertũ in tertiana.

pura est succus corrigiole tepidus bibitus ante paroxismum per horam dosis. ʒ. v. prohibet enim paroxismum in ea euenire. Idem operatur succus vue acerbe si nouem diebus mane sic bibatur. Idem succus cicoree. Et tu hec confice cum saccaro vel iulep aliquo. Et si dantur. ʒ. iiij. vini granatorum muzorum: vel acetosorum cum. ʒ. ij. aque endiuie per horas duas ante accessionem paroxismi ipsum tollit: aut minuit: maxime si cõtinuetur aliquibus diebus. Tu tñ in hoc considera stomachi dispositionem: & da deinde sequenti die euacuatiuũ. Et quando mixtio est ex cholera & phlegmate tenui & cholera citrina. ℞. aquarũ endiuie scariole cicoree añ. ʒ. j. ß. absinthij: feniculi añ. ʒ. j. syrupi acetosi simplicis mel-

Remedia in notha ter-

lis rosati colati añ. ʒ. j. ß. misce. vel si vis magistralem. ℞. endiuie

scariole lactuce adianthos ysopi cicoree añ. M. j. radicum fenicu li. ℥. ij. ß. radicis apii. ℥. j. seminum endiuie scariole añ. ℥. ß. zuccari quod sufficit: aceti. ℥. iiij. et fac longum aut breuem vt placebit: et aromatiza cum cinamomo. Ex solutiuis da casie extracte. ℥. j. cum ℥. j. ß. turbith preparati: extrahatur cum aqua absinthii et endiuie añ. ℞. electuarii indi. ℥. j. electuarii de succo rosarum. ℥. j. ß. cum aqua endiuie absinthii añ. ℥. j. Confectiones et electuaria compone ex calidis et frigidis. vt. ℞. specierum aromatici rosati descriptione gabrielis. ℥. j. ß. specierum tria sandalorum. ℥. ij. quia cholera vincit in vigore. saccari tabarzet: ℥. x. fiat confectio solida. Ex trociscis conueniunt trocisci rosati minores maxime post dies. xiiii. Si fuerit ex cholera vitellina consimiliter dic de simplicibus. Ex compositis vero. ℞. syrupi acetosi simplicis. ℥. j. ß. mellis rosati colati. ℥. ß. aque endiuie feniculi añ. ℥. ij. Ex magistralibus. ℞. radicum feniculi sparagi añ. ℥. j. scolopendrie endiuie scariole asari añ. ℥. ß. fiat decoctio et cum lib. j. ß. zuccari et. ℥. iiij. aceti: vel si magis vis incidere aceti squillitici. fiat syrupus longus aut breuis: et detur vt supra cum aliquibus ex appropriatis aquis aut sine aquis. Ex solutiuis conuenit. ℞. diafiniconis vel electuarii indi. ℥. j. ß. electuarii succi rosarum. ℥. j. etiam conuenit agarici. ℥. ij. vel turbith manna pariter et casia secundum tenorem virtutis. Et in hoc capitulo laudat Auicenna turbith: agaricum et scamoneam: valet et reubarbarum et in substantia et in infusione datum. Et bene commendes memorie propter egritudinem chronicam te oportere de debili ad forte procedere et sepe replicare. Ex trociscis commendantur de eupatorio. Ex confectionibus conueniunt diarodon: triasandal. aromaticum rosatum: de gemmis simul mixtis et cum zuccaro fiat electuarium vt decet: et de ipsis plus aut minus pone secundum quod videbis. Et si fuerit non pura per admixtionem melancholie in se genite per adustionem: tunc simplicia videantur que conferunt cholere pure et melancholie et ex illis aggrega: vt verbi gratia magistraliter. ℞. florum violarum: boraginis: buglosse rosarum rub. endiuie scariole lactuce añ. M. j. se. frigidorum maiorum scolopendrie succi boraginis succi pomorum redolentium acetosorum añ. ℥. iij. succi fumiterre. ℥. ij. ß. bulliant in lib. vj. aque ad consumptionem tertie partis: et cum lib. ij. saccari fiat syrupus cum. ℥. iij. aceti squillitici et clarificetur et detur de eo plus vel minus. vel. ℞. ex compositis syrupis viol. ℥. j. syrupi de fumoterre. ℥. ß. aque buglosse. ℥. ij. aque fumiterre. ℥. j. misce. Ex solutiuis. ℞. reubarbari electi. ℥. j. ß. spice grana. v. infunde in aqua lactis et modico vini albi: stetque per horas octo in infusione: deinde exprime: cui expressioni addatur casie vel

Tertiana ex cholera aquosa seu citrina et phlegmate.

Solutiuum.

Confectiones aromatice.

Trocisci.

Syrupi compositi.

Syrupus magistralis.

Solutiua.

Notatu dignum.

Confectiones.

Tertiana per admixtionem melancholie.

Solutiua.

mãne. ℥.j. extrahat casia cum aqua fumiterre boraginis endiuie añ. Confectiones & electuaria fabrica: vt verbi gratia. ℞. specierum electuarij de gēmis. ʒ.j. triasandalorum vel dyarodon. ʒ.ij.ß. saccari albi ℥.x. Quod si fuerit non naturalis p admixtionem cholere nigre abextra venientis: consimiliter operare ex parte simplicium vt verbi gratia. ℞. mellisse scolopendrie endiuie scariole: florũ boraginis. buglosse: violarũ añ. M. j. radicum feniculi petrosilini añ. ℥.j.ß. liquiritie rosarum passularum añ. ℥.j. fiat decoctio: & cum lib. j. decoctionis ponant ℥.iij. saccari. & ℥.ij. aceti: & fiat syrupus longus aut breuis: vt dictum est. Vel. ℞. syrupi violati acetosati. ℥.j. de fumoterre. ℥.ß. aquarũ scolopendrie buglosse añ. ℥.j.ß. De solutiuo. ℞. casie aut mãne. ℥.j. diasene. ℥.ß. vel electuarij hamech. ℥.j.ß. cum aquis conuenientibus: & da vt supra.

De tertia na que fit p admixtionē cholere nigre abextra veniētis.

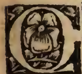
Amphemerini febris cognitio a nostris quotidiana appellatur. Caput. iiij.

Ex traditione grecorum & latinorum.

Amphemerinus febris vocitata est: quod diei noctisque spatia aliqua obtineat. In naturis magis pituitosis residet: & hiberno tempore: & in statibus humidioribus & frigidioribus: senesque & pueros magis infestat propter edacitates. & precipue in humidis frigidisque locis degentibus: & vitis segnibus cũ saturitate: & magis cũ in cibis continue sese lauerint: ac multo magis cũ ipsa cibaria natura suapte sunt magis pituitosa: & mãifesto inordinata. Febris igit non cum rhigore statim primo die inuadit: sed frigiditate circũcepti magis difficilem calorem habent. In pulsibus autem manifesta inordinatio: & inequalitas considet in paroxismi inuasione: presertim motus crassitudo: & ipsis non est vehemētia: neque languentes hec exurit febris: neque in densum cogit respirare: neque sufflare: seu frigus exquirere. Verũ huiusmodi febres neutiquam siticulose sũt sed vomentibus pituitose: & quecũque per ventrē ipsis inferne excernunt frigidiora: & pallidiora sunt crudiora: & magis aquosa fere sese proferunt primis diebus: hi neutiquam sudant: neque ad perfectã a cōflagratione imunitatē perueniũt: eorum color albus: vrine albe & tenues primis emingunt diebus: post tũ crasse: tũ turbide: is humor quotidie paroxismũ suscitat. Coquiescit aũt a cōflagratione imunis perpetuo horis decem & octo: nec multo secus: & proinde amphemerinus est vocitata: quod diei noctisque spatia aliqua obtineat. Curantes amphemerinum oximelle vtimur post primos dies: & qui

possunt bene vrinas aduertere: et vniuersa victus species sit siccabilior. prouidendum aut est ventri circa vigorem: precipue ori ventris cauendum: deinde euomendum a cibis et radiculis: et pituitam exhaurientibus vtendum adminiculis. Cetera vero victus sunt ad cões reijcieda in tentões: victu: vt vtamur tenuanti: et medicaminibus secantibus.

¶ Ex traditione penorum et arabum.

Uia febris phlegmatica de materia nascitur frigida et humida. Nam phlegma naturaliter est frigidum et humidum: necesse est vt hec febris curet cum rebus grossorum humorum attenuatiuis. Sed tamen quia phlegma diuerso modo est: quia quedam species phlegmatis est grossior et frigidior naturali: et quedam calidior: necesse est cum materia est frigidior dari plus eam attenuantia: quam cum fuerit calidior. Unde medicum oportet inuestigare: vt certissime cognoscat quo eam debeat curare: et faciat hoc secundum oppositionem qualitatum. Res enim subtiliantes et attenuantes diuerso sunt modo in qualitate: quia est phlegma frigidum et humidum: et hec species est naturalis: que est de colamenti sanguinis aquositate. proinde sanguis non perfecte coctus vel digestus est phlegma. Est et phlegma frigidius et grossius quod dicitur acetosum: quod significat frigiditatem sanguini dominantem. Est et aliud calidius et leuius sicut salsum: quod ostendit calorem aquositati sanguinis dominari. Similiter et attenuatiua diuersa sunt: quia quedam cum nimio calore et incensione sunt attenuatiua: sicut radices origani calamenti zinziber et similia. Sunt et quedam que attenuant absque calore et frigore: quemadmodum maratrum lupinum apium et similia. Sunt et alia attenuatiua et acutum calorem extinguentia: sicut ptisanum: oxizaccara: et his similia. ¶ Auicenna. Febris phlegmatica non est ex materia que faciat punctionem: ita vt sit causa rhigoris in via expulsionis. eius namque putredo est rei lentis. In febre phlehmatica ex vitreo humore fit frigus propter illud quod non putruit. et horripilatio propter illud quod iam putruit: et maius eius frigus et ipsius rhigor insunt periodis status. Et multotiens incipit cum syncopi: et fit. s. syncopis propter debilitatem oris stomachi: et casum appetitus et priuationem istimbre. i. digestionis que est fundamentum materie nutrimenti et virtutis. Illam aut que fit ex phlehmate salso sequitur horripilatio. et non fit vehemens frigus eius. In hac febre diuersificatur eius passio a caliditate: scilicet in sensu tactus: sicut accidit in reliquijs viscosis cum bulliunt: ipsa enim disrumpuntur in quibusdam locis: et in quibusdam non. Et febres quidem phlegmatis sunt multe oppilationis: et sudoris pauci: et cum sudare facit est res non exuberans. Et sitis quidem minoratur in febribus phlegmaticis propter causam salsedinis

Isaac filius salomonis li. v. febrium de cura quotidiane.

Auic. fen prima quarti canonis de febre phlegmatica.

Et significant eam vt sit paroxismus eius.xviij.horis: et dimissio eius.vj.horis: et non est dimissio eius munda: quoniam materia cum multitudine et viscositate est multa. Minor horarum sui principij secundum plurimum est.xviij. dierum: et eius eradicatio in pluribus est intra.xliiij. dies: aliqui habent intra.lxiiij. Salubrior earum est illa: que est mundorum temporum: et precipue illa que est multi sudoris: significat enim subtilitatem materiei et paucitatem eius et raritatem corporis.

Ras.x.ad almansorem.c.vij.

¶ Rasis. Accidit autem hec febris sepius pueris: et mulieribus: et eunuchis: et corpora habentibus humida: et eis qui multum comedunt: et parum euacuantur: et parum exercitantur: et in temporibus: et in regionibus frigidis et humidis. Urina vero in hac febre alba est et subtilis: aut rubea et spissa et turbida. Et secundum maius in principio est in prima dispositione: sed postea succedente tempore in aliam mutatur dispositionem. Eiusque interpolatio in pluribus in recessione diei contingit: et iuxta noctem. Neque cum sudore separatur: et precipue in primis diebus. Sudor et si cum ea fuerit: erit paucus et viscosus De vomitu vero ita sit vt res se habuerit. Eger vero non est fatigandus: vt hoc modo omnino mundificetur. et vt prorsus inuestigetur. Ex medicamine quod fit ex turbith quaque nocte est ei dandum: quod. ℞. turbith fricati et cribellati cum panno sericino.ʒ.x. masticis ʒingiberis: ambor. an.ʒ.j. zuccari quantum de omnibus. Ex hoc quaque nocte pondus aurei vnius in potu detur: nisi venter a natura bis aut amplius inter diem et noctem soluatur. Nutriendus vero est eger ex aceto et oleo abluto: et zuccaro et pauca menta: et ex oleribus huic similibus. quod si egri virtus debilitata fuerit: pulli assati: et preparati in patella dentur: et separentur a iure et micis. Et obseruandum est ne aquam frigidam patiens in hac febre bibat: neque aliquid eorum que ei similia sunt: ex rebus frigidis. Et hoc si neglexerit febris fiet longissima.

Constantinus li.viij pantegni de significatione putredinis febrium.

¶ Constantinus. Significatio quotidiane febris: aut de re naturali: aut non naturali: aut extra naturam est. De re naturali sicut si complexio infirmi frigida et humida sit: et sibi dominetur phlegma. Etas eius: aut puericia: aut senium. Puericia propter gulositatem. Senium propter multitudinem phlegmatis in corpore eorum. De non naturali cum infirmus in sanitate sua gulosus: multum quiescens piger: sepe balneans post cibum. De re extra naturam cum infirmus sentit dolorem in ore stomachi et humiditatem in lingua: inflationem in latere mutato colore: sitis parua: rhigorem et frigus nimium habet in extremitate corporis et diu. Cum autem tangas corpus in hora accessionis: non apparet calor nisi cum moratur manus. Habet enim calor humiditatem propter phlegma: paruum

acutus est propter putredinẽ: aliqñ sudans parum: aliqñ non.

¶ Ex traditione auctorum recentium.

Ebris amphimerina que quotidiana dicit: de putredine humorũ phlegmaticorum nascitur. Phlegma enĩ si complexiõi corporis dñetur: aut putrefit: aut non. Nam putrefactũ aut est in toto corpore: aut in parte. Si fuerit in toto corpore: generat aut yposarcam: aut frigiditatem cõtinuam sine febre. Causa huius diuersitatis est fortitudo et defectio mẽbrorum: q2 mẽbra cũ fuerint fortia: expellũt paulatim illud phlegma: nec dimittũt illud coadunari: vt yposarca generet. Qd si fuerint defecta: coadunatur in corpore: vnde yposarca nascitur. Si autẽ fuerit in vno loco: facit humidũ apostema: qd 3imia nũcupatur. Si autem fuerit putrefactũ: aut est in toto corpore: aut in vno membro. Si est in vno mẽbro generat vulnera aut pustulas: de qbus humores sanïosi fluunt et aquosi. Si fuerit in toto corpore: aut est intra vasa aut extra. Si est intrinsecus: generat quotidianã continuam sine rhigore. Si est extrinsecus generat quotidianam cum interpolatione. Quam tribus modis intelligimus vt superius dictum est auctoritate constantini: sicut etiã de tertiana dicit. sc3 re naturali: nõ naturali: et re extra naturã. Res naturalis est etas cõplexio. Non naturalis est tempus regio aer et artificiu3 infirmi. Res extra naturã sunt accidentia que ex hac febre generant: que sunt infirmo accidentia medico vero significationes. Habet etiã hec febris proprietates que sunt ab ea inseparabiles: sc3 dolor stomachi: et splenis. Sed tamen maior est in stomacho. Proinde patiens euomit phlegma et facies eius fit tumida: et mutat in liuidum au plũbeũ colorem. Os eius semper est humidũ et insipidũ: nec vllã patiunt sitim: et si in statu sitierũt: fit modica que sitis nõ est pp̄ter phlegmaticã materiã: sed accidẽtaliter pp̄ter calorem phlegma putrefacientem: sicut eis qui pisces et melones comederũt: hec enĩ cibaria si calorẽ esse in stomacho accumulatũ inuenerint: cito in eius naturam conuertũtur: et sitim generãt: quia naturaliter sunt conuertibilia. Quod si vltimitas caloris in vnaquaqꝫ febre venerit: mutatur eius facies in citrinitatẽ: vrina fit rubea: et pulsus fortis. hec sunt pp̄ter calorẽ phlegma putrefacientẽ: cessante q̄si calore conuertit facies eius in plumbeũ et albũ colorem: ⁊ vrina in albedinẽ et cruditatem. Causa q2 materia est cruda. pulsus eius fit latus: tardus diuersus et debilis. Latitudo propter abũdãtiã et humiditatẽ materie. Defectio et tarditas propter paruitatem caloris

naturalis. Diuersitas eius qꝛ natura aliqñ materie dominaṫ vn-de pulsum facit forte. ꝛ aliqñ materia nature dominaṫ vnde pul-sus fit debilis. Veniete autē morbo ad finē ꝛ materia digesta: fit vrina digesta ꝛ rubea ꝛ turbida: ꝛ significat propinquitatē crisis.

Dubitatio notabilis cum solutione. Quod si aliqui nos reprehenderint dicētes: si natura febris est calida ꝛ sicca: ꝛ phlegma est frigidum ꝛ humidum: quomodo ex eo phlegmate febris nascitur? Respōdeo ꝙ nō dicim⁹ febrē de phlegmate generari ſm suā naturā propriā existentē: sed dicim⁹ ꝙ ois materia phlegmatica aut cholerica aut melācholica cū putrefit bullit ꝛ calefit vnde febris generaṫ: que si nō putrefit: febrē nullo modo facit: lꝫ naturaliter sit calida. Hoc ꝓo testificaṫ per yctericiam: que nascitꝰ de cholera rubea mixta cū sanguine per totū corpus: ꝛ tñ patiēs nullā febrē patitur: qꝛ cholera nō est putrefacta. Palā ergo intelligim⁹ ꝙ phlegma nō generat febrem naturaliter: sed ꝓpter sui bullitionē de putredine procedentē. verbi grā. aqua calida incēdit: nō ꝓpter sui naturā: sed ꝓpter calorē quē ab igne suscipit.

De cura quotidiane febris. Veniēdo igitur ad curā si phlegma intelligiṫ esse frigidi⁹ ꝛ grossius: mediceṫ cum calida ꝛ humectatiua medicina. Si vero phlegma fuerit calidius ꝛ lenius: curetur in initio cum extenuatiuis ꝛ refrigeratiuis. Febre autē mitigari incipiēte: patiens cureṫ cum re extenuatiua: ꝛ nō calefactiua: aut aliquāti caloris actiua: qꝛ si data fuerint refrigeratiua calore febris decrescente timemus ne materia indureṫ ꝛ ingrossetur. phlegma eñ lꝫ calefiat accidētaliter: naturaliter tñ recipit cito frigiditatē ꝛ humiditatē. Item si calidas medicinas assuefaciamus: augmentatur materia plusꝙ fuerat prius: qꝛ si calorē ꝯsumat frigidū suscepit: quāto magis est paratū ad suscipiendū calorē cū accidētaliter sit calidū. proinde necesse est vt sit medicina mediocris idest attenuans sine calore: aut cū modico calore: ꝛ hoc fiat ab initio: vsꝙ dū materia fuerit digesta. Cūꝙ signū coctionis in vrina aliisve locis apparuerit: festinari oportet ad expellendū materiā extrinsecus: hoc eñ si neglexerit: timendū est ne materia ingrossetur ꝛ induret: qꝛ sicca est ei⁹ natura. Signū etiā coctionis si non apparuerit in vrina: quemadmodū si cruda appareat: ꝛ alia signa monstrēt motā esse materiā ne credatur vrine. Possibile eñ est vt cruditas vrine fiat ex cibi et potus inordinatione: vnde nec tuā actionē dimittas ꝓpter vrinā: sed purga materiā cum ventris solutione post digestionem ſm ꝙ oportet.

Digestiua materie phlegmatice. Ex cōpositis vsualib⁹ in febre phlegmatica ex phlegmate dulci. ℞. syrupi acetosi simplicis. ℥ .j.ß. aque fluuialis cocte. ℥. iij. saccari ℥ .j.ß. Trāseo ad fortius: da oximellis. ℥.j. aque feniculi. ℥. iij. Item vlterius ad fortius: da acetosi de duabus radicib⁹

cum aqua feniculi vt dosatū est. Et ad fortius: da syrupū acetosum de quinq; radicibus: vel syrupum de bizantijs cū aqua eupatorij: ꝛ cum aqua absinthij ꝛ huiusmodi: ita ꝙ semper a debili ad forte: ꝛ sic procedas dādo ipsa digestiua de quinq; vel sex diebus in sex dies: ꝛ aliquā do intercipe tempus vt natura quiescat a grauamine medicaminū ꝛ vt videatur quid operabit natura non impedita ab ipsis medicinis. Si cupis digestiuū magistrale fac sic. ℞. eupatorij absinthij bedeguar. añ. ℥. j. radicum feniculi apij: liquiritie passularū. añ. ℥. ß. rosarū ameos. añ. ʒ. iij. seminis endiuie feniculi. añ. ʒ. ij. bulliant in libris quattuor aque vsq; ad consumptionem medietatis: et cum libra vna mellis dispumati fiat syrupus: ꝛ maxime in hyeme: estate fac cum saccaro albo. Et hic attende ꝙ ipsum est forte ꝛ conueniens in fine. Materia digesta ℞. agarici turbith. añ. ℈. j. spice salis gemme. añ. grana quattuor: zinziberis. ℈. ß. infundatur in aqua mellis: deinde sufficienter exprimantur: in qua aqua dissolue casie aut māne. ℥. j. Ordinatur confectio de turbith hoc modo in casu commendata. ℞. zinziberis. ʒ. iij. galange piperis longi. añ. ℈. ij. macis croci. añ. ℈. ß. turbith gummosi et electi. ʒ. xij. saccari albissimi librā vnā et cum aqua absinthij: et paucovino citoniorum fiat confectio solida: de qua capiat morsellum. dosis. ʒ. iij. Ex confectionibus conueniūt. ℞. specierū aromatici rosati. ʒ. j. diarodō abbatis. ʒ. ß. gemmarū electuarij de gemmis. ℈. ij. saccari albissimi. ℥. v. fiat confectio solida cum aqua absinthij. de qua capiat morsellum vnum per horam ante pastum mane ꝛ sero. Electuarium ordina sic. ℞. saccari borraginati: buglossati: violati. añ. ℥. iiij. pulueris anthos. ʒ. j. specierum aromatici rosati. ʒ. j. ß. diarodon. ʒ. j. specierum electuarij de gemmis. ʒ. ß. confice et deaura de quo dabis vt de confectione dictum est. Ex trociscis specierū. ℞. diarodō cinamomi electi. añ. ʒ. ij. incorporētur cum succo eupatorij: ꝛ quia puluerizati non sunt insu: da eos in forma pilularum: et ex eisdem potes cum saccaro confectionē facere. Laudantur etiam trocisci de rosis: quoniam sunt stomachi confortatiui. Ad extra stomachū inunge. vt. ℞. olei masticis. ℥. j. nardini siue de spica ℥. ß. de absinthio. ℥. j. pulueris gariofilorum. ʒ. ß. ligni aloes. ℈. ij. corallorū rubeorū. ʒ. j. coriandrorū preparato. ʒ. ß. pulueris rosarū. ℈. j. aceti nigri parum: ꝛ cum cera fac vnguentum. Ex expertis puluis vnius folij pentafilon cum vno grano piperis: cū vino potāti datum ante accessionē per horā: quod tempus semper intellige de similibus datis. Sinapis tritum cum hydromelle datum quotidianam tollit. materiam in fumum conuertendo. Idem operatur tyriaca cuz aqua calida exhibita ante

Syrup' magistralis in feb. quotidiana.

Solutiuū in quotidiana.

Confectio de turbith.

Confectio singularis.

Electuariū conueniens.

Trocisci in quotidiana.

Emperica i quotidiana febre.

horam accessionis per horas duas: et hoc de quarto in quartum
Alchif precedētib⁹ euacuationib⁹. Alchif ɔtra febrē de phlegmate dulci
cōtra q̄ti vel naturali. ℞. succi fumiterre. ℥.j. agarici. ʒ.ß. succi feniculi. ℥.j.
dianam. detur ante accessionē per tres horas: et liberabitur eger. Si autē
Amphi- fuerit quotidiana periodica ex phlegmate salso fac que sequunt.
merina Ex digestiuis magistralib⁹. ℞. endiuie scariole buglosse. an̄. M.j.
ex phleg radicum feniculi apij. an̄. M. ß. florū buglosse violarū boraginis.
mate sal an̄. M.j. semi. frigidorū. ℥.j. liquiritie passularū. an̄. ℥.iij. anisi feni-
so. culi. an̄. ℥.ij. fiat decoctio in lib.iiij. aque vsq; ad consumptionē me
dietatis. deinde cum lib.j. saccari albi et media mellis fiat syrupus
Soluti- de quo dabis. ℥.j. cum aque endiuie. ℥.j.ß. buglosse. ℥.j. Ex soluti
uū phleg uis. ℞. violarū. M.ß. passularū. ℥ ß. radicū feniculi. ʒ.ij. fiat ex his
matis. decoctio cum aqua cū qua extrahe casie. ℥.ß. diafiniconis: vel ele-
ctuarij indi. ʒ.j. vel cum dicta decoctione da diafiniconis. ʒ.iij. vel
reubarbari aut turbith. ℈.ij. zinziberis spice. an̄. ℈.ß. et infunde reu
barbarum in vino subtili per noctē cum ipsa spica: et cuȝ decoctio-
ne precedenti et casie. ℥.j. et electuarij de succo rosarū. ℈.ij. da. Ex
confectionibus conueniūt manus xp̄i perlatū cum modico sanda-
lorum factū. Item. ℞. corallorū rubeorū. ʒ.j. cinamomi. ℈.iiij. mar
garitarum. ʒ.ß. sandalorū rubeorū. ℈.j. ligni aloes macis. an̄. ℈.ß.
saccari albissimi. ℥.viij. fiat confectio in morsellis: cum aqua rosa-
ta: de qua accipiat vt in precedenti rubrica: vel ex speciebus dya-
rodon abbatis et electuarij de gemmis: aut aromatici rosati fiat
confectio. Electuariū fiat ex saccaro rosato violato buglossato.
an̄. ℥.ij.ß. manuschristi perlato dyarodon abbatis. an̄. ʒ.x. specie-
rum electuarij de gemmis. ℥.ß. deauretur. Ex trociscis qui tamē
non sunt multū in vsu. ℞. trociscorū de eupatorio trociscorum de
spodio. an̄. confice cum iulep viola. et da vt in precedenti rubrica.
De cura phlegmatice periodice ex phlegmate muscilaginoso et vi
treo et aquoso. Ex compositis vsualibus digestiuis in tali febre.
℞. mellis rosati colati. ℥.j. syrupi acetosi simplicis. ℥.ß. aquarum
De cura feniculi buglosse. an̄. ℥.j.ß. Et ex isto transeas ad fortius gradan-
q̄tidiane do vt predictū est. Magistrale. ℞. radicū sparagi brusci feniculi.
ex phleg an̄. ℥.j. melisse buglosse. an̄. M.j. semi. anisi feniculi. an̄. ℥.j. ameos.
mate mu ℥.ß. passularū. ℥.iiij. et cum quattuor libris aque fiat decoctio ad
scilagino consumptionē medietatis. deinde cum lib.j. mellis et. ℥. iiij. aceti
so: vitreo fiat syrupus in hyeme: in estate cum succaro. et fac acetosius et mi
et aquoso nus vt videat. et valet iam digesta materia. In principio fac cum
Syrup⁹ minus aperitiuis. vnde vide conditiones digestiui in hac materia
magistra attendendas in primis capitulis superius adductis. Ex solutiuis
lis. habes pilulas et alia vt per te scire debes. Ex magistralibus. ℞.

pulueris hierepigre.ȝ.ij.agarici turbith.añ.ȝ.j.spice zinziberis salis gēme.añ.grana.vj.informent cum oximelle.et in hoc casu agaricus est medicina propria. Et cōfectiones cōueniūt vt in phlegmate dulci dictum est:que adhuc eleuabis in gradu caliditatis magis quoniā phlegma vitreū est frigidius dulci. De vnguentis vide per teipsum. De cura phlegmatice periodice permixte. Secundū cōpositionē humoris cōpone simplicia. Unde ex vsualibus digestiuis. ℞.mellis rosati colati.℥.j.syrupi acetosi simplicis.℥.ß.aq̄ zuccarate.℥.j.aq̄ feniculi.℥.ij. Ex solutiuis.℞.casie.℥.j. turbith.ȝ.j.extrahatur cum decoctione tamarindorū:capillorum veneris passularū ꝛ liquiritie. Et confectionem ordina.℞.cinamomi.℈.ij. sandali rubei.℈.j.ß.margaritarū.ȝ.ß.zuccari lib.j.fac cū aqua buglosse boraginis ꝛ feniculi.añ. Electuariū ordina.℞.zuccari boraginis manuschristi perlati.añ.℥.ij.specierū electuarij de gēmis.ȝ.ß.corallorū rubeorū.℈.ß.syrupi de citro quantū sufficit ꝛ deaura. Ex trociscis ꝛ alijs ordina vt de phlegmate salso. Digestiuū vsuale saltē in principio.℞.oximellis simplicis.℥.j.ß.mellis rosati colati.℥.ß.aque buglosse aque feniculi aque zuccarate.añ.℥.j. Solutiuum.℞.pilularū indarū.ȝ.ß.pilularū de turbith.ȝ.j. incorporentur cum oximelle simplici ꝛ da vsq; ad.v. Transferas te deinde ad syrupū fortiorē. et si vis magistralē.℞.radicū quinq;.añ.ȝ.ij.capillorū veneris ysopi.añ ȝ.j.scolopendrie endiuie cicoree buglosse.añ.ȝ.ij.fiat decoctio ꝛ in fine adde epithimi.ȝ.ij.sed cola.deinde cum zuccaro syrupiza ꝛ aromatiza cū cinamomo ꝛ maxime estate:hyeme ꝓo potes syrupū cum melle facere. Solutiuū magistrale.℞.liquiritie passularū capillorū veneris polipodij thimi epithimi fiat decoctio:et cum aqua extrahant.ȝ.vj.casie aut māne:quibus addas agarici.ȝ.j.turbith.ȝ.ß.zinziberis.℈.ß.salis gēme grana.vj. Ex confectionibus cōuenit.℞.specierū diarodon abbatis.ȝ.j.specierū electuarij de gemmis.℈.ij.zuccari.℥.x.fiat cum aqua feniculi buglosse.añ. Electuariū videlicet de gēmis.℞.zuccari buglossati boraginati.añ.℥.iiij.specierum cōfectionis de gēmis: vel diamusci vel aromatici rosati.ȝ.j.ß.diarodō abbatis.ȝ.ß. deaura.

Cura febris periodice permixte. Solutiuum. Confectio. Digestiuum. Pilule. Syrup[us] magistralis. cōfectio. Electuarium.

¶ De hemitriteo. Capur.v.

¶ Ex traditione grecorum ꝛ latinorum.

Curatio semitertiane febris que hemitriteos di.

At vbi id genus tertiane est:quod hemitriteon medici appellāt:magna cura opus est:ne id fallat. Habet eñ (vt celso placet)plerūq; frequētiores accessiōes decessionesq;:vt aliud morbi genus videri possit:porrigitq; febris inter horas viginti quattuor et triginta sex:vt q[uo]d

idem est:nõ.idẽ esse videat. Febris hec mixta est tabida:putrida ex pituita cum amara bili tabida cõposita ex vtrisq;. Amphemerino quidem cum frigiditate ingrediẽte:tertiana vero cũ rhigore mixta ex vtraq; horrorẽ incutit:rhigorẽ quidem minus aliquatenus habente. Maius autem circũingruente frigore:quibus mixtis nihil est extremũ maximũq;. Eius autẽ ortus modus est duplex:vel cõuenientibus duobus in vnũ paroxismis statim a principio mixtis inuicẽ ambobus.vel singulis per se. Cum igitur tertiana domina tur horridior est febris:tametsi rhigoris significationes admittit: statim aũt hec calidior:7 bilis vomitu:vel sepatione leuat. At pituita affluente dominat extremis frigiditas. Exigui autẽ horrores:neq; sitibũdi sunt:neq; estuosi:cum autẽ magnitudine pares extiterint:cum deficit tertiana 7 continua amphemerina:inuasio paroxismi cum horrore efficitur. Cum vero pituite tẽpus imperiũ exhibet:ãstole fiunt:7 horrores. Cum bilis dominat cõglobatim concalescũt:atq; is est sincerus hemitriteus ex imbecilli temperamento duarũ factus febrium:tertiana deficiente: et amphemerina continua.at non integer hemitriteus vel biliosum humorẽ multum possidet:vel pituitosum. Ex ambobus itaq; iã dictis humoribus cum febris hemitriteus cõstet mixtã caliditatẽ habeat opus est:pinde cura erit cõposita ex iã dicta tertiana 7 amphemerino.

¶ Ex traditione penorum 7 arabum.

Isaac libro.v.febrium de hemitriteo.

Emitriteus nascitur de materia cholerica extra vasa existente:7 phlegmatica intra vasa:que vtraq; in quãtitate est equalis:vnde hippocrates in primo libro epidimie. Hemitriteus incipit non dimittit: qd bene dixit q2 vna suarũ materierũ est intra vasa. Materia eñi cum fuerit intra vasa:non quiescit patiens: q2 non habet interpolationem:q̃uis fuerint interpolate naturaliter:7 hec febris de duab9 nascitur extraneis materijs:sc3 phlegmate 7 cholera:fit in die tertiane accidentis significatio cõmixta:7 molestatio:febris valida: q2 molestatio est pe duab9 febribus cõtrarijs. In die autẽ amphemerini signa simplicia apparent 7 molestatio febris mollior et lenior:q2vnius febris est. ¶ Auicenna. Hemitriteus est febris cõposita cũ duab9 febrib9:quarũ vna est tertiana 7 altera est phlegmatica:7 fit in die vno paroxism9 tertiane 7 quotidiane simul:aut ƀm semitã coalternatiõis aut cõitatis aut introit9:7 pria est difficilior ad cognoscendũ deinde scda. Et fortasse extẽdit hemitrite9 lõgo tẽpore.sc3 vsq; ad septẽ mẽses 7 supra. Et qñq; est de febrib9

Auicẽna fen pria quarti canonis

magis interficientibus: quoniã perducit ad ethicã et egritudines chronicas difficiles. Et ex hac que ei⁹ hemitriteus corpus nõ mũdificatur integre. Absinthiũ iuuat ad rectificãdum materiã et maturãdum ipsam et succurrẽdum nocumẽtis ei⁹ post septẽ et applicatione digestionis: et cũ festinatur cũ eo mouet humores: et nõ euacuat eos. Cũ sumitur sc3 ante facit accidere angustiã et tristiciam et nauseã: deinde reuertitur sup eos cum sua caliditate: et exiccat eos et cum sua stipticitate facit eos pigros. Ponit hic auicẽna de eo qui contradixit galeno: qr galenus dabat in cura hemitritei aquã ordei cum pipere et reprehendit eum. ¶ Serapio. Hemitriteus est trium specierũ. Quod est: qr aut vincit sup eã cholera citrina pura: aut phlegma: aut sunt cũ equalitate. Et hec quidem febris est in die prima vehemẽs: et in secunda est quieta. Et causa in illo est: qr sunt in die primo due febres: sc3 illa que est ex cholera citrina: et illa que est ex phlegmate: et in secunda illa que fit ex phegmate tãtum. Et curatio huius febris est sm quãtitatem humoris vincẽtis in ea. Quod si vincãt duo humores facientes eum simul cum equalitate. Serapio vj. breuia rij.ca.xvj.

¶ Ex traditione recentium auctorum.

Hemitriteus omnis fit ex cholera putrefacta intra: vel extra: vel ex alio humore vt ex phlegmate. vl' melancholia. Sunt aũt hemitritei tres: minor: medius: maior. Minor fit ex cholera putrefacta intus: cum phlegmate extra. Medi⁹ ex phlegmate intus et cholera extra. Maior de cholera intra et melãcholia extra. In omni nãq3 hemitriteo ille humor putrefit extra vasa: qui est materia illi⁹ interpolate: cui cõiũgitur. Inde est q̃ i minori hemitriteo qui quotidiane assimilatur: phlegma putrefit extra vnde quoti:iãe fit paroxism⁹ et cũ tipo. In medio q̃ assimilatur tertiane putrefit cholera extra. In maiori qui quartrane cõiũgitur: putrefit melancholia extra. Q3 si quidã nos reprehenderint et dicãt. Si hemitriteus est de duabus composita febribus: id est amphimerino et tertiana: et amphimerinus palã in ea apparet: eiusq3 significationes apparent: quare accepit nomẽ a tertiana: et nõ ab amphimerino? Respondeo: qr amphimerinus aperte apparet sensui non est sibi necessitas vt ei nomẽ impẽdatur. Sed tertiana qr est omnino occulta si nomine careret: et ipsa omnimodo negaretur. Sed si iterũ dixerit quomõ possum⁹ cognoscere tertianã materiam vtrũ sit extra vasa: et amphimerinũ intra vasa. Dicim⁹: qr si frigiditas: q̃ solita erat i amphimerino venire nõ appet: et rhigor tertiane apparet: intelligitur materia amphimerini intra vasa.

Preterea cum hec febris quotidie accidat: cognoscimus eam phlegmaticam habere materiam: que frigore caret: et rhigorem habet: noscimus ei cholericam materiam esse commixtam. Hemitriteus qui de cholerica materia et phlegmatica est: necesse est vt sit curatio eius mediocris inter rem calefactiuam et refrigeratiuam. Et quia omnis commixtio aut est in potestate aut in actu equalis aut vna est fortior altera: oportet vtraque huius hemitritei materia aut sit equalis: aut inequalis. Si sit equalis: vera hemitritei curatio fit cum rebus attenuantibus et dissoluentibus nullum calorem aut frigiditatem facientibus: sicut lupulo: maratri succo: mana: viol. zuccaro ptisano cum oximelle. Quod si cholera fuerit maior fit facilior et leuior: quam curare decet cum rebus mundificatiuis et modicum refrigeratiuis: sicut endiuia: maratro: viol. zuccaro mana prunis: ptisano cum oxizaccara. Si autem phlegma videtur dominari: fit hemitriteus molestior: tunc medicinetur cum mundificatiuis et dissolutiuis et aliquantulum calefactiuis: quemadmodum mellicratum cum aqua calida: syrupo absinthij ptisano: in quo cocta fuerint radices apij: maratri: anetum calamentum. Oximel accipiat et trociscos de rob. et trociscos de herbis omnia cum succo maratri et oximelle sumat: vel rosa cum mastice: aniso maratro et aqua calida. Si viderit materiam attenuari et moueri vt egrediatur: et signum coctionis in vrina apparuerit: dabis pharmaciam suauiter solutionem facientem. Et bonum est si post cibum vomitus prouocetur: et diuretica tribuentur: sicut trocisci de absinthio: et de lacca cum succo maratri endiuie et apij. Ex solutiuis conueniunt tales pilule. ℞. hierepicre calamenti. an. ʒ. v. anisi: maratri: apij. an. ʒ. iij. succi eupatorij: succi absinthij. an. ʒ. ij. tempera cum succo fumiterre et fac pilulas. da potui. ʒ. ij. cum aqua calida. Alie ad idem valentes. ℞. calamenti. ʒ. iij. hierepicre. ʒ. v. apij anisi maratri. an. ʒ. j. ß. fac puluerem. tempera cum succo apij: da ʒ. ij. cum tepida aqua. Tetrateus seu maior hemitriteus de chimo nascitur melancholico. Cuius materia est aut putrefacta: aut non putrefacta. Non putrefacta aut est in toto corpore: aut in vno membro. Si fuerit in toto corpore: nigram generat yctericiam: que fit ex defectione splenis sanguinis fecem ab epate trahere nequeuntis. Quod si fuerit in vno membro: generat apostema durum quod vocatur sciros. Si fuerit putrefacta: aut est in toto corpore: aut in vno membro. Si fuerit in vno membro: facit cancrum membra corrodens. Si est in toto corpore: aut est intra vasa. aut extra. Si est intrinsecus: facit quartanam sine rhigore: nec interpolatur. Si fuerit extrinsecus est cum interpolatione et facit quartanam febrem de qua dicetur loco suo.

¶ De quartane integre cognitione. Caput. vj.

¶ Ex traditione grecorum et latinorum.

Quartana febris longe diuturnior tertianis est: tum quia minus bilis habens estum afferentis: tum quia corpus amplius refrigescit: quod ab atra bile id superantis materie perficitur: ac difficulter euellit: Nam cum ea inter omnes corporis humores lentissima et glutinosissima sit: diuturniores sedes constituit. Quod autem febres quartane atre bilis participes sint: hac re tibi patebit: quod homines autumnali potissimum tempore et in etate viginti quinque annorum vsque ad quadragesimumquintum annum: que ex omnibus etatibus maxime atra bile detinetur: corripiuntur quartanis: quibus autumnus inter alia omnia anni tempora expositissimus est. Quis igitur vltra citraue id tempus: ac eam etatem quartana accesserit: pro comperto habere debes hanc febrem minime diuturnam fore: nisi quid aliud homini officiat. Hec autem febris vt plurimum non statim a primo cum rhigore inuadit: sed quandoque ex aliis ex hoc lapsus est ab errantibus: et que sine ordine dicuntur: in hanc procedenti autem gignitur rhigor. sensus autem languentibus non est compuncta et vellicata cute: sicut fit in tertianis sed refrigeratis: et vehementer perturbatis ad ossa vsque: ita namque audias: qui ab ea teneantur febri dicere: vt ossa quati: et caro tota videatur: pulsus autem exigui et hebetes: et tardi: et rari in significationum sunt primordiis: vt in nulla alia affectione: accessu namque quartane ligata tibi videbitur arteria: et interius rapi et impediri: quo minus exurgat: quare tametsi iuuenis fuerit egrotus senectutis extreme motum tamen imitatur arteria. Nam si spectes egrotantis naturalem pulsum: vel in altero morbo in principio paroxismi aliud non expectabis: quo affirmes quartanam esse: que tamen primum inuasit febris: non antea namque visa pulsus mutatio apparebit in raritatem: et tarditatem. Urina autem his in principio quidem alba: ac tenuis: et aquosa: vt pote penetrans per materie crassitudinem: procedente autem morbo iuxta proportionem coloratior efficitur: hypostasimque crassam habet: sudorumque consequitur multitudo iuxta vigoris accessum ipsius paroxismi. Ex consuetudine quartana febricitantibus profero inquit Archigenes. et bituminis: et trifolii quantum sit drachma semis in cyathis quattuor mellicrati: miro quodam modo: ipsos etiam iuuat iudaicum bitumen potum lene cum vino mixtum quantitate drachme: medicamine minime molesto: quo aquam

Ex hypocrate de natura hominis.

Ex archigene remedium.

intercus lauatur. hedere corymbite folia quinque cum myrrha troglodytica fabe magnitudine dissoluta in acetabulo mellicrati dulcioris dantur: et castoreum potum rhigores mitigat: et morbo sub carnis absumit: et concoctionibus que in venis oppitulatur: segnesque motus dimouet. Alexandri remedium tale est. Feruefactio scorpiuri: siue scorpioidis herbe mirifice prodest. Facit propemodum ad omnes pota ante febris significationem. Iuuat non solum ratione naturali: sed etiam per ventrem: et per vomitum educendo materiam. Ferunt etiam si quis a mento hirci pilos subtrahat: et eis languente vinciat: miro modo curatum iri. Aliud quo se vsum ait Aetius ipsius Asclepiadis somnum faciens. Piperis longi myrrhe troglodytice: succi papaueris: castorei eque ex omnibus copinge: et vtitor prebens obolum vel dimidium cum melle horis duabus ante significationem. Ex ruso. Que primordium a splene capiunt quartane febres sunt longiores: colore autem dinoscuntur: atque incococtionibus: quoque non facile aluus deiiciatur: splenisque tumore: eoque sinistra magis iudicatur: periculumque est ne diuturnitate homo in aqua inter cutem incidat. Cum autem ex iecoris inflamatione est titillatio: vel dolor in dextro latere: suntque albi coloris et aquosi toto corpore languentes: et vrine: que sandarache faciem habent: et subrufe: cumque succedunt tumor succedit dextri hypochondrii: he sunt molestiores splenicis: et succumbunt: et infeste terminate magis periculosos morbos aqua intercute incidunt. ¶ Ex tradicione penorum et arabum.

Quartanis ex alexandro simplex medicamen.

Quartanis ex Asclepiade et aetio medicamen. Ex ruso.

Constantinus. vii. viatici ca pi. v.

Febris quartana de putrida cholera nigra nascitur: que si sit intra vasa: generatur sine rhigore quartana: que vocatur continua. Si extra vasa generatur interpolata. Vera autem quartana. xxiiii. horis tenet: et intermittit xlviii. Quedam quartana de pura nascitur cholera nigra. que frigida est et sicca. Et iterum alia est de cholera nigra: que de incensionibus et aliorum humorum: sicut sang. et cholere rub. et phlegmatis: oportet vero suis proprietatibus vnamquamque discerni. vt medicina sua singulis ordinetur. ¶ Auicenna. Et plurimum quidem quartana accidit in successione febrium putridarum propter diuersitatem humorum ex quibus generatur. Et plurimum quartane est periodica et minoratur casus quartane inseparabilis. Et salubrior quartana est illa que non accidit ab apostemate aut aliis: et cum qua non est apostema splenis: nam hoc multotiens ducit ad hydropisim et perniciem. Et quartana qua salua est: liberat ab egritudinibus malis melancholicis: sicut epilepsia: melancholia. et in eo est securitas a spasmo: quoniam est humor siccus: et est secundum plurimum egritudo salua. Et si non accidit in ea error: non addit supra annum: et quandoque pr

Auicen. fen. prima quarti canonis.

durat.xii.annis:z qd est infra eos. Et que ex ea longa est: pducit ad hydropisim:z autũnus est inimicus qrtane. Et sudor in quartana est plurimus p cõparationẽ ad phlegmaticam:z non per cõparationẽ ad alias febres. Et necesse est vt phibeat in die paroxismi a comestione:z precipiat ieiunium:z prohibeat ab aqua frigida illa die. Est enim necessariũ reliqs diebus vti carne. Et scias q aqua casei est bonũ vehiculũ ei qd administrat de virtutib⁹ medicinarum.z fortasse confert administratio eius solius qñ est calidi tas violenta. Si melancholia fuerit iuuabit cum phlebotomia ex basilica:z hoc genus velociter recipit curationem. Si dederis in potu ante digestionem tyriacã:z similia: cõpones quartanã cum quartana:z fortasse attrahes egritudines alias z pprie i hyeme. Inquit galenus sanaui gentẽ plurimã a quartana ita: dedi ei in potu post digestionem solutiuũ: deinde eis dedi in potu succum absinthii:z deinde tyriacam ¶ Isaac. Quartana cum interpolatione intelligitur tribus modis scz de re naturali:non naturali: z contra naturam. De re naturali sic cognoscitur: qr plurime accidit quibus frigida z sicca dominatur complexio: cuius etas est senectus a.xxxvi.vsq ad.xl.annos: maxime si fuerint calidi z sicci: vene eorum anguste z occulte: z aliquando fit calidas z siccas habentibus complexiones z quorum complexiones calide fuerint z sicce accidentaliter qr grossi chimi si fuerint in corpore calido z sicco clausi:si morantur illi vincuntur ex corporis calore: eorumq humiditas desiccatur z mutatur in choleram nigram. De re non naturali sic cognoscit. Nascit enim temporibus frigidis z siccis: eis qui frigida z sicca fuerint regione z aere simili modo existente. De re extra naturam sic cognoscitur: qr hec febris cum incipit: magnus patienti euenit dolor:z ossium fractura: qr frigiditas z grossities materie currit ad membra sensibilia aggrauãs multum membra frangit:z super ea longo moratur tempore propter suam grossitiem non cito vincitur: que cum incipit vii: nimirum facit calidum. Sed disturbat corpus pp materiam nature laborem facientẽ:z aliqñ materia nature dñante quiescit infirmus: z aliqñ morbus prestat nature nocumentum: vnde patiens molestatur. Et sicut tertiana proprie facit dolorem capitis:z amphimerinus dolorem stomachi: sic z quartanam proprie dolor z duritia splenis consequitur proprie. ¶ Serapio. Scias q febris melancholica cognoscit ex rebus extra naturam sm hunc modũ. Qd est qr precedit eã aduentus febriũ erraticarum sm plurimũ: qm humor faciẽs eam non est nisi ex adustione humorum aliorum. Et fortasse incipit cum ledit splen z nõ attrahit sicut oportet: remanet cholera nigra

Isaac li. v. febriuz

Serapio vi. breuiarii c. xv.

z qñ multiplicatio fit ex comestionibus que generant choleraʒ ni gram: donec generetur nigra cholera super illud qđ possibile est spleni mundificare.

¶Ex traditione auctorum recentium.

Quartana febris fit de melancholia dura z grossa re= spectu alioꝝ humoꝝ: ideo oportet medicum in ipsa inuestigare z considerare quattuor res: z ipsas pre= uidere. Quarum vna est: vt in initio non det rem mul tũ calidam: ne calefiat materia z due febres generen tur: vna acuta z continua: alia interpolata: q̃bus ꝟtus patientis deficiat: z ipse patiens subeat ꝑiculũ: natura enim nõ est tante vir tutis: vt possit morbi acumen eiusq̃ ꝓlixitatẽ tolerare. Scđa: ne consumat ac debile faciat corpus: cũ dieta subtili z nimia abstinẽ tia. nã aliq̃n subtilis dieta ducit patiẽtẽ ad ethicã z phtysiʒ. Ter tia ne det refrigeratiua: ne cõgelet materia z coaguletꝫ vnde idu retꝫ z moretꝫ ad digerendũ z ad dissoluenduʒ: fiatq̃ causa prolixi morbi: z eius peruersitatis. Quarta ne cõfundat corpus cũ phar macia z maxime in initio morbi priusq̃ materia morbi digeratur z sit obediẽs actioni nature. Sed oportet medicuʒ habere studiũ in sua actione: vt donet rem maturantẽ: z digerentẽ: z cito eijcien tem: z ingeniet purgare materiã cũ leui vomitu. Studeat ẽt in re gimine z cõfortatione epatis z splenis: q2 epar generat sanguinẽ z splen mũdificat eũ. Qđ si defecerit eũq̃ nõ purificauerit: ꝑma net cõmixtus cũ putridis humoribus vñ putrefit ipse z incenditꝫ. Splen aũt q2 trahit fecem z sanguinis turbiditatẽ: si defecerit: ꝑ manet fex in sanguine z corrũpitꝫ: vñ idem sanguis putrefit z incẽ ditꝫ hac de cã. Quidam dant post tres euacuationes vinum deco ctionis mẽte: mẽtastri cũ ꝑmixtione. ʒ. j. vꝫ. ij. tyriace: z. ʒ. iiij. aque vite: z hoc per mediam horam ante accessionem: z vinum sit cali= duʒ: z bene cooperiũt eos: z sic faciũt ter vel quater: vt v̄r eis ex= pedire: z sic eos liberant vt affirmant. Quidam idem operantꝫ cũ aqua vite z puluere gariofiloꝝ. Quidam dant vinum purum aro maticum cu puluere gentiane calidũ z est secretũ. Item se. yperi/ conis cũ vino datũ quartanã soluit. Et tu scis ex positis supra q͂ talia debẽt dari añ accessioneʒ ꝑ vnam horam vel circa. Quidam predicator quartanarios oẽs curabat cũ hac recepta. ℞. floꝝ bo raginis violarum añ. ℥. ſ. sene thimi epithimi añ. ℥. j. ß. myrobala= noꝝ citrinorum reubarbari electi añ. ℥. ß. coquenda coquantꝫ vsq̃ ad quartã. j. z post colentur: z iteruʒ coquantur omnia: z redigã=

tur ad.ʒ.ij.in fine decoctionis reubarbarum ponat: acuat cũ.ʒ.j. esule: dentur per vnam horam añ accessionẽ. Ipse cũ hac recepta vt asserebat oẽs curabat. Ista sunt emperica q̃ʒuis materiei melancholice ꝯueniant: ⁊ ipsaȝ euacuent. Digerat materia prius cũ oximelle simplici: postea cũ ꝯposito. Digerat ẽt cũ dyasene ⁊ dya calamẽto. Deinde det oximel squilliticũ. Puluis digerens melan choliam in quartana. ℞. gẽtiane enule yreos thimi ʒinʒiberis pi retri eufrasie seminis vitice camedreos memite fenugreci iunipe ri mente gãmi edere penidiaꝝ qđ sufficit ad dulcedinem in cibis vtat. Si sit delicatus euacuet materia cum tali syrupo laxatiuo. ℞. radicis feniculi petrosilij apij raphani thimi epithimi quercu le maioris ⁊ minoris sene polipodij bulliant in aceto fortissimo ⁊ addito ʒinʒibere fiat syrupus: qui qualibet die det cũ aqua calida: vel cũ hac decoctione. ℞. feniculi apij petrosilij sparagi brusci cũ seminibus suis: in aqua bulliant ⁊ colature addat puluis lapidis lazuli.ʒ.j. myrobalanoꝝ citrinorũ.ʒ.j.ß. indorum.ʒ.j. stent ĩ nocte sub diuo: mane colatura detur cum ʒuccaro vel syrupo viol. propter amaritudinem.

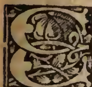
De empialis ⁊ liparijs febribus. Caput.vij.

¶ Ex traditione grecorum ⁊ latinorum.

Stultosi humoris est ꝓprie noiata empialis febris: cũ simul febricitant: ⁊ rhigent: ⁊ vtrumq̧ sentiũt vno eodẽq̧ tpe in oi corporis pte. Nã acuta pituita: ⁊ q̃ vitreosa dr absq̧ febre quidẽ rhigorem infert. Si vero quedã tabida mediocriter ipsis insita sit: empialũ efficit febrim: sin plus putrescat: precedit quidem rhigor: consequit vero febris exupata natura excessu caliditatis vt nõ appareat in excessu ⁊ vigore paroxismorum: fere ẽt vitreosa pituita acutam participat qualitatem. Cura vero ꝓpe modũ vt qui amphemerino egrotant magis secantem capiens moduȝ: hoc namq̧ obtineat peculiare. *De empialis febribus.*

¶ Ex traditione penorum ⁊ arabum.

Mpiala est febris ex phlegmate vitreo: sed est comprehensuȝ in occulto ꝓfundo qđ infrigidat vbi est: verum ipsi iam accidit putredo: quare spargitur ex eo vapor eius: qđ cum putruit ⁊ dispargitur ⁊ inflãmatur in exterioribus: ⁊ illud quod non est putrefactũ: infrigidat in interioribus. Liparia est febris in qua occultatur calor: ⁊ apparet in ea frigus ⁊ ẜm plurimuȝ est *Auic. fen quarti canonis. prima.*

phlegmatica: et quandoque est cholerica ex cholera grossa valde. Quo erit febris: et non procedet caliditas ex corde in totum corpus? Respondeo quod attenditur vna conditio: scilicet vt non sit quod prohibeat sicut hic.

Serapio vi. breuiarij capi. xvij.

¶ Serapio. Scias quod phlegma vitreum frigidum valde est inter species phlegmatis. Si autem putrefit pars eius et non putrefit pars: accidit febris que nominatur empialos: et ipsa quidem facit frigus interius et exterius calorem. Et febris empialos quidem: hec non permanet multum: quod est: quia fortasse moratur .xx. diebus: et fortasse addit super illud parum: et minuitur. Et illa que dicitur liparia sicut dictum est a Galeno: est illa in qua infrigidantur extremitates membrorum: et quod apparet ex corpore: et aduruntur in ea profundum corporis: et viscera cum siti vehementi: et asperitate lingue: et pulsus paruus lenis. Et liparia quidem est contraria empialos: quod est quia frigus in empialos est interius: et inflammatio exterius: et in liparia accidit contrarium illius. Et oportet vt solliciti simus in empialos propter de stomacho scilicet cum vomitu et potibus qui infrigidant et mundificant stomachum et prouocant vrinam: sicut aqua feniculi et apij cum gelentabin et secantabin.

Isaac li. v. febrium.

¶ Isaac. Empialos que de vitreo nascitur phlegmate: necesse est vt curetur sicut Amphimerina. Sed tamen phlegma quod est in empialos: quia est frigidius: oportet fieri materiam calidiorem secundum quod eius materia fuerit frigida. Sed decet ab initio incipi a medicinis que debiliter sunt calefacientes: donec eas natura assuescat. Deinde paulatim ad calidiores accedere: quousque ad illam caloris quantitatem veniant: in qua nostra fuit intentio. Plurimum vero nostra intentio est in hac febre vt mundificetur stomachus cum re purgatiua et colatiua. Purgetur etiam materia per vomitum et vrinam cum oximelle: et aqua calida in qua cocta sint spica anisum et similia. Quod si materia ceperit se mouere: et signum coctionis in vrina apparuerit: purgetur cum apozimate de fetida. Clystere fiat eis in quo intrauerit semen croci hortensis: centaurea: anctum: abrotanum: herba policaria: ameos bdellium: serapinum: coloquintida et his similia. Post purgationem nature hoc assuefaciant antidotum: vbi asa et castoreum ponuntur: et pillulas in quibus eupatorium: mastix: absinthium: aristologia rotunda: spica: crocus et similia intrabunt. Dietam accipiant que sit lauatiua et diuretica: sicut est ius ciceris cum obsomogaro: cimino et amygdaleo: blitis: radicibus sparagi: et porris omnibus coctis et gobsomogaro conditis. potent oximel squilliticum cum aqua. Accipiant post cibum diaciminum: dyatritonpipereon: dyacalamentum: et similia. In liparios autem: quia materia eius phlegma: cum cholera mixtum: dari oportet minus calida: quam in empialos sicut mel rosatum. oxizaccaram: apozima de aloe et his

rapicra: et oxizaccaram cum succo maratri: apij: masticis et his similibus.

Ex traditione recentium auctorum. §.iiij.

Phlegmata non naturalia sunt quattuor. Unum dulce: secundum salsum: tertium acetosum: quartum vitreum. Dulce vero vicinum est naturali: sed tamen modicum est calidum propter suam dulcedinem. Non enim est aliud: nisi sanguis non perfecte coctus: proinde natura cum naturali indiget phlegmate: habet dulce vice sanguinis: et digerit cum sanguine illud: et emollit cum eo membrorum concatenationes: ut facile moueantur: facit etiam illud expulsiue virtutis esse materiam. Salsum vero et acetosum sunt in stomacho. Causa enim eorum est: aut enim est calor extraneus complexioni naturali dominans: aut nimia frigiditas: quia phlegma naturale ad stomachum veniens ad augmentandam et confortandam expulsiuam virtutem: si extraneum in stomacho inuenerit calorem calefacit et in salsum conuertit. Quod si extraneam ibi inuenerit frigiditatem: deficit calor naturalis: et sua augmentatur frigiditas: unde in acetositatem mutatur. Causa enim salsitudinis duobus est modis: aut est putredo phlegma calefaciens naturale: illudque conuertens in aciditatem: unde fit salsum: aut est nimius calor phlegmatis humiditatem desiccans: qua de re suam amittens saporositatem conuertit in salsum. Phlegma autem vitreum grossissimum et viscosissimum est: quia causa eius est nimia frigiditas naturali dominans phlegma et vnde ingrossatur: et fundus eius est quasi liquidum vitrum. Proinde non ponit illud natura in regimento corporis propter eius duriciam actioni nature inobedientem: unde naturalis calor cum ad illud deuenerit: neque illud putrefacere: sed partem eius que facilior est putrefacit: et aliam putrefacere non valet. Ideoque in febre empialos interiora corporis sunt calida et exteriora frigida. Quia parti phlegmatis interius existenti calor extraneus accidit: cui quia ipsa obedierat: putrefacit eam: partes autem corporis exteriora habitans: quoniam illi non obedit calori non putrefit: sed in sua constat natura: unde naturaliter generat frigiditatem. Febris autem liparios causa est cholerica materia incensa mixta cum vitreo phlegmate: aut cum melancholica materia: unde conuertitur et a natura cholere egreditur. Digestiuum vsuale in empialos saltem in principio ℞. oximellis simplicis. ℥.j.ß. rob agreste. ℥.ß. aque buglosse: feniculi: absinthij ana. ℥.j. aromatiza cum cinamomo. Et quia Auicenna laudat vnum solutiuum volo tibi illud hoc loco narrare. ℞. myrobalanorum citrinorum et nigrorum. ana. ʒ.j. turbith. ʒ.ß. zinziberis. ʒ. — Digestiuum in empialos.

℞.infunde in oximelle simplici.p.x.horas: deinde addas aque lactis capratum.℥.iij.⁊ paruũ calefiant: deinde fiat fortis expressio ⁊ addas casie vel mãne.ʒ.vj ⁊ tribue.

¶De hecticis febribus. Caput.viij.

¶Ex traditione grecorum ⁊ latinorum.

Duplex genus est febriũ hecticarum. Nam inter causas species febriles vt multa erumpunt: eousq; extenditur calor vt diuturnitate humorẽ depascatur ipsius cordis. Qui vero manente cordis adhuc humiditate febricitant hinc exurunt: sicut lucernarũ flãma filũ incẽsum cõflagrat manẽte adhuc in lucerna oleo: atq; hic vnus est ortus. alter aũt cũ a principio statim exorit similis Ephemeris: in merore ⁊ furore: plurimaq; mẽtis agitatione: ⁊ labore plurimo exestuãs erũpit. Hectica em̃ febris noiatur cũ in tãtam ĩmoderãtiã cõtra naturã peruenit febris vt ĩ habitu solide essentie sit similium partiũ corpis cor ipsum. Ob hoc difficulter hec cõstructio dissoluit. Primũ nãq; liquefacit ⁊ exiccat: ⁊ absumit que aduersat nature caliditas essentiã veluti humore compactam in mẽbris cuiusmodi est adeps ⁊ caro. Inde suã absumit humiditatem qua corpora nutriunt: que diffundit ⁊ dispergitur ĩ roris modum in oẽs aĩalis partes: hinc transcẽdit in corpulentũ genus inter ines ⁊ tuniculosas ptes corporũ solidorũ: quas coquendo discerpendo ines abijciunt. Integrum vero complementi in solida essentia partium consimiliũ efficitur aridior: que febris ẽt marasmodes vt si deflorescens flauescẽsve dicat. Has igit febres haud quaq; difficulter curaueris: at ex ipsis in marasmum peruenientes medicari haud quaq; possis. Natura namq; ipsorum est calida ⁊ arida patiente ꝓpemodum corde: qđ in lucerna conflagrans filũ quod cum plurimum exustum fuerit dissoluitur: si paruũ des olei flamma magis incenditur quoad extinguat. Hec plane febris cognitu expeditissima est: prius enim q̃ conflagrent pulsus ĩmoderatas tibi licebit cauitates intueri tanq̃ in foueis demersos oculos lipitudineq; p sese illatas aridas ⁊ q̃dam squalentã affectionem: quemadmodũ multo affecti puluere: qui aliquandiu fuere sub sole ꝑpetuo: obliterauit aũt ipsorum ẽt coloris vitalem florẽ: cutemq; arentem fecit que circa frontem extenditur. cilia. tanq̃ somniculosorum intumescunt: estq; non somnus languor: sed vigilandi nulla potestas: conciduntq; tempora: vt in ipsis caue appareãt partes: nempe nil aliud q̃ ossa pellisq; est corpus vniuersuũ:

vt si nudos intueare: ventremq́ʒ spectes puta in eo nulla intestina nulla esse viscera: hypochondrio valde a thorace reuulsum cutemq́ʒ totā inaruisse exiccatamq́ʒ putes: ac si digitis capiēdo distendas tanq́ʒ coriū sistat. Quare sincera febris marasmodes: vt iā dictuʒ incurabilis est. Uniuersum nāq́ʒ in ipsis deflorescit corpus: ferme vt postremo exarescit: aut ꝓpinqua flāma: aut vehemēti immoderatoq́ʒ squalore. Tale nāq́ʒ corpus euadit per naturā absq́ʒ febri in extremā prouenientiū senectutē: pedepressim agnata euanescēte caliditate: verum per naturam senescentiū mors natura suapte sine molestia est in frigiditate ariditateq́ʒ consistens. At id quidē curari non potest. Uerum febriuʒ cunctarū hecticarū cōmune est: eneruesfractosq́ʒ eque in toto corpore esse a primordio ad extremum vsq́ʒ spiritum. Maxima quoq́ʒ & indubitata cognitio nature ipsius sit homini ingesto nutrimēto q̄ calor incenditur: pulsus capit incrementū: ac celerior fit: vt his propemodū eueniat. vt in calce saxisq́ʒ exustis: in que si frigidissimā infundas aquā: multo calidiora euadunt vapida in his caliditate ab humida aspersa essentia: quo ad igitur essentie humide quidpiā modo custodiet hectica dūtaxat est febris. Cum ꝟo in periculū ventū fuerit: nihil hmōi superesse humiditatis sincerus iam marasmus cōsistit. Frigefacimus quoquo modo hecticas febres: statim priusq́ʒ in marasmuʒ perficiendū deueniant. Sine controuersia ꝟo humida et frigida nutrimenta esse conuenit: que vtilia futura sint hecticis febribus: quo autem hecticarū febrium calor fuerit intensior: tanto etiā frigidiora conuenit esse adminicula: plusq́ʒ examinis adhibere: ne forte detrimentum aliquod consequatur: si validioribus vsi fuerimus adminiculis prodesse cupientes.

¶Ex traditione penorum & arabum. §.ij.

Cum febris tribus diebus aut amplius permanserit necse mouerit: nec calor eius: nec inflammatio vehemens fuerit: nec accidentia: que febres acuta comitari consueuerūt: cum ea affuerint: vt est pulsus magnitudo: et caliditatis: et inquietudinis vehemētia: et anxietas: & lingue siccitas: atq́ʒ eius nigredo: ipsa tamen sic vno modo perseuerauerit: nec potest in ea deprehēdi dimissio aliqua: nec paroxismus: preter hec etiā ipsa inuenitur quieta: et quasi tepida: tunc ethica adesse creditur. Est itaq́ʒ ipsius veritas sic experienda. Egro vt in diuersis comedat horis: est precipiendum. Quod si inuentus fuerit semper post comestionē a febre — Rasis libris.x. ad almā sorem.

magis infestari: ethicam proculdubio esse pronunciandū est. Quod si cum hoc esset facies eius iam extenuata et oculi concaui: et caro imminuta: atq; cutis desiccata fuerit: ethica iam non est in eo principio: immo in ipso confirmata est: et operata: et diu est ex quo ipm inuasit. Hec autē febris in principio sui cum nondū: scz ad ariditatem peruenit curabilis est. Phthysis itaq; signa cognoscēda sunt vt dum aliquis de egri sanitate confidit ad eandē curandā propere t. Dicemus igitur q cuius quidē ethica in phthysim transit: tēpora vehemēter plana fiūt: et oculi cōcauant: et nares subtiliantur: et fiūt tornalitates: et aures minorant: et eap corpus subtiliat: faciei quoq; ac frontis tendit cutis: ac si esset coriū qd super ossa faciei desiccatū foret: et totū corpus similiter a carne nudū existit. Collū preterea tenue fit: et epiglotis foris prominet. Cūq; pectoris ossa tactu aut visu cōsiderata fuerint. vnūquodq; eorū cum suis extremitatibus notari poterit: et postremo corpus nō videt nisi coriū et ossa. Eiusq; vox exilis auditur et debilis: et virtus oīno destructa videtur: et pulsus subtilis: et debilis: et cū hoc etiā durus. Chorde quoq; manifeste apparēt: q2 caro dissoluta est: et vene similiter: et cū hoc a sanguine vacue: neq; earū cōcauitas magna rei capax existit. Pulchritudo quoq; atq; claritas ab ipsius corpore oīno recesserūt: et cutis desiccata est: et cuti existētis in senio similis facta: est. Uenter etiā eius attenuat et debilitat donec videat acsi costis adhereat: et q nihil in se contineat. Mirach pretera ventris intantum subtiliat. vt nō videat esse nisi solūmodo corium et preter hoc spasmatur et desiccat. Ossa quoq; raschete. et pectinis manuū plerūq; apparent: et vngues curuant. Cū vero capilli cadunt alicui: et venter soluitur: mors ei propinqua est. ¶ Isaac. Dicamus pluriq; de ethica et phthysi disputemus phthysim esse corporis humiditatis consumptionē: que vel est naturalis: vel non naturalis. Naturalis sicut patiunt senes et decrepiti: cum naturalis eorū virtus in digerendis cibis: et in humiditate nutritiua attrahenda deficit vt restauretur corporis humiditas: que per fumū et sudorē dissoluta est. Hec est causa consumptionis decrepitorū corporū. Arborum vero et terrenascentiū consumptio tribus modis fit. Unus inimius calor est substantialē humiditatē desiccās: sicut calor solis facit in estate. Secūdus humorū nutrientiū est ablatio: sicut fit in hyeme non pluuiosa. Tertius humorū nutritiuorū est corruptio: et eorum ad malas qualitates permutatio: sicut ad nitrositatem: sulphureitatē: aluminositatē et similia. Sic et in humanis corporibus contingit. Consumitur enī ablatis humoribus ea nutrientibus. Natura in digerendo cibo prout oportet deficiente: nec mē

Isaac libro. iiij. febrium.

bra que dissoluta sunt: restaurare valente: sicut sensibus evenire diximus: vnde antiqui hanc speciem phthysis decrepitam vocauerunt. Corpus etiam calore extraneo corpori dominante: et substantialem humiditatem desiccante consumitur: sicut fit causa acutarum egritudinum eam precedentium. Similiter de angustia et diuturna tristicia. Preterea corpus aliter consumitur cum sanguis corporis nutritiuus: et a sui dulcedine et saporositate mutatur: quemadmodum propter diuturnam egritudinem mutatur: quia in diuturna egritudine sanguis corrumpitur: et proprium perdit saporem vnde a membrorum natura odio tenetur: neque ex eo nutriuntur. Membra ergo nutrimento carentia infrigidantur desiccantur et consumuntur: quia non nutriuntur. Infrigidantur quia sanguine qui est calidus et humidus cessante necesse est membra infrigidentur: que solebant ex sanguine calefieri. Quod si nos reprehendant dicentes: quare antiqui dicunt seniores sicca habere corpora: cum sensus monstret contrarium. Inuenimus enim seniores maioris esse humiditatis quam iuuenes. Respondebimus quod humiditas decrepitorum fit accidentaliter propter defectum caloris naturalis eorum cibaria prout oportet: digerere nequeuntis: et propter debilitatem membrorum tertie digestionis superfluitatem expellere non valentium: quod testantur hydropici. Corpora enim eorum sunt plene carne aque. membra tamen habent macilenta et consumpta. Non naturalis itaque consumptio duobus modis est. aut cum febre: aut sine febre. Sine febre aut est calida aut frigida. Frigida pro consumit corpus vel propter diuturna apostemata: vel propter alios diuturnos morbos. Hi enim morbi: quia sunt diuturni: nimium de substantiali corporis humiditate dissoluunt: vnde infrigidato corpore: virtus digestiua deficit. Ideoque cibaria cruda ac indigesta permanent. Quod cum ita sit: membra corporis abhorrent ea neque ex eis nutriuntur. Quam quidem molestiam patientes: pulsum habent debilem: tardum et strictum: vrinam crudam albam et subtilem. Pulsus est debilis ex dissolutione virtutis propter egritudinis diuturnitatem. Tardus propter caloris naturalis defectionem: suique congelationem. Cruditas vrine est propter frigiditatem complexioni corporis dominantem: et propter naturalem calorem in loco coctionis deficientem. Subtilitas et claritas sunt propter corporis siccitatem: et propter naturalis humiditatis indigentiam. Consumptio que est calida et sine febre: fit propter calidos chimos cordi oppositos: quorum fumus ad cor ascendens mutat eius complexionem: eique accidentalem prestat calorem: vnde sanguis corrumpitur: et propria eius saporositas mutatur. et membra eum odientia: nec ab eo nutrita consumuntur. Vnde galenus vidi inquit hunc chimum sensualiter: volens enim corporis interiora perscrutari sicut stomachum intestina et similia: et precepi in spacioso loco simiam poni: et sepe perquiri vt qualiter corpus eius

consumeretur cognoscerem. Tandem per medium diuidens eam inueni ad cor eius humores corruptos: quorū fumū ad cor ascendisse: et suam complexionem corrupisse credidi. Quocirca antiqui hanc consumptionē phthysim decrepitam vocauerunt: et sic est de phthysi naturali et non naturali.

¶ Ex traditione neotericorū seu nouitiorū auctorum. §.iij.

Aliquando phthysis cum febre fit: et hoc duobus modis teste Salomonis filio: aut ipsa per se est morbus aut propter aliud. Que vero per se est morbus fit ex rebus calefacientibus et desiccantibus: plurimū tamen eius causa est ephimera maxime si propter exercitia anime fiunt: sicut propter vigilias: cogitationes: tristitiā: angustiā: legere: et inuestigare. ex omnibus enim istis animalis spiritus fatigatur: et etiam spiritualis et accidentalē accipiunt calorē. Qui calor cum morabitur: substantialē desiccat humiditatē: et consumit maxime si corpora fuerint preparata: sicut sunt calidā et siccā complexionem habentes. macilenti stricta habentes pectora: et capita spatularū foris exeuntia sicut auium ale: in etate stantes iuuenili videlicet que est a .xviij. annis vsque ad .xxxv. precipue si estas fuerit: vel calidus aer: aut regio calida. Nonunquam etiā fit propter corporea exercitia: sicut est propter equitare: aliosve labores facere: aut propter calida cibaria: potum et medicinā. Phthysis vero que est cum febre: fitque propter aliū morbū: est quattuor modis. Quia aut est de ephimera que moratur in corpore: et propriū terminū transit et sanguinē calefacit. Aut est propter acutā febrem cum calefacit et extenuat sanguinē: et dominās substātialē consumit humiditatē. Aut est propter febres putredinis cum cōmiscentur et suas mutant interpolationes. Aut est propter diuturnas egritudines cōsumentes membrorū humiditates: sicut contingit ex tussi: dolore pectoris: pulmonis: dyafragmatis: renum et ylij dolore qui est de calore: et de omnibus apostematibus: que sunt prolixa corpus calefacientia et consumentia. Humores in corporibus nostris sunt quattuor. Unus est in vasis sanguineus. videlicet humor in venis existens: sicut humiditas arborū terreque nascentiū permanens in summitatibus eorū et circa: et velut humiditas in ramis vitis existens. Secūdus est humiditas que est in mēbrorū concauitate: in quibus natura nondū tertiā perfecit digestionē: nec eam membris assimilauit: sicut aquosa humiditas que est in arboribus et terrenascentibus: et velut humiditas que est in frumento et in uuis nondum maturis. Tertius est humiditas membrorū quā natura ince

pit operari: sed tamen nondũ coagulauit neq̃ perfecit eam: sicut caro tenera que non est in membris assimilata: ⁊ sicut humiditas frumenti q̃ cepit coagulari ⁊ saporifera fieri: mollis tamẽ adhuc permanet: ⁊ sicut humiditas vue coagulari ⁊ dulcis fieri incipiẽs sed tamen nondũ est desiccata nec ad duriciẽ conuersa. Quartus est humiditas mẽbra regens ⁊ custodiens sicut humiditas in mẽbris coagulata: ⁊ ad ea conuersa: ⁊ cum mẽbris vnũ effecta: ⁊ velut humiditas frumenti coagulata: ⁊ substãtie frumenti assimilata: illud ne putrefiat custodiens ⁊ sicut humiditas vuarũ passarũ substantiã earum ne putrefiat obseruãs. Igitur q̃ corporea humiditas quadruplex est: necessario species ethice tres sunt. Una est humiditas in membrorũ concauitate permanens: in qua natura nondum tertiã digestionẽ operata est: nec membris eam assimilauit. Secunda est membrorũ humiditas quam operari natura incepit: ⁊ tamen non coagulauit: neq̃ eam perfecit. Tertia substantialis est humiditas: qua reguntur ⁊ custodiunt membra. Causa prima est hec: humiditas enim sanguinis si augmentetur ⁊ naturam exuperet: odio tenebitur: nec ab ea regetur: nec mundificabitur: que amplius morans maxime bulliens calefit et putrefit ex corporis calore: ⁊ febris putrida ſm suam materiã intra vasa generabitur. Quod si non augmentetur: nec a natura dimittatur: sed solum propter id quod in ephimera diximus calefiat: ⁊ calor vsq̃ ad mundificandũ sanguinem qui est in arteria deueniat coniungetur: et cum eo confortabitur: ⁊ venarũ ⁊ arteriarum substãtiam calefaciens calor etiam vsq̃ ad humiditatẽ in raritate membrorum permanentẽ accedet: ⁊ eius vnctuositatẽ desiccabit. Que quia vnctuositatẽ et saporem amisit: merito a membris non suscipitur. Membra ergo nutrimento carentia consumentur: et hec est prima species ethice. Proinde hec species ad curandũ facilis est. si patiens sapientis manum incidat. Medicus vero si incipiat vehementer corporis calorem extinguere cum frigidis et humidis: sicut cibo ⁊ potu aere odore et similibus: citissime calorẽ extinguet: et infirmum sanabit. Cui nisi succurratur: ⁊ calor in corpore sic permanens ⁊ augmentatus ⁊ vsq̃ ad humiditatẽ membrorum: que coagulationi est vicina deueniat: eorumq̃ desiccet vnctuositatem ⁊ saporositatem: membris non assimilatur: ipsis eam odientibus: vnde consumptio ⁊ siccitas eorũm augmentata fiet: ⁊ hec est secunda species ethice: que molesta est ad curandũ. Quod si calor magis augmentetur: et substãtiali membrorũ humiditati dominetur: et eam desiccet: et veniens ad humiditatem membrorum que fuerat cum eis ab initio compositionis: desiccet eam: fit

tertia species ethice que est incurabilis. Calor enim extraneus humiditatē membra custodientē desiccabit: operās in ea: sicut calor solis in lapide ⁊ ligno operatur. Calor enim solis in longo tempore lapidū ⁊ lignorū humiditatē desiccat: ⁊ eorū iuncturas separat: ⁊ ea quasi cinerē facit. Causa est q: lapis ⁊ lignuȝ sunt de quattuor elementis cōposita: proinde calor in eis hec operatur: quod testatur actio ignis in lapide. desiccat enim ⁊ ad calcē illū conuertit. Est ergo possibile vt simili modo operetur calor solis in longo tempore. Nulla enim est differentia inter calorē solis ⁊ ignis: nisi q: ignis velociter: iste vero tarde operatur. Possumus ergo intelligere q̄ lapis substantialē habet humiditatē: cum arbores ⁊ herbe in montibus ⁊ lapidibus orīantur: que si humores non haberēt: nutriri ⁊ augmētari minime possent. Quantū ad curā ethice. Syrupi simplices in ethica conuenientes sunt syrupus de pomis: de persicis: de succo acetose: de succo endiuie: cucurbite: de prunis: de granatis dulcibus ⁊ acetosis. de acetositate citri: ⁊ maxime si hi syrupi cum aqua lactuce ⁊ cucurbite violarū endiuie fuerint admixti ad ipsorum contemperandā siccitatē. Ex cōpositis conuenientibus habemus syrupū de papauere factū cum zuccaro solū: ⁊ non cum penidijs: syrupū de portulaca factū sine aceto: syrupū violatū: syrupū de iuiubis. Uel facias talem syrupū magistralē. ℞. duas vel tres testudines nemorales in feruenti aqua bñ lotas suis abscissis extremitatibus: ⁊ eas debite coque: quo facto accipe pulpas: ⁊ eas in mortario bene contere: quas in vase vitreo bene reconde: deinde accipe succi liquiritie: gumi arabici: dragagāti: seminis papaueris albi: lactuce: portulace: malue ⁊ quattuor seminū frigidorum maiorū. añ. ℥. ß. seminis citoniorū: seminis bombacis. añ. ʒ. vi. passularum enucleatarū mundatarū sebesten: berberis. añ. ℥. ß. spodij. ʒ. ij. rosarū violarū ordei excorticati capillorū veneris boraginis buglosse. ana. M. j. contundantur ⁊ ponantur cum carnibus illis super quas proijce tres pintas aque fontis: deinde vas cum argilla vel pasta diligenter obturetur vt nequeat expirare: ⁊ vsq̄ ad tertie partis consumptionē in alio vase aqua pleno bulliat: demū totum extrahatur ⁊ fortiter exprimatur: ⁊ cum tali expressione in libris quattuor zuccari fiat syrupus. Conueniens mixtura in hoc casu est talis. ℞. Conserue viola. buglosse. añ. ʒ. ij. conserue boraginis ⁊ florum nenufaris. ana. ʒ. j. ß. zuccari albi. ℥. ij. margaritarum. ℈. ij. fragmentorum saphiri smaragdi hyacinthi granati rubini. añ. ℈. j. pannorū auri numero. ij. fiat mixtura ⁊ deauretur. Ex confectionibus in hoc casu conuenientibus solidis conueniūt manuschristi cum perlis factum cum aqua violarum: dyapapauer:

Marginal notes: Cura in ethica febre. — Simplices syrupi. — Syrupi compositi. — Magistralis syrupus. — Mixtura conueniens. — Confectiones solide.

dyarodon abbatis: dyagragãtum frigidum. Trocisci huic ppo sito pertinẽtes sunt trocisci de cãphora: et sunt Auicenne. ℞. spo di boliarmeni. an. ʒ. ß. rosarũ. ʒ. vj. carabe se. portulace cucurbite vel cucumeris. an. ʒ. ij. fiant trocisci cum muscilagine psilij vel dra gaganti. Electuarium quo vtũtur reges et est mirabile in hoc ca su: qꝛ alteratiuũ et maxime resumptiuũ. Accipe. ij. vel. iij. testudi nes nemorales et abscissis pedibus et capite amotisqꝫ visceribus ac testa debite lauentur: deinde decoqui facias in aqua viol. vel rosarum. quo facto accipe de pulpis lib. ß. quas cum cultello mi nutim incide: et postea in mortario vltimata contritione terãtur: vel potius in mola in qua sinapis teritur. perprius tamen bene lo ta addẽdo de brodio sic vt melius cõteri possint: vel de aqua ro sarũ vel violarũ: deinde accipe. iiij. se. cõlum. an. ʒ. ß. se. lactuce se. endiuie se. portulace se. papaueris albi. an. ʒ. j. ista fortiter pisten tur: supraqꝫ proijciatur parũ brodij vel aquarũ predictarũ: et co lentur ex his vltimatam expressionem faciendo: quo facto accipe amygdalarum dulcium mũdatarũ. ʒ. vj. granorum pini. ʒ. ß. fisti corum. ʒ. iij. ista vltima contritione terãtur: et cũ expressiõe supra scripta fiat lac: cum quo dissolue zuccari albi lib. j. ß. addendo de brodio testudinis si opus fuerit: deinde coquatur: cũ coctum fue rit et incipit infrigidari: adde carnes illas contusas. et illas cum zuccaro illo in caziola et mortario debite misce. vltimo adde pul ueres infrascriptos. ℞. gummi arabici: dragagãti. an. ʒ. j. ß. mar garitarum triasan. an. ʒ. ß. corallorum rub. ℈. iiij. cinamomi. ʒ. j. et fiat puluis: et si adderes. ʒ. ß. succi liquiritie meliꝰ esset sed electua rium non esset ita delectabile. Posses hoc electuarium cũ gallina rũ fasianorum caponũ vel pdicũ pulpis cõficere de quibus fac vt de testudinum carnibus: sed testudinis caro preualet in isto casu. De his que a dextra conueniunt sunt balnea: vnctiones: epithi mata: odoramenta: que ob breuitatem doctis relinquo. Electua riũ reguꝫ et mirabi le ethica se.

¶De febre sanguinea. Caput. ix.

¶Ex traditione grecorum et latinorum. §. j.

Nunc vero (ait Galenꝰ in libro febriũ. ad glauconẽ) incipiamus dicere de acutis febribus et periculosis sinochis: que nõ habẽt anesim: id est declinationem inducíarũ: sed in vno eodẽqꝫ motu perseuerãt: aut in peius crescẽdo: nõ deficiũt ante creticũ diẽ. i. ante. iij. diem: vel. iiij. aut. v. aut. vij. aut. ix. aut. xj. aut. xiij. aut. xiiij. aut vt satis. xvij. qꝛ difficile est vt ad decimũnonũ aut ad vigesimũ diẽ peruenientes isti crisim nõ faciãt: aut vite: aut mortis Hec sunt v̾ba Ga leni in li bro feb. ad glau conem. di stinc. ij. ca pi. j.

aut enim istis taliter febrientibus aut vincit aut vincit pugnando si sis.i. corporis natura. Et hoc maxime in istis febribus sinochis tam acutis et asperis artifices medici probantur: periti autem arte medicine: medicinalibusque beneficijs armati succurrant: et auxilientur antequam laxetur et vincatur continuis febribus repugnando natura. Sinochum autem sic cognoscis: primum quidam si in xxiiij. horis diei et noctis non faciat anesim idest declinationem nec desinit: sed in eodem motu permanet: aut magis inuenitur acrior. Et si inequales: et turbulentum augmentum fecerit: scito longinquiorem febrem futuram et non sine periculo. Sinochi tres sunt species: idest omotenus qui est maior: et augmasticus que secundo loco ponimus: tertio vero epamasticus dicitur: quorum quidem signa et curationes eorum sigillatim exponam. Inter sinecim autem et sinochum hec habetur distantia: et quamquam sit eis apertissima similitudo: tamen inter eos ita separatur atque distinguuur intellectus: nam sinochus non habet anesim sed magis augmentatur. Sinesis vero dum simili egritudine retineat caput. vnde tamen et si non plene mundarum habet horarum remissionem. Nam sinochus ex sanguine et felle ruso commixtus nascitur. Sinecis vero ex fellis rufi abundantia concreatur. Que quidem simili modo vt sinochus causon curari debet maxime phlebotomo: si tamen etas aut tempus: aut fortitudo permiserit: aut si non econtrario aliud occurrat quod prohibeat: et quamuis tempore isto ratio in omnibus supradictis phlebotomum adhiberi prohibeat: tamen et pro causa faciendum est ei cubiculum: et pro tempore preparatum si etas aut fortitudo permittat: ita vt medietas sanguinis deducatur.

¶ Ex traditione penorum et arabum. §.ij.

Isaac. li. vij. viatici. capi. iiij.

Nascitur febris continua de puro sanguine cum intra vasa: non tamen putrescens calefiat. Et huic proprium est inflare: quia de puro sanguine nascitur: cuius in corde et pulmone plurima est virtus: vnde calor inflatiuus ista febris ab antiquis vocatur: quia calor pectoris siue pulmonis est causa sue inflationis. Differt autem nascens de sanguinis putredine: et que nascitur de eiusdem ebullitione: quia prioris febris fetet vrina: pulsus est diuersus quia costringi se vult magis et sepius quam dilatari propter festinantiam nature in expellendam superfluitatem vel fumosam putredinem. Altera nulla habet huiusmodi accidentia: quia signa preueniunt eam futuram prenuncitiua antequam appareat scilicet fatigatio grauitas membrorum: plenitudo eorum: rubor caloris: calor superficiei cor-

poris. Hec autē signa sequūtur eam: dolor capitis: incensio: grauitas sui: tumor temporum: egressio oculorum: paruitas sitis: et stupor assiduus: imaginatio rufa ante oculos: pulsus velox et fortis: vrina rubicūda. Plurimū hāc sequūtur variole: que cum sint oportet ante statum morbi de virtute infirmi perquiri: et etate: atq3 complexione: aere: consuetudine: que si conueniāt: et virtus maxime phlebotomādus est infirmus: de sanguine quātum suffi cit auferatur. Si autem morbi initium propter nimium fit cibum quem comederat infirmus: et adhuc in vētre sit coadunatus: op3 vt in die secunda vel altera suspendatur phlebotomia quatenus in digerendo cibo confortetur natura et a ventre excludat: quod si non fiat naturaliter: faciamus artificialiter. Si aute3 nulla horum particularium conueniāt signa: nisi virtus sola: scarificemus et non phlebotomemus: omnibus vero aliis congruentibus: sola tamen virtute dissonante: neq3 phlebotomari: neq3 scarificari est necesse: quia virtus sola semper morbo repugnat. vnde semper est inuestiganda et obseruanda corfortanda quoq3 coadiuuanda pro posse nostro. Si vero obuietur phlebotomie quibusdam ex causis quas debemus dicere: caueatur maxime in statu: vel in augmentatione: et si virtus videatur congruere. In his enim duobus temporibus virtuti non cōfidimus adeo laboranti in morbi repugnationibus: oportet ergo extinguere calorem et acumen sanguinis cum psillio: succo maligranati: syrupo violato syrupo de prunis: q3 si egestio obuiet erit humectanda cum oxisenicia: casiafistula: viol. māna et similibus. ¶ Rasis incipit calida sine tremore: et rubent cum ea facies et oculi valde: et cōstringitur anhelitus: et tactus eius sicut tactus balneati: et fuit regimē cum eis que precesserunt: regimen multiplicatiuum sanguinis et est ante commotionem eius grauitas in corpore: et additio in somno: et pulsus est cum ea magnus et plenus: et vrina est rubea et spissa. Et cura eius est vt succurras ei in principio rei: et anteq3 virtus cadat valde cum phlebotomia: et dimitte sanguinem currere donec egro superueniat sincopis: et si fuerit debilis: ciba ipsum medulla panis cum aqua: granati muzi et aqua agreste: deinde dimitte eum: et ad vltimum non dimittas quin precedat egressio sanguinis vsq3 ad sincopim: et post illud da ei in potu aquam granati muzi. et ciba ipsum aqua ordei: et rege ipsum regimine habentium causon febrem: sed sit cum extinctione minori. Et si tardatur phlebotomia in dispositione sua stude ad dandum illi in potu aquam frigidam plurimā: et da ei in potu ex illa vsq3quoq3 satietur aut infrigidetur et tremat. Si ergo declinat iam sufficit

Rasis in lib. diuisionum ca. cxlix.

tibi:et si redit et tu itera vsq₃quo declinet:ꝛ fiat febris leuis adherens:et tunc quidem rege ipsum regimine febris phlegmatice hoc enim regimen confert in hac febre:ꝛ ego iam expertus sum ꝛ ꝓbaui ipsum:et liberata per ipsum genus plurima que erat iuxta mortem a timore magno. Non sis ergo piger in dando in potu aquam frigidam cum vehemens est necessitas: nec dimittas ea₃ nisi quādo hec febris sinocha est ex apostemate in stomacho: aut in epate:aut matrice:aut renibus:aut vesica : aut dyafragmate ꝛ pulmone.ꝛ ꝓpſe in dyafragnate et pulmōe ꝛ pectore. ¶ Rasis.x.ad almansorem capi.vi. Sinochus tres habet species. Una est in qua a sui principio nō cessat augmētari malicia vsq₃quo veniat crisis:aut eger moriatur. Alia vero est que semper in vna moratur dispositione. Tertia quoq₃ est que quotidie a sui principio minuitur. Illa aūt que semper augetur plus indiget munitiōe q̄ alie:post quā ea que vniꝰ est tenoris:secūdo eget:licet etiā tertia ea non sit priuāda. Ille tamen due plus indigent:ꝛ precipue ea q̄ est cum augmēto semper. ¶ Auicēna. Intētio in curatiōe febris sanguinis est euacuatio plurimi vsq₃ ad sincopim. Et ingrossatio substātie sanguinis si fuerit subtilis valde aquosus ꝛ cholericus. Et infrigidatio eiꝰ ꝛ mūdificatio ꝛ subtiliatio ipsius si fuerit grossus:et sumpserit eger prius generatiua sanginis grossi:ꝛ generatiua humoris crudi. Et digestio materiei faciētis febrem ꝛ eius resolutio. Euacuatio autē non est aliqua sicut phlebotomia ex manu in quacūq₃ hora accidat. Et non expectatur crisis:neq₃ digestio nisi sit repletio nauseatiua: tunc em̄ caue eā et remoue ipsam. Quod si febris perseuerauerit:tunc phlebotoma. Et non cesses phlebotomare donec eger apropinquet sincopi aut cadat in sincopim si corpus fuerit forte. Sincopis eni₃ infrigidat complexionem fortem. ¶ Isaac. Quia hec febris fit de putrido sanguine in vasis:decet phebotomari priusq₃ nō putrefactus sanguis putrefiat:prius tamē cōsideratis virtute:etate:tempore:regione ꝛ cōsuetudine:an sint cōueniētia:deinde minuatur sanguis ante statum:qꝛ phlebotomia omnibus curis sinoche ꝛ sinochi est melior. Sinoche autem conueniētior est:quia sanguis eius purus est. ¶ Quod si omnia predicta sint cōueniētia:virtus quoq₃ nō sit imbecillis scarpellis his succurrendum est. Item omnibus supradictis bonis ꝛ virtute debili existente:ne temere sanguis minuatur cauendum est:sicut diximus in causa sinoche:in qua mōstrauimꝰ sanguinem non debere minui in statu:nec in augmento: qꝛ inde natura impeditur. Nam virtus licet in his vtrisq₃ febribus sit fortis in augmento et statu: tamen non oportet nos ei credere.

Rasis.x. ad almāsorem.ca.vi.

Auicen. fen. pria libro.iiij. tract.ij. ca.xlvj.

Isaac libro.v.febrium.

In initio ergo nisi virtus obstiterit minuatur. Si aūt in initio non ausi fuerimus: extinguamus acumen sanguinis cū succo granatorum: oxisenitia ꝛ similibus.

¶ Ex traditione neotericorum seu auctorum recentium. §.iij.

De sanguine due generantur febres. Una que sinocha inflatiua appellatur: alia dicitur sinochus putridus. Et si fuerimus interrogati que sit differētia inter febrem sinocham. que fit ex putredine sanguinis: ꝛ sinocham que non fit ex putredine que inflatiua vocatur. Respondeo ꝙ in sinocha que fit ex putredine sanguinis patiens facit vrinam putridam: ꝛ pulsum habꝫ inordinatum qꝛ constrictio eius velocior est: ꝙ dilatatio propter naturaꝫ festinanteꝫ se ad expellendā sanguinis putrefacti aquositatem. Inflatiua vero sic cognoscitur: quia vrina patientis nullam habet putredinem: qꝛ materia eius est purus sanguis nō putrefactus. Quod si reprehenderint nos quidam dicentes: quomodo accidit sanguini putredo: cum amicus sit nature ꝛ per eum regatur ꝛ nutriatur corpus: Respondetur ꝙ licet sanguis amicus sit nature: tamen aggrauat naturam cum augmentatur: vñ odio habetur ab ea: sicut pater odit filium cuꝫ ei non obedit. Sanguis ergo a temperamento egressus a natura eijcitur ꝛ per nares eijcitur: aut per alias partes egreditur: quem si non poterit expellere: dimittit eum: vnde putrefactus sinochum generat. Rursum si dixerint que sit differentia inter febrem que fit de putredine sanguinis: ꝛ febrem continuam: que fit de putredine ceterorum hūorum. Respondeo febris que fit de putredine humoruꝫ: licet videatur continua esse: bonus tamē medicus si bene eam inuestiget sentit eius interpolationem: que fit inter finem vnius accessionis: ꝛ initium alterius. Sed sinocha nullam habet diuisionem: nec aliquid tranquillitatis: nisi in extremitatibus dierum cum aer fuerit frigidus: que mitigatio non fit propter febrem: sed quia infirmus gaudet de aeris frigiditate febris acumē mitigante. Que tribus modis est: ꝛ in tres spēs diuidit̃. In augmasticā: epaugmasticaꝫ: omothenā: siue in febrē addētē: siue diminuētē: siue vni⁹ tenoris. Epaugmastica est valde salubris. Augmastica est valde mortalis. Omothena medio mō se hꝫ. Hec aūt diuersitas ꝓuenit pp diuersum modū putrefaciendi: ꝛ ꝓpter diuersitatē resolutionis putridi fumi. Unū sumit̃ ex parte humoris: reliquum ex parte corporis. Si enim maior fiat resolutio vaporis horribilis ꝛ maior euen

tatio q̄ꝑ putrefactio humoris: fit epaugmastica. Si econuerso au gmastica. si equaliter omothena: quia si sanguis sit mult⁹ acutus ⁊ calidus: totū corpus putrescit: ⁊ postea paulatim declinat: sicut patet in palea combusta. Si ergo libera sit euentatio ⁊ resolutio propter largos poros: hac via generatur epaugmastica in cōtraria dispositione febris contraria: scilicet augmastica: ⁊ in media dispositione febris media: scilicet omothena. Deinceps ad curam sinochi putridi veniamus. In istius cura incipiendū est a sanguinis extractione a phlebotomia basilice: si virtus ⁊ omnia alia particularia conueniant: vel a vētosatione super humeros: si sola virtus conueniat: ⁊ alia particularia non sint conuenientia. Si autē sanguinis extractio prohibeatur: vel etiam sanguine iam extracto: insistendum est cum refrigeratiuis ⁊ dissolutiuis. In principio ergo taliū dispositio sanguinis est attendenda: vtrū sit acutissimus cholericus aut grauis phlegmaticus: aut medio modo. Si ergo vehementer sit calidus acutus: detur succus malorum granatorum psilliū oxisenitia: ⁊ hoc cum succo granatorū ⁊ aq̄ resoluantur ⁊ exhibeantur: vel syrupus viol. vel nenupharis cū casiafistula ⁊ māna resolutis. demus aquam ordei ad bibendum. Si autē sanguis sit grauis phlegmaticus: resoluamus casiam fistulam ⁊ mannam cum aqua decoctionis absinthij endiuie matrri prunis viol. Si medio modo se habeat: coquantur iuiube semi. mundata endiuie: ⁊ resoluatur casiefistule. ℥. ß. māne. ℥. j. exhibeantur. Si autem per hoc venter non laxatur: fiat suppositoriū de succo mercuriali melle ⁊ sale ⁊. ℈. ß. scamonee. Si autem nec sic laxatur: fiat clystere cū refrigerantibus ⁊ humectantibus: vt sūt viole malue mercurialis ordeum mundatum lotura furfuris. In istorum decoctione ponatur mel: ⁊ oleum violarum cū modico sale ⁊ eijciatur. ⁊ potest addi medulle casiefistule. ℥. ß. vel. ℥. j. remouendo mel. Si adsit dolor capitis predicte fiant illinitiones: ⁊ fomentationes: ⁊ cathaplasmata ⁊ sandalis rubeis ⁊ oleo viol. si tamen stupor ⁊ catarrus sint absentes. Si vero adsit vigilia raso capite humectetur caput cum aqua decoctionis papaueris lactuce violarū absentibus catarro ⁊ stupore. Si adsit pūctio in stomacho accipiat succum cucumeris vel cucurbite cum succo malorū granatorū. Si cardiacam tremorum patiantur. super os stomachi ponantur cathaplasmata d̄ sandalis ros. malua farina ordei de cineribus fornacis fabrorum ⁊ pauca camphora. Hec distemperētur cū succo portulace semperuiue arnoglosse ⁊ aceto. In superfluo fluxu sanguinis per nares argillam cū aceto distemperatam sup totam frontem ⁊ faciem ponamus. Cura autem sinoche

Cura sinochi putridi.

inflatiue, fere est eadem cum cura sinochi putridi nisi quod cura sinochi est grauior. Si tamen in ea omnia particularia conueniant: vt est virtus: regio: etas: tempus: consuetudo: habitudo festinetur phlebotomia de mediana: si pectus habeat sanum et forte: si vero non habet pectus sanum et forte bene de basilica: et sanguis extrahatur quantum virtus poterit tolerare: quia multa phlebotomia quandoque sufficit ad curam. ita vt per hanc vno die tota febris auferatur et curetur. Si autem virtus sit fortis et alia particularia non conueniant: sicut etas et supradicta: tunc scarpellemus solum: idest ventosas super humeros ponamus cum forti scarificatione. hec enim cor et pulmonem infrigidat: et sanguinem temperat bullientem. Si autem virtus sit debilis: quocunque modo se habeant particularia: nec sic: nec aliter de sanguinis extractione nos intromittamus. Similiter si febris sit in augmento: vel in statu quocunque modo se habeat virtus: vel alia particularia: nunquam sanguinem extrahamus: et cum solis infrigidatiuis est insistendum. Et sicut dictum est in sinocho putrido: procedere in cura sinoche inflatiue debemus. Cauendum tamen ne aqua frigida exhibeatur cum sanguis est grossus et indigestus: et cum viscera sunt debilia et apostemata nisi forte sit apostema vehementis caliditatis.

Cura sinoche inflatiue.

De pestilenti febre. Caput. x

Ex traditione grecorum et latinorum. §. i.

Primus de his febribus in putride materie genere: quas acutas simpliciter vocamus: nunc transeundum est ad id febris genus acutissimum: quod pestilentie casu euenit: subitoque plurimos rapit: vano affectum euentu. Huius mali varie sunt cause: vt diligentiores physici tradidere. Aeris enim intemperies vi quadam venenata regiones: et celi tractus ingentes infestat syderum errantium tabifico influxu: qui nobis circumfusus per respirationem cordis vitalia letaliter subit: alijs etiam per cutis meatus: cui spiritus sanguisque commoti protinus accurrunt: quibus infectis febris exinde pestifera oboritur. Prelio quoque sanguinolento stragesque facta numerosissima: spiritus exitialis (vt Galenus scribit) regionibus propinquis pestilentiam inducit. Constatque aphricam insigni quondam pestilentia debilitatam fuisse: quam locuste inumerabiles immerse mari et ad littus relecte putrido va-

pore excitarunt. Post item magnos terraruȝ motus pestilentia se pe orta est: diro in profundo latente vapore: qui pigritia: longo si tu: ⁊ eterna nocte torpescebat: hunc postea purum aerem liquidū

Paulus egyneta

q̄ infecit: ac polluit: vnde nouas febres attulit paucisq̄ notas. Paulus egyneta inter medicos auctor egregius: omnes qualitates in aere noxias inueniri posse affirmat: quibus humana habitudo in hunc morbum prolabi potest. Inuenti enim sunt etate nostra: qui extrema senectute rapti sunt: qui prius iuuenes in maximis pestilentijs tuti fuere. Uarie enim cause sunt ex quibus varij effectus proueniunt. Mirumq̄ vestimenta lanea presertim hanc pestem diu conseruare. In primis hominis proprietatem: ac aeris circunfusi: vel aque: vel alterius rei naturaȝ nosse oportet: qui

Hippocrates conus.

bus facile occurrimus contrarijs qualitatibus: vel ijs que sine certa qualitate: sed speciali dumtaxat forma subueniunt. Uerum prius: quod diuinus hippocrates incessanter clamabat: per quā humida corpora siccanda: impuraq̄ purganda: ac poros aperiendos corporis. quod Galenus se factitasse scribit: quo tempore frequentes carbunculos oriri videbat: certissima pestilentie auguria ex abundanti putredine. In quo casu sanguis mittendus est: sed modus seruandus: magis tamen quib⁹ in vsu est: vel quibus sanguis melancholicus substiterit: vt menses in mulieribus: ⁊ maribus hemorrhoides: aut in vtroq̄ genere narium profluuiū: tempus idoneum est plenilunio. Qui venam secari non patiuntur na

Uomitus obest i pestilentia.

tibus cucurbitas imponāt: aut sanguisugas. sanguineis ac morbidis corporibus id sepius fieri debet. Uomitus obest nisi sponte fiat. Malam enim materiam ad vitalia trahit. Aluus molliendaest rore syriaco: quod māna vocant iudei: officinis nunc familiarissimo. Siliqua egyptia quam casiamfistulaȝ falso appellauere: ca siefistule odorate nomine errore manifesto Galeni pliniiq̄ graui testimonio. tamarindis quoq̄: ac violacea potiōe. Alij vbi aluus

Paulus egyneta cum Galeno.

astricta est: clysterem infundunt communeȝ. Paulus egyneta auctor grauissimus spondet Galeni auctoritate: rubricam armeniacam potam drachme. j. summopere prodesse: ⁊ hyeme theriacam pari modo ex viperis compositam. Qua rome Galenus vsus est

Catapotia rufi ⁊ dicunt pilule cōes Pauli alia descriptio.

maxima in pestilentia: que omnibus bibentibus salutaris fuit. Sed eo peruenit audacia ⁊ non solum priora immutarunt: sed ēt aliquid addiderunt. Catapotia sunt rufo ascripta: que ex ijs fiūt: aloes hepatitis lote. ℥. iiij. myrrhe purissime quam stacten vocāt: croci oium. ℥. ij. ex vino dantur summo mane drachme. j. aut semidrachme. Qui his catapotijs vsus est vt rufus: neq̄ pestilentia: neq̄ contagione vnq̄ correptus est. Paulus egyneta aliter de-

scribit hanc potionem propinandam: q nostri in catapotia diges sere: quo deuoratu faciliora essent. Ille aūt ex rufo ita demōstrat Aloes hepatitis lote partibus duabus: harmoniaci: thymiama tis tantundem: myrrhe parte vna. Hec in vino diluta meratiori danda sunt: prisci cyathi mensura. Ubi corpus refrigerandū est: violacea potione vtimur: rosacea: vel citrei mali admixta portu= lace aqua. Cichorij ve seris acetose: quā oxalidem quidam vocāt: cretes oxynidam vulgo dicunt. Sonchi buglossi illam sariolam vocant: omnium semiuntia. Alia potio est diligentioribus obser= uata: miri effectus in qua et stomachi et cordis ratio habetur. Se ris: sonchi: acetose: buglossi: singulorum manipulus: seminis item acetose portulace seris et mali citrei excussis tunicis oium semiun tia. rosarum rubearum: violarum: nymphee: lilia buglossi vtriusq generis omniū drachme. iij. rosismarini. ij. aque rosacee triduo iusta infusione macerentur: postea per furnibulū leni flamma de= stillans aqua excipiatur: in qua et sacharum addimus: et citrei ma li succum: et sandalorum farinam: spodijq momentum: eadem fa= cito inferueant: ad liquidi mellis crassitudinem: ex qua bine vncie per se mane assumuntur: et tribus horis ante cenam. Ubi excale= facere opus esset p celi qualitate ac hominis habitudine: ea po= tio vtilis est: in qua betonica chamedrys cichoriū calamintā san sucus oium pares portiones: cortici medici mali: zedoarie: iunci odorati: stycadis exiguo gariophyllo ac cinamomo addito. Ani maduertendū tñ est vbi hominis habitudo frigida est. ac celi qua litas contraria: naturam hois sequi oportere: in qua snīa et Gale num fuisse video nam aeris caliditati sponte aduersatur natura. Uerq ex oi cōfesso id elaborandum est vt corporis oino tempera mentum: victu exercitatione: potionibus: leto animo: ceterisq pre sidijs conseruetur. Hinc ad curationes pestilētie transeamus. Si vero neglecta obseruatione: aut per ignorantiam: aut ex improui so: vel alio casu febris pestilens ex familiaribus aliquem inuase= rit: confestim mutandus est celi status: et in plures partes distri= buta familia: longinque regiones petende sunt: vel ita segregādi oēs: ne si quis cōtagione male affectus est: aliū quoq cōtaminet. Plurimū ex sanguine biliq rufa: ex phlegmate vero raro: cū vitio aque vel pestiferi cibi fuerit: fieri solet. Galenus horam prandij: ac cene pro consuetudine laudauit. alij vespertinā matutināq pre ferunt interdiu et sepe salutares mixturas confectiones: variosq potus et saluberrimos ptinēter pbent. Cōfectōes sandaline plebi idonee sunt cū aqua rosacea. Alia minus iucunda: sed mire virtu tis: ac facilior: in qua rosacee vncie tres: rubrice armeniace et vini

Potio sin gularis.

Potio alia

Cura fe= bris pesti lentialis.

Confecti ones i pe stilentia.

odorati non aufferi singulorum vncia. Alij theriacam dedere ad-
mixtio smaragdi gemme polline ex aqua rosacea. Alij alia impe
rant: que palato naribus ac stomacho non conueniunt: de quibus
obiter minus dicendum putamus. Maximam desiderat animad
uersionem in pestifera febri sanguinis dimissio: que largior impe/
randa est: si sanguinis vitio contigerit: si etas: ac vires sunt. Exi-
lior cũ vbi alter humor admixtus est: qui si simplex fuerit: alui de
iectio magis prodest. Dandaqꝫ opera est ne importune vena feria
tur: nihilqꝫ nocentius est sanguinis dimissione vbi necessaria non
est: vires enim corporis maxime subducit. Cathartici ratio est: vt
nihil venenati: nihilqꝫ molesti habeat. Si bilis rufa infestat: hoc me
dicamento tuto celeriterqꝫ trahitur: in quo ponuntur roris syria/
ci vncie due: radicis barbare per noctem infuse drachme due: in
aqua cichorij acetose meri albi omnium semiuntia. Summo ma-
ne linteolo mundo radicem exprimes: in eo succo rorem syriacum
antedictum admiscebis: aqua buglossa prius maceratum. Hanc
potionem statim saluberrimam dabis. Si ros antedictus ꝑ egri
fortuna emi non potest: succus silique alexandrine vicem imple-
bit. At vbi pituita est agaricum oximelite preparatum vtiliter da-
tur quod ꝛ cordi conuenit. At polipodio epithimo: sena: atra bi
lis eximie purgat: adusta materia radice barbara fumiterre suc
co: ac caprino sero. Composita deniqꝫ morbi materia compositis
remedijs curatur. Narrant qui experta produnt: si quis initio pe-
stilentie febris kalendule succi vncias duas aut tres ad summũ
biberit: deinde vestimentis operiatur: liberum reddi ab ea labe.
Hec vulgaris herba est sponte nascens in gallia. Multi scabiose
succum ad hos vsus efficacissimũ predicant: quo veneni vis duo
decim horarũ spacio propellatur. Alij non minoribus laudibus
succum verbene eiusdem effectus celebrauere. Miram vim habet
aduersus pestes tormentilla radice rubra odorata quam sparga
nium greci vocant. Nam ꝛ contra serpentes bibitur drachme due
ponde. ex vino. Dictamum preterea laudatur cretense ꝛ in altissi
mis montibus inuentum. a Dioscoride: Galeno: Plinioqꝫ com-
mendatum scrupuli ponde. ex rosacea. Aliqui spem maximam in
rubrica lennia habent: solamqꝫ prodesse spondent: cui maximam
auctoritatem dedit Galenus in libris suis. Alij betonicam sum-
mis laudibus predicauere: vel sicce farinam ex vino. Violentiam
enim morbi ad extrema expellit. Nonnulli cichorium preferunt
estate. Alij vero maiora audentes: hoc modo aquã colligunt ex
furnibulo. Kalendule sparganij dictami betonice citreaginis
omnium manipulũ: rubrice armeniace vnciã: machir drachmas

De sanguinis missione.

Catharticum in b. li rufa

Simplicia pestilentie tẽpore exp/ta.

tres: aceti libre: per noctem consperso destillationibus cõstituũt: ex quibus aque sesquiuntia satis est si mane propinatur. Sanum enim homine a pestilentia reddit valentissimo remedio. Inunctio quoque contra pestilentie carbũculos: ac abscessus omnes fieri so- let mirabilis effectus: que hoc modo fit. In vase enim vitreo sam buci florum partes sex imponũt: ebuli partes duas: hyperici par tem vnam: olei peruetersis quantũ satis sit: vt iusta infusione sup- natet: obturato deinde ore estate vniuersa solibus continuis per- ficitur: atque ita insolato: vbi opus est vtuntur. Carbũculos enim et inflãmationes omnes siue impetus ter quaterve in die inungunt: alij totum corpus: vnde vehementi sudoris profluuio virus omne elicitur. Oleum aliud sive vnguentũ mirandi effect⁹: olei vetustis- simi selibram in phialã imponũt: in qua triginta scorpiones nouẽ horarũ spacio ociose lento igni deferuere faciunt. Alij cacabum aque plenũ ad ignem componũt: in quo phialã antedictã impo- nunt vt feruente aqua oleum pariter intus ebulliat: in qua demũ theriace optime ligulã addunt. Iterũque faciunt deferuere: demũ eximunt: ex eo inungi debent arteriarũ pulsus in manibus: pre- cordia ipsa aciunguli lacus: et cetere partes que arterijs respõdẽt: circaque denique apostemata. Post horas sex iterum inungi debent eedem corporis partes: et statim eger aut dubio conualescet. Po- tio quoque salutaris sepe expta: nec vana vnque inuenta: habet pul ueris cordialis. 3. h. ramenti cornu ceruini drachmã: seminis san- cti (ita vulgus vocat) myrrhe singulorum sesquidrachmã: ex ace to quam acerrimo ad ignem protinus quum inguina tentantur: bibi- tur. in promptu enim esse debet remediũ: sudore enim prorumpen te vndique virus elicitur: atque ita iuxta ignẽ calefactis linteolis mẽ bra fedo sudore detergenda: mutandaque sudariola sunt: donec su doris graueolentia inter fricatiões subsistat. Miro enim presidio vt Alexander benedictus nostri amantissimus etate nostra do- ctissimus affirmauit: georgij valle auctoritate motus a pestilẽtia tentantes liberat: neminemque qui eam opportune potionem ieiu- nus biberit: ab hac violentia opprimi constat manifesto ac vulga to experimento.

Contra pestilẽtie carbũculos inunctio.

Unguentũ mirãdi effect⁹ in pestilẽti febre.

Potio salutaris sepe expta ab amico

¶ Ex traditione penorum et arabum. §. ij.

Causa pestilentiarum plurimum est mutatio et corru- ptio aeris in quattuor temporibus anni. Mutatio autem anni fit quattuor modis: aut cum dominatur ei vna ex qualitatibus: aut propter fumum et pulue- rem terre eum perturbantem et obscurantem: aut

Isaac. v. febrium.

ꝓpter fumū maris ⁊ lacuū atq̧ paludū: aut propter magnum fetorem sicut cadauerum corporum animalium: quod est ceteris peius. Proinde plurimum patiuntur pessimos morbos de pestilētiali genere: et febres non de genere humorum: quia sicut pessim⁹ morbus aut venenosus: similiter et aqua nocet et destruit substātiam eam accipientiū: nec saluātur nisi rarissimi: sicut ⁊ aer quando corrūpitur ⁊ putrefit: quicq̧ patiuntur non euadūt nisi paucissimi. Aer etiam nocibilior est cibis et potibus: ⁊ velociter perforat ad cor: et pulmonē cum flatus attractu sine vlla remotione: proinde omnes infirmi ⁊ sani plurimū infirmantur de aeris corruptione. Antiqui concordati fuerunt ⁊ maxime Hippocrates: quia si in quattuor anni temporibus aer corrumpatur: generātur in illo anno pessime et mortales passiones. Dixerunt etiam si venti quattuor in duobus mensibus hyemis: idest decembri ⁊ ianuario persistent: et puluis in aere augmentetur: et aeris complexio in siccitate mutetur nullam habens pluuiam: et dies in qualitate diuersantur: vt scilicet vna dies sit calida: alia frigida fuerit: hec pessima signa in hyeme. Uere autem accedente pluuiali ⁊ turbido: cuius perturbatio non dissoluitur nisi in quinto aut in septimo die: fiunt febres pessime: non ſm humores: sed plurimū nascuntur variole et pustule. Multo etiam plurimū tunc oriuntur mortales pestilentie. Dixerunt etiam si ver et hyems taliter fuerint: necesse est sit in estate aer turbidus: ⁊ humidus: non clarus: et arboribus et terre nascentibus puluis dominetur: vnde fit causa in corpore desudationes generās. Corpora etiam non sudant: nec humectantur sicut sunt solita in estate humectari cuncta naturaliter. ¶ Rasis. Cum videris nauseam frequentem cum febre tepida: tūc scias q̧ ipsa est febris pestilentialis: et proprie quando communicat et multiplicat: et sunt pestilentie manifeste in aere circundante eos: stude ergo tota intentione in confortando cor istorum: et tempestando aerem continentē eos: et adhibe eis bene redolentia: ⁊ intromitte eos in domos odoriferas mundas: et sterne eas plantis bene redolentibus et aspectu viridibus: et suffumiga eas cum sandalis ⁊ camphora: et asperge eas aqua rosarum ⁊ aceto: et asperge ex eis super frustū luti antiqui: aut super lateres domorum: si sunt antiqui veteres. et pone super tempora aquam rosaceam et camphoram: et sandal. cum panno mundo in eis infuso: et fac eos odorare res odoriferas semper: et da eis in potu aquā frigidam veri frigoris valde: et rob granati acetosi: et rob agreste et acetositatem citri: et lac acetosum: et aquam mixtam cū aceto quando non presto est aliud: et ciba eos pullis assatis: et vitel-

Rasis in lib. diuisionū. c. clviij.

lo ouorum: et da eis in potu vinum album boni odoris odoriferu cui admixtum sit quantum est quintuplum eius aque dulcis.

¶ Rasis.x.ad almansorem. Febribus que ex aeris corruptiõe generantur: non videtur in principio multa inesse acuitas: neqꝫ caliditas cum tangitur eger: sunt tamen in occultis corporis partib⁹ et in ipsius profundo magni nocumenti: et sunt deceptorie: et vehementis operationis et sunt febres lente et tepide: sed conclusē cum quibus anhelitus: et quicquid a corpore egreditur: valde fetida sentiuntur. His vero febribus laborantes tribulationē magnam: et sitim vehementem patiuntur eorumqꝫ anhelitus augmẽtatur: et fit spissus: ex quorum corporibus cum vomitu et egestione res feda egreditur: et insolita: deinde incipit eis superuenire sincopis: et moriuntur. Ras. x. ad almã sorem. c. xvj.

¶ Ex traditione auctorum recentium. §.iij.

Pestilẽtialis febris potest ab oĩbus humoribus indifferenter puenire. Nam cõtingit interdũ aerem esse infectũ venenositate: puta a cõstellatione: vel ab aliquo vapore ab aliquo corpore resoluto: sicut exẽpli gratia: scꝫ ab infectis cadaueribus: et a stagnis corruptis: a cimiterijs: sterquilinijs: aut consimilibus qui aer sic infectus ad cor attractus: spũs inficit venenositate. qui infecti humorẽ magis aptum talem infectionem suscipere inficiunt: et sic febris causatur pestilẽtialis. Interdum tamen in visceribꝰ: terre vapores includuntur venenosi: qui plantas inficiunt: aut plantarum nutrimentum: propter quod illa terrenascentia comesta non solũ humores: quos generãt inficiunt: verum etiã in corpore existẽtes. Ideo dicebat Auicenna secũda pri mi doctrina secũda capi. de iudicijs cõplexionis anni: qꝫ mortalitates corrumpunt arbores et vegetabilia: ideoqꝫ corrumpuntur ex ea animalia que ea comedũt: et ideo hoĩes qui eis vescuntur: corrumpuntur. Et si aliquis diceret: si corruptio aeris fiat per actionem motum stellarũ: que necessitas fuit vt hec in libris scriberentur a medicis: cum ea defendere contra syderum repugnationes nequeunt. Respondeo qꝫ corruptio aeris non accidit nisi corporibus ad eam preparatis. Unde cum medicus preuideat significationes aeris in vnoquoqꝫ tempore anni venturi: poterit mundificare materiam de corporib⁹ ad corruptionẽ preparatis prius: qꝫ corruptio accidat eis: et etiam temperamentum prestare sciet: vt venture corruptioni repugnare valeat. Nam si preuiderit fore calorem nimium in aere: et siccitatem et adustionem: festinet

ad purgandū cholerā eorum in quibus est cholerica cōplexio: ne
illius feruoris calorē facillime per similitudines recipiat. Dentur
quoqꝫ frigida et humida venturo calori repugnātia: q2 rationalis
anima dignior stellis est. vt vult Ysaac. v. febrium. Nam actio earū
ei minime accidit nisi cum ignorantia tenetur. Dum enī eam sense
rit eam omnino cauebit. hoc testificatur ab eo quod videmus ab
optimis mathematicis: q2 cuꝫ certissime nouerint dies particula
ris mortis: inferentes eis qui in mare ingrediunt: satis potest eos
tueri. Similiter ꝛ illos q̄ in bello morituri sunt. In quo igitur dif-
ferat homo a ceteris animalibus intelligenti clarissime patet. Nā
ratio et discretio est ea semper inquirere ꝛ desiderare bona: et ma
la respuere: eisqꝫ repugnare: q2 non est subditus naturali actioni:
vt vult beatus augustinus in libro septuagintatrium questionum:
nec est etiam subditus pestilentiali desiderio. vt vult Ysaac vbi su
pra: nisi cum ignorantia tentus est. Sed cum scit et discernit bonū
Cura in febre pestilentiali. a malo: verum a falso: et iustū ab iniusto: querit sibi bonam partē
que est ei similis. vnde homo est: et spernit partem malā que non
est ei similis vnde est animal. Quantū ad curā istius febris sic pro
cedamus: ad medicinalia condescendo. primo doctrinā insequēs
Auicenne. Si febris ab alio humore deuenerit q̄ꝫ a sanguine: sunt
illi humores euacuādi: ꝛ si a sanguine puenerit: statim fieri facias
phlebotomiā de vena media si infirmus equaliter senserit se gra-
uatum: vel de basilica si magis ab inferioribus: vel de cephalica
si magis a superioribus etate cōplexione et aliis consentientibus
ipsam facere vsqꝫ ad lippotomiā non vituperāt recentiores medi-
ci: vel saltem fieri facias secundationē. Quod si etas vel aliqd ta-
lium phlebotomiā prohibuerit vētosas super nates: vel spatulas
cum scarificatione s̄m exigentiā apponi facias. Si autem ab alio
humore q̄ꝫ a sanguine prouenerit: quem sanguini iudicares per-
mixtum: consimiliter fieri facias phlebotomiā vel ventosas: non
tamen sanguis in tanta extrahatur quantitate vt in casu precedē
Digestiuus in febre pestilentiali. ti. Et licet hec febris possit a quocūqꝫ humore prouenire indiffe-
renter: principaliter tamen humori non attēdimus: sed extinctio-
ni caloris: ꝛ venenositati materie: cor scilicet confortando. Nā ma
terie digestio est ipsius venenositatis correctio: et ideo facias sic.
℞. aque buglosse violarū pimpinelle. añ. ℥. iiij. aque rosarū. lib ß.
syrupi de acetositate citri: de limonibus. añ. ℥. iij. syrupi de succo
acetose. ℥. ij. vini granatorū. ℥. iij. fiat iulep aromatizatū cum san-
dalis muscatellinis de tali bibat sepe in omni hora qua vult. Itē
in isto casu multū valet aqua herbe tunici facta cum suis radici-
bus ꝛ aqua tormentille facta similiter ꝛ aqua diptami scabiose ꝛ

acetose. Item. ℞. syrupi de limonibus de acetositate citri. an. ℥. ij. ß. aque acetose scabiose. an. ℥. ij aqua pimpinelle et herbe tunici an. ℥. j. ß. clarificetur pro duabus vicibus: et detur in aurora aromatizando cum sandalis. Item conueniunt odoramenta epithimata et vnguenta pro corde epate et testiculis et renibus: que supra de causonide scripta sunt. Pro confectione da hanc mixturam. ℞. conserue violarum boraginis buglosse. an. ℥. ß. conserue nenufaris. ʒ. iij. manuschristi cum perlis lib. ß. fragmentorum omnium lapidum preciosorum. ʒ. ij. margaritarum tritarum. ℈. ij. foliorum auri numero duodecim fiat mixtura deaurata de qua sepe comedat: et de ea bibat cum aqua acetose si libuerit. Pillule salutis mirabiles preseruantes a peste: siue fuerit pestilentia ab aere corrupto: siue ab influentia syderum: siue a quacunque causa citra deum: quas habui ab amico in finibus germanie: quibus mediantibus omnes preseruabat a peste: siue sumantur per se: vel in forma opiate: et sub vtraque forma possunt fieri. ℞. aloes cicotrini. ℥. ij. ß. myrrhe. ℥ j. croci orientalis. ℥. ß. cumini coriandri preparati. an. ʒ. iij. radicis tormentille. ℥. j. ß. boli armeni. ℥. j. terre sigillate siue terre lemnie. ℥. ß. seminis basiliconis seminis citri. an. ʒ. ij. seminis acetose. ʒ. ij. ß. radicis been albi et rubei. an. ʒ. j. sandali albi et rub. an. ʒ. ß. ligni aloes casieligneae an. ij. ℈. ossis de corde cerui coralli rubei spodij. an. ʒ. ß. puluerizanda puluerizenda et cum syrupo de acetositate citri formetur massa pro pilulis de qua formentur. vj. pro. ʒ. capiat aliquando tres cum vadit dormitum: et aliquando vnam in mane hyeme et vere: et tempore pestilentie omni mane vnam. Et si velit facere in forma opiate pone de syrupo de acetositate citri quod sufficit pro forma opiate: capiat in mane cum surgit a lecto. ʒ. ß. aut. ℈. ij. vel. ʒ. j. secundum quod videbit.

Syrupus in eadem febre.

Pillule salutis expertes singulares.

De variolis et morbillis. Caput vltimum.

Ex traditione arabum penorum et auctorum recentium.

Causa variolarum (vt vult Isaac. v. febrium) materia est in compositione fetus in vulua existentis: quam in quibusdam locis natura claudit a principalibus membris remotis: cutique vicinantibus propter debilitatem membrorum fetus: qualitatem illius materie non sustinentium. Que cum mouetur propter aliquod exteriorum sicut propter pessimos chymos: aut corruptum aerem a suo loco egreditur: cum natura repugnans expellit eam ad cutem: quia sibi vicina est: hac de causa fiunt variole: nec aliquis rema-

Isaac. v. febrium. c. de causis variolarum

net quin eas habeat: quia earum materia fit in cōpositione fetus. Sed plurimū adolescentulis et pueris fiunt: raro iuuenibus: decrepitis nunq̄. Impossibile enim est in corpore vsq̄ in decrepitam etatem permanere propter mutationē etatis temporis ꝛ exercitiorum ꝛ cibariorum ꝛ ceterarū diuersitatū: quia natura eam sibi assuefecit: vnde non mouet illam nisi cum ipsa per se mouetur. Ideoq̄ adolescentuli ꝛ pueri plurimū patiuntur: quia sunt gulosi: ꝛ cibos inordinate sumūt nec cauent aerem: aliaq̄ accidentia; ꝛ illis quibus calida et humida cōplexio dominatur: que est putredini conueniens et familiaris. ¶ Rasis. Signa generationis variolarum sunt febres acute caliditatis conclusa: et vehementia doloris dorsi ꝛ pruritus nasi: et timor in somno. Si autem febris est vehementioris caliditatis: ꝛ angustia est maior: tunc portenditur morbillus. Morbillus autem est maioris timoris q̄ variole nisi in oculo. Cura variolarū cum incipiunt signa est phlebotomia: sed postea non: sed attende: et si fuerit eger bonus in parui pēdenda egritudine: et nō habuerit angustiā vehementē: et variole iam inceperint exire: tunc rege cum eis que festinare faciunt exitum variolarū: et non des ei in potu aliquid frigidum cum frigiditate plurima: vt non stet exitus variolarum: et superueniat ei tarditas ꝛ difficultas. In cura morbilli intende cum eis que educunt choleram cum facilitate absq̄ calefactiōe: sicut aqua prunorum: et granati contriti cum suis interiorib⁹ cum zuccaro: ꝛ aqua ordei et aqua melonis indi et citroli et cucurbite et muscilagine psilij. In variolis si videris eas pigri exitus: tunc da ei decoctionem ficuum cum lacte et aliquantulū croci: vt festinare faciat exitus illarum. ¶ Isaac. Variole de sanguinis putridi nascuntur corruptione: et sunt de accidentibus sinochum concomitātibus. Medicandus est ergo in initio cum calidis et humidis: que intus naturam dissoluunt: et extrinsecus expellunt. Caueatur frigida medicina que humores claudit et congelat. Medicina vero variolas cito eiiciens; et sine molestatione est succus maratri: apij cum oxizaccara. Accipiant de hac confectione a nobis probata. ℞. ficus siccas quinq̄ lentis mundate ℥.x. lacce ℥.v. dragaganti totidem: maratri ℥.ß. omnia coquantur in vna libra aque et ß. vsq̄ ad vncias quattuor. deinde cola et mitte ℥.j. zuccari: et da bibere ante cibum ieiuno: et hora dormitionis donec tote appareant: et deinde cesset. Aliud. ℞. rose lentis mundate ana ℥.ß. lacce ℥.ij. maratri seminis citoniorum dragagāti ana ℥.j.ß. masticis ℥.j. oīa coquant et colentur et bibere dent ℥.iij. cū oxizaccara. Dein⁹ ptisanū: bulli

Rasis in lib. diuisionū. ca. clix.

Cura variolarū.

Isaac. vij. viatici. ca. viij.

chrysolocānam cucurbitam. Epithimata vitentur omnimode: ne forte vulnera reuertātur intra: et cadentes in cardiacā moriātur Studēdum est in initio ne in oculis pustule nascātur: et lauētur cum lotura oliue oculos mundificante: his mūdificatis imponē da est aqua rosarum cum succo mali granati: vel aqua rosarum: et sumach. Post septē dies oportet custodiri de medicina: vel dieta dissolutiua: q2 hec passio propria est solutioni ventris superuenien ti: q2 si adueniat oportet eam constringi cum medicina in diarria dicta: vel in aliis locis libri nostri. Pustulis effluentibus et desic cari incipientibus impleatur culcitra vbi infirmus iacet de risi fa rina: superponatur vulneribus farina risi vel milij cum croco. In cura variolarum nullo modo oportet fieri repercussionem nec in illis que fiunt in pueris ex sanguine mēstruali matricis: nec in illis qui sinochum cōcomitantur: nisi circa oculos cum mate ria fuerit furiosa. Cum enim materia sit venenosa et furiosa: si re percutiatur faciet dissinteriam: vel aliquod pessimum sinthoma. Circa oculos fiat repercussio: quia eorū substātia est valde tene ra: et propter furiositatem materie cito corrumpūtur. In aliis au tem membris est generale vt fiat extractio materie ad exteriora. Ad extrahendum autem materiam accipe succum feniculi apij: et in ipso tepefacto intinge pannum lineum: et inuolue corpus. to tum illud trahit materiam ad exteriora. et in parte consumit. Uel aliter fieri potest in variolis puerorum: decoquātur in aqua len ticule: et eis postea proiectis illiniatur illa aqua. Lenticula q̄uis sit frigida: cortex tamen eius est calidus: et aqua decoctionis est attractiua et cōsumptiua. Circa oculos autem leuis fiat reper cussio cum bombace vel pāno lineo in aqua rosarum intincto. Ab interiori autem alteratiua administrētur ad infrigidādum sicut orizā accara. Hec enim alterat ebullitionem sanguinis et ipsum ad exteriora expellit. Necessarium aūt est in pueris curare ipsam pas sionem: ne leprā incurrāt in maiori etate: et in febre acuta laudabi le est cum digestione: q2 significat perfectā corporis mundificatio nem. Si aūt fiat excoriatio et putrefactio cutis: fiat puluis de ro sis et de fabis siccis: et superaspergatur. Cauēdum est aūt ne fiat inunctio aliqua: ne materia nocēs interius retineatur. Itē puluis lithargiri et plumbi vsti cum carie lignorum multum valet ad va riolarum exiccationē: et ad materie venenose cōsumptionem. Pul uis autē thuris masticis sarcocolle carnē regenerat: et cicatrizat id est cōsolidat: et loca mūdificat. Uestigia aūt variolarū longo tempore post solēt remanere: aliqd multum valet corporis impin guatio et balneum sicut dicit Rasis: et vnguētum citrinū ea q sa

Ex tradi tione re centiū au ctorum

ciunt ad mundificationem faciei. Item precipit Ysaac zuccarum rosa. et crocum cum succo apij: id est decoctionez apij vel maratri gargarizare: hoc enim valde mundificat faciem. Medicine autez que delent vestigia variolarum et vlcerum fm Rasim in libro diuisionum sunt litargirium conditum: radices canne sicce: farina ciceris: ossa vetusta: farina risi maturi: grana albe: costus: aggregentur et terantur et liniantur cum eis in nocte: et abluatur cum eis in die in balneo.

¶ Finitur tractatus de generib⁹ febriũ editus a dño Simphoriano champerio Lugduneñ. Illustrissimi principis ducis calabrie: lothoringie: & barri &c. primario phrsico.

¶ Tabula seu repertorium in opus nouum practicũ in facultate medica de omnibus morborum generibus: accuratissime ex celeberrimorum grecorum: latinorum: arabum: penorũ: ac recentiorum auctorũ disciplinis excerptũ: in quinque partiales partitũ libros.

¶ Item in tractatum de omnibus generibus febrium.

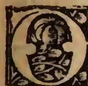
¶ Tabula seu repertorium in primum librum.

¶ Tabula seu repertorium in secundum librum.

¶ Tabula seu repertorium in tertium librum.

¶ Tabula seu repertorium in quartum librum.

¶ Tabula seu repertorium in quintum et vltimum librum.

¶ Finitur tabula seu repertorium in quinque libros aggregatoris Lugduneñ. de omnibus morborum generibus.

¶ Sequitur tabula seu repertorium in eiusdem aggregatoris libellum de morborum nominibus et egritudinibus cutis prioribus additum per modum supplementi.

¶ Tabula seu repertorium super tractatu de febribus.

¶ Finis tabule.

¶ Impressum Lugduni per honestũ virum Johannem Marion. Anno Domini. M.ccccc xviȷ. Die. xix. Martiȷ.

